CLASS - 6

SOCIAL SCIENCE

SEMESTER - 1

Y6C6A1

© Government of Andhra Pradesh, Amaravati

First Published 2026

DISCLAIMER

Any form of copying of the content, information and illustrations from this textbook is a punishable offence.

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior permission in writing of the publisher, nor be otherwise circulated in any form of binding or cover other than that in which it is published. Without a similar condition including this condition being imposed on the subsequent purchaser. The copyright holder of this book is the Commissioner of School Education, Amaravati, Andhra Pradesh.

This book has been printed on 70 GSM, SS Maplitho, Title Page 220 GSM, White Artcard.

Published by Samagra Shiksha & SCERT - Government of Andhra Pradesh, Amaravati.

AP SCERT

Vande Mataram

Vande Mataram!

Sujalam, suphalam, malayaja shitalam,

Shasyashyamalam, Mataram!

Vande Mataram!

Shubhrajyotsna pulakitayaminim,

Phullakusumita drumadala shobhinim,

Suhasinim sumadhura bhashinim,

Sukhadam varadam, Mataram!

Vande Mataram, Vande Mataram!

- Bankimchandra Chatterji

వందేమాతరం

వందేమాతరం!
సుజలాం సుఫలాం మలయజ శీతలాం,
సస్యశ్యామలాం మాతరం!
వందేమాతరం!

శుభ్రజ్యోత్స్న పులకితయామినీం,
ఫుల్లకుసుమిత ద్రుమదళ శోభినీం
సుహాసినీం సుమధుర భాషిణీం,
సుఖదాం వరదాం మాతరం!
వందేమాతరం!

- బంకించంద్ర ఛటర్జీ

AP SCERT

Printed in India
at the A.P. Govt., Textbook Press,
Amaravati, Andhra Pradesh.

Our National Anthem | జాతీయ గీతం

Jana-gana-mana-adhinayaka jaya he
Bharata-bhagya-vidhata
Panjaba-Sindhu-Gujarata-Maratha
Dravida-Utkala-Banga
Vindhya-Himachala-Yamuna-Ganga
uchchala-jaladhi-taranga
Tava Subha name jage,
tava subha asisa mage,
gahe tava jaya-gatha.
Jana-gana-mangala-dayaka jaya he
Bharata-bhagya-vidhata.
Jaya he, Jaya he, Jaya he,
jaya jaya jaya jaya he.

- Rabindranath Tagore

జనగణమన అధినాయక జయహే!
భారత భాగ్యవిధాతా!
పంజాబ, సింధు, గుజరాత, మరాఠా,
ద్రావిడ, ఉత్కళ, వంగా!
వింధ్య, హిమాచల, యమునా, గంగా!
ఉచ్చల జలధి తరంగా!
తవ శుభనామే జాగే!
తవ శుభ ఆశిష మాంగే
గాహే తవ జయగాథా!
జనగణ మంగళదాయక జయహే!
భారత భాగ్య విధాతా!
జయహే! జయహే! జయహే!
జయ జయ జయ జయహే!!

– రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్

AP SCERT

Pledge | ప్రతిజ్ఞ

"India is my country. All Indians are my brothers and sisters.
I love my country and I am proud of its rich and varied heritage.
I shall always strive to be worthy of it.
I shall give my parents, teachers and all elders respect,
and treat everyone with courtesy. I shall be kind to animals.
To my country and my people, I pledge my devotion.
In their well-being and prosperity alone lies my happiness."

- Pydimarri Venkata Subba Rao

"భారతదేశం నా మాతృభూమి. భారతీయులందరూ నా సహోదరులు.
నేను నా దేశాన్ని ప్రేమిస్తున్నాను. సుసంపన్నమైన, బహువిధమైన నా దేశ వారసత్వ సంపద నాకు గర్వకారణం.
దీనికి అర్హత పొందడానికై సర్వదా నేను కృషి చేస్తాను.
నా తల్లిదండ్రుల్ని, ఉపాధ్యాయుల్ని, పెద్దలందర్ని గౌరవిస్తాను. ప్రతివారితోను మర్యాదగా నడుచుకొంటాను.
జంతువులపట్ల దయతో ఉంటాను.
నా దేశంపట్ల, నా ప్రజలపట్ల సేవానిరతితో ఉంటానని ప్రతిజ్ఞ చేస్తున్నాను.
వారి శ్రేయోభివృద్ధులే నా ఆనందానికి మూలం."

– పైడిమర్రి వెంకట సుబ్బారావు

National Education Policy - 2020

This Social Science textbook is developed in accordance with the National Education Policy (NEP) 2020 and the National Curriculum Framework for School Education (NCFSE). It aims to help students gain a clear and meaningful understanding of society, history, geography, economics, and civics. As suggested in NEP 2020, Social Science learning goes beyond memorization and focuses on understanding concepts through real-life connections.

Students learn better by asking questions, participating in discussions, doing projects, and observing their local surroundings. This experiential and activity-based approach helps them relate textbook knowledge to everyday life. Through such methods, students develop critical thinking, problem-solving skills, and the ability to analyse social issues from different perspectives.

Social Science under NEP 2020 also promotes values such as empathy, respect for diversity, democratic principles, and social responsibility. It helps students understand their rights and duties as citizens and encourages active participation in community and national life. By integrating classroom learning with real-world experiences, NEP 2020 enables students to learn with interest and confidence. Overall, Social Science education under NEP 2020 prepares students to become informed, thoughtful, and responsible citizens who can contribute positively to society and nation-building.

NCF (SE) 2023 – Curricular Goals

"Learning in Social Science progresses through different stages of schooling in a structured and meaningful way. In the Foundational and Preparatory Stages, children begin by observing their immediate environment, understanding family, community, and surroundings through simple experiences and activities. This early learning is rooted in exploration and curiosity, helping learners build a basic understanding of the world around them. As students move to the Middle Stage, this understanding becomes more structured, and concepts are explored in greater depth. In the Secondary Stage, learners develop advanced analytical and critical thinking skills to understand complex social, economic, and political processes."In the Middle Stage, Social Science is introduced as a distinct curricular area with a focus on developing key competencies such as observation, analysis, interpretation, and decision-making. Learners are encouraged to examine social issues, understand cultural diversity, explore historical developments, and analyze geographical patterns. The curriculum aims to build responsible citizenship, promote values of equality and sustainability, and equip students with the knowledge and skills required to participate effectively in society.

AP SCERT

NCF(SE) 2023 - Curricular Goals (Middle Stage)

CURRICULAR GOAL (CG)	COMPETENCY (C)
CG-1: Comprehends and interprets sources related to different aspects of human life and makes meaningful interpret -ations.	**C-1.1 :** Collects and interprets multiple sources of information (primary and secondary) to understand the historical, cultural, geographical, and socio-political aspects of human life. **C-1.2 :** Represents and analyses data related to various aspects of human life given in the form of text, tables, charts, diagrams, and maps.
CG-2 : Explores the process of continuity and change in human civilisations through specific examples from their context and a few historical episodes.	**C-2.1:** Explains and analyses major changes in the past and their impact on society. **C-2.2:** Recognises elements of the continued prevalence of certain beliefs, relationships, practices, and activities in human society, notwithstanding major changes in society.
CG-3: Draws connections between the causes and effects of different social and historical events or episodes and connects them with the overall impact on human life.	**C-3.1:** Analyses the effect of various changes in early human society from nomadism to settled life and early civilisation (such as agriculture, food habits, technologies like construction, transport, pottery, metallurgy), and changes in habitation, family structures, and socio-cultural beliefs (e.g., Ahimsa, wars, invasions). **C-3.2:** Identifies reasons behind harmony and conflict among social groups and communities, in their region and elsewhere, and their impact on human societies.
CG-4: Understands the functioning of social, cultural, and political institutions and their impact on society, and the way individuals and collectives shape these institutions.	**C-4.1:** Collects, organises, and interprets information about various social, cultural, economic, and political institutions in their vicinity and region, and realises its significance for human society. **C-4.2:** Assesses the influence of social, cultural, and political institut -ions on an individual or group or community or society in general.
CG-5: Understands various forms of inequality and prejudice in society, from those prevalent in a family to those at a community or regional or national level, and also the initiatives and efforts at various levels to address these issues.	**C-5.1:** Identifies, explains, and raises questions about different forms of inequality, prejudice, and discrimination prevailing in one's own family, locality, region, and national and global levels. **C-5.2:** Identifies, explains, and appreciates efforts made at different levels through various (social, cultural, economic, and political) mechanisms and institutions, and what individuals can do to ensure equity, inclusion, and justice.
CG-6: Understands the spatial distribution of resources (from local to global), their conservation, the interdependence between natural phenomena and human life, and their environmental and other implications.	**C-6.1:** Explains key natural phenomena, such as climate, weather, ocean cycles, soil formation, and the flow of rivers, and how they are spatially distributed. **C-6.2:** Identifies the distribution of resources such as water, agriculture, raw materials, and services across geographies. **C-6.3:** Analyses Indian perspectives on and efforts towards conservation and sustainability, and advocates what more needs to be done, including in the context of global climate change. **C-6.4:** Correlates patterns of livelihoods with types of landforms, availability of resources, and climatic conditions and changes (local to global).

AP SCERT

CURRICULAR GOAL (CG)	COMPETENCY (C)
CG-7: Appreciates the importance and meaning of being Indian (Bharatiya) by understanding (a) India's rich past and present including its glorious cultural unity in diversity, pluralism, heritage, traditions, literature, art, architecture, philosophy, medicine, science, and other contributions to humanity, and (b) other integrating factors despite the geographical diversity of India	**C-7.1 :** Explains India's unity in diversity by recognising commonalities in its rich and diverse cultural elements, languages, art, philosophical ideas, values, clothing, cuisines, traditions, festivals, trade, commerce, and health practices including Ayurveda and yoga. **C-7.2 :** Discovers the topographical diversity of the Indian landmass from the semiarid zone in the west and the areas of heavy rains in the northeast to the long coastal areas in the south and the snow-clad mountains in the north, as well as, the rich biodiversity of the country. **C-7.3 :** Appreciates India's tradition of inclusion across communities and social groups, and its influence in vast parts of the world through its cultural elements.
CG-8: Understands and appreciates the process of development of the Constit -ution of India and upholds its importance to promote democratic values in Indian society.	**C-8.1 :** Understands the need for a constitution for any country, especially India, and its deeper objectives. **C-8.2 :** Explains the process of formation of the Indian Constitution and understands the ideas and ideals of the national movement and India's civilisational heritage. **C-8.3 :** Explains the working of the three tiers of local self-government and appreciates its significance in upholding democracy at the grassroots level.
CG-9: Understands the processes of economic activities (production and consumption, trade, and commerce).	**C-9.1:** Explains the key elements of trade and commerce (commodity, production, consumption, and capital) and their impact on individual life and society.
CG-10: Understands and appreciates the contributions of India through history and in the present times, to the overall field of Social Science, including the different disciplines that constitute it.	**C-10.1:** Knows and explains the significant contributions of India to all matters (concepts, explanations, methods) studied within the curriculum, in an integrated manner along with the particular matter, illustratively, understands the strengths of India's democratic traditions through its history.
CG-11: In the curricular goals CG-1 to CG-10, there is a basic and adequate understanding of the history, geogr -aphy, and culture of the locality, region, and country.	***Note:*** Competencies for this Curricular Goal have already been incorporated under CG-1 to CG-10

APSCERT

CONTENTS

Chapter	Chapter Name	Month	Page No.
	Readiness (సంసిద్ధత) **(Refer to Readiness book)**	June&July జూన్ & జులై	
	Introduction - Why Social Science? (పరిచయం – సాంఘిక శాస్త్రం ఎందుకు?)		2-11
Theme A – India and the World : Land and the People (భారతదేశం మరియు ప్రపంచం : భూమి మరియు ప్రజలు)			
1.	**Locating Places on the Earth** (భూమిపై ప్రదేశాలను గుర్తించడం)	August ఆగష్టు	12-45
2.	**Oceans and Continents** (మహాసముద్రాలు మరియు ఖండాలు)	August ఆగష్టు	46-69
Theme B – Tapestry of the Past (రంగుల వస్త్రంపై అల్లుకున్న గతం)			
3.	**Timeline and Sources of History** (చరిత్ర కాలక్రమం మరియు ఆధారాలు)	August ఆగష్టు	70-99
4.	**India, That Is Bharat** (ఇండియా అంటే భారతదేశం)	September సెప్టెంబర్	100-119
Theme C – Our Cultural Heritage and Knowledge Traditions (మన సాంస్కృతిక వారసత్వం & జ్ఞాన పరంపరలు)			
5.	**India's Cultural Roots** (భారతదేశ సాంస్కృతిక మూలాలు)	September సెప్టెంబర్	120-157
Theme D – Governance and Democracy (పరిపాలన మరియు ప్రజాస్వామ్యం)			
6.	**Family and Community** (కుటుంబము మరియు సమాజము)	September సెప్టెంబర్	158-177
Theme E – Economic Life Around Us (మన చుట్టూ ఉన్న ఆర్థిక జీవనం)			
7.	**The Value of Work** (శ్రమ విలువ)	October అక్టోబర్	178-197
8.	**Integrating AI** (కృత్రిమ మేధతో అనుసంధానం)	October	198-223
	Glossary (పదకోశం)	అక్టోబర్	224-227
	Maps & Mind Map (పటాలు మరియు మేధోపటం)		228-230

U4S6G9
Teacher Corner

X4Q1S6
Student Corner

AP SCERT

Introduction

Why Social Science?

© NCERT not to be republished

పరిచయం
సాంఘికశాస్త్రం ఎందుకు?

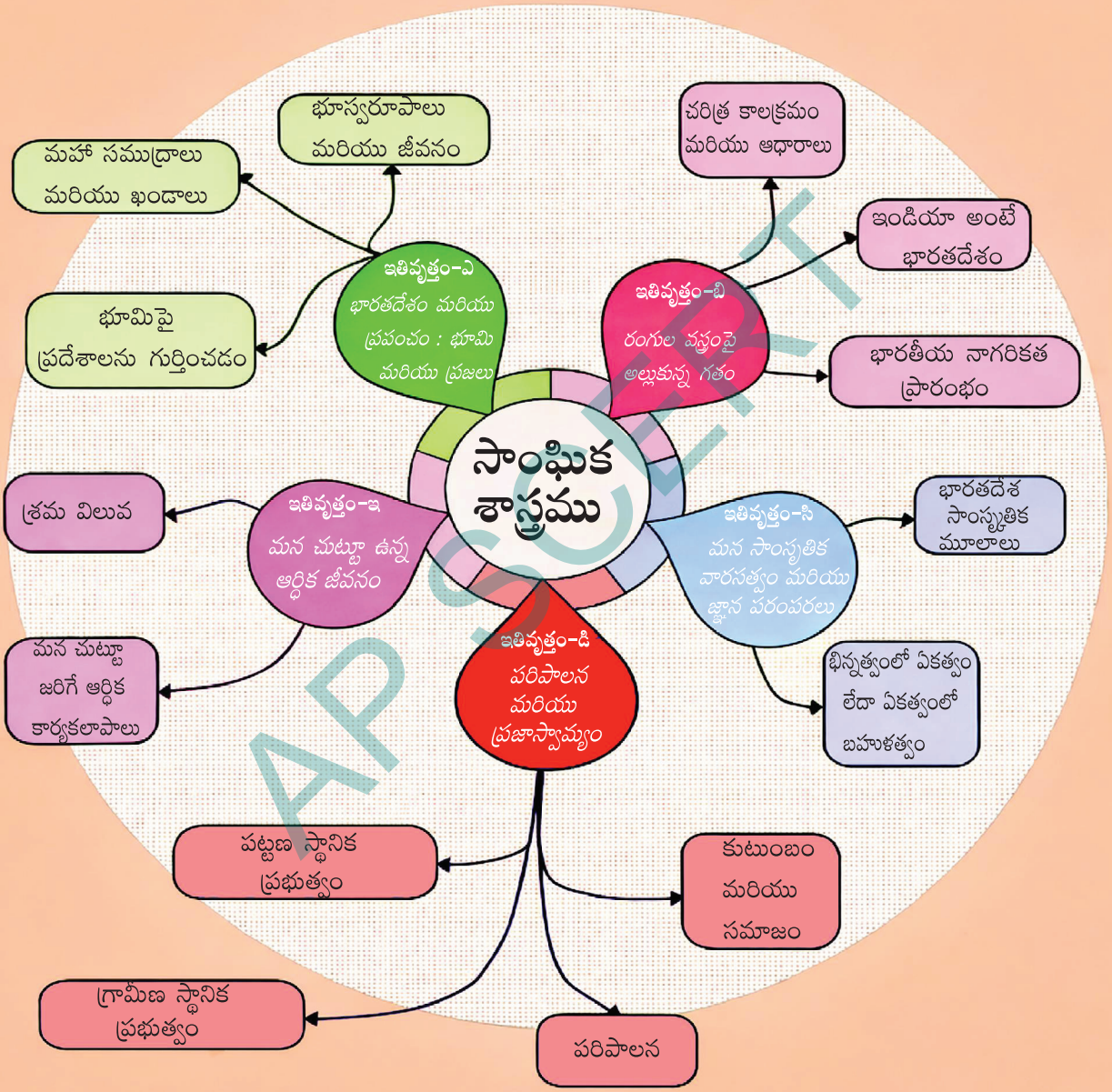

APSCERT

LET'S EXPLORE

→ **Observe the picture above. What do you notice?**

- **Where does the water in the lake come from?**
- **Who made the road and why?**
- **What could be the activities of people living in the small house? What could be their history? Their future?**

→ **Write down your answers and discuss them with your classmates.**

→ **Now, looking at the picture on the facing page, what questions come to your mind? Write them down.**

→ **How do you propose to find answers to the questions related to these two images?**

How are our questions above relevant to Social Science?

We live in the 21st century (if you do not know what this figure really means, you will soon learn about it). Everyone agrees that it is a particularly challenging time for humanity. On the one hand there is rapid progress in technology, which is changing our lives in many ways.

AP SCERT

అన్వేషిద్దాం

→ పై చిత్రాన్ని పరిశీలించండి. మీరు ఏమి గమనించారు?

- సరస్సులోకి నీరు ఎక్కడి నుంచి వస్తుంది?
- ఆ రోడ్డు ఎవరు నిర్మించారు? ఎందుకు నిర్మించారు?
- చిన్న ఇంట్లో నివసించే ప్రజలు ఏ కార్య కలాపాలు చేయవచ్చు ? వారి చరిత్ర ఏమిటి? వారి భవిష్యత్తు ఏమిటి?

→ మీ సమాధానాలు వ్రాయండి మరియు మీ తోటి విద్యార్థులతో చర్చించండి.

→ ఇప్పుడు, ప్రక్కన ఉన్న చిత్రాన్ని చూస్తే, మీ మనసులో ఏఏ ప్రశ్నలు వస్తున్నాయి? వాటిని వ్రాయండి.

→ ఈ రెండు చిత్రాలకు సంబంధించిన ప్రశ్నలకు సమాధానాలు కనుగొనటానికి ఎలా చేస్తే బావుంటుందని మీరు అనుకొంటున్నారు?

పై ప్రశ్నలకు సాంఘిక శాస్త్రానికి ఎలాంటి సంబంధం కలిగి ఉంది?

మనం 21వ శతాబ్దంలో జీవిస్తున్నాము. (ఈ సంఖ్య నిజంగా ఏమిటో మీకు తెలియకపోతే, త్వరలోనే తెలుసుకుంటారు). ఇది ప్రత్యేకంగా మానవాళికి అత్యంత సవాలుతో కూడిన కాలం అని, ప్రతి ఒక్కరూ అంగీకరిస్తున్నారు. ఒక వైపు, సాంకేతికతలో వేగవంతమైన పురోగతి ఉంది, ఇది మన జీవితాలను అనేక విధాలుగా మారుస్తోంది.

AP SCERT

On the other hand, the world is witnessing multiple wars, armed conflicts and rising social tensions, and our planet's natural environment is under great stress. We live in an age of great possibilities but also great challenges.

The world over, more and more people wonder, "How do we solve the problems facing humanity? How can our societies learn to live in peace and harmony? How can we protect this beautiful Earth which we all share - and protect it not only for ourselves but also for all the species that live on it?"

These fundamental questions are simple, but the answers are not. They cannot be simple, because human societies are very diverse and complex. If we wish to find answers to such questions and help build a better future, we first need to understand our world and human societies in particular. That is what **"Social Science"** is all about.

You may wonder whether this is a 'science' like, say, physics or chemistry. It is not. The discipline does use scientific methods wherever possible (you will see a few examples in this textbook), but its focus - human society - is, again, too diverse to allow the kind of set procedures and fixed results the sciences come up with.

Social Science has many subdisciplines: geography, history, political science, economics, sociology, anthropology, archaeology, psychology and a few more. You need not feel intimidated by all these terms! While you will study some of these subdisciplines in the Secondary Stage, in the Middle Stage we have avoided this classification. Instead, we have opted for **five broad themes**. Let us briefly look at them.

AP SCERT

మరోవైపు, ప్రపంచం అనేక యుద్ధాలు, సాయుధ పోరాటాలు మరియు పెరుగుతున్న సామాజిక ఉద్రిక్తతలకు సాక్ష్యంగా నిలుస్తోంది. మన గ్రహం యొక్క సహజ పర్యావరణం చాలా ఒత్తిడికి లోనవుతోంది. మనము గొప్ప అవకాశాలు మాత్రమే కాకుండా అపారమైన సవాళ్ళు కూడా ఉన్న కాలంలో జీవిస్తున్నాము.

ప్రపంచ వ్యాప్తంగా, మానవాళి ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలను ఎలా పరిష్కరించాలి? మన సమాజాలు శాంతి మరియు సామరస్యంతో సామరస్యంగా జీవించడం ఎలా నేర్చుకోగలవు? మనందరం కలసి పంచుకునే ఈ అందమైన భూమిని మనం ఎలా కాపాడుకోవాలి? మన కోసం మాత్రమే కాకుండా, దీనిపై నివసించే అన్ని జీవుల కోసం మనం దానిని ఎలా రక్షించాలి?" అని చాలామంది ఆశ్చర్య పోతున్నారు."

ఈ ప్రాథమిక ప్రశ్నలు సులభంగానే అనిపించవచ్చు, కానీ వాటికి సమాధానాలు మాత్రం అంత సులభంకాదు ఎందుకంటే మానవ సమాజాలు చాలా వైవిధ్యమైనవి మరియు సంక్లిష్టమైనవి. కాబట్టి వాటికి సమాధానాలు సరళంగా ఉండవు. ఇలాంటి ప్రశ్నలకు సమాధానాలు కనుగొని మెరుగైన భవిష్యత్తును నిర్మించడంలో సహాయపడాలని, మనం కోరుకుంటే మనం మన ప్రపంచాన్ని మరియు ముఖ్యంగా మానవ సమాజాలను అర్థం చేసుకోవాలి. **"సాంఘిక శాస్త్రం"** అంటే ఇదే.

భౌతికశాస్త్రం లేదా రసాయనశాస్త్రం లాగా ఇదొక శాస్త్రమా? అని అనుకోవచ్చు, కానీ ఇది శాస్త్రం కాదు. ఈ శాస్త్రం సాధ్యమయిన చోటల్లా శాస్త్రీయ పద్ధతులను ఉపయోగిస్తుంది. మీరు (ఈ పాఠ్యపుస్తకంలో కొన్ని ఉదాహరణలు చూస్తారు), కానీ దీని దృష్టి మానవ సమాజం పై ఉంటుంది. మానవ సమాజం అనేది వైవిధ్యమైనది కాబట్టి, సాధారణ సైన్సులో ఉండే నిర్ణీత విధానాలు మరియు ఖచ్చితమైన ఫలితాలను ఇక్కడ ఆశించలేము.

సాంఘిక శాస్త్రాలలో భూగోళశాస్త్రం, చరిత్ర, రాజకీయ శాస్త్రం, ఆర్థిక శాస్త్రం, సమాజ శాస్త్రం, మానవ శాస్త్రం, పురావస్తు శాస్త్రం, మనోవిజ్ఞాన శాస్త్రం మరియు మరికొన్ని ఇతర ఉపవిభాగాలు కూడా ఉన్నాయి. ఈ పదాలన్నింటినీ చూసి భయపడాల్సిన అవసరం లేదు! మీరు సెకండరీ స్థాయిలో ఈ ఉప విభాగాలను కొన్నింటిని చదువుతున్నప్పటికీ, మిడిల్ స్థాయిలో మేము ఈ వర్గీకరణను నివారించాము. దానికి బదులుగా మేము **ఐదు విస్తృతమైన ఇతివృత్తాలను** ఎంచుకున్నాము. వాటిని సంక్షిప్తంగా పరిశీలిద్దాం.(ఈ పరిచయం ప్రారంభంలో ఇచ్చిన (పేజీ 3) మైండ్‌మ్యాప్‌లో ఈ పుస్తకం లోని రెండు భాగాల అధ్యాయాలు ఉన్నాయని గమనించండి).

AP SCERT

Theme A – India and the World: Land and the People

This first theme includes the basics of the geographical world around us - some of the main features of our planet and the way to represent them on a map. Why is this theme important, when today we can get excellent maps on a mobile phone? Because it deals with much more than maps. It also asks how geographical features - oceans, mountains, rivers, etc. - have shaped entire civilisations throughout their histories. It is also, in India's case, about how its natural setting has contributed to giving this ancient civilisation a unique identity.

Theme B – Tapestry of the Past

A tapestry is a large piece of canvas-like cloth usually kept as a wall hanging, with pictures and designs on it - sometimes a historical narrative. Our tapestry is where we will be painting scenes from the past, beginning with India's past. But why should we be at all concerned with the past? Because it is the key to understanding the present, and the chapters in this theme will often make this connection clear. The past is a major source for our identities - it helps us understand who we are and where we come from.

The past is still with us, in other words. And since history is unfortunately not all about happy developments, it is useful to understand where people, governments or rulers went wrong, and why. Only then can we hope to avoid repeating those errors.

Theme C – Our Cultural Heritage and Knowledge Traditions

It has often been said that India has a rich and ancient culture. True, but what are its main characteristics? Its guiding principles? How has it manifested itself in India's history? And how can it help us to deal with issues of our times? These are some of the questions that this theme is exploring, with the objective that every student should understand some of the cultural foundations of our civilisation and learn to appreciate their value.

AP SCERT

ఇతివృత్తం-ఎ: భారత దేశం మరియు ప్రపంచం: భూమి మరియు ప్రజలు

ఈ మొదటి ఇతివృత్తంలో మన చుట్టూ ఉన్న భౌగోళిక ప్రపంచం యొక్క ప్రాథమిక విషయాలు మన గ్రహం యొక్క కొన్ని ముఖ్య లక్షణాలు మరియు వాటిని పటంలో ఎలా చూపించాలి అనేవి కలవు. నేడు మనకు మొబైల్ ఫోన్‌లో అద్భుతమైన పటాలు లభిస్తున్నా ఈ ఇతివృత్తం ఎందుకు ముఖ్యమయినది? ఇది కేవలం పటాలకే పరిమితం కాదు. ఇది సముద్రాలు, పర్వతాలు, నదుల వంటి భౌగోళిక లక్షణాలు వాటి చారిత్రక కాలం నుండి నాగరికతలకు ఎలా ఆకారమిచ్చాయో కూడా చెబుతుంది. భారతదేశం విషయంలో దాని సహజ భౌగోళిక స్థితి, దాని ప్రాచీన నాగరికతకు ప్రత్యేకమైన గుర్తింపును ఇవ్వడానికి ఎలా దోహదపడిందో కూడా ఇది వివరంగా తెలియజేస్తుంది.

ఇతివృత్తం-బి: రంగుల వస్త్రంపై అల్లుకున్న గతం

అల్లుకున్న గతం (**tapestry**) అనేది పెద్దదైన కాన్వాస్‌లాంటి రంగు వస్త్రం, సాధారణంగా గోడపై వేలాడదీయడానికి ఉంచుతారు, దీనిపై చిత్రాలు మరియు డిజైన్లు ఉంటాయి కొన్నిసార్లు దానిపై చారిత్రక కథనం కూడా ఉంటుంది. మన చిత్ర వస్త్రంపై భారతదేశపు గతంతో ప్రారంభించి, గతానికి చెందిన దృశ్యాలను చిత్రించబోతున్నాము. కానీ గతాన్ని మనం ఎందుకు తెలుసుకోవాలి? ఎందుకంటే అది వర్తమానాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ఎంతో కీలకం, మరియు ఈ ఇతివృత్తం లోని అధ్యాయాలు తరచుగా ఈ సంబంధాన్ని స్పష్ట పరుస్తాయి. గతం మన గుర్తింపులకు ఒక ప్రధాన ఆధారం, మనం ఎక్కడి నుంచి వచ్చాము? అనే విషయాలను అర్థం చేసుకోవడంలో అది సహాయపడుతుంది.

ఇంకోవిధంగా చెప్పాలంటే గతం ఇప్పటికీ మనతోనే ఉంటుంది. చరిత్ర అనేది సంతోషకరమైన పరిణామాలతో మాత్రమే కూడినది కాదు. అది ప్రజలు, ప్రభుత్వాలు లేదా పాలకులు ఎక్కడ తప్పు చేశారు?, ఎందుకు చేశారు అనే విషయాలను అర్థం చేసుకోవడానికి ఇది ఉపయోగపడుతుంది. అప్పుడు మాత్రమే మనం ఆ తప్పులను మళ్లీ చేయకుండా నివారించగలగుతాము.

ఇతివృత్తం-సి: మన సాంస్కృతిక వారసత్వం మరియు జ్ఞాన పరంపరలు

భారతదేశానికి ప్రాచీనమైన, సుసంపన్నమైన సంస్కృతి ఉందని తరచుగా చెప్పబడుచున్నది. ఇది నిజమే, కానీ దాని ప్రధాన లక్షణాలు ఏమిటి? దాని మార్గదర్శక సూత్రాలు ఏమిటి? భారతదేశ చరిత్రలో అది ఎలా వ్యక్తమైంది? ప్రస్తుత కాలంలో ఎదురయ్యే సమస్యలను ఎదుర్కోవటంలో ఇది మనకు ఎలా సహాయపడుచున్నది? లాంటి కొన్ని ప్రశ్నలకు ఈ ఇతివృత్తం సమాధానం చెబుతుంది. ప్రతి విద్యార్థి మన నాగరికత యొక్క సాంస్కృతిక పునాదులు అర్థం చేసుకోవాలని మరియు వాటి విలువను ప్రశంసించాలనే లక్ష్యంతో ఇటువంటి ప్రశ్నలను ఈ ఇతివృత్తం అన్వేషిస్తుంది.

AP SCERT

Theme D – Governance and Democracy

Citizens of any country should know how their political system functions. India, as the world's largest democracy, has an elaborate system working at different levels. What are its chief characteristics and components? How do the citizens participate in the overall governance? What are their rights and also their duties or dharma? Are there different systems in other countries, and, if so, of what type? How are different countries supposed to interact? By studying this theme, we can become more responsible citizens, understand how the organs of the government function, and learn to have a say in the policies that affect us all, whether locally or nationally.

Theme E – Economic Life Around Us

No family can be happy without the essentials of daily living - at least food, clothing, shelter, access to water in a first stage; in a second, livelihood for adults and access to education for the younger ones. Similarly, no country can develop harmoniously without a sound economy. But how does an economy work, especially in a huge country like India? What exactly is money? Where does it come from? How can it be increased? What economic activities can people engage themselves in? How are natural and human resources best managed? This theme will lay down some of the important concepts and practices that will enable us to answer these questions.

You will notice that there are many questions in the preceding paragraphs. This is as it should be - Social Science is also about the art of asking the right questions. Only then can we start looking for the right answers. This also explains the presence of **'Big Questions'** at the start of each chapter in this book.

You may also be intrigued to find a game of chess and some ancient Tamil poetry in chapters that apparently deal with geography; a discussion on the uses of the sari in a chapter on cultural heritage; the concept of seva and the mention of festivals in chapters focusing on economics. This is deliberate. We believe in bringing elements from diverse fields together (you will learn later that this is called **'multidisciplinarity'**). This enriches our perspective. Indeed, life constantly mixes numerous elements together, so why should we not?

By now, it should be clear that although Social Science makes constant use of the past, it seeks to make sense of the present so as to help us prepare a better future. It is an exploration and an adventure.

AP SCERT

ఇతివృత్తం-డి: పరిపాలన మరియు ప్రజాస్వామ్యం

ఏ దేశ పౌరులైనా తమ రాజకీయ వ్యవస్థ ఎలా పనిచేస్తుందో తెలుసుకోవాలి. ప్రపంచంలో అతిపెద్ద ప్రజాస్వామ్య దేశమైన భారతదేశం, వివిధ స్థాయిల్లో పనిచేసే విస్తృతమైన వ్యవస్థను కలిగి ఉంది. దాని ప్రధాన లక్షణాలు మరియు భాగాలు ఏమిటి? పౌరులు మొత్తం పాలనలో ఎలా పాల్గొంటారు? వారికి ఉన్న హక్కులు, విధులు లేదా కర్తవ్యాలు ఏమిటి? ఇతర దేశాల్లో వేర్వేరు వ్యవస్థలు ఉన్నాయా? ఉంటే, అవి ఏ రకమైనవి? వివిధ దేశాలు ఎలా పరస్పరం వ్యవహరించుకోవాలి? ఈ ఇతివృత్తాన్ని అధ్యయనం చేయడం ద్వారా, మనం మరింత బాధ్యతాయుత పౌరులుగా మారవచ్చు. ప్రభుత్వ అంగాలు ఎలా పనిచేస్తాయో అర్థం చేసుకోవచ్చు, స్థానికంగానైనా లేదా జాతీయంగానైనా మనపై ప్రభావం చూపే విధానాల్లో మన అభిప్రాయాన్ని వ్యక్తపరచడం నేర్చుకోవచ్చు.

ఇతివృత్తం-ఇ: మన చుట్టూ ఉన్న ఆర్థిక జీవనం

ఏ కుటుంబం కూడా రోజువారీ జీవనానికి అవసరమైన కనీస అవసరాలు లేకుండా సంతోషంగా ఉండలేదు – మొదటి దశలో కనీసం ఆహారం, దుస్తులు, నివాసం, త్రాగు నీరు; రెండవ దశలో పెద్దవారికి ఉపాధి, చిన్నవారికి విద్యా అవకాశాలు అవసరం. అదే విధంగా, బలమైన ఆర్థిక వ్యవస్థ లేకుండా ఏ దేశం కూడా సమగ్రంగా అభివృద్ధి చెందలేదు. అయితే, ప్రత్యేకించి భారతదేశం లాంటి పెద్ద దేశంలో ఆర్థిక వ్యవస్థ ఎలా పనిచేస్తుంది,? అసలు ద్రవ్యం అంటే ఏమిటి? అది ఎక్కడి నుంచి వస్తుంది? దాన్ని ఎలా వృద్ధి చేయవచ్చు? ప్రజలు ఎలాంటి ఆర్థిక కార్యకలాపాల్లో పాల్గొనవచ్చు? సహజ మరియు మానవ వనరులను ఉత్తమంగా ఎలా నిర్వహించాలి? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పేందుకు అవసరమైన కొన్ని ముఖ్యమైన భావనలు, విధానాలను ఈ ఇతివృత్తం తెలియజేస్తుంది.

* ◆ *

ముందున్న పేరాలలో అనేక ప్రశ్నలు ఉండటం, మీరు దీన్ని గమనించి ఉంటారు. సరైన ప్రశ్నలు అడిగే విధానం గురించి చదవటం కూడా సాంఘికశాస్త్రంలో ఒక భాగమే. అలాగే ఉండాలి కూడాను అప్పుడు మాత్రమే మనం సరైన సమాధానాలను వెతకడం ప్రారంభించగలం. అందుకే ఈ పుస్తకంలోని ప్రతి అధ్యాయం ప్రారంభంలో **'ప్రధాన ప్రశ్నలు'** ఉండటం కూడా దీనినే సూచిస్తుంది.

భూగోళశాస్త్రం గురించి వివరించే అధ్యాయాల్లో చదరంగం ఆటను, పురాతన తమిళ కవిత్వాన్ని; సాంస్కృతిక వారసత్వం అధ్యాయంలో చీర ఉపయోగాలపై చర్చను; ఆర్థికశాస్త్రం అధ్యాయాల్లో సేవా భావనను, పండుగల ప్రస్తావనను చూసి మీరు ఆశ్చర్యపోవచ్చు. ఇది ఉద్దేశపూర్వకంగానే జరిగింది. వివిధ రంగాలకు చెందిన అంశాలను ఒక చోట చేర్చడాన్ని మేము నమ్ముతున్నాము (మీరు దీనిని **'బహుళ విభాగత్వం'** అని పిలుస్తారని తెలుసుకుంటారు). ఇది మన దృష్టిని విశాలంగా చేస్తుంది. నిజానికి, జీవితం ఎన్నో అంశాలను ఒక చోటికి చేరుస్తుంది, మరి మనం ఎందుకు కలిపి చేర్చకూడదు?

సాంఘిక శాస్త్రం గతాన్ని నిరంతరంగా ఉపయోగించుకుంటున్నప్పటికీ, ఇది వర్తమానాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి, మెరుగైన భవిష్యత్తును సిద్ధం చేసుకోవడంలో మనకు సహాయపడేందుకు ప్రయత్నిస్తుందని ఈ పాటికి స్పష్టం అయి ఉంటుంది, ఇది ఒక అన్వేషణ మరియు సాహస ప్రయాణం అని చెప్పవచ్చు.

AP SCERT

CHAPTER

1

LOCATING PLACES ON THE EARTH

M8T7J7

Learning Outcomes

The student will be able to-

- Define a map and explain its purpose. CG -1
- Recognise that maps provide detailed information about specific areas. CG -1
- Explain how globes and maps represent the earth's surface. CG -1
- Explain the concepts of latitudes and longitudes and analyse their significance. CG -1
- Analyse and calculate time differences between various places using longitudes or time zones. CG -1

" The globe of the Earth stands in space, made up of water, earth, fire and air and is spherical. ... It is surrounded by all creatures, terrestrial as well as aquatic."

— Āryabhata (about 500 CE)

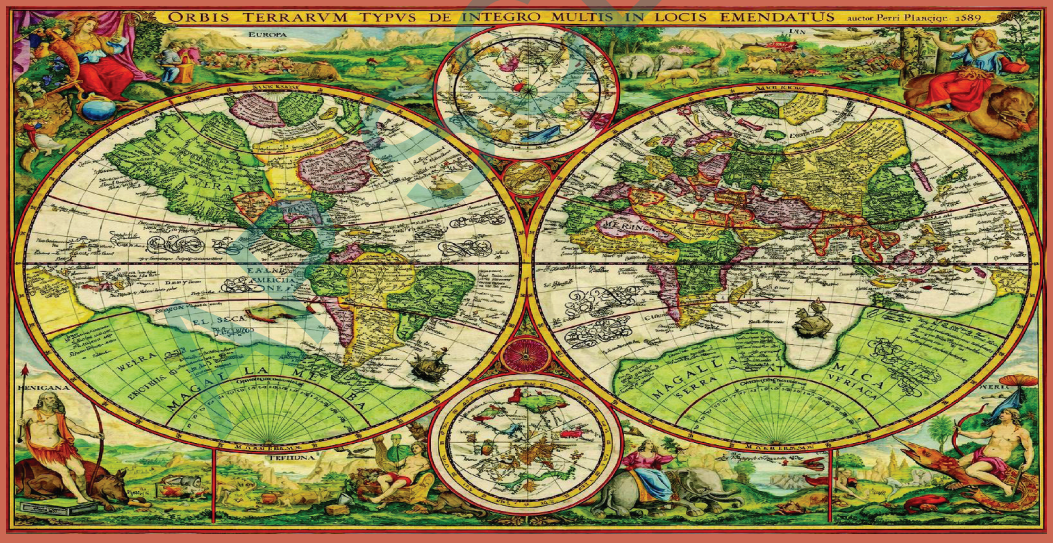

The Big Questions ?

1. *What is a map and how do we use it? What are its main components?*
2. *What are coordinates? How can latitude and longitude be used to mark any location on the Earth?*
3. *How are local time and standard time related to longitude?*

© NCERT

భూమిపై ప్రదేశాలను గుర్తించడం

అధ్యాయం
1

W9X7R6

అభ్యసన ఫలితాలు

విద్యార్థులు ఈ క్రింది వాటిని చేయగలుగుతారు :

- పటమును నిర్వచించి దాని ఉద్దేశ్యాన్ని వివరిస్తారు. **CG -1**
- పటాల నిర్దిష్ట ప్రాంతాల గురించి వివరణాత్మక సమాచారాన్ని అందిస్తాయని గుర్తిస్తారు. **CG -1**
- గ్లోబ్‌లు మరియు పటములు భూమి ఉపరితలాన్ని ఎలా సూచిస్తాయో వివరిస్తారు. **CG -1**
- అక్షాంశాలు మరియు రేఖాంశాల భావనలను వివరించి, వాటి ప్రాముఖ్యతను విశ్లేషిస్తారు. **CG -1**
- రేఖాంశాలు లేదా కాల మండలాలను ఉపయోగించి వివిధ ప్రదేశాల మధ్య సమయ వ్యత్యాసాలను విశ్లేషించి లెక్కిస్తారు. **CG -1**

" భూగోళం అంతరిక్షంలో నిలిచి ఉంది. అది నీరు, భూమి, అగ్ని మరియు గాలితో తయారై గోళాకారంగా ఉంటుంది. ... ఇది భూచర, జలచర ప్రాణులతో ఆవరించి ఉంది." – ఆర్యభట్ట (సుమారు 500 *CE*)

ప్రధాన ప్రశ్నలు ?

1. పటం అంటే ఏమిటి మరియు దానిని మనం ఎలా ఉపయోగిస్తాము? దాని ప్రధానమైన భాగాలు ఏమిటి?
2. భౌగోళిక నిర్దేశాంకాలు (***coordinates***) అంటే ఏమిటి? భూమిపై ఏదైనా ప్రదేశాన్ని గుర్తించడానికి అక్షాంశం మరియు రేఖాంశాలను ఎలా ఉపయోగించవచ్చు?
3. స్థానిక సమయం మరియు ప్రామాణిక సమయం రేఖాంశంతో ఎలా సంబంధం కలిగి ఉంటాయి?

© NCERT

Imagine that you are visiting a city for the first time. How would you find the places you want to visit? You might ask a local person for help, or you might look at a map of the city. In previous grades, you learnt a little about maps, and in this chapter, we will study them in more detail.

Let us play a game. Examine the map of this small city (Fig. 1.1). Imagine that you just got off a train at the railway station, and you want to visit the bank marked on the map. Which way would you go? Are there other possible ways? Can you locate the public garden, the school and the museum? If you want to proceed from the bank to the market, which way will you go? This is where a map comes in handy!

Fig. 1.1. A map of a small imaginary city.

A map is like a treasure guide; it shows you where things are and how to get them. Notice the four arrows in the top right corner of the map; we will soon see how they point to some specific directions and make maps even more helpful.

© NCERT not to be republished

మీరు ఒక నగరాన్ని మొదటిసారి సందర్శిస్తున్నారని ఊహించండి. మీరు చూడాలనుకునే ప్రదేశాలను ఎలా కనుగొంటారు? మీరు ఒక స్థానిక వ్యక్తిని సహాయం కోసం అడగవచ్చు, లేదా నగరపు పటాన్ని చూడవచ్చు. గత తరగతుల్లో మీరు పటాల గురించి కొద్దిగా నేర్చుకున్నారు. ఈ అధ్యాయంలో వాటి గురుంచి మీరు మరింత వివరంగా తెలుసుకుంటారు.

మనం ఒక ఆట ఆడదాం. ఈ చిన్న నగర పటాన్ని (చిత్రం. 1.1) పరిశీలించండి. మీరు రైల్వే స్టేషన్ వద్ద ఇప్పుడే ట్రైన్ దిగినట్టు ఊహించండి. పటంలో గుర్తించిన బ్యాంక్ వద్దకు వెళ్లాలనుకుంటున్నారు. మీరు ఏ దారిలో వెళ్తారు? ఇతర మార్గాలు వేరే ఉన్నాయా? మీరు పబ్లిక్ గార్డెన్, పాఠశాల, మ్యూజియంను గుర్తించగలరా? మీరు బ్యాంక్ నుండి మార్కెట్‌కి వెళ్లాలనుకుంటే, ఏ దారిలో వెళ్తారు? ఇలాంటి సందర్భాల్లో పటాలు ఎలా ఉపయోగపడతాయో చూడండి!

చిత్రం 1.1. ఒక చిన్న ఊహాజనిత నగరం యొక్క పటం.

పటము అనేది ఒక రకమైన మార్గదర్శిని లాంటిది. ఇది మీకు ఎక్కడ ఏమి ఉందో, వాటికి ఎలా చేరుకోవాలో చూపిస్తుంది. పటం యొక్క పైభాగం కుడివైపు ఉన్న నాలుగు బాణాలను గమనించండి; ఇవి కొన్ని ప్రత్యేక దిశలను ఎలా సూచిస్తాయో, మరియు ఇవి పటాలను మరింత ఉపయోగకరంగా ఎలా మారుస్తాయో త్వరలో మనం తెలుసుకుంటాము.

LET'S EXPLORE

→ On the map in Fig. 1.1 given on page 15 -
1. Mark the hospital.
2. What is the meaning of the blue-coloured areas?
3. Which is farther away from the railway station - the school, the Nagar Panchayat or the public garden? Observe the map and identify the farther.

→ As a class activity, form groups of three or four students each. Let each group try to draw a map of your school and some of the streets or roads that lead to it, and a few neighbouring buildings. At the end, compare all the maps and discuss.

A Map and Its Components

From this simple example, we understand that a map is a representation, or a drawing, of some area - it may be a small area (a village, a town, etc.), a bigger area (say, your district or state), or a very large area like India or even the whole world. In a map, you look at the surface as if you are viewing it from the top.

An **atlas** is a book or collection of maps.

As you will discover, there are several kinds of maps -

- **Physical maps**, which mainly show some natural features such as mountains, oceans and rivers (see an example in Fig. 4.2 in this textbook)
- **Political maps**, which show details of countries or states, boundaries, cities, etc. (for instance, a map of India with all its States, Union Territories and their capitals)
- **Thematic maps**, with a specific kind of information (examples include Fig. 6.3 and Fig. 4.1 in semister 2 textbook).

In addition, there are three important components of maps- **distance, direction and symbols.** You have already experienced the first two while navigating the map in Fig. 1.1. Let us now define them more precisely.

Have you ever wondered how a huge place can fit on a small piece of paper? It is all thanks to the map's **scale.**

AP SCERT

అన్వేషిద్దాం

→ పేజీ 15 లో ఇచ్చిన చిత్రం 1.1 లో

1. ఆసుపత్రిని గుర్తించండి.
2. నీలం రంగు ప్రాంతాల అర్థం ఏమిటి?
3. పాఠశాల, నగర పంచాయతీ లేదా పబ్లిక్ గార్డెన్లలో ఏది రైల్వే స్టేషన్‌కు నుండి చాలా దూరంలో ఉంది? పటాన్ని పరిశీలించి, దూరంగా ఉన్నదాన్ని గుర్తించండి.

→ తరగతి కృత్యముగా ముగ్గురు లేదా నలుగురు విద్యార్థులుతో సమూహాలను ఏర్పరచండి. ప్రతి సమూహం మీపాఠశాల, మరియు దానికి వెళ్లే కొన్ని వీధులు లేదా రహదారులు, పక్కన ఉన్న కొన్ని భవనాలను పటంగా గీయటానికి ప్రయత్నం చేయండి. చివరగా అన్ని పటాలను పోల్చి చర్చించండి.

పటం మరియు దాని భాగాలు

ఈ సులభ ఉదాహరణ ద్వారా, పటం అనేది ఒక ప్రాంతం యొక్క ప్రాతినిధ్యం లేదా రేఖాచిత్రంగా మనం అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఇది చిన్న ప్రాంతం (ఊరు, పట్టణం మొదలైనవి), పెద్ద ప్రాంతం (మీ జిల్లా లేదా రాష్ట్రం), లేదా చాలా పెద్ద ప్రాంతం (భారతదేశం లేదా ప్రపంచం మొత్తం) కావచ్చు. ఒక పటంలో మీరు ఉపరితలాన్ని పై నుండి చూస్తున్నట్లుగా ఉంటుంది.

అట్లాస్ అనేది పటాల సంకలనం లేదా పుస్తకం.

పటాలు అనేక రకాలుగా ఉంటాయి అని మనం కనుగొనవచ్చు.

- **భౌతిక పటాలు:** ఇవి ప్రధానంగా పర్వతాలు, సముద్రాలు, నదులు వంటి సహజ భూస్వరూపాలను చూపిస్తాయి. (ఈ పాఠ్య పుస్తకం లోని చిత్రం 4.2 ని ఉదాహరణగా చూడవచ్చు)
- **రాజకీయ పటాలు:** ఇవి దేశాలు లేదా రాష్ట్రాలు, సరిహద్దులు, నగరాలు మొదలైన వివరాలను చూపిస్తాయి (ఉదాహరణకు అన్ని రాష్ట్రాలు, కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాలు మరియు వాటి రాజధానులను చూపించే భారతదేశ పటం).
- **విషయ నిర్దేశిక పటాలు:** ఇవి ప్రత్యేకమైన సమాచారం కోసం రూపొందించబడతాయి (రెండవ సెమిష్టరు పాఠ్య పుస్తకం లోని చిత్రం 6.3, 4.1 లను ఉదాహరణగా చూడవచ్చు).

వీటితో పాటు పటానికి మూడు ముఖ్యమైన అంశాలు ఉంటాయి. – దూరం ,దిక్కులు, చిహ్నాలు. మీరు ఇప్పటికే చిత్రం 1.1 లోని పటాన్ని దిశా నిర్దేశం కోసం వాడుకున్నప్పుడు మొదటి రెండు అంశాలు తెలుసుకున్నారు. ఇప్పుడు వాటిని మరింత ఖచ్చితంగా నిర్వచిద్దాం.

ఒక పెద్ద ప్రదేశం ఒక చిన్న కాగితంపై ఎలా సరిపోతుందని మీరు ఎప్పుడైనా ఆశ్చర్య పోయారా? ఇదంతా పటం యొక్క స్కేలు వల్లే జరుగుతుంది.

AP SCERT

Let us go back to our map of a small city (Fig. 1.1). Each centimetre on the map, as printed here, represents a certain distance on the ground - let us suppose it is 500 metres; we say that the scale is 1 cm = 500 m. Now, turn to the map of India in Fig. 4.2 in Chapter 4 of this textbook. The scale is repre- sented in the bottom left corner by a ruler with '500' written above its length and 'km' on the side. It simply means that this ruler, which measures 2.5 cm in the printed map, corresponds to 500 kilometres on the ground.

So, the actual **distance** between two points represented on the map depends on the scale that the map is using.

LET'S EXPLORE

→ Draw a simple map of a school's playground. Let us assume it is a rectangle, 40 m in length and 30 m in width. Draw it precisely with your ruler on a scale of 1 cm = 10 m.

→ Now measure the diagonal of the rectangle. How many centimetres do you get? Using the scale, calculate the real length of the playground's diagonal, in metres.

Let us return to the four arrows at the top right of the small city's map. They point to four **directions,** which are north, at the top, and moving clockwise, east, south and west. These are called the **cardinal directions,** also **cardinal points.** Other than these, intermediate directions are also used - NorthEast (NE), SouthEast (SE), SouthWest (SW) and NorthWest (NW). Most maps simply have an arrow marked with the letter 'N', which points to the **"North"** direction.

LET'S EXPLORE

→ Consider the map of the small city again. Identify the correct and incorrect statements in the list below:

1. The market is north of the hospital.
2. The museum is southeast of the bank.
3. The railway station is northwest of the hospital.
4. The lake is northwest of the apartment blocks.

→ Taking your school as the starting point, do you know approximately in which cardinal direction your home is located? Discuss with your teacher and your parents.

APSCERT

ఇప్పుడు మనం వెనక్కి వెళ్ళి చిత్రం. 1.1 లో ఉన్న నగర పటాన్ని పరిశీలిద్దాం. పటంలో ప్రతి సెంటీమీటరు ఇక్కడ ఇచ్చిన విధంగా భూమిపైన కొంత దూరాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది 500 మీటర్లు అనుకుందాం. అప్పుడు స్కేలు 1 సెంటీమీటర్ = 500 మీటర్లు అని అర్థం. ఇప్పుడు ఈ పాఠ్యపుస్తకంలోని 4వ అధ్యాయంలో చిత్రం. 4.2 లోని భారతదేశ పటాన్ని చూడండి. పటంలోని దిగువ మూలలో ఎడమ వైపు రూలర్ మీద దాని దూరం పైన '500' అని రాసి, పక్కన '**km**' అని ఉంది. అంటే ఆ రూలర్‌ను కొలిచినప్పుడు ముద్రించిన పటం లో దీని దూరం 2.5 సెంటీమీటర్లు ఉంటే, అది భూమిపై 500 కిలోమీటర్లకు సమానం అని అర్థం.

కాబట్టి పటంలో రెండు బిందువుల మధ్య వాస్తవ **దూరం,** ఆ పటంలో ఉపయోగిస్తున్న స్కేల్‌పై ఆధారపడి ఉంటుంది.

అన్వేషిద్దాం

→ ఒక పాఠశాల యొక్క మైదానం చూపించే ఒక చిత్తు పటాన్ని గీయండి. ఇది ఒక దీర్ఘచతురస్రం అని అనుకుందాం, దీని పొడవు 40 మీటర్లు, వెడల్పు 30 మీటర్లు. ఇప్పుడు దీనిని 1 సెం.మీ = 10 మీ. అనే స్కేల్‌తో ఒక రూలరు తయారు చేసి దీని ఆధారంగా ఆ పటాన్ని ఖచ్చితంగా గీయండి.

→ ఇప్పుడు ఆ దీర్ఘచతురస్రంలోని కర్ణం ను కొలవండి. మీకు ఎన్ని సెంటీమీటర్లు వచ్చాయి? స్కేల్‌ను ఉపయోగించి, ఆటస్థలం యొక్క కర్ణం యొక్క వాస్తవ పొడవును మీటర్లలో లెక్కించండి.

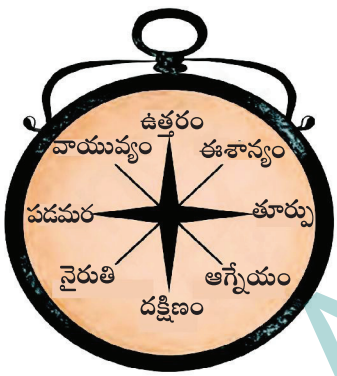

ఒక చిన్న నగర పటం యొక్క కుడి వైపు పై భాగంలో ఉన్న నాలుగు బాణపు గుర్తులకు వెళదాం పదండి. అవి పై భాగాన ఉత్తరం, ఆపై సవ్య దిశలో క్రమంగా తూర్పు, దక్షిణం, మరియు పశ్చిమం. ఇవి నాలుగు **ప్రధాన దిక్కులను/ దిశలను** సూచిస్తున్నాయి. వీటిని మనం **ప్రధాన దిక్కులు** లేదా నిర్దేశాంకాలు **(కార్డినల్ పాయింట్స్)** అని అంటారు. ఇవి కాకుండా ఈశాన్యం (**NE**), ఆగ్నేయం (**SE**), నైరుతి (**SW**), మరియు వాయువ్యం (**NW**) – అనే మధ్య దిక్కులు (మూలలు) కూడా ఉన్నాయి. చాలా పటాల్లో సాధారణంగా '**N**' అనే అక్షరంతో బాణం గుర్తు ఉంటుంది. అది **"ఉత్తర"** దిక్కును సూచిస్తుంది.

అన్వేషిద్దాం

→ చిన్న నగరం యొక్క పటాన్ని మళ్ళీ ఒకసారి పరిశీలించండి , దిగువ జాబితా లోని సరైన మరియు సరికాని ప్రకటనలను గుర్తించండి.

1. మార్కెట్ ఆసుపత్రికి ఉత్తర దిశలో ఉంది.
2. మ్యూజియం బ్యాంక్‌కు ఆగ్నేయ దిశలో ఉంది.
3. రైల్వే స్టేషన్ ఆసుపత్రికి వాయువ్య దిశలో ఉంది.
4. సరస్సు అపార్ట్‌మెంట్ సముదాయానికి వాయువ్య దిశలో ఉంది.

→ మీ పాఠశాలని ప్రారంభ బిందువుగా తీసుకుంటే, మీ ఇల్లు దాదాపు ఏ ప్రాథమిక దిక్కులో ఉందో మీకు తెలుసా? మీ ఉపాధ్యాయుడు, మీ తల్లిదండ్రులతో చర్చించండి.

AP SCERT

Symbols are another important component of maps. Our map has small drawings of actual buildings and a few other elements, but there would not be enough space on the map of a large city or a country to draw them all. Instead, a symbol is used to represent these features - symbols for different kinds of buildings (for instance a railway station, a school, a post office), for roads and railway lines, and for natural elements such as a river, a pond or a forest. In that way, numerous details can be shown in the limited space available on a map.

To make maps more easily understood by a variety of users, map makers use specific symbols. Different countries use different sets of symbols. The **Survey of India**, a government body, has fixed a set of symbols for maps of India (or parts of India). A small selection of them is shown in Fig. 1.2 in this page.

LET'S EXPLORE

Draw a rough map of your locality or your village, including your home, school and a few other important landmarks. Show the cardinal directions and use a few of the symbols shown in Fig. 1.2 on this page to mark some important features.

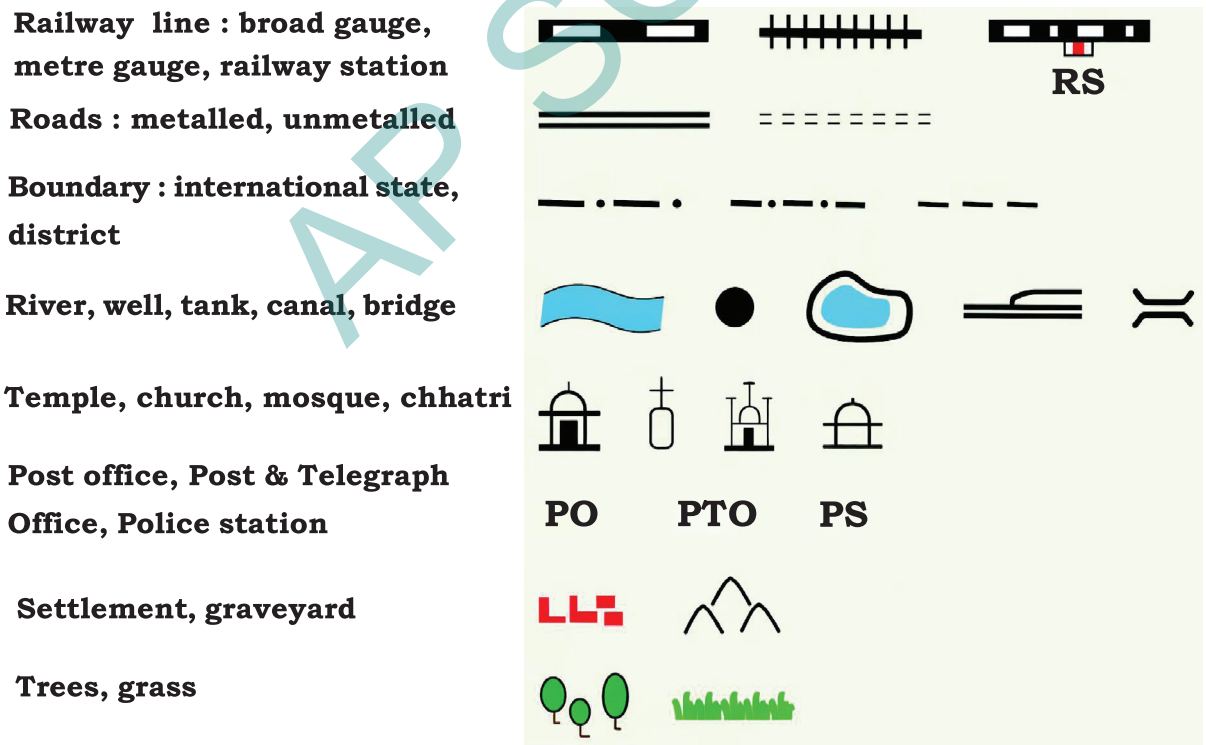

Fig. 1.2. A selection of common symbols used in maps.

AP SCERT

చిహ్నాలు అనేవి పటాల యొక్క మరో ముఖ్యమైన భాగం. మన పటంలో వాస్తవ భావనలు కొన్ని ఇతర అంశాలు చిన్న రేఖా చిత్రాలుగా చూపబడ్డాయి. కానీ పెద్ద నగరం లేదా దేశపు పటంలో వాటన్నింటినీ చిత్రించడానికి పటంలో స్థలం సరిపోక పోవచ్చు. అందుకే, ఈ స్వరూపాలను సూచించేందుకు చిహ్నాలు ఉపయోగిస్తారు. రైల్వే స్టేషన్, పాఠశాల, పోస్టాఫీస్ వంటి భవనాలకు, రోడ్లు, రైల్వే లైన్లు, నదులు, చెరువు, అడవి వంటి ప్రకృతిలోని అంశాలకు ప్రత్యేక చిహ్నాలు ఉంటాయి. ఆ విధంగా పటంలో ఉన్న పరిమిత స్థలంలో అనేక వివరాలను చూపించవచ్చు.

పటాలను వివిధ రకాల వినియోగదారులు సులభంగా అర్థం చేసుకునేందుకు, పటాల తయారీదారులు ప్రత్యేక చిహ్నాలను ఉపయోగిస్తారు. వివిధ దేశాలు వేర్వేరు రకాల చిహ్నాల సమూహాన్ని ఉపయోగిస్తాయి. భారతదేశపు పటాలకు (లేదా భారత భూభాగాలకు) భారత ప్రభుత్వ సంస్థ అయిన **"సర్వే ఆఫ్ ఇండియా"** కొన్ని ఖచ్చితమైన చిహ్నాలను నిర్ణయించింది. వాటిలో కొన్ని ఎంపిక చేసిన చిహ్నాలను ఇదే పేజీలో చిత్రం 1.2 లో చూపించాము.

అన్వేషిద్దాం

మీ ఇల్లు, పాఠశాల మరియు మరికొన్ని ముఖ్యమైన ప్రదేశాలతో కలిపి మీ ప్రాంతం లేదా మీ గ్రామం యొక్క ఒక చిత్తు పటాన్ని గీయండి. ప్రధాన దిక్కులను చూపించండి మరియు పేజీ 12 లోని చిత్రం 1.2 లో చూపిన కొన్ని చిహ్నాలను ఉపయోగించి ముఖ్యమైన స్వరూపాలను చూపించండి.

రైల్వే లైన్: (బ్రాడ్ గేజ్, మీటర్ గేజ్, రైల్వే స్టేషన్)

రహదారులు: (మెటల్డ్ రోడ్, అన్‌మెటల్డ్ రోడ్)

సరిహద్దులు: అంతర్జాతీయ సరిహద్దు, రాష్ట్ర సరిహద్దు, జిల్లా సరిహద్దు

నదులు, బావి, చెరువు, కాలువ, వంతెన

గుడి, చర్చి, మసీదు, ఛత్రి (స్మారక స్తూపం)

తపాలా కార్యాలయం, తంతి తపాలా కార్యాలయం, పోలీస్ స్టేషన్

నివాస ప్రాంతాలు, సమాధులు (శ్మశానం)

చెట్లు, గడ్డి

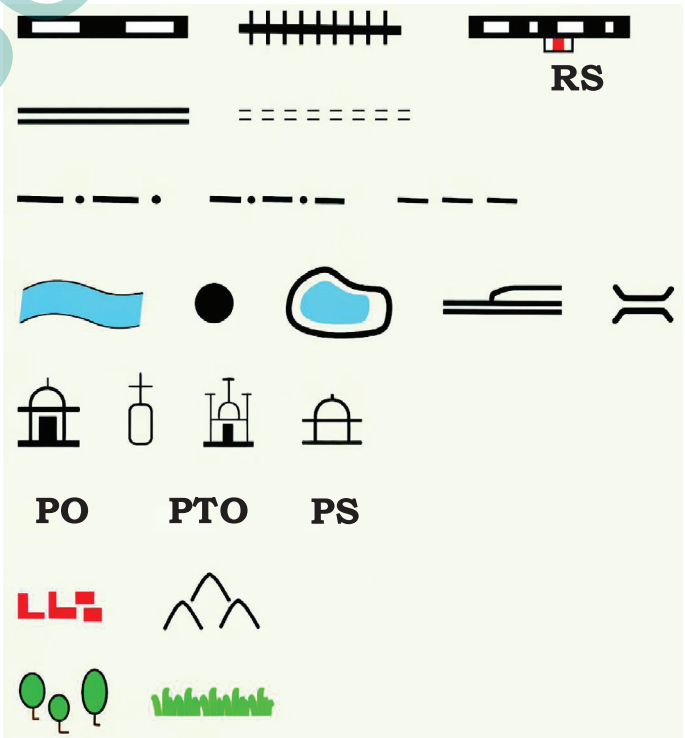

చిత్రం 1.2. సాధారణంగా పటాలలో ఉపయోగించే ఎంపిక చేసిన చిహ్నాలు

APSCERT

Mapping the Earth

Mapping the Earth is a little more difficult because our planet is not a flat surface. It nearly has the shape of a sphere. (We say 'nearly' because it is not a perfect sphere, but is slightly flattened at the poles. However, in practice, we will consider it to be spherical.) Representing a sphere accurately on a flat sheet of paper is not possible. To understand why, peel an orange in such a way that you have just three or four large pieces of the skin; then try and flatten them on a table - you will see that you cannot do it without tearing them at the edges.

Now, consider a **globe**, which is a sphere on which a map is drawn. This may be a map of the Earth, the Moon, the planet Mars, the stars and constellations in the sky, etc. The physical object, like the one shown in the drawing on the next page, is a sphere that is generally made of metal, plastic or cardboard.

Here we will study the globe representing the Earth's geography. Because the globe and the Earth have the same spherical shape, a globe will better represent the geography of the Earth than a flat map.Let us now explore some of its features.

a)Understanding coordinates

Imagine a big market in a city or town, with neat rows of shops, all the same size. You want to meet a friend at a stationery shop inside the market. But your friend does not know where the shop is. So you would give directions like, "Meet me at 6 pm at the 7th shop in the 5th row from the entrance." This will allow your friend to precisely determine your location.

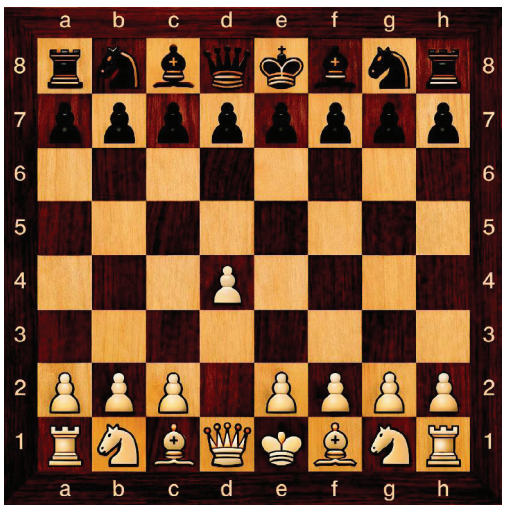

Now, consider a chessboard. To record moves by advanced players, letters are placed alongside the main pieces (from 'a' to 'h', see the image) and numbers (from 1 to 8) in between the two sides. This simple system allows players to mark each square and record every move. Here, the white side has just opened the game by moving the queen's pawn two squares forward (a very common opening). So, the pawn is said to have moved from d2 to d4.

APSCERT

భూమిని ఒక పటం రూపంలో చూపించడం :

భూమిని ఒక పటం రూపంలో చూపించడం కొంచెం కష్టమే, ఎందుకంటే మన గ్రహం చదునుగా ఉండదు. ఇది దాదాపు ఒక గోళాకారాన్ని కలిగి ఉంటుంది. (మనం 'దాదాపు' అని అంటాము, ఎందుకంటే ఇది ఖచ్చితమైన గోళం కాదు, ధృవాల వద్ద కొద్దిగా చదునుగా ఉంటుంది. అయినప్పటికీ సాధారణంగా మనం దీన్ని ఒక గోళాకారంగా పరిగణిస్తాము.) ఒక గోళాన్ని ఖచ్చితంగా చదునుగా ఉన్న కాగితంపై చూపడం సాధ్యం కాదు. ఎందుకు సాధ్యపడదో అర్థం చేసుకోవడానికి, ఒక నారింజను మూడు లేదా నాలుగు పెద్ద ముక్కలుగా తొక్కను తీసి ఆ ముక్కలను చదునుగా టేబుల్‌పై పరచడానికి ప్రయత్నించండి. మీరు అవి అంచుల వద్ద చించకుండా చదునుగా పరచలేరు.

ఇప్పుడు, ఒక **గ్లోబ్‌ను** పరిశీలించండి, ఇది ఒక గోళాకార వస్తువు, దానిపై ఒక పటం వేయబడింది. ఇది భూమి, చంద్రుడు, అంగారక గ్రహం, ఆకాశంలోని నక్షత్రాలు, నక్షత్ర మండలాలు మొదలైన వాటి పటం కావచ్చు. తరువాత పేజీలో చూపిన చిత్రంలో ఉన్నట్లుగా ఇది సాధారణంగా లోహం, ప్లాస్టిక్ లేదా కార్డు బోర్డు తో తయారు చేసిన ఒక గోళం వలె ఉటుంది.

ఇక్కడ మనం భూమి యొక్క భౌగోళికాంశాలను సూచించే గ్లోబ్‌ను అధ్యయనం చేయబోతున్నాము. గ్లోబ్ మరియు భూమి రెండూ ఒకే విధంగా గోళాకారంగా ఉన్నందున, భూమి స్వరూపాన్ని చదునుగా చూపించే మ్యాప్ కంటే గ్లోబ్ మెరుగుగా ప్రతిబింబిస్తుంది. ఇప్పుడు దీని యొక్క కొన్ని లక్షణాలను పరిశీలిద్దాం.

ఏ) భౌగోళిక స్థానాంకాలను అర్థం చేసుకోవడం :

ఒక నగరం లేదా పట్టణంలో పెద్ద మార్కెట్‌ను ఊహించుకోండి, అక్కడ అన్ని షాపులు ఒకే పరిమాణంలో, సజావుగా అడ్డు వరుసలలో ఉన్నాయి. మీరు మీ స్నేహితుడిని ఆ మార్కెట్‌లోని ఒక స్టేషనరీ షాపులో కలవాలనుకుంటున్నారు. కానీ మీ స్నేహితుడికి ఆ షాపు ఎక్కడ ఉందో తెలియదు. కాబట్టి మీరు ఇలా చెప్పవచ్చు: ప్రవేశ ద్వారం నుండి 5వ వరుసలో 7వ షాపులో సాయంత్రం 6 గంటలకు నన్ను కలువు." ఇలా చెప్పడం వల్ల మీ స్నేహితుడు మీ స్థానం ఖచ్చితంగా తెలుసుకోగలడు.

ఇప్పుడు ఒక చదరంగపు బోర్డును పరిశీలనలోకి తీసుకోండి, బాగా ఆడ గలిగే ఆటగాళ్ల కదలికలను నమోదు చేయడానికి ప్రధాన పావుల పక్కన, అక్షరాలు ('**a**' నుండి '**h**' వరకు బొమ్మను చూడండి) మరియు రెండు వైపుల మధ్య సంఖ్యలు (1 నుండి 8 వరకు) ఉంచుతారు. ఈ సరళమైన విధానం ప్రతి చదరాన్ని గుర్తించడానికి, ప్రతి కదలికను నమోదు చేయడానికి ఆటగాళ్లకు సహాయపడుతుంది. ఇక్కడ, తెలుపు వైపు ఆటను ప్రారంభిస్తూ రాణి పావును రెండు చదరాలు ముందుకు కదిపింది (ఇది చాలా సాధారణమైన ప్రారంభం). కాబట్టి, ఆ పావు **d2** నుండి **d4** కి కదిలిందని అంటారు.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

Using the same terms, write down your move if you play black and respond with the same move.

The system used in these two examples may be called a system of **coordinates**. Thanks to their two coordinates, the stationery shop as well as the chess square on the chessboard can be precisely determined.

A similar system of coordinates is used in the world of maps to determine the location of any place on a map. Let us see how this system works.

b) Latitudes :

Let us return to the globe. It is easy to identify the North Pole and the South Pole on it. Rotate the globe; while it rotates, the fixed points at the top and bottom are the two poles. Halfway between them is the Equator; note the circle marking it (see Fig. 1.3).

Imagine that you stand on the **Equator** and travel towards one of the poles; your distance from the Equator increases. Latitude measures this distance from the Equator. At any point of this travel, you can draw an imaginary line that runs east and west, parallel to the Equator. Such a line is called a parallel of **latitude** and it draws a circle around the Earth. Again, it is easy to note on the globe that the largest circle is the Equator, while the circles marked by the parallels of latitude grow smaller as we move northward or southward (Fig. 1.3).

Latitudes are expressed in **degrees;** by convention, the Equator is latitude 0° (zero degree), while the latitudes of the two poles are 90^{0} North and 90° South respectively; this is noted 90°N and 90°S.

There is a connection between latitude and climate. Around the Equator, the climate is generally hot (it is also called 'torrid'). As you travel away from the Equator towards one of the two poles (in other words, as your latitude increases), the climate becomes more moderate (or 'temperate'). And closer to the North or South Pole, the climate grows colder (or 'frigid'). You will learn in Science why this is so, and also why we experience different seasons in the course of a year.

AP SCERT

అన్వేషిద్దాం

"మీరు నలుపుతో ఆడితే, అదే విధంగా కదిపితే ఆ విషయాన్ని, పై నున్న పదజాలాన్ని ఉపయోగించి వ్రాయండి. "

ఈ రెండు ఉదాహరణల్లో ఉపయోగించిన విధానాన్ని భౌగోళిక నిర్దేశాల వ్యవస్థ అని అంటారు. స్టేషనరీ షాప్ అయినా, చెస్ బోర్డుపై ఉన్న చెస్ స్క్వేర్ అయినా, ఖచ్చితంగా గుర్తించవచ్చు అనేది ఈ రెండు **స్థానాంకాల** వల్లనే జరిగింది.

ఇలాంటి స్థానాంకాల వ్యవస్థను పటాలను తయారుచేయడంలో ఉపయోగిస్తారు. పటంలో ఏ ప్రదేశాన్నైనా గుర్తించడానికి ఈ విధానం ఎలా పనిచేస్తుందో చూద్దాం.

బి) అక్షాంశాలు :

గ్లోబ్‌కు తిరిగి వెళదాం. దానిపై ఉత్తర ధ్రువం మరియు దక్షిణ ధ్రువాన్ని గుర్తించడం సులభం. గ్లోబ్‌ను తిప్పండి; అది తిరిగేటప్పుడు, పైన మరియు క్రింద భాగాలలో ఉన్న స్థిర బిందువులే రెండు ధ్రువాలు. వాటి మధ్య సగభాగంలో భూమధ్యరేఖ ఉంది; దానిని గుర్తించే వృత్తాన్ని గమనించండి (చిత్రం 1.3 చూడండి).

భూమధ్యరేఖపై మీరు నిలబడి ఉన్నారని, మరియు ధ్రువాలలో ఒకదాని వైపుగా ప్రయాణం చేస్తున్నారని ఊహించుకోండి; అప్పుడు భూమధ్యరేఖ నుండి మీ దూరం పెరుగుతుంది. భూమధ్యరేఖ నుండి ఈ దూరాన్ని అక్షాంశం కొలుస్తుంది. ఈ ప్రయాణం యొక్క ఏ దిశలోనైనా, మీరు భూమధ్యరేఖకు సమాంతరంగా తూర్పు మరియు పడమర దిశలో నడిచే ఒక ఊహాత్మక రేఖను గీయవచ్చు. అటువంటి రేఖను **అక్షాంశం** అని పిలుస్తారు. ఇది భూమి చుట్టూ ఒక వృత్తాన్ని గీస్తుంది. గ్లోబ్ మీద అతిపెద్ద వృత్తం భూమధ్యరేఖ అని గమనించడం సులభం. అయితే అక్షాంశ రేఖల వలయాలచే ఏర్పడిన వృత్తాలు ఉత్తరం లేదా దక్షిణం వైపుకు వెళ్లేటప్పుడు చిన్నవిగా మారతాయి (చిత్రం 1.3).

అక్షాంశాలను **డిగ్రీలలో** సూచిస్తారు. సాంప్రదాయం ప్రకారం భూమధ్యరేఖను 0°(సున్నా డిగ్రీ) అక్షాంశం కాగా అలాగే రెండు ధ్రువాలయొక్క అక్షాంశాలను వరుసగా 90° ఉత్తరం (90°) మరియు 90° దక్షిణం (90°) గా పరిగణిస్తారు.

అక్షాంశం మరియు శీతోష్ణస్థితి మధ్య సంబంధం ఉంటుంది. భూమధ్యరేఖ ప్రాంతంలో శీతోష్ణస్థితి సాధారణంగా వేడిగా (దీనిని 'ఉష్ణ మండలం' అని కూడా అంటారు) ఉంటుంది. మీరు భూమధ్యరేఖ నుండి ఏదో ఒక ధ్రువం వైపు ప్రయాణిస్తున్నప్పుడు (అంటే మీ అక్షాంశం పెరిగేకొద్దీ) శీతోష్ణస్థితి మరింత మితంగా మారుతుంది ('సమశీతోష్ణ మండలం' అంటారు. అలాగే ఉత్తర లేదా దక్షిణ ధ్రువాలకు దగ్గరగా వెళ్ళేకొలదీ శీతోష్ణస్థితి మరింత చల్లగా ('అతి శీతల మండలం' అంటారు.)గా మారుతుంది. ఇది ఎందుకు జరుగుతుందో అలాగే ఒక సంవత్సరంలో మనకు వేర్వేరు ఋతువులు ఎందుకు వస్తాయో మీరు విజ్ఞానశాస్త్రం లో తెలుసుకుంటారు.

AP SCERT

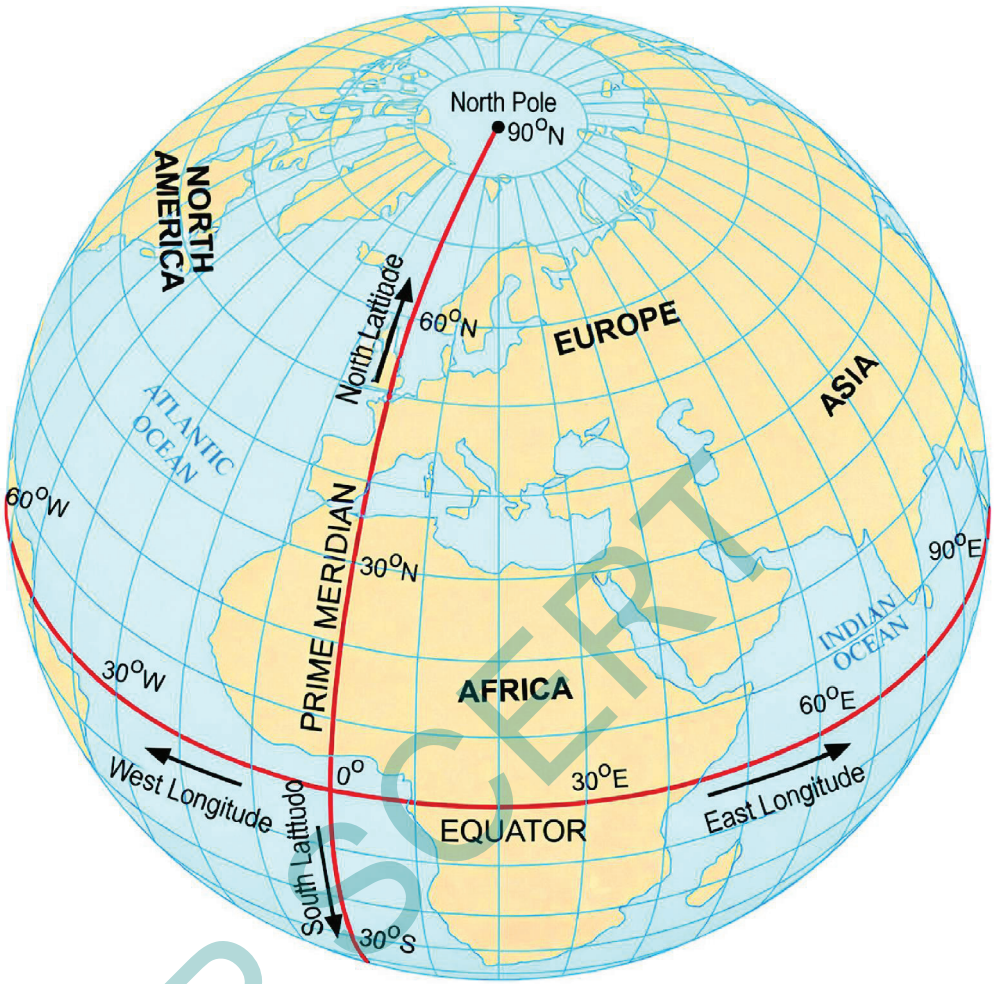

Fig. 1.3. This globe shows both parallels of latitude and meridians of longitudes

c) Longitudes :

Imagine now that you travel from the North Pole to the South Pole by the shortest possible line. Observe the globe: you will see that instead of passing through Europe and Africa, you could just as well pass through Asia - the distance would be the same. These lines are called meridians of longitude (Fig. 1.3). They are all half-circles running from one pole to the other.

You will also learn in Science that the Earth spins on its axis. To put it simply, let's place a desk lamp a little away from our globe, focused on it, and imagine that this is the Sun illuminating the Earth.

AP SCERT

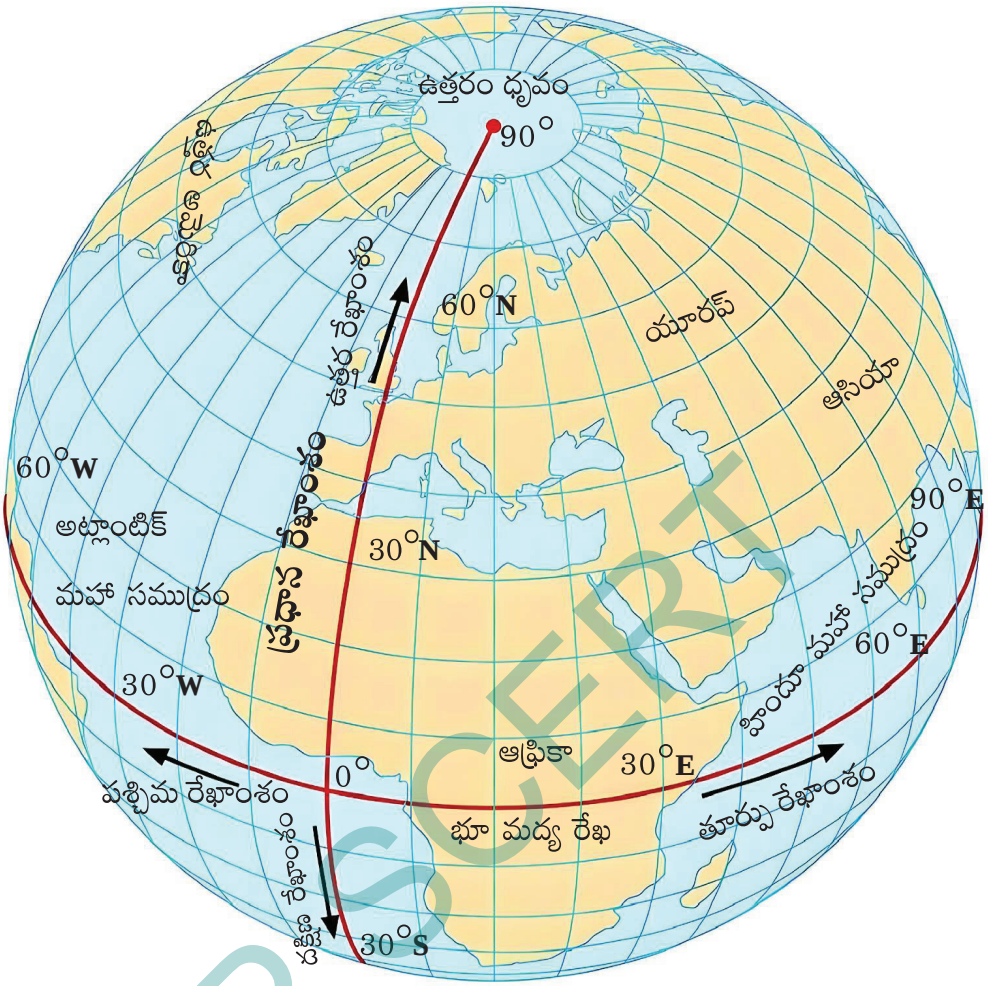

చిత్రం 1.3. ఈ గ్లోబు అక్షాంశ సమాంతర రేఖలను మరియు రేఖాంశ ధ్రువరేఖలను రెండింటినీ చూపిస్తుంది.

సి) రేఖాంశాలు :

ఇప్పుడు మీరు ఉత్తర ధ్రువం నుండి దక్షిణ ధ్రువానికి అతి తక్కువ దూరంలో ఉండే ఒక సరళ రేఖ ద్వారా ప్రయాణిస్తున్నారని ఊహించుకోండి. గ్లోబ్‌ను పరిశీలించండి. యూరప్ మరియు ఆఫ్రికా మీదుగా కాకుండా ఆసియా మీదుగా కూడా వెళ్లవచ్చు కానీ దూరం మాత్రం సమానంగానే ఉంటుంది. ఈ రేఖలను (చిత్రం 1.3) **రేఖాంశ ధ్రువరేఖలు** అంటారు. ఇవన్నీ ఒక ధ్రువం నుండి మరొక ధ్రువానికి వెళ్లే అర్ధవృత్తాలుగా ఉంటాయి.

భూమి తన అక్షం చుట్టూ తిరుగుతుందని మీరు విజ్ఞానశాస్త్రంలో కూడా నేర్చుకుంటారు. దీనిని సులభంగా అర్థం చేసుకోవడానికి, మనం గ్లోబుకు కొంచెం దూరంలో ఒక డెస్క్ ల్యాంప్‌ను ఉంచి, దాని కాంతి గ్లోబ్ పై పడేలా చేసి, అది భూమిని ప్రకాశింపచేసే సూర్యుడని ఊహించుకుందాం.

APSCERT

Slowly rotating the globe eastward, we can note that for some places on the Earth it is morning, while for others it is mid-day, evening or night - when it's breakfast time in one country, it's lunchtime in another and in a third country people are fast asleep! That is why by measuring the longitude of a place, we will also be measuring the time at that place. Let us see how.

To measure longitudes, we need to define a reference point called the **Prime Meridian** (Fig. 1.3). It is also called Greenwich Meridian because, in the year 1884, some nations decided that the meridian passing through **Greenwich**, an area of London in England, would become the international standard for the Prime Meridian. It is marked as 0° longitude.

Just as latitude is a measure of the distance from the Equator if you travel towards one of the poles, **longitude** is a measure of the distance from the Prime Meridian if you travel along the Equator. Longitude, too, is measured in degrees. Westward or eastward, it increases in value from 0° to 180°, with the letter 'W' or 'E' added. For instance, using round figures, New York's longitude is 74°W, while Delhi's is 77°E and Tokyo's is 140°E.

DON'T MISS OUT

As you can see on the globe of meridians of longitudes, 180°W and 180°E are the same longitude; so this longitude is noted 180°, omitting the letter W or E.

Latitude and longitude together are the two **coordinates** of a place. With them, you are now able to locate any place on Earth! You can now understand a statement such as "Delhi lies at 29°N latitude and 77°E longitude" (these values are rounded off, not exact).

Fig. 1.3 on page 26 shows the parallels of latitude and the meridians of longitude together on the globe as blue lines. All these lines together constitute a grid for the globe; they are also called grid lines.

AP SCERT

ఆ గ్లోబ్‌ను నెమ్మదిగా తూర్పు దిశగా తిప్పుతూ చూస్తే, భూమిపై కొన్ని ప్రాంతాల్లో ఉదయం, మరికొన్ని ప్రాంతాల్లో మధ్యాహ్నం, సాయంత్రం లేదా రాత్రి ఉండటాన్ని మనం గమనించవచ్చు. ఒక దేశంలో అల్పాహార సమయం అయితే, మరో దేశంలో భోజన సమయం కావచ్చు. ఇంకొక దేశంలో ప్రజలు గాఢ నిద్రలో ఉండవచ్చు. అందుకే ఒక ప్రదేశం యొక్క రేఖాంశాన్ని కొలిచినప్పుడు ఆ ప్రదేశంలో సమయాన్ని కూడా లెక్కించవచ్చు. అది ఎలాగో ఇప్పుడు చూద్దాం.

రేఖాంశాలను కొలవడానికి మనకు ఒక ఆధార బిందువు అవసరం. దీనినే **ప్రధాన మెరిడియన్ (రేఖాంశం)** అంటారు (చిత్రం 1.3). దీనిని గ్రీన్విచ్ మెరిడియన్ అని కూడా పిలుస్తారు. ఎందుకంటే 1884 సంవత్సరంలో కొన్ని దేశాలు కలిసి ఇంగ్లాండ్‌లోని లండన్ నగరంలో ఉన్న **గ్రీన్విచ్** ప్రాంతం గుండా వెళ్లే రేఖాంశాన్ని అంతర్జాతీయ ప్రామాణిక రేఖాంశం లేదా ప్రధాన రేఖాంశంగా గుర్తించాలని నిర్ణయించాయి. ఇది 0° రేఖాంశంగా గుర్తించబడింది.

మీరు ధృవాల వైపు ప్రయాణిస్తే భూమధ్యరేఖ నుండి దూరాన్ని అక్షాంశం కొలిచినట్లే, మీరు భూమధ్యరేఖ వెంట ప్రయాణిస్తే ప్రధాన **రేఖాంశం** నుండి దూరాన్ని రేఖాంశం కొలుస్తుంది. రేఖాంశాలను కూడా డిగ్రీల్లో కొలుస్తారు. ఇవి పడమర లేదా తూర్పు వైపుకైనా **0°** నుండి 180° వరకు పెరుగుతూ ఉంటాయి, వీటికి **W**' (పడమర) లేదా '**E**' (తూర్పు) అనే అక్షరాలు జతచేస్తారు. ఉదాహరణకు పూర్ణ సంఖ్యల విలువలను ఉపయోగించి న్యూయార్క్ యొక్క రేఖాంశాన్ని 74°**w** గాను, ఢిల్లీ యొక్క రేఖాంశాన్ని 77°**E** గాను, టోక్యో యొక్క రేఖాంశాన్ని 140°**E** గాను సూచిస్తారు.

తప్పక తెలుసుకోండి

" గ్లోబు పైన గల రేఖాంశాలను గమనిస్తే, **180°W** మరియు **180°E** అనేవి రెండూ ఒకే రేఖాంశం గా ఉంటుంది. అందువల్ల, ఈ రేఖాంశాన్ని **180°** అని మాత్రమే సూచిస్తారు; **W** లేదా **E** అనే అక్షరాలను వదిలివేస్తారు

అక్షాంశం మరియు రేఖాంశం అనేవి ఒక ప్రదేశం యొక్క **స్థానాంకాలు (స్థాన నిర్దేశకాలు)**. వీటిని ఉపయోగించి భూమిపై ఏ ప్రదేశాన్నైనా మీరు గుర్తించగలరు. "ఢిల్లీ **29°N** ఉత్తర అక్షాంశం మరియు **77°E** తూర్పు రేఖాంశం దగ్గర ఉంది" అనే వాక్యాన్ని మీరిప్పుడు అర్థం చేసుకోగలుగుతారు (ఈ విలువలు సుమారుగా చెప్పబడ్డాయి, ఖచ్చితమైనవి కావు).

పేజి సంఖ్య 27 లోని చిత్రం 1.3 లో అక్షాంశాలు మరియు రేఖాంశాలను కలిపి నీలిరంగు గీతలుగా గ్లోబ్‌పై చూపించారు. ఈ అడ్డు, నిలువు గీతలన్నీ ఒక దానితో ఒకటి కలిపి భూమిపై ఒక గ్రిడ్‌ను ఏర్పరుస్తాయి; వీటిని గ్రిడ్ లైన్స్ అని కూడా అంటారు.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

If the globe or atlas in your class has well-marked latitudes and longitudes, try to note down approximate values for the latitude and longitude of (1) Mumbai, (2) Kolkata, (3) Singapore, (4) Paris.

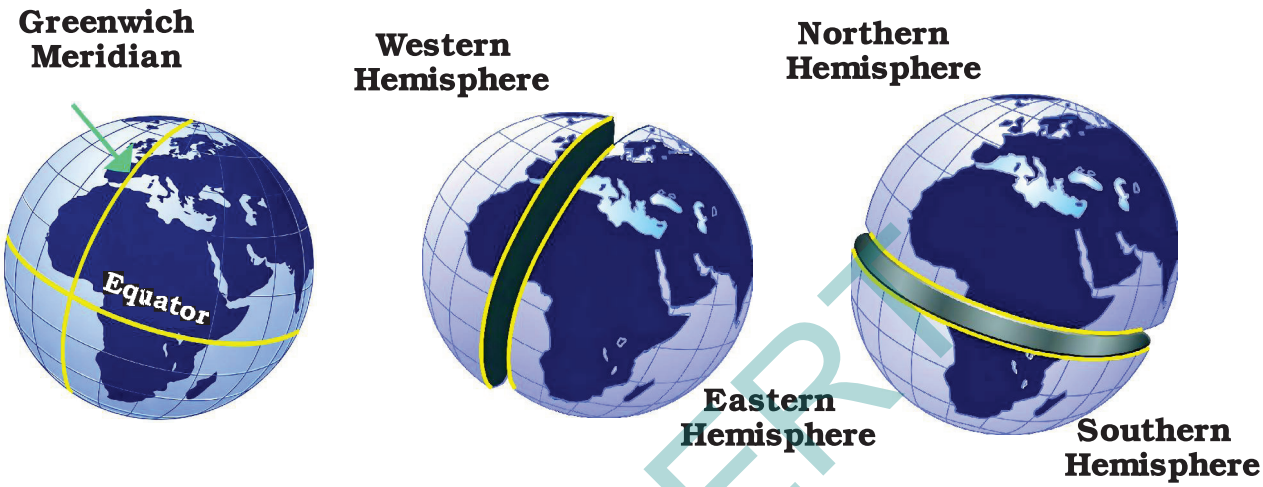

Fig. 1.4. This sketch shows how the prime Meridian divides the Earth into the Wstern and Eastern Hemispheres, while the Equator divides it into the Northern and Southern Hemispheres.

DON'T MISS OUT

The Greenwich Meridian is not the first prime meridian. There were others in the past. In fact, many centuries before Europe, India had a prime meridian of its own! (Fig. 1.5) It was called madhya rekha (or 'middle line') and passed through the city of Ujjayini (today Ujjain), which was a reputed centre for astronomy over many centuries. Varahamihira, a famous astronomer, lived and worked there some 1,500 years ago.

Indian astronomers were aware of concepts of latitude and longitude, including the need for a zero or prime meridian. The Ujjayini meridian became a reference for calculations in all Indian astronomical texts.

The map shows a few ancient Indian cities close to the Ujjain? meridian. Some are very close to it, while others are a little away. That is because measuring longitude required accurate timekeeping, which was not as precise then as it is today.

AP SCERT

అన్వేషిద్దాం

మీ తరగతిలోని గ్లోబ్ లేదా అట్లాస్‌లో స్పష్టంగా గుర్తించబడిన అక్షాంశాలు మరియు రేఖాంశాలు ఉంటే, క్రింది నగరాల అక్షాంశ, రేఖాంశ విలువలను సుమారుగా నమోదు చేయండి: (1) ముంబయి, (2) కోల్‌కతా, (3) సింగపూర్, (4) పారిస్.

చిత్రం 1.4. ఈ రేఖాచిత్రం ప్రధాన రేఖాంశం భూమిని పశ్చిమ, పూర్వార్ధ గోళాలుగా ఎలా విభజిస్తుందో, అలాగే భూమధ్యరేఖ భూమిని ఉత్తర, దక్షిణార్ధ గోళాలుగా ఎలా విభజిస్తుందో చూపిస్తుంది.

తప్పక తెలుసుకోండి

గ్రీన్విచ్ మెరిడియన్ మొదటి ప్రధాన రేఖాంశం కాదు. గతంలో దీనికి ముందు మరికొన్ని ఇతర రేఖాంశాలు ఉండేవి. వాస్తవానికి యూరోప్ కంటే చాలా శతాబ్దాల ముందే భారతదేశానికి తన స్వంత ప్రధాన రేఖాంశం ఉండేది! (చిత్రం 1.5) దీనిని మధ్యరేఖ అని పిలిచేవారు. ఇది ఉజ్జయిని (ప్రస్తుతం ఉజ్జయిన్) నగరం గుండా వెళ్ళేది. ఈ నగరం చాలా శతాబ్దాలుగా ఖగోళ శాస్త్రానికి ప్రసిద్ధ కేంద్రంగా ఉండేది. ప్రఖ్యాత ఖగోళ శాస్త్రవేత్త వరాహమిహిరుడు సుమారు 1,500 సంవత్సరాల క్రితం అక్కడ నివసించి, పరిశోధనలు చేసేవారు.

భారతీయ ఖగోళ శాస్త్రవేత్తలకు అక్షాంశం మరియు రేఖాంశం అనే భావనల పట్ల అవగాహన ఉండేది, అలాగే సున్నా లేదా ప్రధాన రేఖాంశం (ప్రైమ్ మెరిడియన్) అవసరాన్ని కూడా వారు గుర్తించారు. అన్ని భారతీయ ఖగోళ గ్రంథాలలో గణనల కోసం ఉజ్జయిని రేఖాంశం (మెరిడియన్) ఒక ప్రామాణిక ఆధారంగా మారింది.

ఉజ్జయినీ రేఖాంశానికి దగ్గరగా ఉన్న కొన్ని ప్రాచీన భారతీయ నగరాలను ఈ పటం సూచిస్తుంది. వాటిలో కొన్ని చాలా దగ్గరగా ఉన్నాయి, మరికొన్ని కొంచెం దూరంలో ఉన్నాయి. ఎందుకంటే రేఖాంశాన్ని కొలవడానికి అత్యంత ఖచ్చితమైన సమయాన్ని తెలుసుకోవడం అవసరం. కానీ అప్పట్లో సమయాన్ని ఇప్పటిలాగా అంత ఖచ్చితంగా కొలిచే అవకాశం లేదు.

AP SCERT

AP SCERT

Fig. 1.5. The Ujjayini prime meridian used in ancient Indian astronomy. Cities marked with a circle are mentioned in astronomical texts as being on this meridian (the modern name is given after the oblique bar).

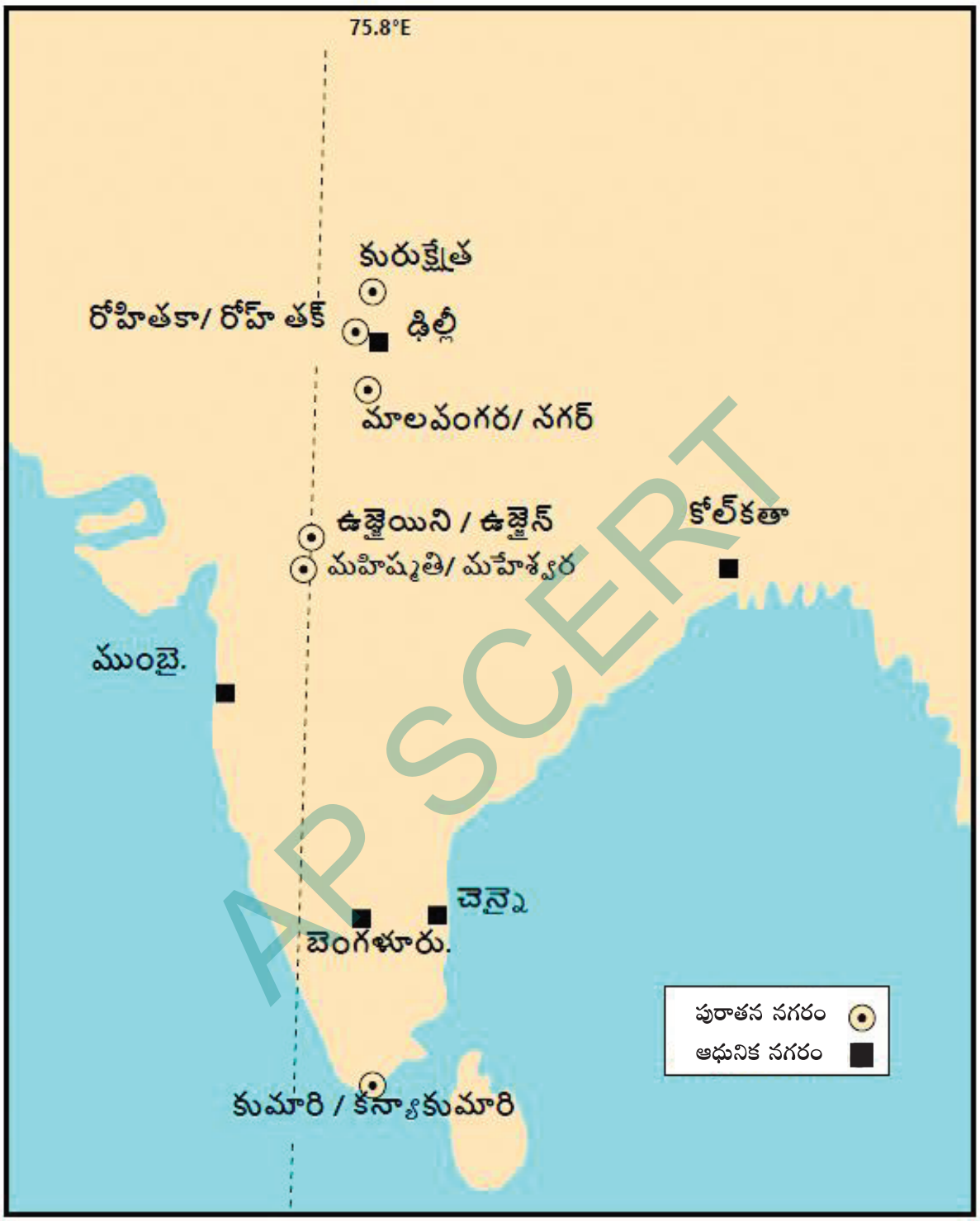

AP SCERT

చిత్రం 1.5 : ప్రాచీన భారతీయ ఖగోళ శాస్త్రంలో ఉపయోగించిన ఉజ్జయినీ ప్రధాన రేఖాంశం (ప్రైమ్ మెరిడియన్).
వృత్తంతో సూచించిన నగరాలు ఈ మెరిడియన్ మీద ఉన్నట్టు ఖగోళ శాస్త్ర గ్రంధాలలో ఉంది.
(వీటి యొక్క ఆధునిక పేర్లు " / " తరువాత ఇచ్చారు) .

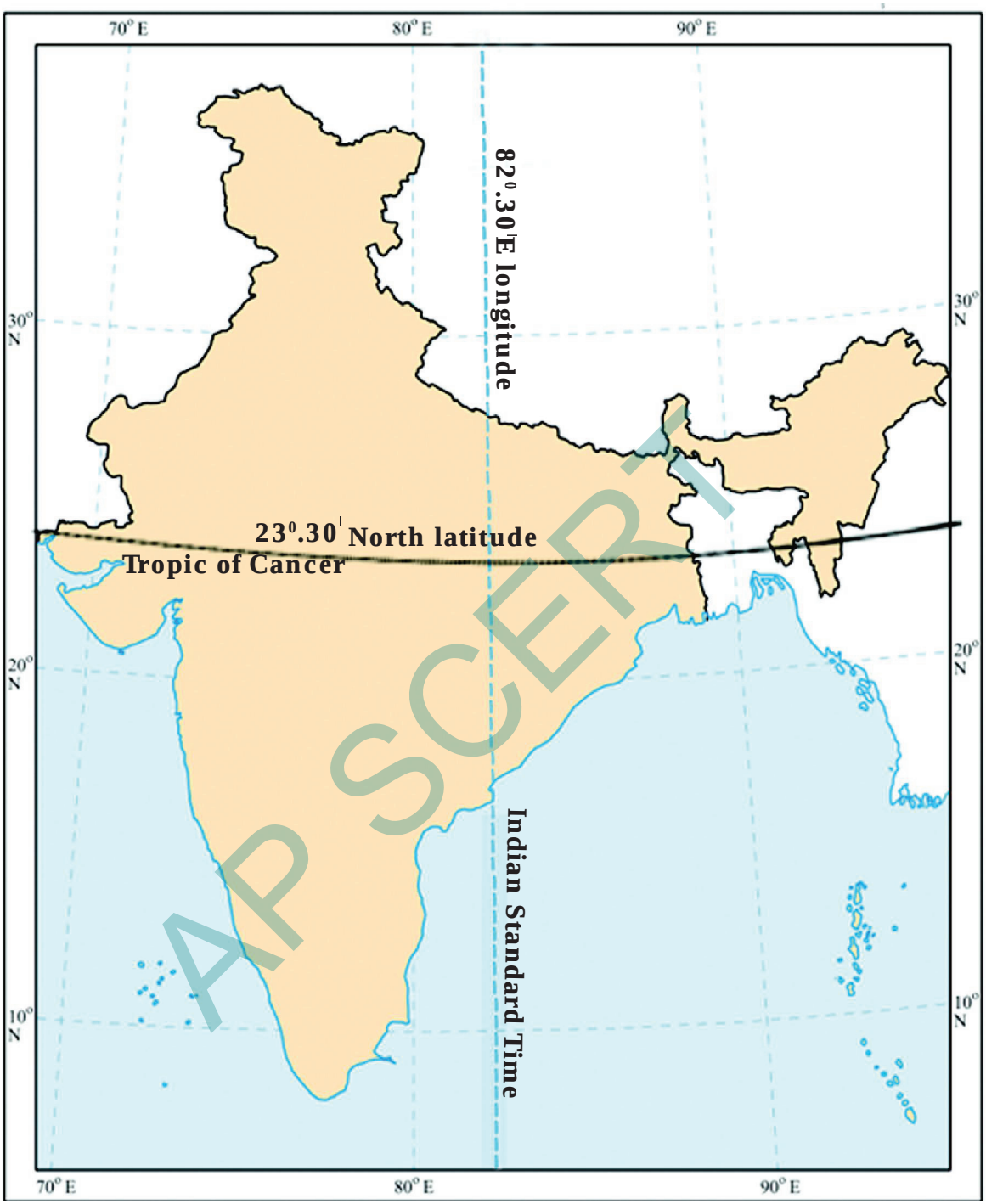

Fig. 1.6. This map, published by the Survey of India, shows the country's outline along with a few parallels of latitude and meridians of longitude. India's latitudes extend approximately from to 8 N to 37 N, and longitudes approximately from 68 E to 97 E. (The two colours have been added.)

AP SCERT

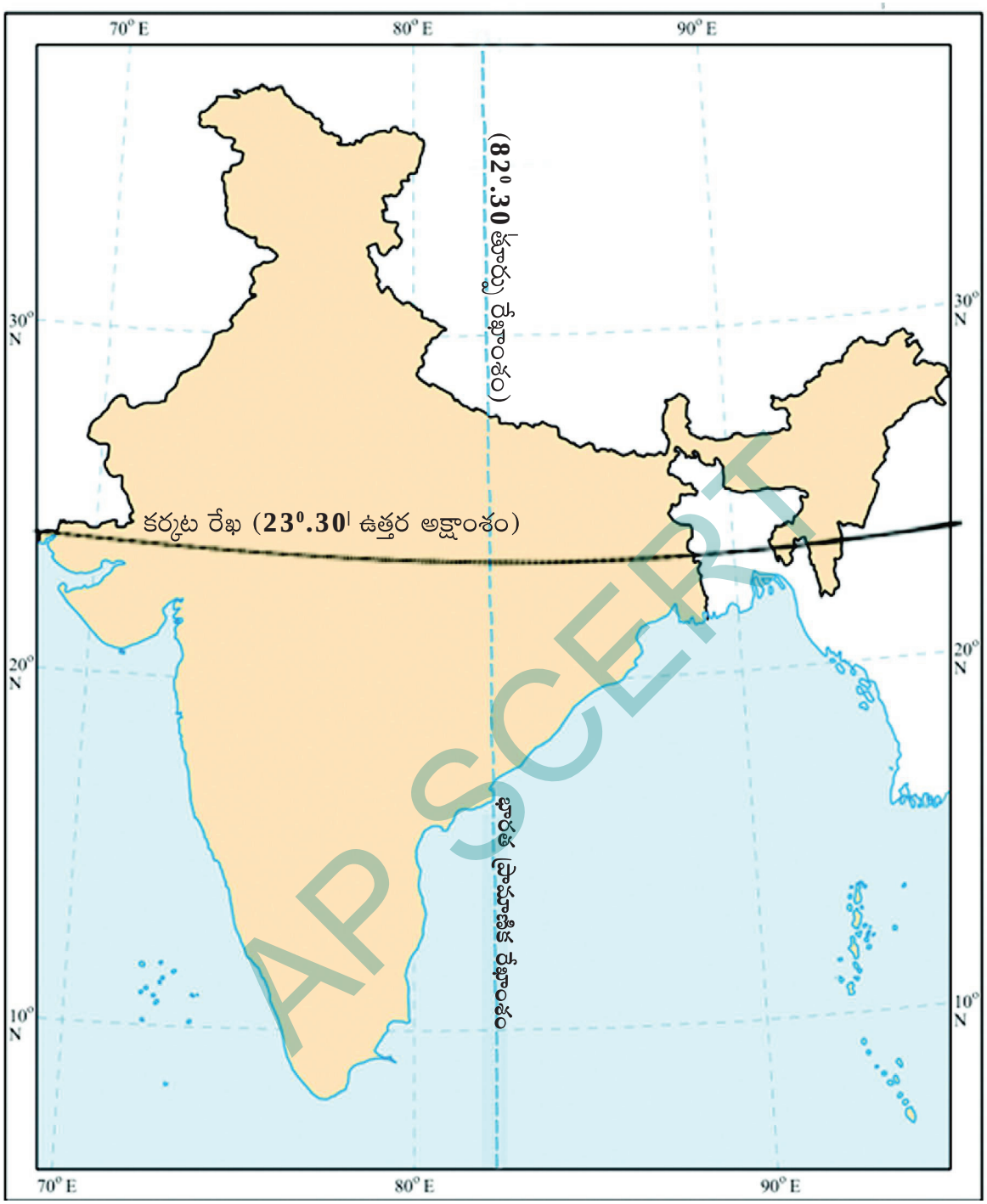

AP SCERT

పటం 1.6. సర్వే ఆఫ్ ఇండియా ప్రచురించిన ఈ పటం దేశ రూపు రేఖలతో పాటు కొన్ని అక్షాంశాలు , రేఖాంశాలను చూపిస్తుంది. భారతదేశ అక్షాంశాలు సుమారు $8°N$ నుండి $37°N$ వరకు, రేఖాంశాలు సుమారు $68°E$ నుండి $97°E$ వరకు విస్తరించాయి.

(రెండు రంగులు జోడించబడ్డాయి.)

Understanding Time Zones

Let's make the globe rotate again from west to east - that is how our planet spins around its axis, making a full turn every 24 hours. A full turn is 360°, so this means 15° per hour (15 × 24 = 360). Let us now mark the meridians of longitude every 15°. Moving eastward from the **Prime Meridian**, we get 0°, 15°E, 30°E, 45°E, and so on every 15° up to 180°E. It is the same as adding one hour of **local time** with each meridian - if it is 12 pm or noon at Greenwich, it is 1 pm local time at 15°E, 2 pm at 30°E, and so on. But going westward, it is the other way round - 11 am local time at 15°W, 10 am at 30°W, etc.

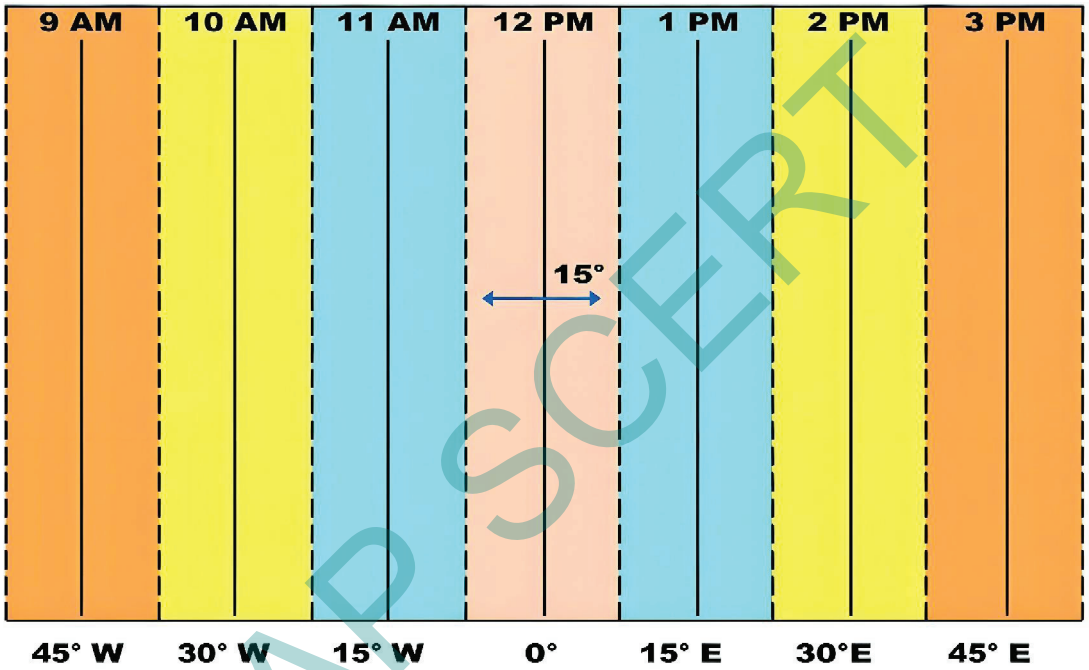

Fig. 1.7. This graph shows longitudes at the bottom and the local time at the top, with reference to the Prime Meridian at 0°. Each colour is a zone of 15° centred on a meridian.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

Two friends, one sitting in Porbandar (Gujarat) and the other in Tinsukia (Assam), are speaking on the phone late afternoon. The latter remarks that the sun has set in Assam and it's now dark. The former is surprised and says, "But it's still full daylight here!" Explain why. And, as a class activity, calculate the difference in local time between those two cities. *(Hint: for now, consider the difference in longitude between Porbandar and Tinsukia to be 30°; later, you can find out the precise value.)*

కాల మండలాలను అర్థం చేసుకోవడం :

గ్లోబును మళ్ళీ పశ్చిమం నుండి తూర్పు వైపు తిరిగేలా చేద్దాం. మన భూమి కూడా దీనిలాగే పశ్చిమం నుండి తూర్పు వైపు తన అక్షం చుట్టూ తాను తిరుగుతుంది. ఒక పూర్తి వలయం తిరుగటానికి 24 గంటలు పడుతుంది. ఒక పూర్తి వలయం అంటే **360°** కాబట్టి గంటకు 15° (**15 × 24 = 360**) లు ఉంటాయి. ఇప్పుడు ప్రతి 15°కి ఒక రేఖాంశాన్ని చూపిద్దాము. **ప్రైమ్ మెరిడియన్ (ప్రధాన రేఖాంశం)** నుండి తూర్పు వైపు వెళ్తే **0°, 15°E, 30°E, 45°E,** ఇలా **180°E** వరకు, ప్రతి **15°** లకి ఒక రేఖాంశం వస్తుంది. ప్రతి రేఖాంశానికి ఒక గంట **స్థానిక సమయం** కలిపేలాగా ఉంటుంది. ఉదాహరణకు గ్రీన్విచ్ వద్ద మధ్యాహ్నం 12 గంటలు అయితే, **15°E** వద్ద 1 గంట, **30°E** వద్ద 2 గంటలు ఇలా కొనసాగుతుంది. అలాగే, పశ్చిమం వైపు వెళ్తే సమయం తగ్గుతుంది --- **15°W** వద్ద 11 గంటలు, **30°W** వద్ద 10 గంటలు, ఇలా తగ్గిపోతుంది.

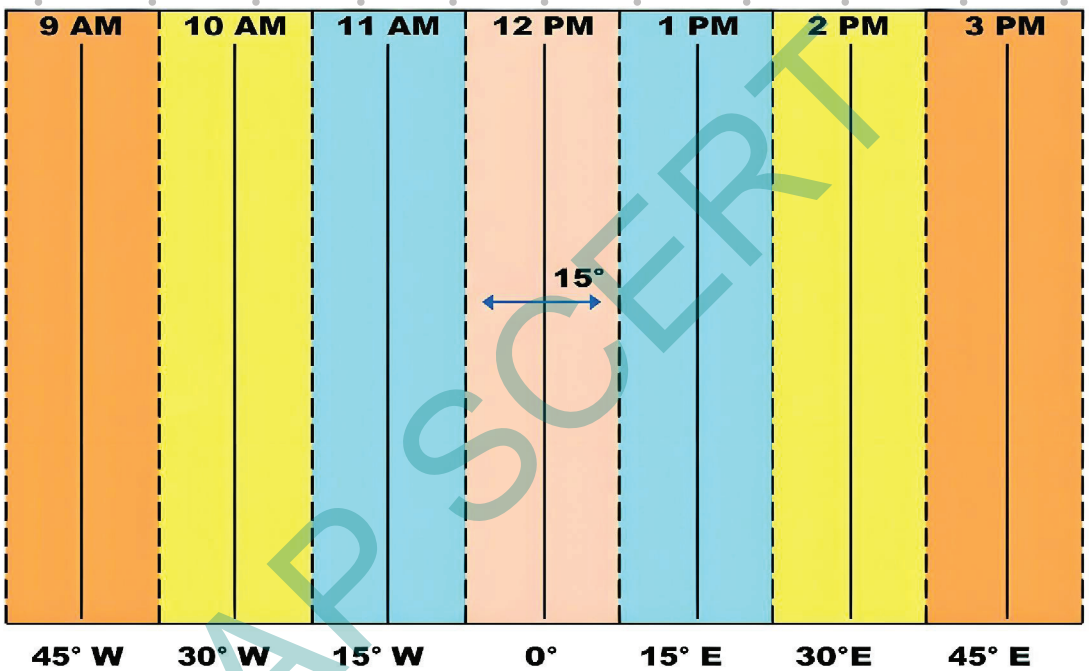

చిత్రం 1.7. ఈ గ్రాఫ్ క్రింది బాగంలో రేఖాంశాలను సూచించడం జరిగింది, పై బాగంలో ప్రధాన మెరిడియన్ ఆధారంగా స్థానిక సమయం ఇవ్వడం జరిగింది. ప్రతి రంగు కూడా ఒక మెరిడియన్ పై కేంద్రీకృతమై ఉన్న కాలమండలాన్ని చూపుతుంది.

అన్వేషిద్దాం

ఇద్దరు స్నేహితులు ఒకరు పోర్‌బందర్ (గుజరాత్)లో కూర్చుని, ఇంకొకరు టిన్సుకియా (అస్సాం)లో కూర్చొని సాయంత్రం ఫోన్‌లో మాట్లాడుకుంటున్నారు. టిన్సుకియాలో ఉన్న మిత్రుడు "ఇక్కడ సూర్యుడు అస్తమించాడు, ఇప్పుడు చీకటి అయింది" అని అన్నారు. పోర్‌బందర్‌లో ఉన్న మిత్రుడు ఆశ్చర్యపోతూ "ఇక్కడ ఇంకా పూర్తి వెలుతురుగా ఉంది!" అని అన్నాడు. ఎందుకు ఇలా జరిగిందో వివరించండి. తరగతి కృత్యంగా, ఈ రెండు నగరాల మధ్య గల స్థానిక సమయ వ్యత్యాసాన్ని లెక్కించండి. (సూచన: ప్రస్తుతం పోర్‌బందర్ మరియు టిన్సుకియా మధ్య రేఖాంశ వ్యత్యాసాన్ని **30°**గా పరిగణించండి; తరువాత మీరు ఖచ్చితమైన విలువ తెలుసుకోవచ్చు.)

AP SCERT

The same method can be used to calculate the local time of any place on the Earth. But it would not be convenient for a country to use many local times! That is why most countries adopt a **standard time** based on a meridian passing through them. Indian Standard Time (IST) is 5 hours 30 minutes (also noted 5.5 hours) ahead of the local time at Greenwich (called **Greenwich Mean Time or GMT)**.

LET'S EXPLORE

Return to the two friends sitting in Gujarat and Assam. Use this example to explain the difference between local time and standard time.

All these standard times are organised in time zones, which broadly follow the zones of 15° in the graph (Fig. 1.7). But let us consider the world map below (Fig. 1.8). We can see that the lines dividing the time zones are not fully straight. This is because they have to respect each country's standard time and, therefore, tend to follow international borders.

The numbers written inside some countries are the numbers of hours to be added to **GMT** to get their standard times if they have a positive sign, or subtracted from GMT if they have a negative sign.

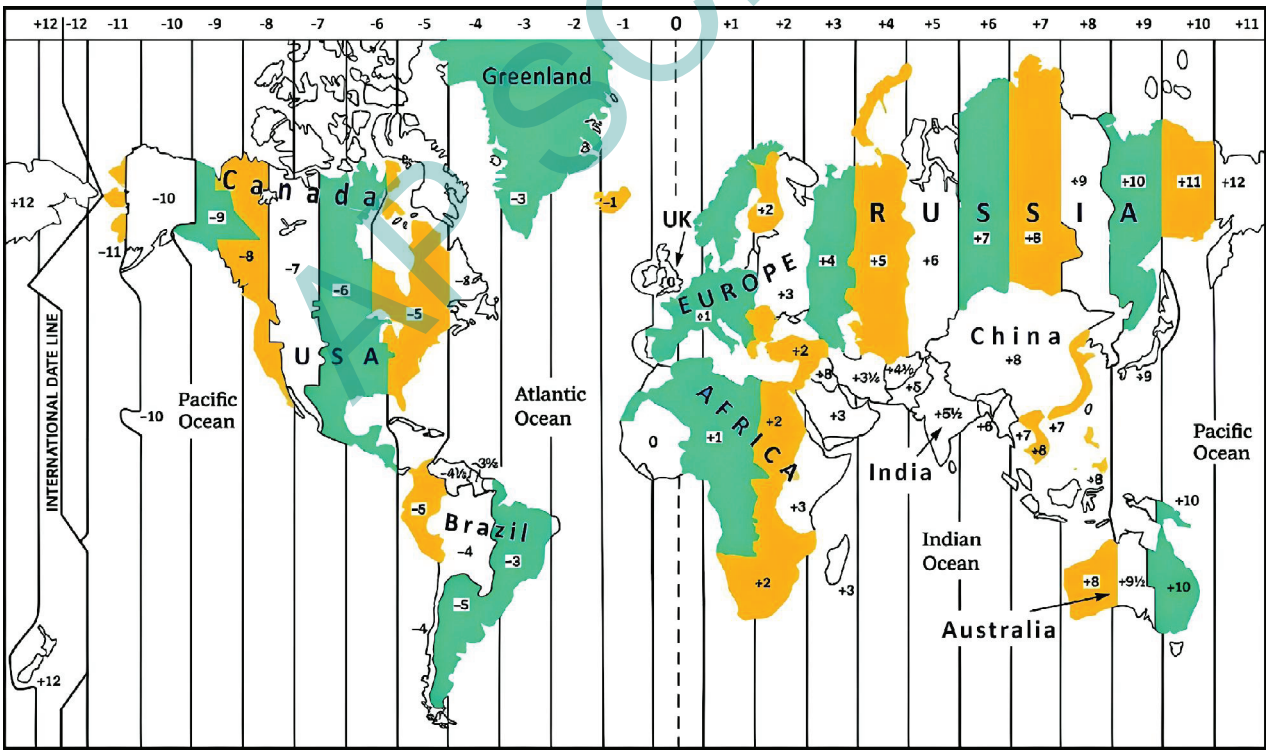

Fig. 1.8. A world map of the time zones, showing the standard times (with respect to GMT) for a few countries. (Note that international borders are approximate, not exact.)

© NCERT

భూమిపై ఏదైన ప్రదేశం యొక్క స్థానిక సమయాన్ని లెక్కించడానికి ఇదే పద్ధతిని ఉపయోగించవచ్చు. కానీ ఒక దేశం చాలా స్థానిక సమయాలను ఉపయోగించుకోవడం సౌకర్యవంతంగా ఉండదు! అందువల్ల చాలా దేశాలు వాటి గుండా వెళ్లే రేఖాంశం ఆధారంగా **ప్రామాణిక సమయాన్ని** పాటిస్తాయి. గ్రీనిజ్ వద్ద ఉన్న స్థానిక సమయం (దీనిని **గ్రీన్విచ్ మీన్ టైమ్ లేదా GMT** అని పిలుస్తారు) కంటే భారత ప్రామాణిక సమయం (**IST**) 5 గంటల 30 నిమిషాలు (5.5 గంటలుగా కూడా గుర్తించబడుతుంది)ముందు ఉంటుంది.

అన్వేషిద్దాం

గుజరాత్ మరియు అస్సాంలో కూర్చుని ఉన్న ఇద్దరు స్నేహితులు దగ్గరకు రండి. స్థానిక సమయం మరియు ప్రామాణిక సమయం మధ్య గల తేడాను వివరించడానికి ఈ ఉదాహరణ వాడండి.

గ్రాఫ్ (చిత్రం 1.7) లో చూపించినట్లుగా 15° ల వ్యత్యాసంతో ఏర్పాటైన కాల మండలాలలో ఈ ప్రామాణిక కాలాలన్నిటిని వ్యవస్థీకృతం చేశారు. ఇప్పుడు ప్రపంచ పటాన్ని(చిత్రం 1.8) పరిశీలిద్దాం. ఇక్కడ కాల మండలాలను విభజించే గీతలు పూర్తినిలువుగా లేవని మనం గమనించవచ్చు. అవి ప్రతి దేశం యొక్క ప్రామాణిక కాలాన్ని గౌరవించాలి. అందువల్ల అవి అంతర్జాతీయ సరిహద్దులను అనుసరించే ధోరణి కలిగి ఉంటాయి.

కొన్ని దేశాల లోపల ప్రాసిన సంఖ్యలు, ఆయా దేశాల ప్రామాణిక సమయాలను తెలుసుకోవడానికి **GMT (గ్రీన్విచ్ మీన్ టైమ్)** కి కలపాల్సిన లేదా తీసివేయాల్సిన గంటల సంఖ్యలను సూచిస్తాయి. ఒక వేళ ఆ సంఖ్యకు ధన గుర్తు (+) ఉంటే ఆ గంటలను కలపాలి. ఋణ గుర్తు (−) ఉంటే వాటిని **GMT** నుండి తీసివేయాలి.

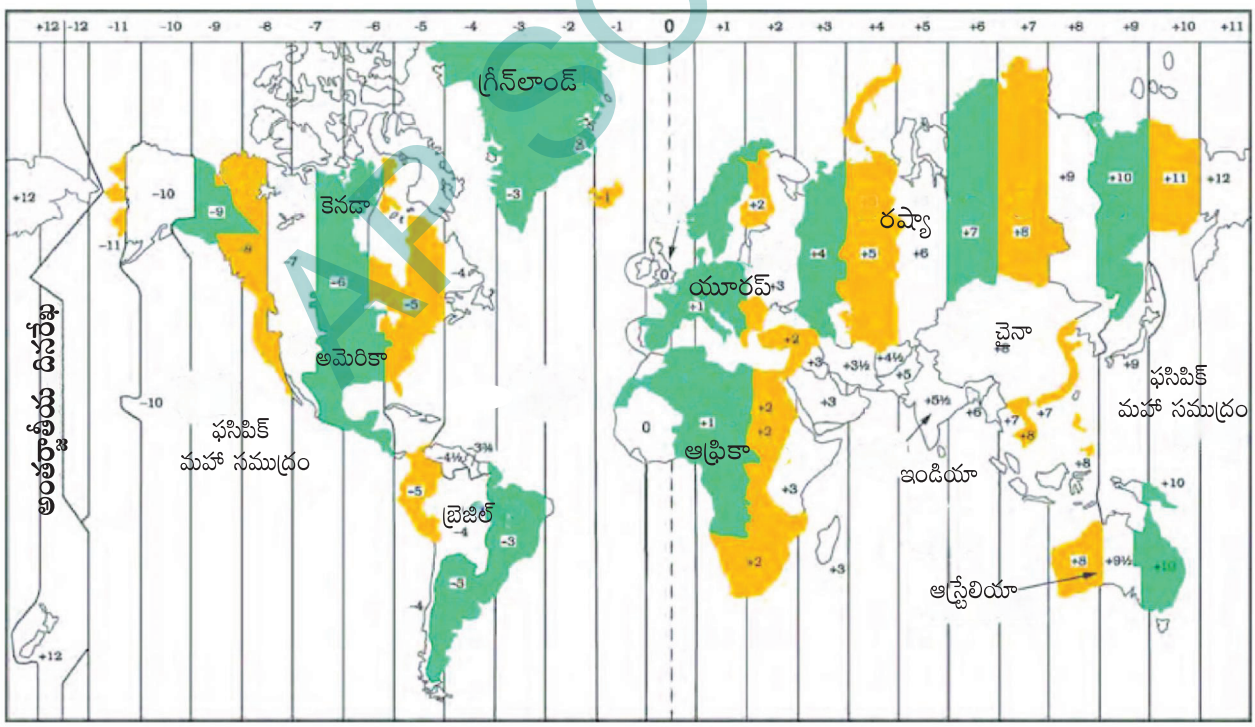

చిత్రం . 1.8. కొన్ని దేశాల ప్రామాణిక సమయాలను (*GMT* ఆధారంగా) చూపుతున్న కాల మండలాల యొక్క ప్రపంచ పటం.
(అంతర్జాతీయ సరిహద్దులు సుమారుగా ఇచ్చినవి, ఖచ్చితమైనవి కాదు గమనించండి)

© NCERT

DON'T MISS OUT

From the above explanation, it may seem as if every country has one standard time. That is not always the case. Some countries, like Russia, Canada or the USA, are too large to have a single time zone. The USA has six time zones and Russia has 11 - which means that travelling across Russia from east to west, you will need to readjust your watch 10 times to align with the local time!

Similarly, the globe in Fig. 1.9, centred on India, shows standard times with respect to GMT for a few countries. Finally, while the Prime Meridian was fixed at Greenwich, the opposite line - at approximately 180° longitude - is called the International Date Line.

Fig. 1.9 A few time zones (with respect to GMT) in Africa and Eurasia.

As you can see on the map, the +12 and the -12 time zones touch each other at this line. If you cross it by ship or plane, you need to change the date in your watch. If you cross it travelling eastward, you subtract a day (say, from Monday to Sunday); if you cross it travelling westward, you add a day (from Sunday to Monday). We said that the International Date Line is 'approximately' at 180° longitude, as it deviates in places to avoid dividing some countries into two different days!

Before we move on ...

- **Maps are a very useful tool to represent an area of the Earth, whether small or large. The main components of maps are distance, direction and symbols.**
- **Every place on the Earth has a location which can be precisely defined with the help of a grid of latitudes and longitudes - imaginary lines running from east to west (parallel to the Equator) and north to south (from pole to pole) respectively.**

AP SCERT

తప్పక తెలుసుకోండి

ప్రతి దేశానికి ఒకే ఒక ప్రామాణిక సమయం ఉంటుందని పై వివరణను బట్టి అనిపించవచ్చు. కానీ అది అన్ని సార్లు నిజం కాదు. రష్యా, కెనడా, అమెరికా వంటి కొన్ని దేశాలు చాలా పెద్దవిగా ఉండటంతో ఒకే కాల మండలాన్ని (టైమ్ జోన్) కలిగి లేవు. ఉదాహరణకు, అమెరికాలో ఆరు కాల మండలాలు ఉన్నాయి, రష్యాలో 11 కాల మండలాలు ఉన్నాయి అంటే రష్యాను తూర్పు నుండి పడమర వరకు ప్రయాణిస్తే, మీరు స్థానిక సమయానికి అనుగుణంగా మీ గడియారాన్ని 10 సార్లు మార్చుకోవాల్సి వస్తుంది!

భారతదేశాన్ని కేంద్రంగా కలిగిఉన్న చిత్రం 1.9 లోని గ్లోబ్ కొన్ని దేశాల ప్రామాణిక సమయాలు **GMT** ఆధారంగా చూపిస్తుంది. చివరగా, గ్రీనిచ్ వద్ద ప్రైమ్ మెరిడియన్‌ను నెలకొల్పగా దానికి వ్యతిరేకంగా ఉన్న రేఖ అంటే సుమారు **180°** రేఖాంశాన్ని **అంతర్జాతీయ దిన రేఖగా** పిలుస్తారు.

చిత్రం 1.9: ఆఫ్రికా మరియు యూరేషియాలోని కొన్ని కాల మండలాలు (GMT) జీఎంటి పరంగా.

మీరు పటం లో చూసినట్లుగా, **+12** మరియు **-12** టైమ్ జోన్లు ఈ రేఖ వద్ద కలుస్తాయి. మీరు ఈ రేఖను నౌక లేదా విమానంలో దాటి వెళ్తే, మీ గడియారంలో తేదీని మార్చాలి. మీ స్థానం నుంచి తూర్పు వై పుగా వెళుతూ ఈ రేఖను దాటితే, ఒక రోజును తీసివేయాలి (ఉదాహరణకు, సోమవారం నుండి ఆదివారం); పడమర దిశగా వెళుతూ ఈ రేఖను దాటితే ఒక రోజును కలపాలి (ఆదివారం నుండి సోమవారం). కొన్ని దేశాలను రెండు రోజులుగా విభజించకుండా ఉండటం కోసమే అంతర్జాతీయ దినరేఖ 'సుమారు' 180° రేఖాంశం వద్ద ఉంటుందని చెబుతారు.

ముగించే ముందు

→ భూమిపై ఉన్న ఒక ప్రాంతాన్ని, అది చిన్నదైనా లేదా పెద్దదైనా కావచ్చు, చూపించడానికి పటాలు చాల ఉపయోగకరమైన సాధనాలు. పటాల ప్రధాన భాగాలుగా దూరం, దిక్కు మరియు చిహ్నాలును చెప్పవచ్చు.

→ భూమిపై ప్రతి ప్రదేశానికి ఒక స్థానం ఉంటుంది. దానిని ఖచ్చితంగా గుర్తించడానికి అక్షాంశాలు మరియు రేఖాంశాల గ్రిడ్ ను ఉపయోగిస్తారు. ఇవి తూర్పు నుండి పడమర దిశగా (భూమధ్య రేఖకు సమాంతరంగా), ఉత్తర దిశ నుండి దక్షిణ దిశగా (ఒక ధ్రువం నుండి మరొక ధ్రువానికి) వెళ్ళే ఊహాజనిత రేఖలు.

AP SCERT

→ Longitude also marks the time and defines the time zones.

→ The International Date Line is located approximately at 180 degrees longitude, opposite the Prime Meridian. Crossing the International Date Line changes the date by one day.

Questions, activities and projects

1. Rohan is going on a trek. Which of the following will help him locate spots mentioned in his map?

A. B. C. D.

2. Name the physical object that represent the Earth.
3. Why is it 5:30 pm in India when it is 12 pm or noon in London?
4. Why do we need symbols and colours in the map?
5. Mark the following statements astrue or false; explain your answers with a sentence or two.
   - → All parallels of latitude have the same length.
   - → The length of a meridian of longitude is half of that of the Equator.
   - → The South Pole has a latitude of 90°S.
   - → In Assam, the local time and the IST are identical.
   - → Lines separating the time zones are identical with longitude.
   - → The Equator is also a parallel of latitude.
6. Two cities lie on the same longitude, one near the Equator and other closer to the North Pole. Compare and analyze how their climate and seasons would be different. Give reasons based on latitude.

Estuary: The place where a river meets the sea.

AP SCERT

→ రేఖాంశం సమయాన్ని కూడా సూచిస్తుంది. కాల మండలాలను నిర్వచిస్తుంది.

→ ప్రధాన రేఖాంశానికి ఎదురుగా అంతర్జాతీయ దిన రేఖ సుమారు 180 డిగ్రీల రేఖాంశం వద్ద ఉంటుంది. అంతర్జాతీయ దిన రేఖను దాటి వెళ్ళినప్పుడు తేదీ ఒక రోజు మారుతుంది.

ప్రశ్నలు , కృత్యాలు మరియు ప్రాజెక్టులు

1. రోహన్ ట్రెక్కింగ్‌కు వెళుతున్నాడు. కింది వాటిలో ఏది అతని పటంలో పేర్కొన్న ప్రదేశాలను గుర్తించడంలో సహాయపడుతుంది?

ఎ

బి

సి

డి

2. భూమి ఆకారాన్ని ప్రతిబింబించే భౌతిక వస్తువు పేరు చెప్పండి.
3. లండన్‌లో మధ్యాహ్నం 12 గంటలు అయినప్పుడు భారతదేశంలో ఎందుకు సాయంత్రం 5:30 అవుతుంది?
4. పటంలో మనకు చిహ్నాలు మరియు రంగులు ఎందుకు అవసరం?
5. క్రింది వాక్యాలను సత్యం లేదా అసత్యం అని గుర్తించండి; మీ సమాధానాన్ని ఒకటి లేద వివరించండి.

నదీముఖద్వారం: నది సముద్రంలో కలిసే ప్రదేశం.

→ అన్ని అక్షాంశాలు ఒకటే పొడవు కలిగి ఉంటాయి.

→ ఒక రేఖాంశం యొక్క పొడవు భూమధ్య రేఖ పొడవులో సగం మాత్రమే ఉంటుంది.

→ దక్షిణ ధృవం 90° దక్షిణ అక్షాంశంను (90°S) కలిగిఉంది.

→ అస్సాంలో స్థానిక సమయం మరియు భారత ప్రామాణిక సమయం (IST) ఒకేలాగ ఉంటాయి.

→ కాల మండలాలను విభజించే రేఖలు రేఖాంశాలకు సరిగ్గా సమానంగా ఉంటాయి.

→ భూమధ్య రేఖ కూడా ఒక అక్షాంశమే.

6. రెండు నగరాలు ఒకే రేఖాంశం పై ఉన్నాయి. ఒకటి భూమధ్యరేఖకు సమీపంలో మరొకటి ఉత్తర ధృవానికి దగ్గరగా ఉన్నాయి. వాటి వాతావరణం, ఋతువులు ఎలా భిన్నంగా ఉంటాయో పోల్చి విశ్లేషించండి. అక్షాంశం ఆధారంగా అందుకు గల కారణాలను తెలపండి.

AP SCERT

7. Solve the crossword below.

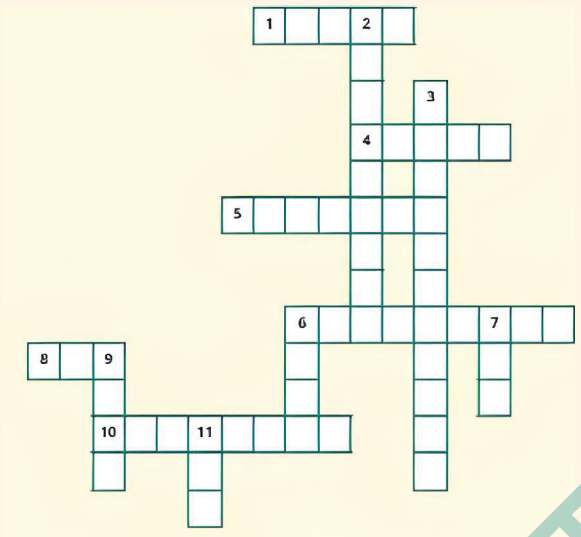

Across

1. Lets you squeeze a huge area into your map
4. A convenient sphere
5. The longest parallel of latitude
6. The place the Prime Meridian is attached to
8. So convenient to find you way
10. A measure of the distance from the Equator

Down

2. A measure of the distance from the Prime Meridian
3. These two together allow us to locate a place
6. What latitudes and longitudes together create
7. The time we all follow in India
9. On top of the world
11. An abbreviation for a line across which the day and date change

8. Returning to page 10 and to Fig. 5.2 in Chapter 5 of this textbook, taking the scale to be 2.5 cm = 500 km, calculate the real distance from the estuary of the Narmada River to the estuary of the Ganga river. (**Hint :** *round off your measurement on the map to an easy number*
9. Find out what you have in the eight directions from your home or school.
10. Delhi's and Bengaluru's latitudes are 29°N and 13°N; their longitudes are almost the same, 77°E. How much will be the difference in local time between the two cities?
11. What is the difference between local time and standard time? Discuss it in groups, Compare the answers.

write an answer in 100 to 150 words. Compare the answers.

AP SCERT

7. క్రింద ఇచ్చిన పద కేళిని పరిష్కరించండి.

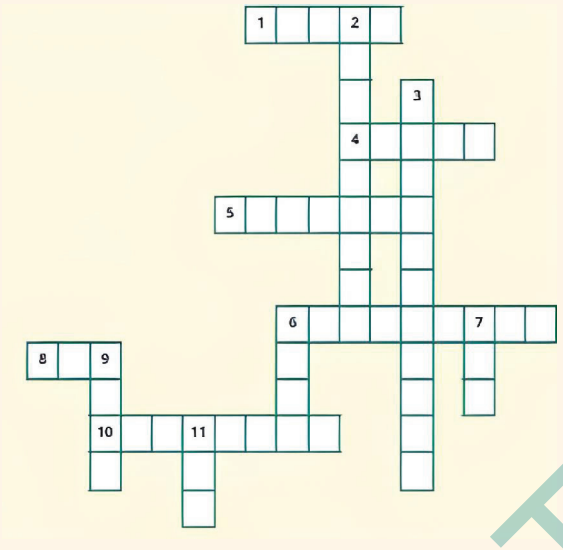

అడ్డం

1. మీ పటంలో పెద్ద ప్రాంతాన్ని చిన్నదిగా చూపించే సాధనం
4. సౌకర్యమైన గోళాకార నమూనా
5. అక్షాంశాలలో పొడవైన సమాంతర రేఖ
6. ప్రధాన రేఖాంశంతో అనుసంధానమైన ప్రదేశం
8. దారి తెలుసుకోవటానికి చాలా ఉపయోగకరమైన సాధనం
10. భూమధ్యరేఖ నుండి దూరాన్ని కొలిచే ప్రమాణం

నిలువు

2. ప్రధాన రేఖాంశం నుండి దూరాన్ని కొలిచే ప్రమాణం
3. ఇవి రెండూ కలిసి ఒక ప్రదేశాన్ని గుర్తించడానికి మనకు సహాయపడతాయి
6. అక్షాంశాలు మరియు రేఖాంశాలు కలిసి ఏర్పరచేది
7. భారతదేశంలో మనమందరం అనుసరించే సమయం
9. ఇవి రెండు ఒక దానికొకటి దూరంగా ఉన్నాయి.
11. రోజు మరియు తేదీ మారే రేఖకు సంక్షిప్త రూపం

8. ఈ పాఠ్యపుస్తకంలోని 5వ అధ్యాయంలో 10వ పేజీలోని , పటం 5.2 ను పరిశీలించండి , ఇందులో స్కేల్ 2.5 సెంటీమీటర్లు = 500 కి.మీ. అని భావించి, నర్మదా నది నదీముఖ ద్వారం నుండి గంగా నది నదీముఖ ద్వారానికి గల వాస్తవ దూరాన్ని లెక్కించండి. **(సూచన : పటంలోని కొలతలను సులువైన సంఖ్య(దగ్గరి పూర్ణాంకం) ఉండేలా సవరించుకోండి.)**
9. మీ ఇల్లు లేదా పాఠశాలకు ఎనిమిది దిక్కులలో ఏమేమి వున్నాయో తెలుసుకోండి.
10. ఢిల్లీ మరియు బెంగళూరు నగరాల అక్షాంశాలు వరుసగా 29°**N** మరియు 13°**N** ; వాటి రేఖాంశాలు ఒకే విధంగా దాదాపు 77°**E**. రెండు నగరాల మధ్య స్థానిక సమయములో ఎంత తేడా ఉంటుంది?
11. స్థానిక సమయానికీ, ప్రామాణిక కాలానికీ గల వ్యత్యాసం ఏమిటి ? 100 నుంచి 150 పదాల్లో సమాధానం రాసి సమూహాలుగా ఏర్పడి చర్చించండి. సమాధానాలను పోల్చండి.

AP SCERT

OCEANS AND CONTINENTS

CHAPTER

2

B9C5B5

Learning Outcomes

The student will be able to-

- **Explain various disasters related to oceans, such as tsunamis, cyclones and coastal erosion. CG -1**
- **Identify and locate the five major oceans and the seven continents on a world map. CG -1**
- **Explain the formation of islands using maps or diagrams. CG -1**
- **Analyse how oceans regulate climate produce oxygen, and support marine bio- diversity. CG -1**

"The ocean is everything. It covers seven-tenths of the terrestrial globe. Its breath is pure and healthy. It is an immense desert, where man is never lonely, for he feels life stirring all around. ... The ocean is the vast reservoir of Nature. The globe began with the ocean, so to speak, and who knows if it will not end with it." ... — *Jules Verne (1870)*

Fig .2.1 The Earth seen from space (Photograph by the Lunar Reconnaissance Orbiter). The view is centred on the Indian Ocean, with Africa to the left, India and part of Asia at the top,Australla to the right, and Antarctica at the bottom.

The Big Questions ?

1. *What are oceans and continents? What are their names and their distribution?*
2. *In what ways do oceans and continents impact life on Earth, including human life?*

© NCERT

మహాసముద్రాలు మరియు ఖండాలు

అధ్యాయం
2

C5P9M1

అభ్యసన ఫలితాలు

విద్యార్థులు ఈ క్రింది వాటిని చేయగలుగుతారు :

- సునామీలు, తుఫానులు మరియు తీరప్రాంత కోత వంటి మహాసముద్రాలకు సంబంధించిన వివిధ విపత్తులను వివరిస్తాడు. **CG -1**
- ప్రపంచ పటంలో ఐదు ప్రధాన మహాసముద్రాలు మరియు ఏడు ఖండాలను గుర్తిస్తారు. **CG -1**
- పటాలు లేదా రేఖాచిత్రాలను ఉపయోగించి దీవుల ఉద్భవాన్ని వివరిస్తారు. **CG -1**
- మహాసముద్రాలు వాతావరణాన్ని ఎలా నియంత్రిస్తాయి, ఆక్సిజన్ ఉత్పత్తిని ఎలా ఉత్పత్తి చేస్తాయి మరియు సముద్ర జీవవైవిధ్యానికి ఎలా మద్దతు ఇస్తాయో తెలుపుతారు. **CG -1**

"సముద్రమే సర్వస్వం. ఇది భూమి ఉపరితలంలోని 7/10 వంతు భాగాన్ని కప్పేస్తుంది. దాని యొక్క శ్వాస స్వచ్ఛంగా, ఆరోగ్యకరంగా ఉంటుంది. సముద్రం ఒక విశాలమైన ఎడారి, కానీ మనిషి ఎప్పుడూ అక్కడ ఒంటరితనాన్ని అనుభవించడు, ఎందుకంటే అక్కడ ప్రతి చోట జీవం ఉట్టిపడుతుంది. ... సముద్రం ప్రకృతి యొక్క విశాలమైన జలాశయం. భూమి సముద్రంతో ప్రారంభమైందని చెప్పవచ్చు, బహుశా అది సముద్రంతోనే ముగుస్తుందా అనేది ఎవరికీ తెలియదు..."

– జూల్స్ వెర్న్ (1870)

చిత్రం 2.1 అంతరిక్షం నుండి చూసినపుడు భూమి .(చంద్ర పరిశోధనా ఉపగ్రహం తీసిన భూగోళ చిత్రం). ఈ దృశ్యం హిందూ మహాసముద్రం పైనుంచి తీసినది. ఎడమవైపు భాగంలో ఆఫ్రికా, పై భాగంలో భారత దేశం మరియు ఆసియాకు చెందిన భాగం, కుడివైపు ఆస్ట్రేలియా, క్రింది వైపు అంటార్కిటికాను చూడగలము.

ప్రధాన ప్రశ్నలు ?

1. మహాసముద్రాలు, ఖండాలు అంటే ఏమిటి? వాటి పేర్లు ఏమిటి? అవి ఎంతమేర విస్తరించి వున్నాయి?
2. మానవులతో సహా అన్ని జీవులను ఖండాలు, మహాసముద్రాలు ఎన్ని విధాలుగా ప్రభావితం చేస్తాయి ?

© SCERT

Let us return to our globe and rotate it gently. Or look at the picture of the Earth seen from the Moon. What is the most widespread colour you see? Blue, obviously, but what does it represent? You must have guessed the answer - it is 'water'. This means that most of the Earth's surface is actually covered with water - almost three-fourths of the surface, in fact. That is why, when seen from outer space, the Earth appears mostly blue. Indeed, early astronauts lovingly called the Earth the 'blue planet'.

The largest water bodies we see on the globe are called **'oceans'.**

But in the picture of the Earth (Fig. 2.1), you can see at least one other colour, brown. This colour is that of land, which covers a little over one-fourth of the globe. A large body of land is called a **'landmass'**, and a large continuous expanse of land is called a **'continent'**.

Both oceans and continents play a vital role in shaping the climate of the Earth. They affect all aspects of life, including all plants and animals, and therefore, human life too. We see their impact throughout our history and culture, and in our daily lives.

DON'T MISS OUT

The emblem of the Indian Navy contains the motto Sam noh Varunah (pronounced 'sham no Varunah'), which means, "Be auspicious to us, O Varuna." This is an invocation to Varuna, a Vedic deity associated with the oceans, the sky, and water in general.

The Distribution of Water and Land on the Earth

As it happens, oceans and continents are not distributed equally between the Northern and Southern Hemispheres.

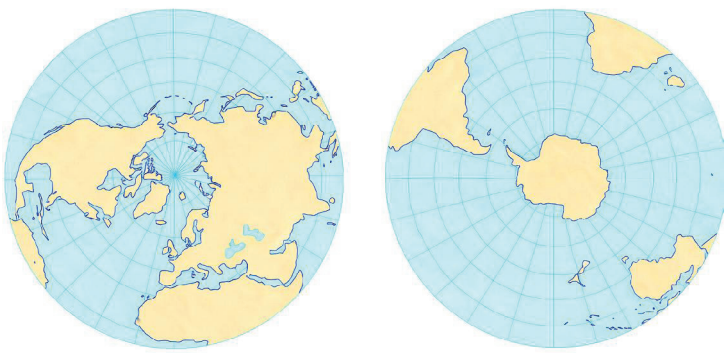

Fig. 2.2. Maps of the Earth as seen from above the North Pole (left) and above the South Pole (right).

AP SCERT

మళ్ళీ గ్లోబ్ వద్దకు వద్దాం. ఇప్పుడు గ్లోబును సున్నితంగా తిప్పండి. చంద్రుడి నుండి కనపడే భూమి యొక్క రూపాన్ని చూడగలిగితే మీరు ఏ రంగును ఎక్కువగా చూడగలరు? నీలం రంగు కదూ ! ఇది దేనిని సూచిస్తుంది? నీవు ఖచ్చితంగా ఊహించే ఉంటావు . అది నీరు. భూమి ఉపరితలంపై చాలా భాగం నీటితో కప్పబడి ఉంది . నిజంగా చెప్పాలంటే భూమి మొత్తం వైశాల్యంలో దాదాపు మూడువంతులు నీటితోనే కప్పబడి ఉంది. అందుకే మనం అంతరిక్షం నుండి భూమిని చూసినప్పుడు నీలం రంగులో కనబడుతుంది. తొలి అంతరిక్ష వ్యోమగాములు భూమిని ప్రేమగా 'నీలి గ్రహం' అని పిలిచేవారు.

భూమిపై మనం చూసే విశాలమైన జలభాగాలను **మహాసముద్రాలు** అని పిలుస్తారు.

అయితే భూమి యొక్క చిత్రంలో (చిత్రం 2.1), మీరు మరొక రంగును కూడా చూడవచ్చు. అదే గోధుమ రంగు. ఈ రంగు భూభాగాన్ని సూచిస్తుంది. ఇది భూమి యొక్క వైశాల్యంలో నాలుగోవంతు వంతు కంటే కొంచెం ఎక్కువ భాగాన్ని ఆక్రమిస్తుంది. ఈ పెద్ద భూభాగాన్ని **భూఖండం** అని పిలుస్తారు, చాలా పెద్దదైన, నిరంతరంగా విస్తరించి ఉన్న భూభాగాన్ని **ఖండం** అని పిలుస్తారు.

మహాసముద్రాలు, ఖండాలు భూమి యొక్క శీతోష్ణస్థితిని ప్రభావితం చేయడంలో ముఖ్యమైన పాత్రను పోషిస్తాయి. అవి ప్రాణులకు సంబంధించిన అన్ని అంశాలను, అనగా మొక్కలు మరియు జంతువులను, మానవ జీవితాన్ని కూడా ప్రభావితం చేస్తాయి. మన చరిత్ర, సంస్కృతులతోపాటు మన దైనందిన జీవితాలలో కూడా వాటి ప్రభావాన్ని చూస్తాము.

తప్పక తెలుసుకోండి

భారత నావికాదళ చిహ్నం శం నో వరుణః (: శం నో వరుణః అని ఉచ్చరిస్తారు) అనే ముఖ వాక్యాన్ని కలిగి ఉంది, అంటే "ఓ వరుణా, మాకు శుభం కలుగుగాక"అని దీనర్థం. ఇది సముద్రం, ఆకాశం మరియు నీటితో సంబంధం ఉన్న వైదిక దైవం అయిన వరుణునికి చేసే ప్రార్థన.

భూమిపై నీటి, భూభాగాల యొక్క విస్తరణ.

వాస్తవానికి ఉత్తర మరియు దక్షిణ అర్ధగోళాల మధ్య మహాసముద్రాలు మరియు ఖండాలు సమానంగా విస్తరించబడలేదు

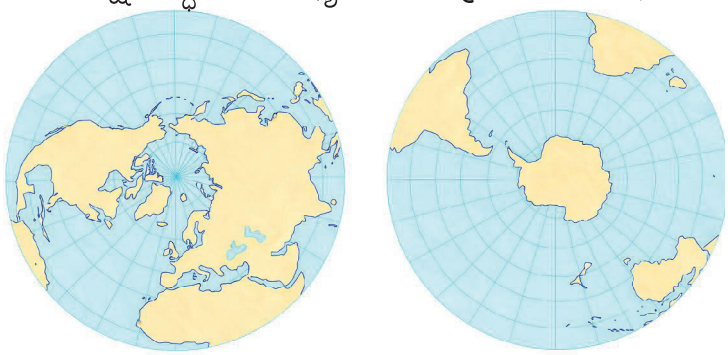

చిత్రం 2.2. ఉత్తర ధ్రువం (ఎడమ) మరియు దక్షిణ ధ్రువం (కుడి) పైనుండి చూసినప్పుడు భూమి యొక్క పటాలు.

AP SCERT

Let us examine the two maps in Fig. 2.2. Here too, the blue areas consist of oceans, along with their smaller extensions, which have various names - **'sea'**, **'bay'**, **'gulf'**, etc.

LET'S EXPLORE

→ What are the circular lines in each map called? And do you know what the lines radiating out of the two poles are called? (Hint: you studied them in the previous chapter, but here they are presented differently.)

→ Which hemisphere holds more water?

→ What do you think could be the approximate proportion of water to land in the Northern Hemisphere? And in the Southern Hemisphere? Discuss in groups.

→ Are all the oceans connected with one another, or are there separations between them?

The oceans together hold most of the water available on the planet. But this seawater is salty and unfit for consumption by most land animals, including humans. On the other hand, freshwater makes up a very small proportion of the planet's water resources; it is found in glaciers, rivers, lakes, in the atmosphere and also underground (the last is called 'groundwater').

THINK ABOUT IT

✦ If there is such abundance of water on the planet, why is there so much talk of 'water scarcity' or a 'water crisis'?

✦ What ways of saving water are you aware of? Which ones have you seen practised at home, at your school, and in your village, town or city?

APSCERT

Marine: Related to or found in the oceans and seas.

Flora: The plant life of a particular region or period of time.

Fauna: The animal life of a particular region or period of time.

Oceans

On the world map in Fig. 2.3 on page 32, we can observe five oceans - the Pacific Ocean, the Atlantic Ocean, the Indian Ocean, the Arctic Ocean and the Southern (or Antarctic) Ocean.

Although we have listed five oceans, it is clear from the map that they are not really separate. The lines that divide them on the map are no more than conventions - the natural world does not follow such boundaries. Seawater, for example, constantly flows across different oceans, sustaining a rich diversity

చిత్రం 2.2 లోని రెండు పటాలను పరిశీలిద్దాం. ఇక్కడ కూడా, నీలరంగు ప్రాంతాలు మహాసముద్రాలను సూచిస్తాయి. వాటి యొక్క చిన్న విస్తరణలైన , -- 'సముద్రం'(సీ) 'అఖాతం' (బే), ' సింధుశాఖ' (గల్ఫ్) అనే వివిధ పేర్లను సూచిస్తాయి .

→ ప్రతి పటంలో ఉండే వృత్తాకార రేఖలను ఏమని పిలుస్తారు? రెండు ధ్రువాల నుండి విస్తరించే రేఖలను ఏమని పిలుస్తారో మీకు తెలుసా? (సూచన: మీరు వాటిని మునుపటి అధ్యాయంలో అధ్యయనం చేసారు, కానీ ఇక్కడ వాటిని భిన్నంగా ప్రదర్శించారు.)

→ ఏ అర్ధగోళంలో ఎక్కువ నీరు ఉంటుంది?

→ ఉత్తరార్ధగోళంలో నీటికి, భూమికి సగటు నిష్పత్తి ఎంత అని మీరు అనుకుంటున్నారు? దక్షిణార్ధగోళంలో ఎంత ఉండవచ్చు? ఈ ప్రశ్నలను జట్లుగా చర్చించండి.

→ అన్ని మహాసముద్రాలు ఒకదానితో ఒకటి అనుసంధానించబడి ఉన్నాయా లేదా వాటి మధ్య ఏమైనా విభజనలు ఉన్నాయా?

భూగోళంపై లభ్యమయ్యే మొత్తం నీటిలో అత్యధిక భాగం మహాసముద్రాలలోనే ఉంది. అయితే ఈ సముద్రపు నీరు ఉప్పగా ఉంటూ నేలపై జీవించే చాలా జంతువుల మరియు మానవుల వినియోగానికి ఇది ఉపయోగపడదు. మరొకవైపు మంచినీరు భూమి యొక్క నీటి వనరులలో చాలా తక్కువ భాగాన్ని మాత్రమే కలిగి ఉంది. ఇది హిమానీనదాలు, నదులు ,సరస్సులు, వాతావరణంలో తేమ మరియు భూగర్భ జల రూపంలో వుంటుంది.

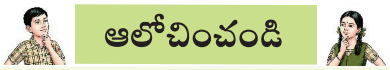

✦ భూమిపై నీరు ఇంత సమృద్ధిగా ఉన్నా మనం నీటి కొరత మరియు జల సంక్షోభం గురించి ఎందుకు చర్చిస్తున్నాం?

✦ నీటిని పొదుపు చేయడానికి మీకు ఏ మార్గాలు తెలుసు ? మీ ఇంట్లో లేదా పాఠశాలలో; మీ గ్రామంలో లేదా పట్టణంలో నీటిని ఏ పద్ధతులలో ఆదా చేయడం మీరు చూశారు ?

మెరైన్ లేదా సముద్ర సంబంధిత : సముద్రాలు, సముద్రాలకు సంబంధించినది లేదా మహా సముద్రాలు, సముద్రాలలో ఉండేది.

వృక్షజాలం: ఒక ప్రత్యేక ప్రాంతం లేదా సముదాయం యొక్క అన్ని రకాల వృక్షజాలం

జంతుజాలం : ఒక ప్రాంతంలో నివసించే జంతుజాలం లేదా ఒక నిర్ణీత కాలంలో నివసించే జంతుజాలం

మహా సముద్రాలు

32వ పేజీలోని చిత్రం. 2.3లోని ప్రపంచ పటంలో, మనం ఐదు మహాసముద్రాలను గమనించవచ్చు. అవి – పసిఫిక్ మహాసముద్రం, అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం, హిందూ మహాసముద్రం, ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రం మరియు దక్షిణ (లేదా అంటార్కిటిక్) మహాసముద్రం.

మనం ఐదు మహాసముద్రాలను వేరువేరుగా విభజించినప్పటికీ, అవి నిజానికి విడివిడిగా లేవని పటం చూస్తే స్పష్టంగా తెలుస్తుంది. పటంలో వాటిని విభజించే గీతలు కేవలం అవగాహన కోసం మాత్రమే ఏర్పరచుకున్నవి. ప్రకృతి ఇటువంటి సరిహద్దులను అనుసరించదు. సముద్రపు నీరు నిరంతరం వివిధ మహాసముద్రాల గుండా ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. ఇది ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఉన్న గొప్ప జీవ వైవిధ్యాన్ని కాపాడబడటానికి సహాయపడుతుంది.

AP SCERT

Coral reef

A star fish on a sea anemona

Ocean Life

Shark

Sperm whale, mother and baby

Dolphins

Shallow coral reef with colourful tropical fish

Algae

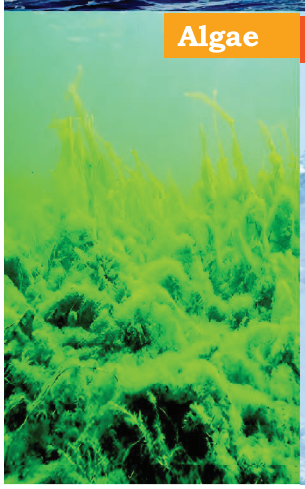

Emperor penguins

Bonaire sea turtle

© NCERT

పగడపు దిబ్బ

సముద్రపు పుష్పాలపై నక్షత్ర చేప

సముద్ర జీవనం

సొర చేప

స్పెర్మ్ తిమింగలం (తల్లి మరియు పిల్ల)

డాల్ఫిన్స్

రంగు రంగుల ఉష్ణమండల చేపలు గల లోతైన పగడపు దిబ్బలు

ఆల్గే

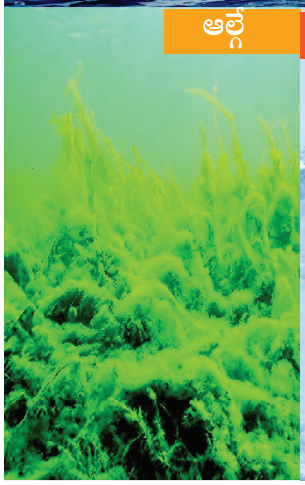

ఎంపరర్ పెంగ్విన్‌లు

బొనైర్ సముద్ర తాబేలు

of **marine** life. Many plant and animal species can be found across multiple oceans. The marine **flora** includes tiny plants called algae and all kinds of seaweeds; the marine **fauna** consists of thousands of species of colourful fish, dolphins, whales, and countless mysterious deep-sea creatures. Each part of the ocean, from the sun-lit surface to the dark depths, has its own diverse life forms.

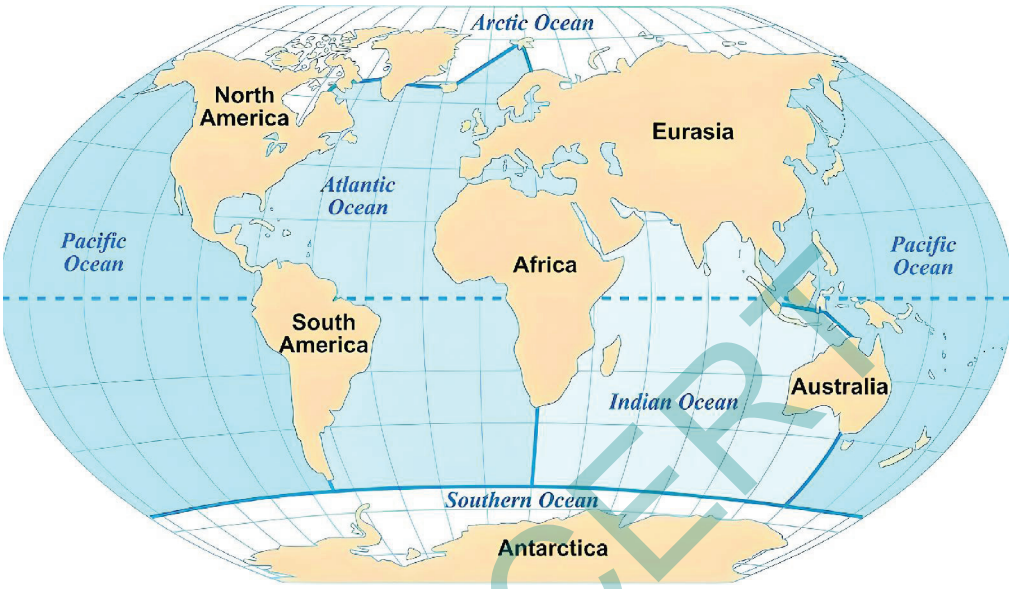

Fig. 2.3 A world map showing the five oceans, their conventional boundaries, and the continents

LET'S EXPLORE

Locate the five oceans and, in the table belw, mark the hemisphere or hemispheres they belong to.

	Northern Hemisphere	Southern Hemisphere
Pacific Ocean		
Atlantic Ocean		
Indian Ocean		
Southern Ocean		
Arctic Ocean		

It is visible on the map that the Pacific Ocean is the largest of all, followed by the Atlantic Ocean. The Indian Ocean is the third largest, while the Southern Ocean is the fourth. The smallest one is the Arctic Ocean.

AP SCERT

ఇది **సముద్ర జీవుల** యొక్క భిన్నమైన వైవిధ్యాన్ని కాపాడుతుంది . అనేక వృక్ష మరియు జంతు జాతులను అన్ని మహాసముద్రాలలో చూడవచ్చు. **సముద్ర వృక్షజాలంలో** ఆల్గే అని పిలువబడే చిన్న మొక్కలు, అన్ని రకాల సముద్రపు కలుపు మొక్కలు ఉన్నాయి; **సముద్ర జంతుజాలంలో** వేల జాతుల రంగురంగుల చేపలు, డాల్ఫిన్లు, తిమింగలాలు మరియు లెక్కలేనన్ని నిగూఢమైన, లోతైన సముద్ర జీవులు ఉన్నాయి. సూర్యరశ్మి పడే ఉపరితలం నుండి చీకటిగా ఉండే లోతైన ప్రాంతాల వరకు సముద్రంలోని ప్రతి భాగం దాని స్వంత వైవిధ్యమైన జీవ రూపాలను కలిగి ఉంటుంది.

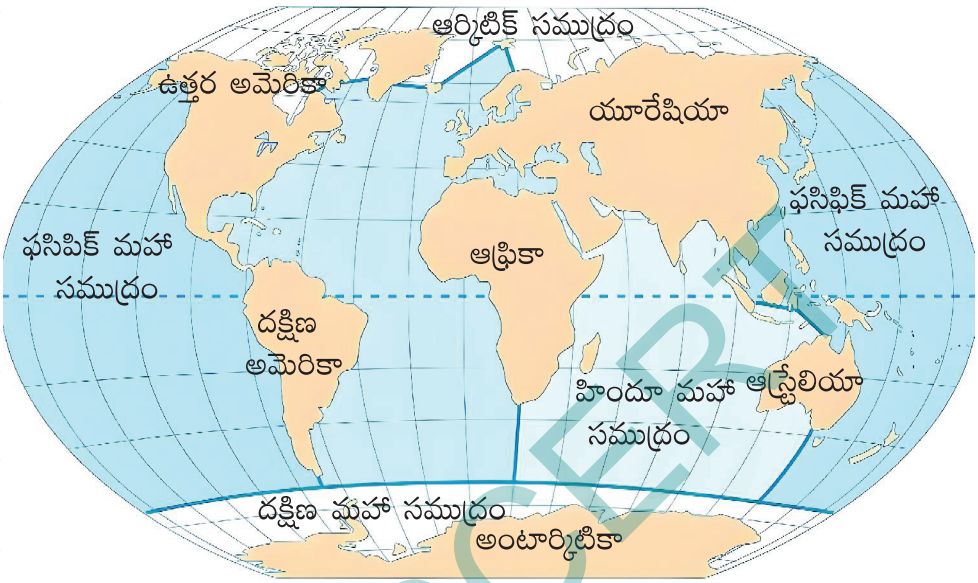

చిత్రం. 2.3. ఐదు మహా సముద్రాలు వాటి సాంప్రదాయ సరిహద్దులు మరియు ఖండాలను చూపే పటం.

అన్వేషిద్దాం

ఐదు మహాసముద్రాలను విడదీసి, దిగువ పట్టికలో, అవి చెందిన అర్ధగోళం లేదా అర్ధ గోళాలను గుర్తించండి.

	ఉత్తరార్ధ గోళం	దక్షిణార్ధ గోళం
పసిఫిక్ మహాసముద్రం		
అట్లాంటిక్ మహాసముద్రం		
హిందూ మహాసముద్రం		
దక్షిణ మహాసముద్రం		
ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రం		

పై పటాన్ని చూడడం ద్వారా, పసిఫిక్ మహా సముద్రం అన్నిటికంటే పెద్దదని, అట్లాంటిక్ మహా సముద్రం , దాని తరువాతి స్థానంలో ఉందని తెలుస్తుంది. అదే విధంగా హిందూ మహా సముద్రం మూడవ అతిపెద్దది , దక్షిణ మహా సముద్రం నాలుగవది. ఆర్కిటిక్ మహా సముద్రం అన్నిటికంటే చిన్నది.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

- As the map of oceans makes clear, the main limits of the Indian Ocean are Asia to the north, Africa to the west and Australia to the east, apart from the Southern Ocean in the south.
- On either side of India, we find two parts of the Indian Ocean - the Arabian Sea to the west and the Bay of Bengal to the east

Fig. 2.4 (on the right). This map of India is the same as Fig. 1.6, but with the addition of the Arabian Sea and the Bay of Bengal. Also marked are India's two major groups of islands (see subsection on 'Islands' further below).

Oceans and disasters

Returning to the picture of the Earth at the start of this chapter, you may have noticed white shapes across the globe. Did you guess what they are? They are large masses of clouds. Such clouds bring rain to the continents; for instance, the monsoon rains we in India expect every summer originate in the ocean - without such rains, our agriculture and all life will suffer. But oceans often also give rise to storms - violent events with extreme rainfall or very strong winds, such as cyclones, which can cause widespread damage to coastal regions of the world.

A tsunami is another natural disaster that originates in the ocean. It is a huge and powerful wave generally caused by a strong earthquake or a volcanic eruption at the bottom of the ocean. Tsunamis can travel thousands of kilometres and submerge coastal areas, causing widespread damage.

© NCERT

తప్పక తెలుసుకోండి

- మహాసముద్రాల పటం స్పష్టం చేస్తున్నట్లుగా, హిందూ మహాసముద్రం యొక్క ప్రధాన సరిహద్దులుగా ఉత్తరాన ఆసియా, పశ్చిమాన ఆఫ్రికా; తూర్పున ఆస్ట్రేలియా; దక్షిణాన దక్షిణ మహాసముద్రం ఉన్నాయి.
- భారతదేశానికి ఇరువైపులా, హిందూ మహాసముద్రం యొక్క రెండు భాగాలు కనిపిస్తాయి. అవి – పశ్చిమాన అరేబియా సముద్రం మరియు తూర్పున బంగాళాఖాతం.

చిత్రం 2.4 (కుడి వైపున). ఈ భారతదేశ పటం చిత్రం 1.6 మాదిరిగానే ఉంది, కానీ అరేబియాసముద్రం మరియు బంగాళాఖాతం కూడా చేర్చబడ్డాయి. అలాగే భారతదేశంలోని రెండు ప్రధాన ద్వీప సముదాయాలు కూడా గుర్తించబడ్డాయి ('దీవులు' పై ఉపవిభాగాన్ని రాబోయే పేజీల్లో చూడండి).

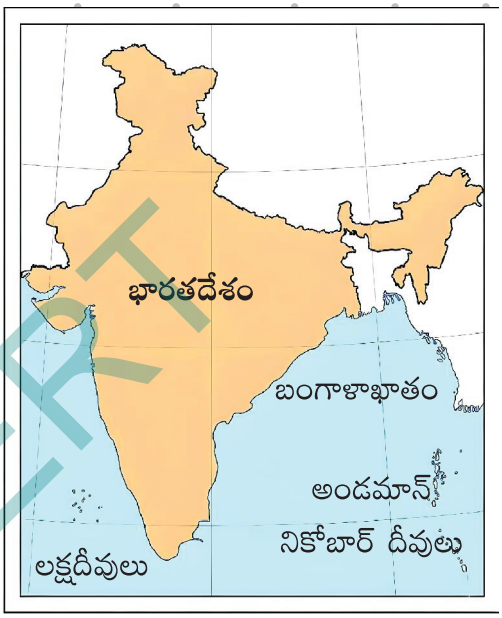

మహాసముద్రాలు మరియు విపత్తులు

ఈ అధ్యాయం ప్రారంభంలో భూమి యొక్క చిత్రానికి తిరిగి వెళితే, మీరు గ్లోబ్ పైన తెల్లటి ఆకారాలను గమనించి ఉండవచ్చు. అవి ఏమిటో మీరు ఊహించారా? అవి పెద్ద మేఘాలు. అలాంటి మేఘాలు ఖండాలకు వర్షాన్ని తెస్తాయి; ఉదాహరణకు, భారతదేశంలో మనం ప్రతి వేసవిలో ఆశించే రుతుపవన వర్షాలు సముద్రంలో ఉద్భవిస్తాయి. రుతుపవన వర్షాలు లేకుంటే మన వ్యవసాయం మరియు జీవనం ఇబ్బందులకు లోనవుతాయి. కానీ ఈ మహాసముద్రాలు తరచుగా తుఫానులకు నెలవుగా మారుతాయి.– తీవ్రమైన వర్షపాతం లేదా తుఫానుల వంటి చాలా బలమైన గాలులతో కూడిన ప్రకృతి విపత్తులు ప్రపంచంలోని తీర ప్రాంతాలకు విస్తృత నష్టాన్ని కలిగిస్తాయి.

సునామీ అనేది సముద్రంలో ఉద్భవించే మరొక ప్రకృతి వైపరీత్యం. ఇది సాధారణంగా సముద్రం అడుగున బలమైన భూకంపం లేదా అగ్నిపర్వత విస్ఫోటనం వల్ల కలిగే భారీ మరియు శక్తివంతమైన అల. సునామీలు వేల కిలోమీటర్లు ప్రయాణించి, తీర ప్రాంతాలను ముంచెత్తుతాయి, దీనివల్ల విస్తృత నష్టం జరుగుతుంది.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

- On 26 December 2004, India and another 13 countries around the Indian Ocean were struck by a powerful tsunami caused by an earthquake in Indonesia. More than two lakh people lost their lives. In India, the Andaman and Nicobar Islands (see Fig. 2.4 above, and also the subsection 'Islands' further below) and the coasts of Tamil Nadu and Kerala were severely affected and suffered much damage and loss of life.
- Such tsunamis are rare but very destructive. Luckily, they can often be detected before they hit a coast. Many countries collaborate in such 'early warning systems'. There is, in particular, an Indian Ocean Tsunami Warning System, to which many countries, including India, contribute. This helps to take measures to protect lives and property.
- Events that lead to loss of life and property are handled under disaster management. India has its own 'National Disaster Management Authority' to deal with all kinds of disasters (we will see more examples in the next chapter).

Continents

Continents are visible on the map of oceans (Fig. 2.3). How many can you count? The answer is not so simple, as they can be counted in several ways. Depending on our choice, we may list any number of continents between four and seven! Here is why:

- North America and South America are generally considered to be two continents; but if seen as a single landmass, they can also be considered as one.
- Europe and Asia are generally considered as twocontinents, although the map makes it clear that they form a single landmass. For historical and cultural reasons, Europe's evolution has been very different from Asia's, which is why they can be seen as two continents. Geologists, however, often regard them as a single continent called **'Eurasia'**.
- Africa and Eurasia are generally regarded as two continents, but sometimes as one.

AP SCERT

తప్పక తెలుసుకోండి

- డిసెంబర్ 26, 2004న, ఇండోనేషియాలో సంభవించిన భూకంపం కారణంగా భారతదేశం మరియు హిందూ మహాసముద్రం చుట్టూ ఉన్న మరో 13 దేశాలు శక్తివంతమైన సునామీని ఎదుర్కొన్నాయి. రెండు లక్షలకు పైగా ప్రజలు తమ ప్రాణాలను కోల్పోయారు. భారతదేశంలో, అండమాన్ మరియు నికోబార్ దీవులు (పైన ఉన్న చిత్రం 2.4 మరియు దిగువన ఉన్న ఉపవిభాగం 'దీవులు' చూడండి), తమిళనాడు మరియు కేరళ తీరాలు తీవ్రంగా ప్రభావితమయ్యాయి . దీనివల్ల ఆస్తినష్టం మరియు ప్రాణనష్టం జరిగింది.
- ఇటువంటి సునామీలు చాలా అరుదుగా వస్తాయి కానీ చాలా వినాశకరమైనవి. అదృష్టవశాత్తూ, అవి తీరాన్ని తాకే ముందు చాలాసార్లు గుర్తించబడతాయి. అనేక దేశాలు ఇటువంటి 'ముందస్తు హెచ్చరిక వ్యవస్థల'లో పరస్పరం సహకరించుకుంటున్నాయి. వీటిలో ముఖ్యమైనది హిందూ మహాసముద్ర సునామీ హెచ్చరిక వ్యవస్థ. దీనికి భారతదేశంతో సహా అనేక దేశాలు సహకారం అందిస్తున్నాయి. ఇది ప్రాణాలను మరియు ఆస్తిని రక్షించడానికి అవసరమైన చర్యలు తీసుకోవడానికి సహాయపడుతుంది.
- అన్ని రకాల ఆస్తి, ప్రాణనష్టానికి దారితీసే సంఘటనలు విపత్తు నిర్వహణలో భాగంగా నిర్వహించబడతాయి. భారతదేశానికి అన్ని రకాల విపత్తులను ఎదుర్కొనే జాతీయ విపత్తు నిర్వహణ సంస్థ ఉంది. (మరిన్ని ఉదాహరణలు తరువాతి అధ్యాయంలో చూస్తాము.

ఖండాలు

మహాసముద్రాలను చూపే పటం (చిత్రం 2.3). లో ఖండాలు కూడా కనిపిస్తాయి . మీరు ఎన్ని ఖండాలను లెక్కించగలరు? సమాధానం అంత సులభం కాదు, ఎందుకంటే వాటిని అనేక విధాలుగా లెక్కించవచ్చు. మనం అనుసరించే విధానాన్ని బట్టి, మనం నాలుగు నుండి. ఏడు వరకు ఎన్ని ఖండాలనైనా ఈ జాబితాలో చూపించవచ్చు. వీటికి కారణాలు ఏమై ఉంటాయో ఇప్పుడు చూద్దాము.

- ఉత్తర అమెరికా మరియు దక్షిణ అమెరికాలను సాధారణంగా రెండు ఖండాలుగా పరిగణిస్తారు; కానీ వీటిని కలిసి వున్న ఒకే భూభాగంగా చూస్తే, వాటిని కూడా ఒకే ఖండం గా పరిగణించవచ్చు.
- యూరప్ మరియు ఆసియాలను సాధారణంగా రెండు ఖండాలుగా పరిగణిస్తారు, కానీ పటాన్ని పరిశీలిస్తే అవి రెండూ కలిసి ఒకే భూభాగంగా కనిపిస్తాయి . చారిత్రక మరియు సాంస్కృతిక కారణాల దృష్ట్యా చూస్తే యూరప్ పరిణామం ఆసియా కంటే చాలా భిన్నంగా ఉంది. అందుకే వాటిని రెండు వేర్వేరు ఖండాలుగా గుర్తిస్తారు. అయితే, భూగర్భ శాస్త్రవేత్తలు తరచుగా వాటిని **'యురేషియా'** అని పిలువబడే ఒకే ఖండంగా భావిస్తారు.
- ఆఫ్రికా మరియు యురేషియాలను సాధారణంగా రెండు ఖండాలుగా పరిగణిస్తారు, కానీ కొన్నిసార్లు ఒకే ఖండంగా కూడా పరిగణిస్తారు.

AP SCERT

Let us summarise the different counts in a table

Count of continents (in alphabetical order)	
Four continents	Africa-Eurasia, America, Antarctica, Australia
Five continents	Africa, America, Antarctica, Australia, Eurasia
Six continents	Africa, Antarctica, Australia, Eurasia, North America, South America (this is reflected in Fig. 2.3 on page 54)
Seven continents Europe,	Africa, Antarctica, Asia, Australia, North America, South America

In practice, the last list of seven continents is the one most widely adopted and used.

DON'T MISS OUT

You may have seen the five Olympic rings, one of the symbols of the Olympic Games. They symbolise the gathering of sportspeople from all over the world. The rings were chosen to represent five inhabited continents

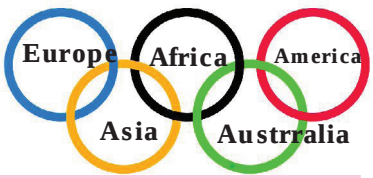

- Africa, America, Asia, Australia and Europe.

Now let us look at the diagram on page 36, which is based on the list of seven continents. It does not show their actual shapes, but their relative sizes.

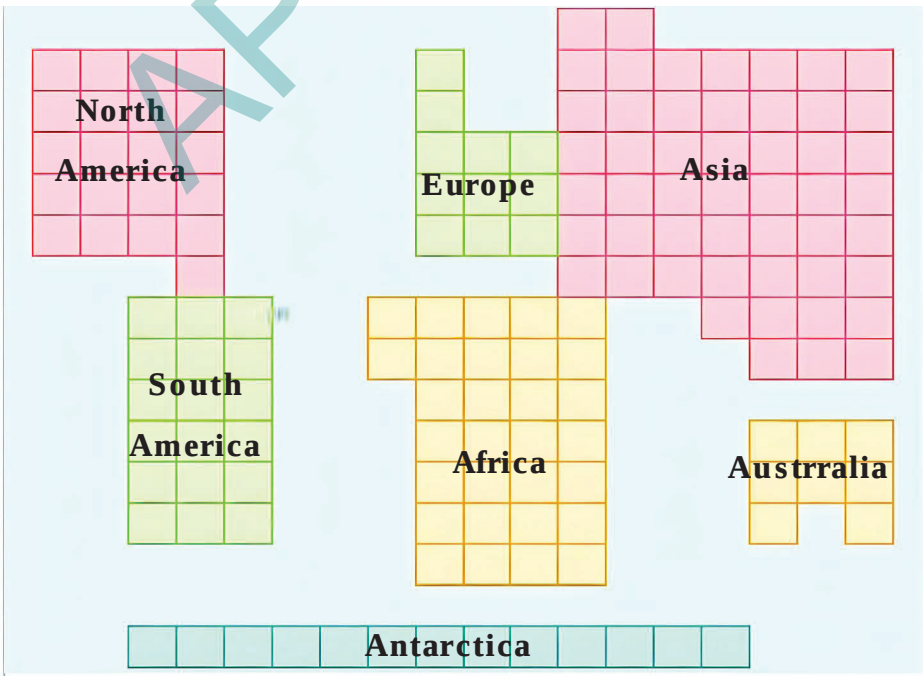

AP SCERT

వివిధ గణనలను ఒక పట్టికలో సంగ్రహంగా చూద్దాం:

ఖండాల సంఖ్య (అక్షర క్రమంలో)

నాలుగు ఖండాలు	ఆఫ్రికా–యురేషియా, అమెరికా, అంటార్కిటికా, ఆస్ట్రేలియా
ఐదు ఖండాలు	ఆఫ్రికా, అమెరికా, అంటార్కిటికా, ఆస్ట్రేలియా, యురేషియా
ఆరు ఖండాలు	ఆఫ్రికా, అంటార్కిటికా, ఆస్ట్రేలియా, యురేషియా, ఉత్తర అమెరికా, దక్షిణ అమెరికా (ఇది 55వ పేజీలోని చిత్రం 2.3లో ప్రతిబింబిస్తుంది)
ఏడు ఖండాలు	ఆఫ్రికా, అంటార్కిటికా, ఆసియా, ఆస్ట్రేలియా, యూరప్, ఉత్తర అమెరికా, దక్షిణ అమెరికా

ఆచరణలో, ఏడు ఖండాలతో కూడిన చివరి జాబితా అత్యంత విస్తృతంగా స్వీకరించబడి ఉపయోగించబడుతోంది.

తప్పక తెలుసుకోండి

ఒలింపిక్ క్రీడల చిహ్నాలలో ఒకటైన ఐదు ఒలింపిక్ వలయాలను మీరు చూసి ఉండవచ్చు. అవి ప్రపంచం నలుమూలల నుండి వచ్చే క్రీడాకారుల సమావేశాన్ని సూచిస్తాయి. ఈ వలయాలను ఐదు జనావాస ఖండాలు సూచించడానికి ఎంచుకున్నారు . – **ఆఫ్రికా, అమెరికా, ఆసియా, ఆస్ట్రేలియా మరియు యూరప్.**

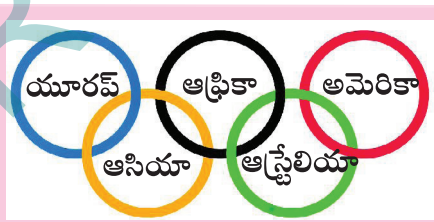

ఇప్పుడు ఏడు ఖండాల జాబితా ఆధారంగా వున్న 36వ పేజీలోని రేఖాచిత్రాన్ని చూద్దాం. ఇది వాటి వాస్తవ ఆకారాలను చూపించదు. కానీ వాటి సాపేక్ష పరిమాణాలను చూపిస్తుంది.

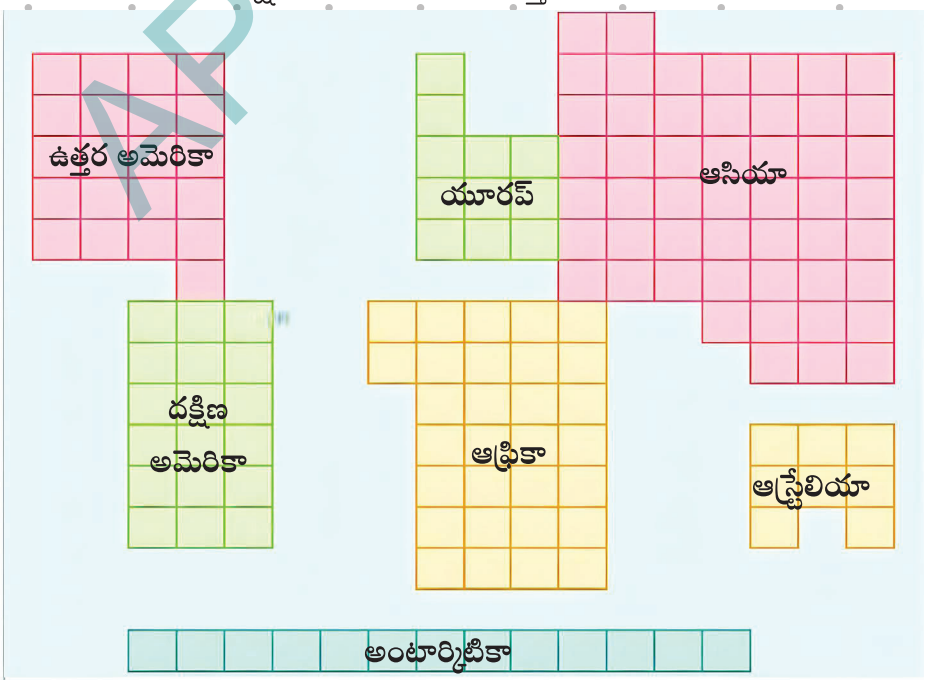

APSCERT

LET'S EXPLORE

→ Counting the numbers of squares, name the largest continent and the smallest.

→ Which one is larger - North America or South America? Africa or North America? Antarctica or Australia?

→ Re-colour the diagram by having a single colour for Europe and Asia and rename the result as 'Eurasia'. Compare its size with South America's.

→ Write down the list of continents from the smallest to the largest.

Islands

If you have carefully observed the two maps earlier in this chapter (Fig. 2.2 and 2.3), you may have noticed that the continents do not include all landmass. Some smaller pieces of land are left out; surrounded by water on all sides, they are called **islands.** (Continents are also surrounded by water, but because they are so large, they are not considered islands.) There are lakhs of islands on the planet, of very different sizes.

DON'T MISS OUT

✦ **Greenland** is the largest island in the world (locate it on a globe or a map). You would have to add the areas of the 10 largest states of India to reach its size.

✦ India has more than 1,300 small islands! Those include two major groups - Andaman and Nicobar Islands in the Bay of Bengal and Lakshadweep Islands in the Arabian Sea (see Fig. 2.4).

✦ Since 1981, the Indian Antarctica Programme has been exploring Antarctica, a continent with a very cold climate and harsh environment (see the white expanse at the bottom of Fig. 2.1, which is mostly ice). In 1983, India established its first scientific base station there, called **'Dakshin Gangotri'** (two more bases were established later). About 40 teams of Indian scientists have conducted research in this faraway region, especially on the evolution of climate and environment. The settlement where the scientists live has a library and even a post office!

AP SCERT

అన్వేషిద్దాం

→ చతురస్రాల సంఖ్యను లెక్కించి, అతిపెద్ద ఖండం మరియు అతి చిన్న ఖండం పేర్లు తెలపండి.

→ ఏది పెద్దది – ఉత్తర అమెరికా లేదా దక్షిణ అమెరికా?

ఆఫ్రికా లేదా ఉత్తర అమెరికా? అంటార్కిటికా లేదా ఆస్ట్రేలియా?

→ యూరప్ మరియు ఆసియాలకు ఒకే రంగును ఉంచడం ద్వారా రేఖాచిత్రానికి తిరిగి రంగు వేయండి మరియు దాని ఫలితాన్ని 'యురేషియా'గా పేరు మార్చండి. దాని పరిమాణాన్ని దక్షిణ అమెరికాతో పోల్చండి.

→ చిన్న ఖండం నుండి పెద్ద ఖండం వరకు ఖండాల జాబితాను రాయండి.

దీవులు

ఈ అధ్యాయంలో (చిత్రం 2.2 మరియు 2.3) ముందుగా ఉన్న రెండు పటాలను మీరు జాగ్రత్తగా గమనించినట్లయితే, భూభాగాలన్నీ ఖండాలలో భాగంగా లేవు. కొన్ని చిన్న భూభాగాలుగా వేరుగా ఉన్నాయి. ఇవి అన్ని వైపులా నీటితో ఆవరించబడి ఉన్నాయి, వీటిని **ద్వీపాలు** అంటారు. (ఖండాలు కూడా నీటితో ఆవరించబడి ఉన్నాయి, కానీ అవి చాలా పెద్దవి కాబట్టి, అవి ద్వీపాలుగా పరిగణించబడవు.) భూమి మీద, విభిన్నమైన పరిమాణాలలో గల లక్షలాది ద్వీపాలు ఉన్నాయి.

తప్పక తెలుసుకోండి

✦ ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద ద్వీపం **గ్రీన్ ల్యాండ్** (దీనిని గ్లోబ్ లేదా మ్యాప్‌లో గుర్తించండి). భారతదేశంలోని 10 అతిపెద్ద రాష్ట్రాల వైశాల్యాన్ని కలిపితే, దీని పరిమాణానికి సమానమౌతుంది.

✦ భారతదేశంలో 1,300 కంటే పైగా చిన్న దీవులు ఉన్నాయి! వాటిలో రెండు ప్రధాన దీవుల సముదాయాలు ఉన్నాయి, అవి బంగాళాఖాతంలోని అండమాన్ మరియు నికోబార్ దీవులు, అరేబియా సముద్రంలోని లక్ష దీవులు (చిత్రం 2.4 చూడండి).

✦ 1981 నుండి, లక్షదీవులు భారత దేశం యొక్క అంటార్కిటికా కార్యక్రమం అతి శీతల మరియు కఠిన వాతావరణం కలిగిన అంటార్కిటికా ఖండాన్ని అన్వేషిస్తోంది (చిత్రం 2.1 దిగువన ఉన్న తెలుపు రంగు ప్రాంతాన్ని చూడండి, ఇది ఎక్కువగా మంచుతో కూడి ఉంటుంది). 1983లో, భారతదేశం అక్కడ తన మొదటి శాస్త్రీయ పరిశోధనా స్థావరాన్ని స్థాపించింది, దీనిని **'దక్షిణ గంగోత్రి'** అని పిలుస్తారు (తరువాత మరో రెండు స్థావరాలు స్థాపించబడ్డాయి). దాదాపుగా 40 భారతీయ శాస్త్రవేత్తల బృందాలు శీతోష్ణస్థితి మరియు పర్యావరణం పై ఈ సుదూరప్రాంతంలో పరిశోధనలు నిర్వహించాయి. శాస్త్రవేత్తలు నివసించే ఈ ప్రాంతానికి ఒక గ్రంథాలయం మరియు ఒక పోస్టాఫీస్ కూడా ఉన్నాయి.

AP SCERT

Oceans and Life

Oceans and continents are vital parts of the environment and affect most aspects of our lives, even if we do not notice it. We have mentioned that oceans send rain to the continents; this is part of the Earth's water cycle, which you will further study in Science. Without oceans, for instance, there would be no rainfall! The Earth would be a desert. Moreover, more than half of the world's oxygen is produced by the oceans' flora, which is why they are called **'the planet's lungs'**. The oceans, therefore, play a crucial role in regulating the climate and sustaining life on Earth.

Oceans have deeply impacted humanity in many other ways. From early times, people have used oceans and seas to migrate to other regions, to trade in all kinds of goods, to conduct military campaigns, and as a source of food through **fishing**. Oceans have also nourished the cultures of coastal people all over the world. Almost all of them have tales and legends about the sea, sea gods and goddesses, sea monsters and treasures from the sea - the oceans' dangers but also their blessings.

DON'T MISS OUT

The United Nations has designated **June 8 as World Oceans Day** to "remind us all of the major role the ocean plays in everyday life. It serves as the lungs of our planet, a major source of food and medicine and a critical part of the biosphere." Scientific studies have shown how the oceans are polluted by human activity - we throw several million tonnes of plastic waste into the oceans every year, choking marine life. There are several other forms of pollution. As a result, the marine environment is under threat. Overfishing (excessive fishing) is another cause for the decline of marine life. It is our collective responsibility to protect oceans for the future of the planet and of humanity.

Before we move on ...

- → The Earth's surface has vast water bodies called 'oceans' and large land-masses called 'continents'. Oceans are interconnected. Continents may be counted in various ways; the most common count is seven.
- → The Northern Hemisphere has more land than the Southern Hemisphere.
- → Oceans support all kinds of marine life and play a critical role in the world climate. They are now seriously affected by human activity and need our collective protection.

AP SCERT

మహాసముద్రాలు – జీవం

మహా సముద్రాలు, ఖండాలు పర్యావరణంలో కీలకమైన భాగాలు. మనం గమనించక పోయినా మన జీవితంలోని చాలా అంశాలను ప్రభావితం చేస్తాయి. మహాసముద్రాలు ఖండాలకు వర్షాన్ని పంపుతాయని మనం ఇది వరకే తెలుసుకున్నాం. భూమి యొక్క జల చక్రంలో భాగమైన దీనిని, మీరు సైన్స్‌లో మరింత అధ్యయనం చేస్తారు. ఉదాహరణకు, మహాసముద్రాలు లేకపోతే వర్షపాతం ఉండదు. భూమి అంతా ఒక ఎడారిగా ఉండేదేమో. అంతేకాకుండా, ప్రపంచంలోని సగానికి పైగా ఆక్సిజన్, సముద్రాల వృక్షజాలం ద్వారా ఉత్పత్తి అవుతుంది, అందుకే మహాసముద్రాలను **'భూగ్రహం యొక్క ఊపిరితిత్తులు'** అని పిలుస్తారు. అందువల్ల, సముద్రాలు వాతావరణాన్ని నియంత్రించడంలో మరియు భూమిపై జీవాన్ని నిలిపి ఉంచడంలో కీలకమైన పాత్ర పోషిస్తాయి.

మహాసముద్రాలు మానవాళిని అనేక ఇతర విధాలుగా కూడా ప్రభావితం చేశాయి. పురాతన కాలం నుండి, ప్రజలు ఇతర ప్రాంతాలకు వలస వెళ్ళడానికి, వివిధ రకాల వస్తువులతో వ్యాపారం చేయడానికి, సైనిక దండయాత్రలను నిర్వహించడానికి మరియు **మత్స్య సంపద**ను అందిస్తూ ఆహార వనరుగా కూడా ఉపయోగపడుతున్నాయి. ప్రపంచవ్యాప్తంగా తీరప్రాంత ప్రజల సంస్కృతులను కూడా మహాసముద్రాలు పెంచి పోషించాయి. దాదాపు అన్ని సంస్కృతుల వారికి సముద్రం, సముద్ర దేవుళ్ళు మరియు దేవతలు, సముద్ర రాక్షసులు మరియు సముద్రసంపద – మహాసముద్రాల ప్రమాదాలు, అలాగే వాటి ఆశీర్వాదాల గురించి కథలు మరియు ఇతిహాసాలు ఉన్నాయి.

తప్పక తెలుసుకోండి

ఐక్యరాజ్యసమితి జూన్ 8ని ప్రపంచ మహాసముద్ర దినోత్సవంగా ప్రకటించింది. దీని ఉద్దేశ్యం "రోజువారీ జీవితంలో సముద్రం పోషించే ప్రధాన పాత్రను మనందరికీ గుర్తు చేయడమే . ఇది మన గ్రహం యొక్క ఊపిరితిత్తులుగా, ఆహారం మరియు ఔషధాలకు ప్రధాన వనరుగా మరియు జీవారణంలో కీలకమైన భాగంగా పనిచేస్తుంది."మానవ కార్యకలాపాల ద్వారా మహాసముద్రాలు ఎలా కలుషితమవుతాయో శాస్త్రీయ అధ్యయనాలు చూపించాయి – మనం ప్రతి సంవత్సరం అనేక మిలియన్ టన్నుల ప్లాస్టిక్ వ్యర్థాలను సముద్రాలలోకి విసిరివేస్తున్నాము, ఇది సముద్ర జీవులను ఉక్కిరిబిక్కిరి చేస్తుంది. ఇవి కాక మరిన్ని రకాల కాలుష్యాలు కూడా ఉన్నాయి. ఫలితంగా, సముద్ర పర్యావరణం ముప్పులో ఉంది. అతిగా చేపలు పట్టడం (అధికంగా చేపలు పట్టడం) కూడా సముద్ర జీవుల క్షీణతకు మరొక కారణం. మానవాళి భవిష్యత్ కోసం భావితరాల కోసం మహాసముద్రాలను కాపాడుకోవడం అనేవి మనందరి ఉమ్మడి భాద్యత.

ముగించే ముందు

- → భూమి ఉపరితలం 'మహాసముద్రాలు' అని పిలువబడే విస్తారమైన నీటి వనరులను మరియు 'ఖండాలు' అని పిలువబడే పెద్ద భూభాగాలను కలిగి ఉంది. మహాసముద్రాలు ఒకదానితో ఒకటి అనుసంధానించబడి ఉన్నాయి. వివిధ రకాలుగా ఖండాలను లెక్కించవచ్చు; అత్యంత సాధారణ గణన ప్రకారం ఏడు ఖండాలు ఉన్నాయి.
- → ఉత్తరార్ధగోళంలో దక్షిణ అర్ధగోళం కంటే ఎక్కువ భూభాగం కలదు.
- → మహాసముద్రాలు అన్ని రకాల సముద్ర జీవుల మనుగడకు సహాయపడతాయి. మరియు ప్రపంచ శీతోష్ణస్థితిలో కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. అవి ఇప్పుడు మానవ కార్యకలాపాల వల్ల తీవ్రంగా ప్రభావితమవుతున్నాయి. వీటి రక్షణ మనందరి సమిష్టి బాధ్యత.

AP SCERT

Questions, activities and projects

1. The given Picture shows the symbol of the Olympic Games. What do these rings symbolise?

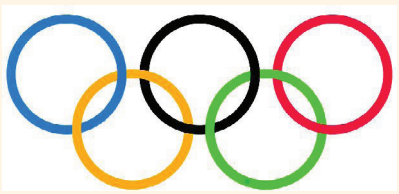

A. The five most popular sports B. The five continents of the world
C. The five major oceans of the world
D. The five host countries of the Olympics

2. Assertion (A): India has established scientific research stations in Antarctica.
Reason (R): Scientists study climate and environmental changes there.
A. Both A and R are true, and R is the correct explanation of A.
B. Both A and R are true, but R is not the correct explanation of A.
C. A is true, but R is false. D. A is false, but R is true.

3. If most of earth's surface was covered by land instead of water, which of the following statement would likely be true?
A) Oceans would become larger B) The earth would still look blue
C)There would be no change in appearance
D) The earth would appear brown from space

4. Explain the following terms :
(A) Continent (B) Ocean (C) Island

5. "Oceans are often called the planet's lungs and climate regulators."Evaluate this statement by analysing the role of oceans in the Earth's water cycle and human life. Also, justify why protecting oceans is essential for the future of humanity.

6. Create a short awareness message for coastal people explaining what a tsunami is and how to stay safe.

7. Let us do - On the outline map of the world given below, label all the continents and oceans.

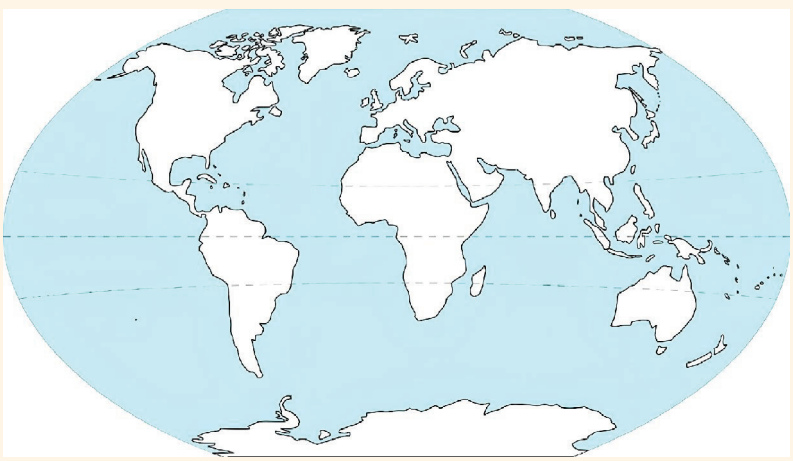

AP SCERT

ప్రశ్నలు, కృత్యాలు మరియు ప్రాజెక్టులు

1. క్రింద ఇవ్వబడిన చిత్రం ఒలింపిక్ క్రీడల చిహ్నాన్ని చూపుతుంది. ఈ వలయాలు దేనికి ప్రతీకగా ఉంటాయి?

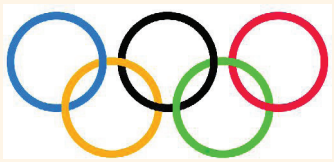

A) ఐదు అత్యంత ప్రజాదరణ పొందిన క్రీడలు **B)** ప్రపంచంలోని ఐదు ఖండాలు

C) ప్రపంచంలోని ఐదు ప్రధాన మహాసముద్రాలు **D)** ఒలింపిక్స్‌కు ఆతిథ్యమిచ్చే ఐదు దేశాలు

2. ప్రకటన(**A**): భారతదేశం అంటార్కిటికాలో శాస్త్రీయ పరిశోధనా కేంద్రాలను ఏర్పాటు చేసింది.
కారణం(**R**): శాస్త్రవేత్తలు అక్కడి వాతావరణం మరియు పర్యావరణ మార్పులను అధ్యయనం చేస్తారు.

A) **A** మరియు **R** రెండూ సత్యం, మరియు **R** అనేది **A** యొక్క సరైన వివరణ.

B) **A** మరియు **R** రెండూ సత్యం, అయితే **R** అనేది **A** యొక్క సరైన వివరణ కాదు.

C) **A** సత్యం, అయితే **R** అసత్యం. **D)** **A** అసత్యం, కానీ **R** సత్యం

3. భూమి ఉపరితలంలో ఎక్కువ భాగం నీటితో కాకుండా నేలతో కప్పబడి ఉంటే, ఈ క్రింది వాటిలో ఏది నిజం అయ్యే అవకాశం ఉంది?

A) మహాసముద్రాలు పెద్దవిగా మారి ఉండవచ్చు **B)** భూమి ఇంకా నీలం రంగులో కనిపిస్తూ ఉంటుంది

C) కనిపించే దృశ్యంలో ఎలాంటి మార్పు ఉండదు

D) అంతరిక్షం నుంచి భూమి గోధుమ రంగులో కనిపిస్తుంది

4. క్రింది పదాలను వివరించండి

A) ఖండం **B)** మహాసముద్రం **C)** ద్వీపం

5. "మహాసముద్రాలను తరచుగా భూగ్రహం యొక్క ఊపిరితిత్తులు మరియు శీతోష్ణస్థితిని నియంత్రించేవిగా భావిస్తారు." భూమి యొక్క జలచక్రం మరియు మానవ జీవితంలో మహాసముద్రాల పాత్రను విశ్లేషించడం ద్వారా ఈ ప్రకటనను అంచనా వేయండి. మానవాళి భవిష్యత్తుకు మహాసముద్రాలను రక్షించడం ఎందుకు ముఖ్యమైనదనే అంశాన్ని కూడా సమర్థించండి.

6. తీరప్రాంత ప్రజలకు సునామీ అంటే ఏమిటి, సురక్షితంగా ఉండడం ఎలా అని వివరించే ఒక అవగాహన సందేశాన్ని తయారు చేయండి.

7. ఇది చేద్దామా – క్రింద ఇవ్వబడిన ప్రపంచ పటంలో అన్ని ఖండాలు, మహాసముద్రాలను గుర్తించండి.

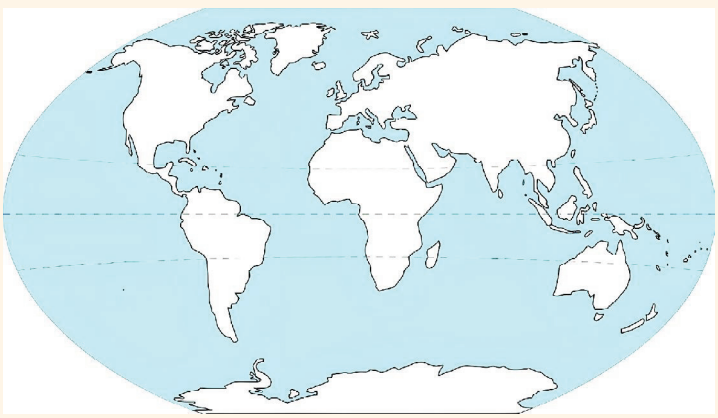

APSCERT

8. Slove this crossword.

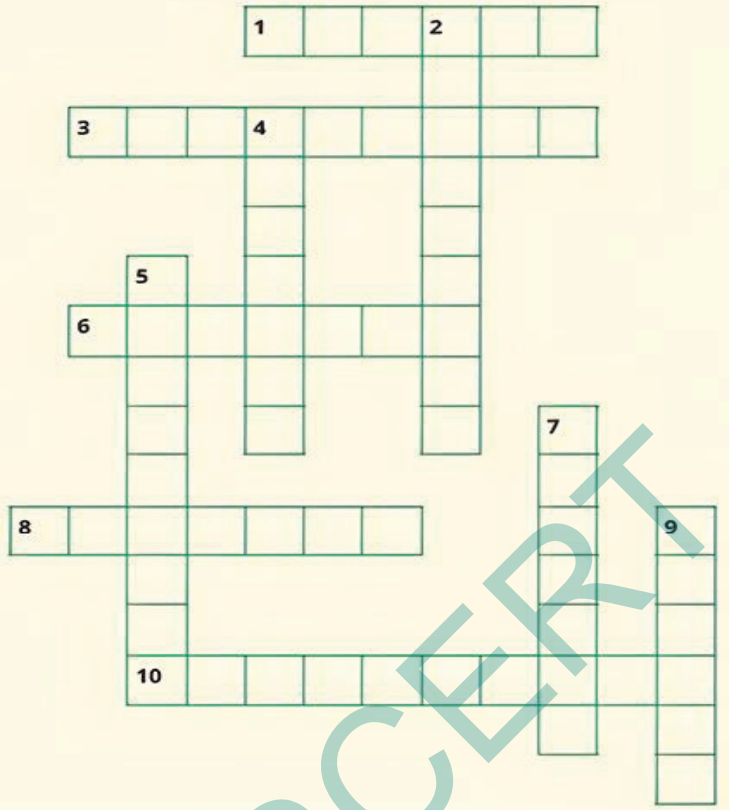

Across

1. Abundantly produced by the oceans
3. A large expanse of landmass
6. A large continent of which India is a part
8. A major source of pollution of the oceans
10. The coldest continent

Down

2. The largest island on Earth
4. A huge destructive wave from the ocean
5. The smallest continent
7. The largest body of water on the Earth
9. A landmass (but not a continent) surrounded by the sea or ocean

9. Let us draw - without looking at the maps in the chapter draw the continents on a piece of paper and color them. After words compare the picture you draw with the map of oceans and continents found in the chapter.

AP SCERT

8. ఈ క్రింది పద కేళిని పరిష్కరించండి.

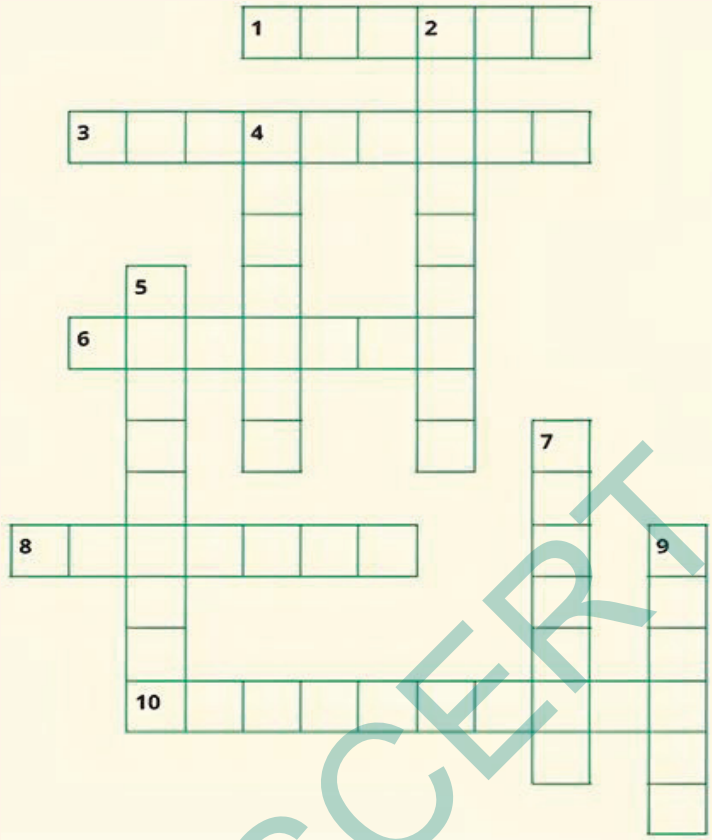

అడ్డము

1. సముద్రాల ద్వారా అత్యధికంగా ఉత్పత్తి అయ్యే వాయువు.
3. విశాలమైన నేల భాగం.
6. భారతదేశం భాగంగా ఉన్న ఒక పెద్ద ఖండం.
8. సముద్రాలను కాలుష్యానికి గురిచేసే ఒక ప్రధాన కారణం.
10. అత్యంత శీతలమైన ఖండం.

నిలువు

2. భూమి పైన అతి పెద్ద ద్వీపం.
4. సముద్రం నుండి వచ్చే భారీ విధ్వంసకర తరంగం.
5. ఖండాలలోకెల్లా అతి చిన్న ఖండం.
7. భూమిపై ఉన్న అతిపెద్ద జలాశయం.
9. సముద్రం లేదా మహాసముద్రం చేత అవరించబడి ఉన్న ఒక భూభాగం (కానీ ఖండం కాదు).

9. మనం చిత్రిద్దామా – ఈ అధ్యాయంలోని పటాలను చూడకుండా, ఒక కాగితం పై ఖండాలను గీసి వాటికి రంగులు వేయండి. తర్వాత మీరు గీసిన చిత్రాన్ని అధ్యాయంలోని మహాసముద్రాలు మరియు ఖండాల పటంతో పోల్చండి.

AP SCERT

CHAPTER

3

TIMELINE AND SOURCES OF HISTORY

N3L1K7

Learning Outcomes

The student will be able to-

- Define the term history and explain the importance of studying the past and the significance of historical sources. CG -1
- Differentiate between BC (Before Christ) BCE (Before Common Era) and AD (Anno Domini) CE (Common Era) and explain their use in historical timelines. CG -1
- Explain how archaeological sources help to reconstruct and interpret historical events. CG -2
- Describe the growth of complexity in early societies and examines the factors contributing to these changes. CG -2

"History is "an unending dialogue between the present and the past ... between the society of today and the society of yesterday. ... We can fully understand the present only in the light of the past." — *E.H. Carr*

National museum, New Delhi : Such museums preserve objects from the fast, such as statues, coins and ornaments, all of which help iius and undersand out history.

The Big Questions ?

1. *How do we measure historical time?*
2. *How can various sources help us understand history?*
3. *How did early humans live?*

© SCERT

అధ్యాయం
3

చరిత్ర కాలక్రమం మరియు ఆధారాలు

S6F4F6

అభ్యసన ఫలితాలు

విద్యార్థులు ఈ క్రింది వాటిని చేయగలుగుతారు :

- చరిత్ర అనే పదాన్ని నిర్వచించి, గతాన్ని అధ్యయనం చేయడం యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు చారిత్రక మూలాల ప్రాముఖ్యతను వివరిస్తారు. CG -1
- BC (క్రీస్తు పూర్వం) / BCE (పూర్వ సాధారణ శకం) మరియు AD (అన్నో డొమిని) / CE (సాధారణ శకం) మధ్య తేడాను గుర్తించి మరియు చారిత్రక కాలక్రమాలలో వాటి ఉపయోగాన్ని వివరిస్తారు. CG -1
- చారిత్రక సంఘటనలను పునర్నిర్మించడానికి మరియు అర్థం చేసుకోవడానికి పురావస్తు వనరులు/ఆధారాలు ఎలా సహాయపడతాయో వివరిస్తారు. CG -2
- ప్రారంభ సమాజాలలో సంక్లిష్టత పెరుగుదలను వివరించి మరియు ఈ మార్పులకు దోహదపడే అంశాలను పరిశీలిస్తారు. CG -2

"చరిత్ర అనేది 'వర్తమానానికి, గతానికి మధ్య... నేటి సమాజానికి, నిన్నటి సమాజానికి మధ్య జరిగే ఒక అంతులేని సంభాషణ.' ... గతం వెలుగులోనే మనం వర్తమానాన్ని సంపూర్ణంగా అర్థం చేసుకోగలము." --- ***E.H.* కార్**

జాతీయ ప్రదర్శనశాల, న్యూఢిల్లీ: ఇటువంటి మ్యూజియంలు గల కాలానికి చెందిన విగ్రహాలు, నాణేలు మరియు ఆభరణాల వంటి వస్తువులను భద్రపరుస్తాయి, ఇవన్నీ మన చరిత్రను అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడతాయి.

ప్రధాన ప్రశ్నలు ?

1. మనం చారిత్రక కాలాన్ని ఎలా కొలుస్తాము?
2. చరిత్రను అర్థం చేసుకోవడానికి వివిధ వనరులు మనకు ఎలా సహాయపడతాయి?
3. తొలి మానవులు ఎలా జీవించారు?

© SCERT

How Do We Learn About the Past?

THINK ABOUT IT

- What is the earliest memory you can recollect? Do you remember how old you were at that time? Those memories together are a part of your past, maybe going five or six years back.
- How do you think understanding the past will help us contineed understand the present world?

You will discover in Science that the Earth has a very, very long **history**, of which we humans occupy only a tiny part - the most recent one.

History: The study of the human past.

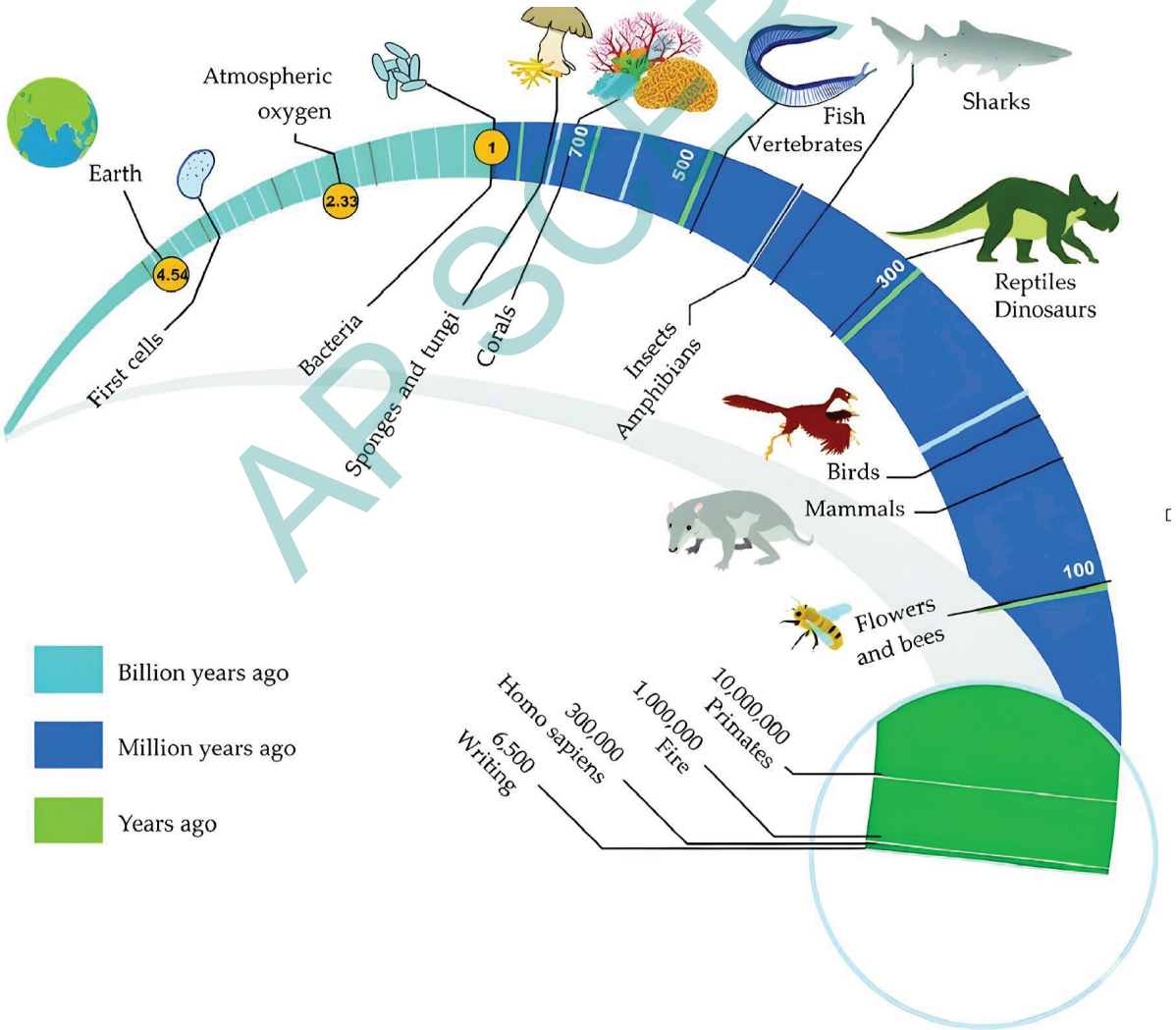

APSCERT

గతం గురించి మనం ఎలా తెలుసుకుంటాం?

ఆలోచించండి

- ✦ మీకు గుర్తున్న తొలి జ్ఞాపకం ఏమిటి? ఆ సమయంలో మీ వయస్సు ఎంతో గుర్తుందా? ఆ జ్ఞాపకాలు కలిసి మీ గతంలోని భాగం, బహుశా ఐదు లేదా ఆరు సంవత్సరాల క్రిందటివి కావచ్చు.
- ✦ ప్రస్తుత ప్రపంచాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి గతాన్ని అర్థం చేసుకోవడం మనకు ఎలా సహాయపడుతుందని మీరు అనుకుంటున్నారు?

భూమికి చాలా **సుదీర్ఘ చరిత్ర** ఉందని, అందులో మానవుల పాత్ర చాలా స్వల్ప మని ఇటీవలి విజ్ఞానశాస్త్ర పరిశోధనలో నీవు గ్రహిస్తావు.

చరిత్ర: మానవ గతాన్ని అధ్యయనం చేసే శాస్త్రం.

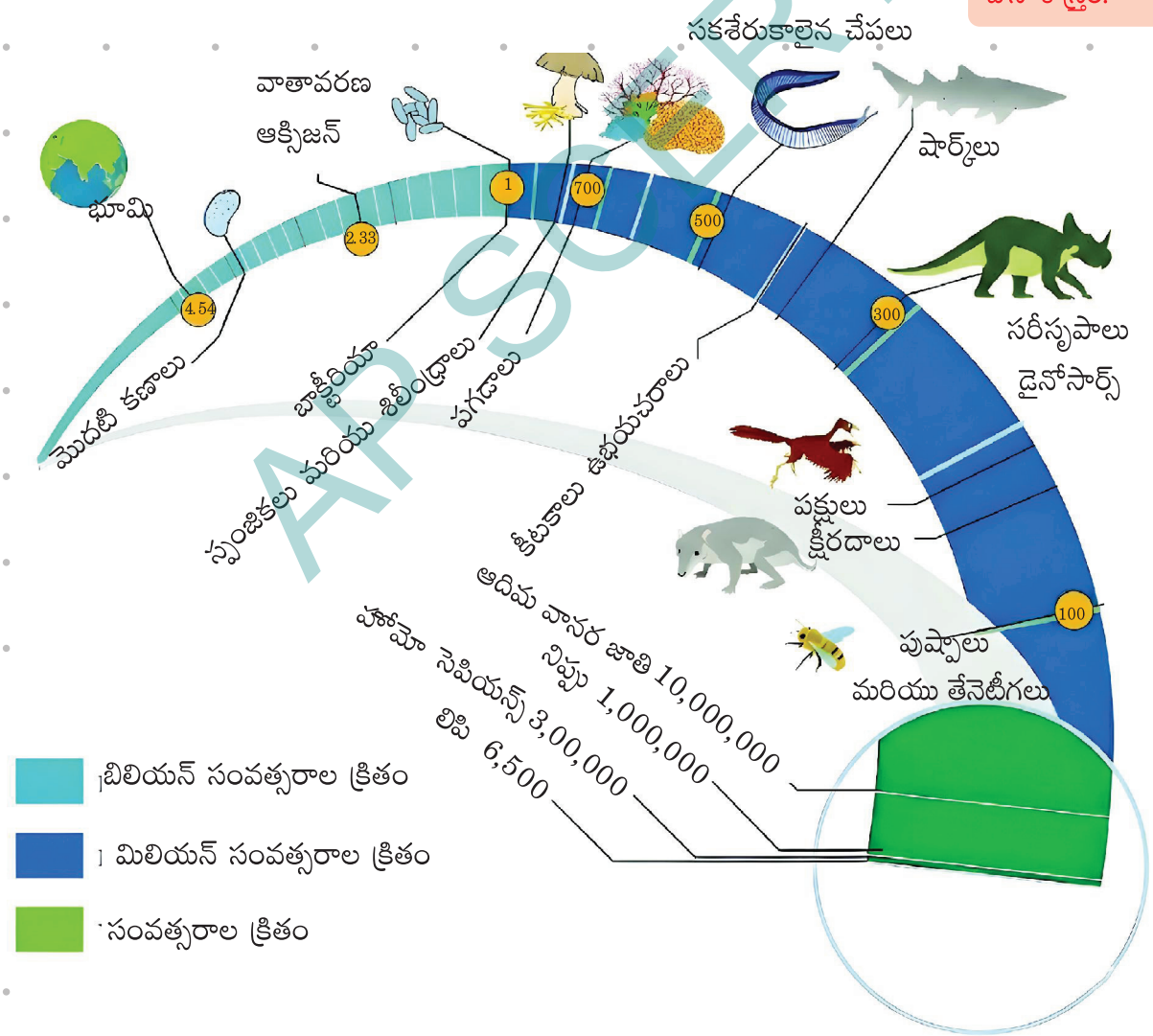

AP SCERT

Many people study the history of the Earth. Some of them are trained to uncover the secrets left beneath the Earth's surface and help us learn about its past - and also our past.

Fig.3.2.1: Geologists

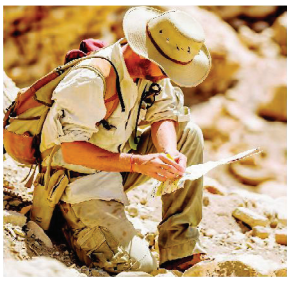

Fig.3.2.2: Palaeontologists

Fig.3.2.3: Anthropologists

Fig.3.2.4: Archaeologists

Observe these four pictures and the activities involved. From top left:

- **Geologists** (Fig. 3.2.1) study the physical features of the Earth, like the soil, stones, hills, mountains,rivers, seas, oceans and other such parts of the Earth.
- **Palaeontologists** (Fig. 3.2.2) study the remains of plants, animals and humans from millions of years ago in the form of **fossils**.
- **Anthropologists** (Fig. 3.2.3) study human societies and cultures from the oldest times to the present.
- **Archaeologists** (Fig. 3.2.4) study the past by digging up remains that people, plants and animals left behind, such as tools, pots, beads, figurines, toys, bones and teeth of animals and humans, burnt grains, parts of houses or bricks, among others.

Fossils: Impressions of footprints, or parts of plants or animals that are found preserved within layers of soil or rocks.

Era: A distinct period of time.

How Is Time Measured in History?

Each society and culture has had its own ways of measuring time. Major events, such as the birth of an important person or the start of a ruler's reign, have often marked the beginning of a new **era**. At present, the **Gregorian** calender is Commonly world wide.

AP SCERT

భూమి యొక్క చరిత్రను చాలా మంది అధ్యయనం చేస్తారు. వారిలో కొందరు భూమి యొక్క ఉపరితలం క్రింద ఉన్న రహస్యాలను చేధించడానికి శిక్షణ పొందారు. వీరు గతం గురించి కూడా తెలుసుకోవడానికి సహాయం చేస్తారు.

చిత్రం 3.2.1:
భూవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు

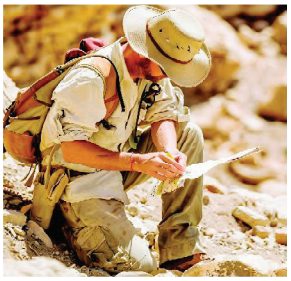

చిత్రం 3.2.1:
శిలాజాల శాస్త్రవేత్తలు

చిత్రం 3.2.3:
మానవ శాస్త్రవేత్తలు

చిత్రం 3.2.4:
పురావస్తు శాస్త్రవేత్తలు

ఈ నాలుగు చిత్రాలను మరియు వాటిలో ఉన్న కార్యకలాపాలను పరిశీలించండి. ఎడమ వైపు పైనుండి:

- **భూవిజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు** (చిత్రం 3.2.1) భూమి యొక్క భౌతిక లక్షణాలను అధ్యయనం చేస్తారు. అంటే నేల, రాళ్ళు, కొండలు, పర్వతాలు, నదులు, సముద్రాలు, మహాసముద్రాలు మరియు భూమి యొక్క ఇతర భాగాలు.
- **శిలాజాల శాస్త్రవేత్తలు** (చిత్రం 3.2.2) లక్షల సంవత్సరాల క్రితం జీవించిన మొక్కలు, జంతువులు మరియు మానవుల అవశేషాలను శిలాజాల రూపంలో అధ్యయనం చేస్తారు.
- **మానవ శాస్త్రవేత్తలు** (చిత్రం 3.2.3) పురాతన కాలం నుండి నేటి వరకు మానవ సమాజాలు మరియు సంస్కృతులను అధ్యయనం చేస్తారు.
- **పురావస్తు శాస్త్రవేత్తలు** (చిత్రం 3.2.4) గతాన్ని అధ్యయనం చేయడానికి ప్రజలు, మొక్కలు మరియు జంతువులు వదిలిపెట్టిన అవశేషాలను త్రవ్వకాల్లో వెలికితీసి పరిశీలిస్తారు. వీటిలో పరికరాలు, మట్టి పాత్రలు, పూసలు, బొమ్మలు, ఆటబొమ్మల, జంతువుల మరియు మనుషుల ఎముకలు, పళ్ళు, కాలిపోయిన ధాన్యాలు, ఇళ్ల భాగాలు లేదా ఇటుకలు మొదలైనవి ఉంటాయి.

శిలాజాలు : మట్టిలో లేదా రాళ్ల పొరల్లో సంరక్షించబడ్డ మొక్కలు లేదా జంతుభాగాలు, పాద ముద్రల అవశేషాలను శిలాజాలు అంటారు.

యుగం: ఒక ప్రత్యేకమైన కాలం లేదా సమయం.

చరిత్ర యొక్క కాలాన్ని ఎలా లెక్కిస్తారు?

ప్రతి సమాజం, సంస్కృతి వాటి స్వంత విధానాలలో కాలాన్ని కొలుస్తాయి. ప్రముఖ వ్యక్తి జననం లేదా పాలకుని పరిపాలన ప్రారంభం వంటి ప్రధాన సంఘటనలు తరచుగా కొత్త **యుగానికి** ప్రారంభంగా ఉండేవి. ప్రస్తుతం, **గ్రెగోరియన్** క్యాలెండర్ ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉపయోగించ బడుతుంది.

AP SCERT

Gregorian calendar: The calendar now used the world over; it has 12 months adding up to 365 days, and a leap year every four years. However, century years- for example, 1800, 1900, 2000 - are leap years only if they are multiples of 400; so in the three centenary years above, only 2000 is a leap year.

side by side, Hindu, Muslim, Jewish, Chinese and other calendars are also used for calculating the dates of festivals and other **auspicious** events.

In the West, the conventional year for Jesus Christ's birth has generally been taken to be the starting point for this calendar. Years are counted forward from this point and used to be marked with 'AD' (an abbreviation for a Latin phrase that refers to the years after Jesus' birth). However, this is now called the **Common Era** or **CE** across the world. For example, 1947, the year India gained independence, can be written as 1947 AD (sometimes AD 1947) or 1947 CE.

Similarly, the years before the conventional date for the birth of Jesus are counted backward and used to be marked with BC (or Before Christ). They are now called **Before Common Era** or **BCE**. For example, 560 BCE is an approximate year of birth of Gautama Buddha

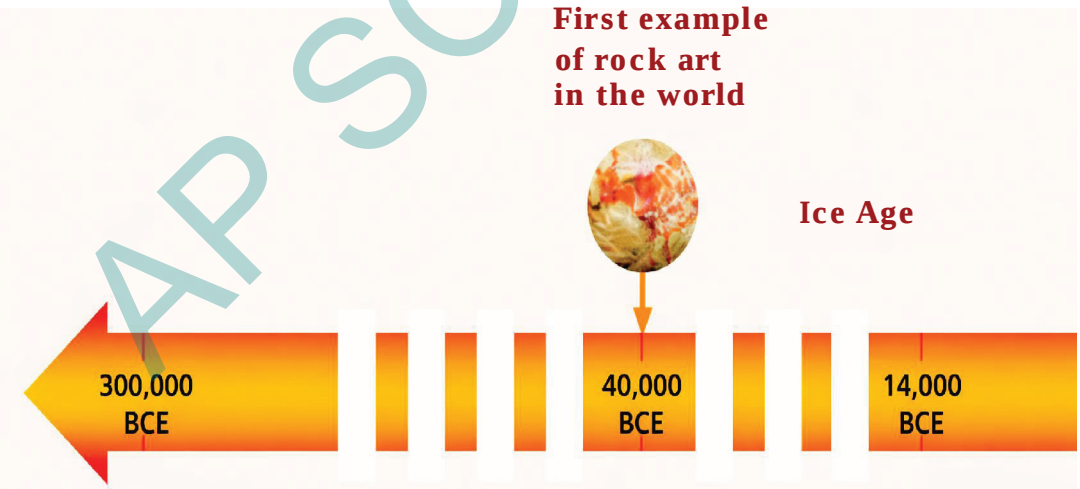

Auspicious: favourable or bringing luck; for instance, 'an auspicious beginning'.

Fig : 3.4. Time line of some main events since 300,000 BCE

AP SCERT

దీనితో పాటుగా, హిందూ, ముస్లిం, యూదు, చైనీస్ మరియు ఇతర క్యాలెండర్లను పండుగలు మరియు ఇతర **శుభకార్యాల** తేదీలను లెక్కించడానికి ఉపయోగిస్తుంటారు.

పాశ్చాత్య దేశాల్లో, యేసుక్రీస్తు పుట్టిన సంవత్సరం ఈ పంచాంగానికి ప్రారంభ తేదీగా తీసుకుంటారు. ఈ తేదీ నుంచి ముందు సంవత్సరాలను లెక్కిస్తారు మరియు వాటిని గతంలో **AD** (యేసుక్రీస్తు పుట్టిన తర్వాతి సంవత్సరాలను సూచించే లాటిన్ పదబంధం యొక్క వివరణ) అని పేర్కొనేవారు. అయితే, ఇప్పుడు దీనిని ప్రపంచవ్యాప్తంగా **సామాన్య శకం** లేదా **CE (Common Era)** అని పిలుస్తున్నారు. ఉదాహరణకు, భారతదేశం స్వాతంత్ర్యం పొందిన సంవత్సరం 1947ను 1947 **AD** (లేదా **AD** 1947) లేదా 1947 **CE** అని వ్రాయవచ్చు.

అదే విధంగా, యేసు క్రీస్తు జననానికి సంబంధించిన సాంప్రదాయిక సంవత్సరాలను వెనుకకు లెక్కిస్తారు. వాటిని ఇంతకు ముందు **BC** (లేదా క్రీస్తు పూర్వం)తో గుర్తించేవారు. ఇప్పుడు వాటిని **పూర్వ సామాన్య శకం** లేదా **BCE(Before Common Era)** అంటారు. ఉదాహరణకు, గౌతమ బుద్ధుడు సుమారు 560 **BCE** లో జన్మించాడు.

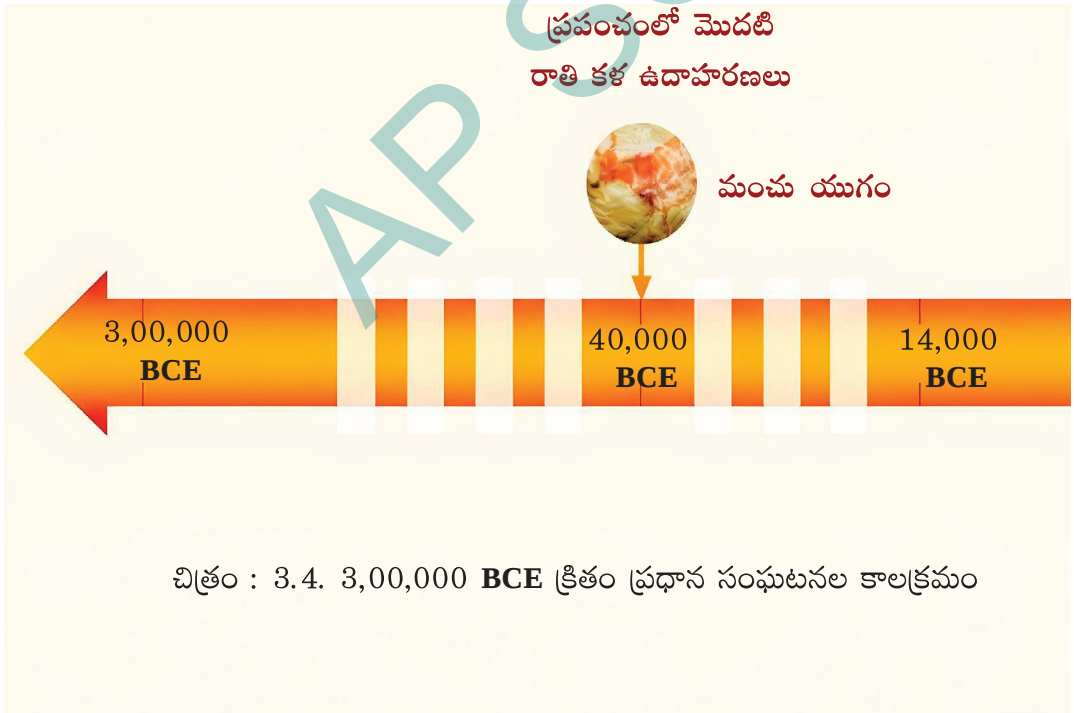

చిత్రం : 3.4. 3,00,000 **BCE** క్రితం ప్రధాన సంఘటనల కాలక్రమం

గ్రెగోరియన్ కాలండర్: ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఇప్పుడు ఉపయోగించబడుతున్న పంచాంగం. ఇందులో 12 నెలలు ఉంటాయి. మొత్తం 365 రోజులు కలిగి ఉంటాయి. ప్రతి నాలుగు సంవత్సరాలకు ఒక లీపు సంవత్సరం వస్తుంది. అయితే, శతాబ్ద సంవత్సరాలు – ఉదాహరణకు 1800, 1900, 2000 – లీపు సంవత్సరాలు కావడానికి అవి 400తో భాగహారం అవ్వాలి. పై మూడు శతాబ్ద సంవత్సరాలలో, 2000 సంవత్సరం మాత్రమే లీపు సంవత్సరం.

శుభప్రదం: శుభప్రదమైన, శభకరమైన, అదృష్టాన్ని తీసుకువచ్చేది.

AP SCERT

(whom we will meet in Chapter 5). Can you calculate how many years ago that was?

LET'S EXPLORE

- → **Such calculations are simple, but there is a catch. In the Gregorian calendar, there is no 'year zero'. The year 1 CE follows immediately the year 1 BCE. Draw a simple timeline marking every year from 2 BCE to 2 CE; you will see that because of the absence of a year zero, only 3 years have passed between those two dates.**
- → **So to calculate the number of years between a BCE date and a CE date, you should add them but subtract 1 - in the above case, 2 + 2 - 1 = 3.**
- → **Practice a few examples with your classmates. For example, to return to the question about the Buddha, suppose we are now in the year 2024 CE, then the Buddha was born 560 + 2024 - 1 = 2,583 years ago.**

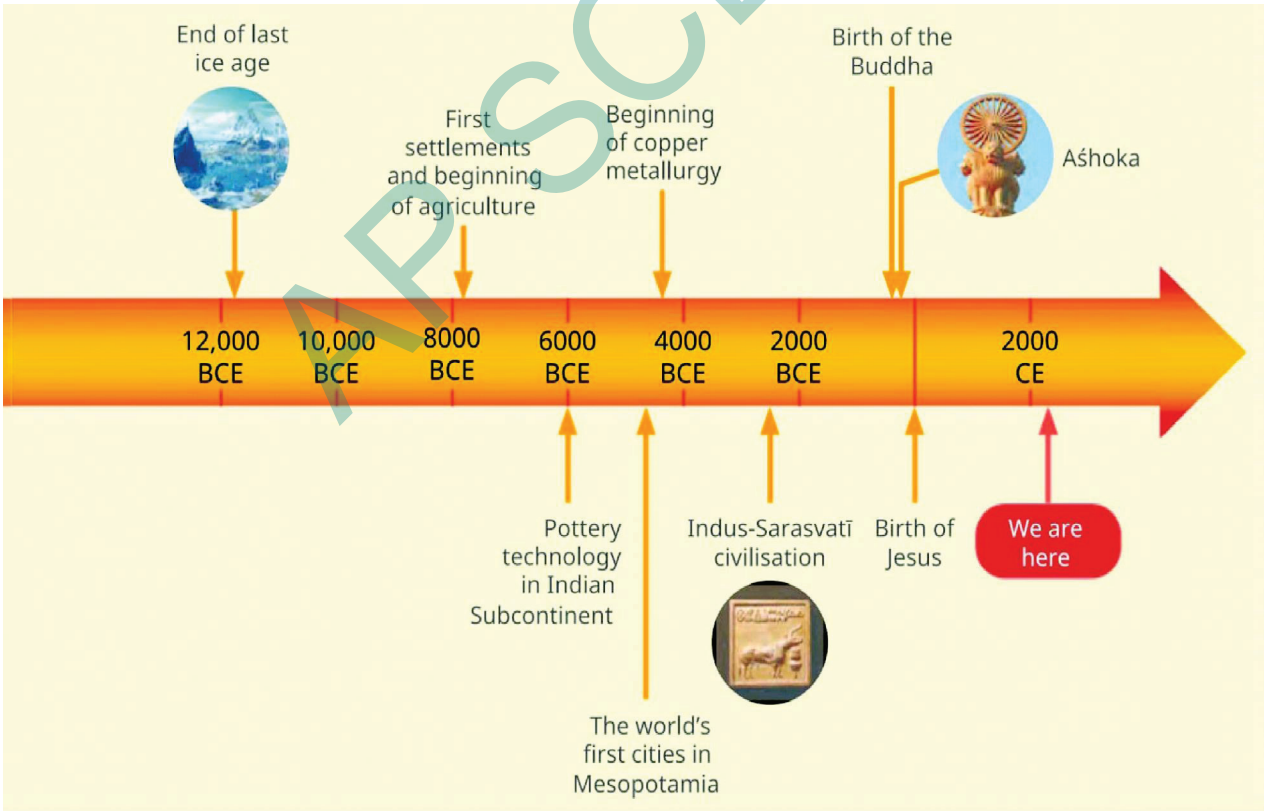

Fig: 3.3 Timeline of some main events since 300,000 BCE

APSCERT

(దీనిని మనం 5వ అధ్యాయంలో చూస్తాం). ఆ సంవత్సరం నుండి ఇప్పటికి ఎన్ని సంవత్సరాలు గడిచాయో మీరు లెక్కించగలరా?

అన్వేషిద్దాం

→ ఈ లెక్కలు సులభంగా ఉంటాయి, కానీ ఒక సమస్య ఉంది. గ్రెగోరియన్ క్యాలెండర్‌లో 'సున్నా సంవత్సరం' అనేది లేదు. 1 **CE** సంవత్సరం వెంటనే 1 **BCE** సంవత్సరం వస్తుంది. 2 **BCE** నుండి 2 **CE** వరకు ప్రతి సంవత్సరం గుర్తిస్తూ సరళమైన కాలక్రమణికను గీయండి; సున్నా సంవత్సరం లేకపోవడం వల్ల ఆ రెండు తేదీల మధ్య కేవలం 3 సంవత్సరాలు మాత్రమే గడిచాయని మీరు చూస్తారు.

→ కాబట్టి, ఒక **BCE** తేదీ మరియు ఒక **CE** తేదీ మధ్య ఉన్న సంవత్సరాల సంఖ్యను లెక్కించాలంటే, రెండు సంఖ్యలను కలిపి 1ని తీసివేయాలి. పై ఉదాహరణలో 2 + 2 − 1 = 3.

→ మీ తోటి విద్యార్థులతో కొన్ని ఉదాహరణలు సాధన చేయండి. ఉదాహరణకు, బుద్ధుని గురించి ఉన్న ప్రశ్నకు తిరిగి వస్తే, మనం ఇప్పుడు 2024 **CE** సంవత్సరంలో ఉన్నామని అనుకోండి, అయితే బుద్ధుడు జన్మించిన సంవత్సరం 560 + 2024 − 1 = 2,583 సంవత్సరాల క్రితం అవుతుంది.

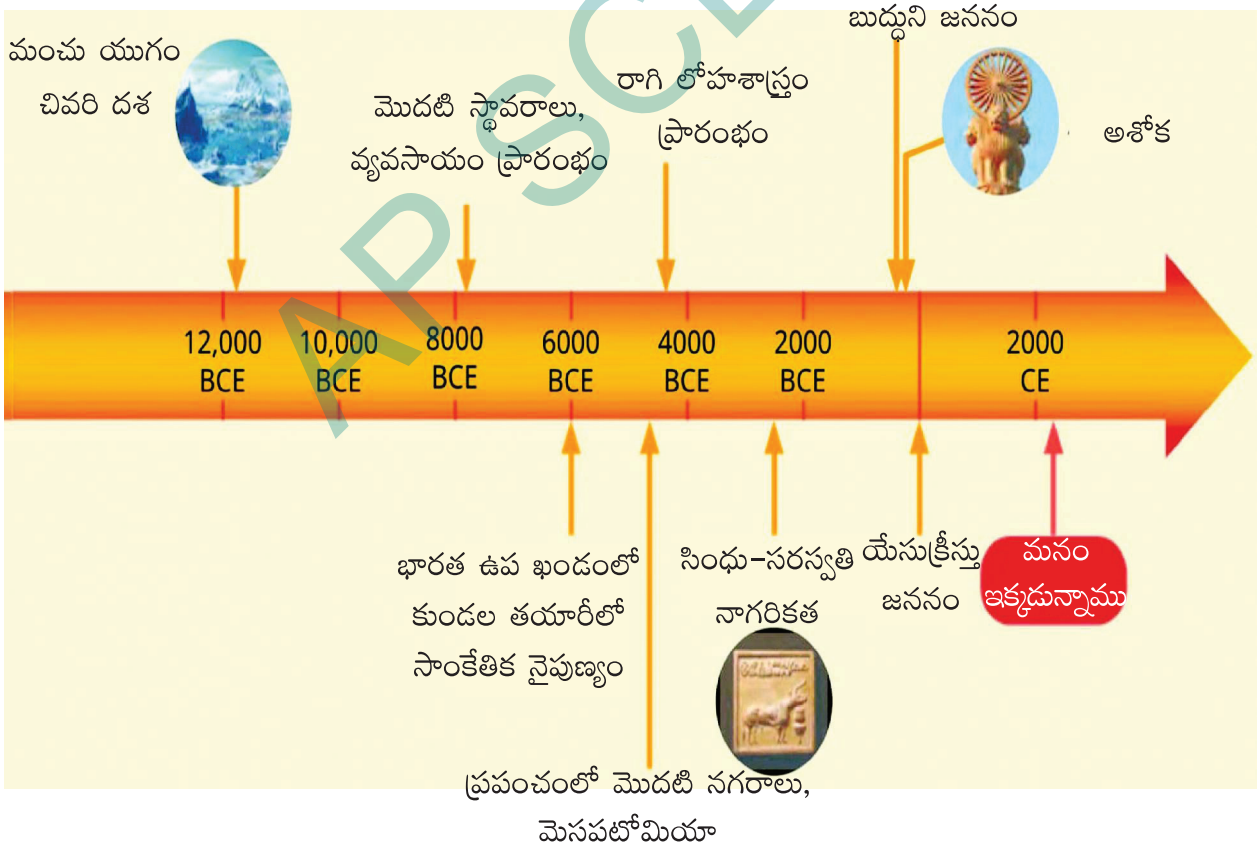

చిత్రం 3.3. BCE (పూర్వ సామాన్య శకం) 300,000 నుండి కొన్ని ప్రధాన సంఘటనల కాలక్రమం

APSCERT

A timeline (see Fig. 3.3 on pages 78) is a convenient tool to mark such events, as it shows a sequence of dates and events covering any particular period. It runs from the beginning of humanity to the present, with a few important landmarks. Note that the dotted portion marks a skipped period; otherwise, this timeline would have to be almost 3 metres long!

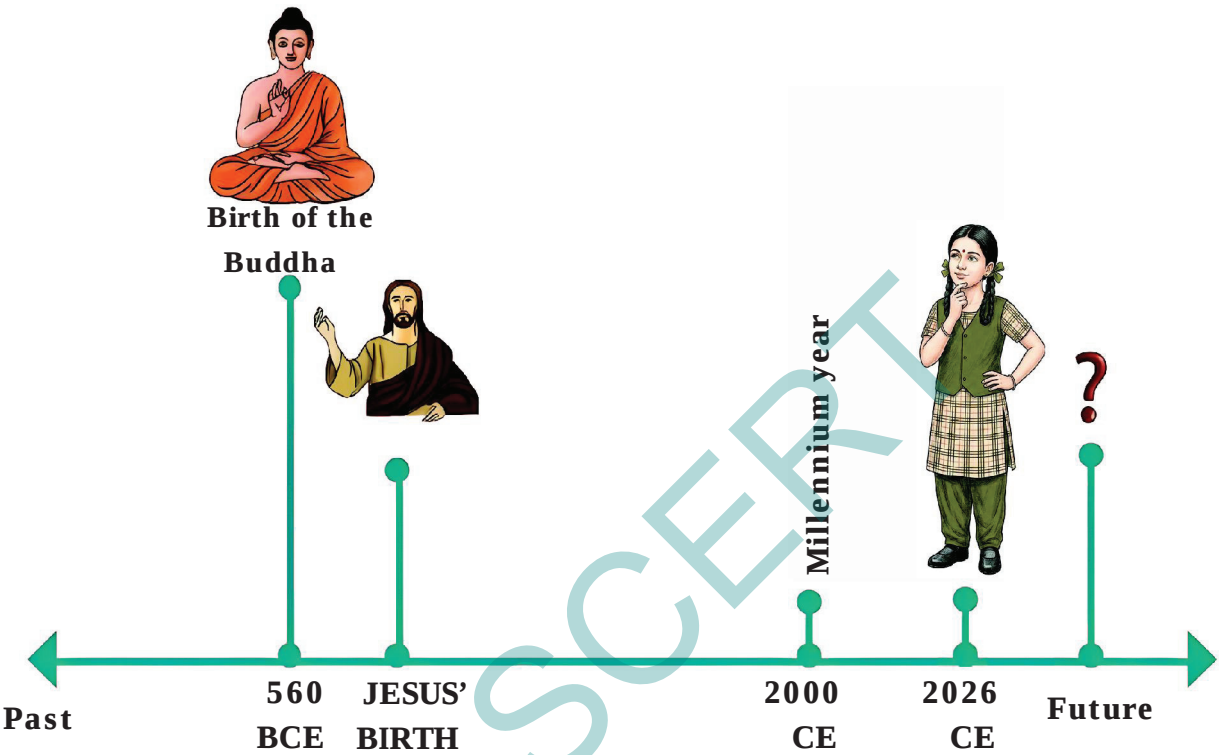

A timeline also helps in understanding the order in which historical events take place. For example, even without looking at dates, you can now see that the birth of Buddha occurs before that of Jesus

AP SCERT

DON'T MISS OUT

Along with a year and a decade (a period of ten years), we often use other terms to understand longer durations of time. Two of these are quite commonly used when learning about history.

1. **Century:** It is any period of 100 years. In history, specific centuries are counted every 100 years starting from the year 1 CE. For instance, we are currently in the 21st century CE, which runs from 2001 to 2100.

కాలక్రమ రేఖ (పటం. 3.3 ను 79 పేజీలో చూడండి) వంటి సాధనం ముఖ్యమైన సంఘటనలను గుర్తించడానికి అనుకూలంగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే ఇది ఏదైనా నిర్దిష్ట కాలాన్ని తెలియ చేసే తేదీలు మరియు సంఘటనల క్రమాన్ని చూపిస్తుంది. ఇది మానవజాతి ప్రారంభం నుండి ఇప్పటి వరకు సాగుతోంది. ఇందులో కొన్ని ముఖ్యమైన మైలురాళ్లు ఉంటాయి. చుక్కలతో చూపిన భాగం మధ్యలోని కాలాన్ని దాటివేసిన కాలంగా సూచిస్తుందని గమనించండి. లేకపోతే ఈ కాలరేఖ దాదాపు 3 మీటర్లు పొడవుగా ఉండాల్సి వస్తుంది.

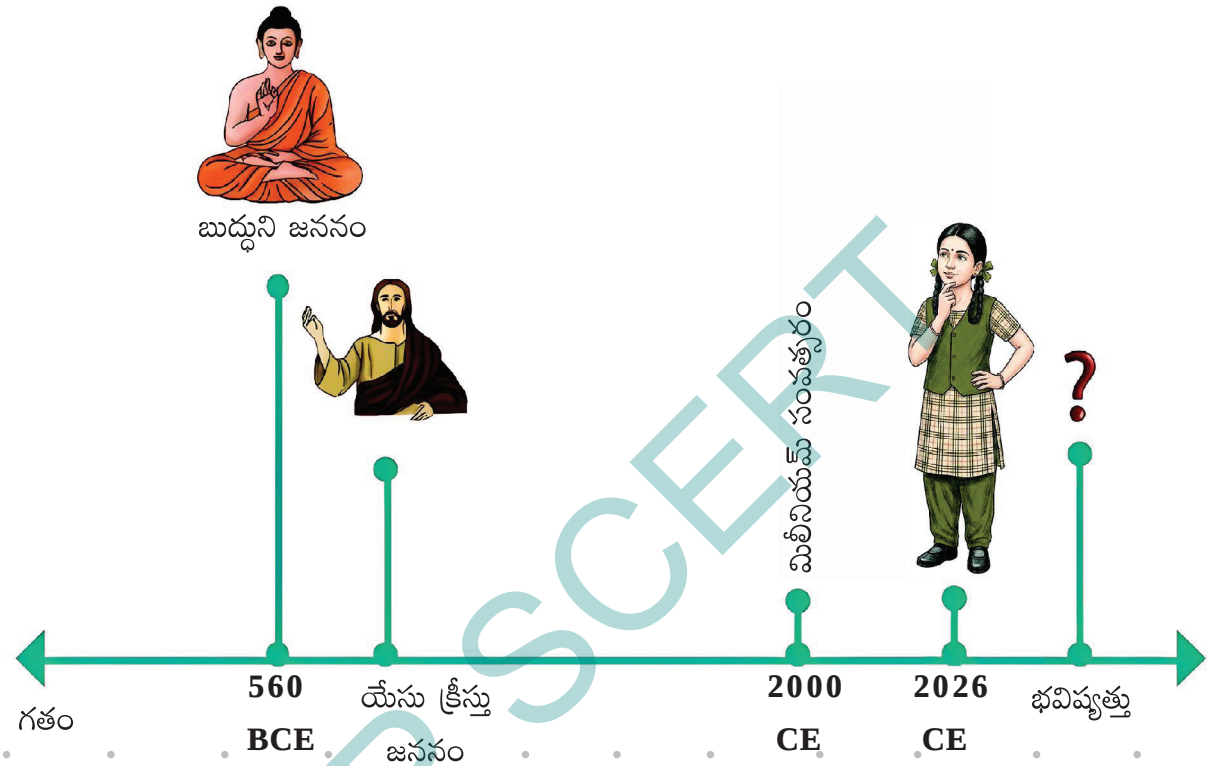

ఒక కాలక్రమ రేఖ (టైమ్‌లైన్) చరిత్రలో జరిగిన సంఘటనల వరుస క్రమాన్ని అర్థం చేసుకోవడంలో సహాయపడుతుంది. ఉదాహరణకు, తేదీలను చూడకుండానే బుద్ధుని జననం యేసు క్రీస్తు జననం కంటే ముందుగా జరిగిందని ఇప్పుడు మీరు చూడగలుగుతారు.

తప్పక తెలుసుకోండి

ఒక సంవత్సరం, దశాబ్దం (పది సంవత్సరాల కాలం)తో పాటు, ఎక్కువ కాలాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి మరికొన్ని పదాలను కూడా ఉపయోగిస్తాము. చరిత్రను అధ్యయనం చేసే సమయంలో ఈ రెండింటిని ఎక్కువగా ఉపయోగిస్తారు.

1. **శతాబ్దం :** శతాబ్దం అనేది 100 సంవత్సరాల కాలాన్ని సూచిస్తుంది. చరిత్రలో ప్రత్యేక శతాబ్దాలు 1 **CE** నుండి ప్రతి 100 సంవత్సరాలకు లెక్కించబడతాయి. ఉదాహరణకు, మనం ప్రస్తుతం 21వ శతాబ్దం **CE** లో ఉన్నాము, ఇది 2001 నుండి 2100 వరకు ఉంటుంది.

AP SCERT

The centuries BCE are calculated beginning from the year 1 BCE and keep going back in time. For example, the 3rd century BCE would include the years 300 BCE to 201 BCE.

2. **Millennium:** It is any period of 1,000 years. In history, specific centuries are counted every 1,000 years from the year 1 CE. For instance, we are currently in the 3rd millennium CE, which began in 2001 CE and will go up to 3000 CE. As with centuries, millenniums BCE are also calculated beginning from 1 BCE and go backwards. So the 1st millennium BCE would include the years 1 BCE to 1000 BCE.

In the timeline given on page 78 (Fig. 3.3), can you mark the beginning of the 8th millennium BCE? (Note: In English, the plural of 'millennium' is 'millenniums' or 'millennia'; both are correct.)

LET'S EXPLORE

Create a timeline stretching from 1900 CE to the current year and place the dates of birth of your grandparents, parents, siblings and yourself. Also, mark the years that the 20th century CE begins with and ends with.

DON'T MISS OUT

Do you know how calendars have been traditionally made in India? Many Indian calendars rely on the positions of the sun and the moon to define the months of the year. A 'panchanga' is a book of tables which lists the days of each month along with related astronomical data; for instance, it precisely predicts events like solar and lunar eclipses, times for sunrise and sunset, etc. Panchangas, still widely used in India, often also give weather predictions for the year, dates and timings of festivals, and more...

What Are the Sources of History?

LET'S EXPLORE

Can you collect information about at least three generations of your family on your mother's and father's sides? Create a family tree with your parents, grandparents and great-grandparents. Find out their names, what they did for a living and where they were born. Also, write the sources from where you got this information.

Source of history: A place, person, text or an object from which we gather information about some past event or period.

APSCERT

BCE శతాబ్దాలు 1 **BCE** నుండి లెక్కించబడతాయి మరియు కాలాన్ని వెనక్కి లెక్కిస్తారు.

ఉదాహరణకు, క్రీస్తుపూర్వం 3వ శతాబ్దం అంటే 300 **BCE** నుండి 201 **BCE** వరకు ఉన్న సంవత్సరాలను కలిగి ఉంటుంది.

2. **సహస్రాబ్ది :** ఇది 1,000 సంవత్సరాల కాలం.చరిత్రలో ప్రతి 1,000 సంవత్సరాలకు ఒకసారి సహస్రాబ్దులను లెక్కిస్తారు, ఇది 1 **CE** నుండి ప్రారంభమవుతుంది. ఉదాహరణకు, మనం ప్రస్తుతం 3వ మిల్లీనియం **CE** లో ఉన్నాము, ఇది 2001 **CE** లో ప్రారంభమై 3000 **CE** వరకు కొనసాగుతుంది.

శతాబ్దాల మాదిరిగానే, **BCE** సహస్రాబ్దులు కూడా 1 **BCE** నుండి ప్రారంభమై వెనక్కి లెక్కిస్తారు. కాబట్టి 1వ మిల్లీనియం **BCE** అంటే 1 **BCE** నుండి 1000 **BCE** వరకు గల సంవత్సరాలు ఉంటాయి.

పేజీలు 79 (పటం 3.3)లో ఇచ్చిన టైమ్‌లైన్‌లో, మీరు 8వ సహస్రాబ్ది **BCE** ప్రారంభ సమయాన్ని గుర్తించగలరా? (గమనిక: ఇంగ్లీషులో '**millennium**' యొక్క బహువచనం '**millenniums or millennia**'; రెండూ సరైనవే.)

అన్వేషిద్దాం

1900 CE నుండి ప్రస్తుత సంవత్సరం వరకు ఒక కాలక్రమ రేఖను రూపొందించండి మరియు మీ తాత, నాన్న, తల్లి, సోదరులు, సోదరీమణులు మరియు మీ జనన సంవత్సరాలను గుర్తించండి. అలాగే, క్రీస్తు శకం 20వ శతాబ్దం ఎప్పుడు ప్రారంభమైంది, ఎప్పుడు ముగిసింది అనే సంవత్సరాలను కూడా గుర్తించండి.

తప్పక తెలుసుకోండి

భారతదేశంలో కేలండర్లు సంప్రదాయబద్ధంగాఎలా తయారుచేస్తారో మీకు తెలుసా? భారతీయ క్యాలెండర్లు సంవత్సరంలోని నెలలను నిర్వచించడంలో సూర్యుడు మరియు చంద్రుని స్థితులను ఆధారంగా తీసుకుంటాయి. **'పంచాంగం'** అనేది ప్రతి నెలలోని రోజులను మరియు సంబంధిత ఖగోళ సమాచారాన్ని పట్టికల రూపంలో చూపించే పుస్తకం (సమాచారం). ఉదాహరణకు, ఇది సూర్య గ్రహణం, చంద్ర గ్రహణం, సూర్యోదయం, సూర్యాస్తమయం వంటి సమయానికి సంబంధించిన సంఘటనలను ఖచ్చితంగా ముందుగా చెప్పగలదు. పంచాంగాలు భారతదేశంలో ఇప్పటికీ విస్తృతంగా ఉపయోగించబడుతున్నాయి. ఇవి ఒక సంవత్సరానికి సంబంధించిన వాతావరణ సూచనలు, పండుగల తేదీలు మరియు సమయాలు, ఇంకా మరెన్నో విషయాలను కూడా అందిస్తాయి.

చరిత్ర యొక్క ఆధారాలు ఏమిటి?

అన్వేషిద్దాం

మీరు, మీ తల్లి వైపు నుండి గాని, తండ్రి వైపు నుండి గాని కనీసం మూడు తరాల కుటుంబ సభ్యుల గురించి సమాచారం సేకరించగలరా? మీ తల్లిదండ్రులు, తాతలు మరియు ముత్తాతల **(great-grandparents)** తో కూడిన కుటుంబ వృక్షాన్ని **(family tree)** రూపొందించండి. వారి పేర్లు, వారు ఏ పని చేసేవారు, ఎక్కడ పుట్టారు అనే వివరాలు తెలుసుకోండి. మీరు ఈ సమాచారం పొందిన ఆధారాలను కూడా వ్రాయండి.

చరిత్రకు ఆధారం : గత కాలపు సంఘటన గురించి మనం ఒక వ్యక్తి, రచన వస్తువుల నుండి సేకరించే సమాచారం.

APSCERT

Relation	Name	Occupation	Place of birth	Source of information
Grandparents (paternal)				
Grandparents (maternal)				
Relation Great-grandparents (paternal)				
Great-grandparents (maternal)				

AP SCERT

How did you find details about your family's past? Did you rely on things like photographs, diaries, ID cards or memories from your parents and relatives?

THINK ABOUT IT

Have you ever seen old coins, books, clothes, jewellery or utensils in and around your house? What type of information can we gain from such objects? Or from old houses or buildings?

Every object or structure tells a story and is like a piece in a jigsaw puzzle. The objects that you see around your house convey something of the history of your family. Similarly, we can put together historical events through a variety of sources. But keep in mind that in the case of history, quite a few pieces of the puzzle may remain missing!

Observe the figure in the next page. It brings together the main sources of history. You do not need to remember them all now; we will use some of them as we go along.

సంబంధం	పేరు	వృత్తి	పుట్టిన ప్రదేశం	సమాచారం యొక్క ఆధారం
తాత, నానమ్మలు (తండ్రి వైపు)				
తాత, అమ్మమ్మలు (తల్లి వైపు)				
ముత్తాత, నానమ్మలు (తండ్రి వైపు)				
ముత్తాత, అమ్మమ్మ లు (తల్లివైపు)				

AP SCERT

మీ కుటుంబ గత చరిత్ర గురించి వివరాలు మీరు ఎలా తెలుసుకున్నారు? ఫోటోలు, డైరీలు, గుర్తింపు కార్డులు, లేదా మీ తల్లిదండ్రులు మరియు బంధువులు చెప్పిన జ్ఞాపకాలు వంటి విషయాలు మీకు ఎలా సహాయపడ్డాయి?

ఆలోచించండి

మీరు ఎప్పుడైనా మీ ఇంటి చుట్టూ పాత నాణేలు, పుస్తకాలు, బట్టలు, ఆభరణాలు లేదా పాత్రలు చూసారా? అలాంటి వస్తువుల నుండి లేదా పాత ఇళ్లు లేదా భవనాల నుండి, మనం ఎలాంటి సమాచారం పొందవచ్చు?

ప్రతి వస్తువు లేదా నిర్మాణం ఒక కథను చెబుతుంది మరియు అది జిగ్సా పజిల్‌లోని ఒక భాగంలా ఉంటుంది. మీ ఇంటి చుట్టూ మీరు చూస్తున్న వస్తువులు మీ కుటుంబ చరిత్రలోని ఏదో విషయాన్ని తెలియజేస్తాయి. అలాగే, మనం వివిధ రకాల వనరుల ద్వారా చారిత్రక సంఘటనలను కూడగట్టుకోవచ్చు. కానీ, చరిత్ర విషయంలో, పజిల్‌లోని చాలా భాగాలు కోల్పోయే అవకాశం ఉంది!

"తరువాత పేజీలో ఉన్న చిత్రాన్ని పరిశీలించండి. ఇది చరిత్ర యొక్క ప్రధాన ఆధారాలను ఒకచోట కలిపి చూపిస్తుంది." ఈ పదాలను మీరు ఇప్పుడే గుర్తుపెట్టుకోవాల్సిన అవసరం లేదు; వాటిలో కొన్నింటిని ముందు ఉపయోగిస్తారు.

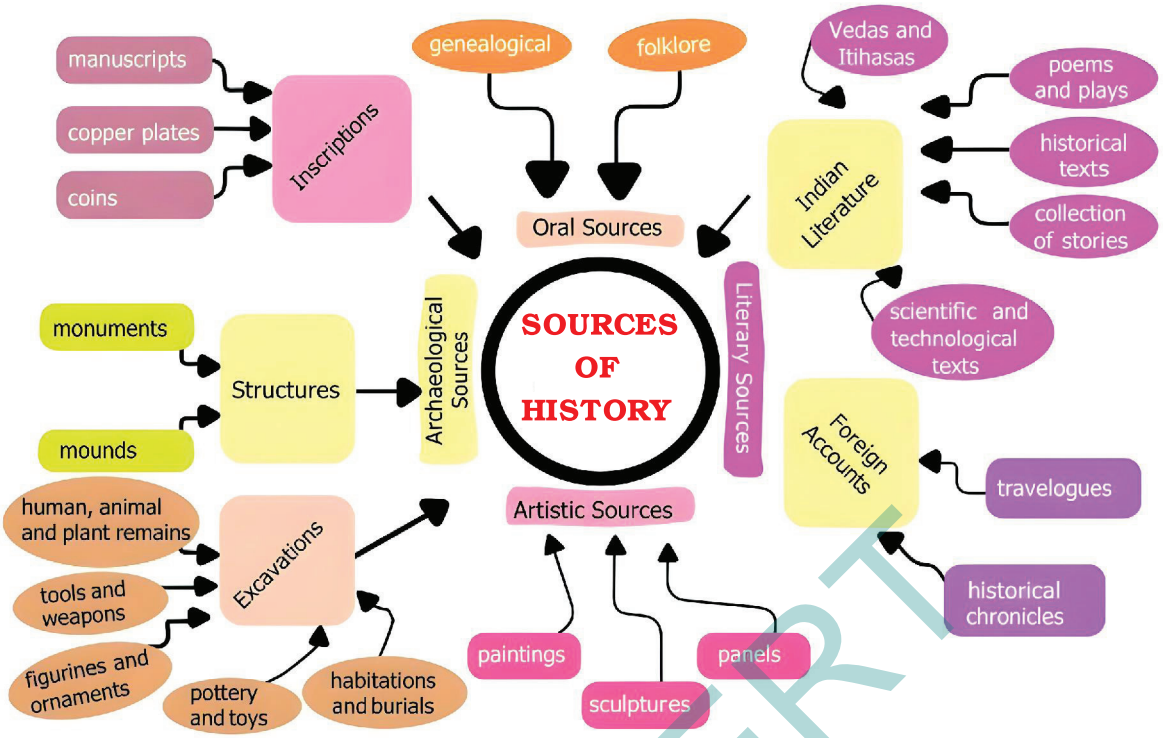

When historians study, say, a king or queen of 1,500 years ago, an ancient monument, a war or some items of trade, they take great care to gather information from as many sources as they can find and consult. Sometimes, the sources confirm each other (the jigsaw pieces match); at other times, sources may give contradictory information (the jigsaw pieces don't match), in which case they need to decide which source they can trust more. That is how they try to re-create the history of the period they are studying.

Historian: A person who studies and writes about the past.

Who contributes to all these sources of history? Historians themselves, but also archaeologists, epigraphists (who study ancient inscriptions), anthropologists (who study human societies and their cultures), experts in literature and languages, and some more. In addition, in the last 50 years or so, scientific studies have been contributing more and more to the reconstruction of the past.

Genetics : The branch of biology that studies how, in plants, animals or humans, certain features and characteristics get passed down from one generation to the next

For example, studies of ancient climates, chemical studies of excavated materials and studies of the genetics of ancient people have provided fresh insights, which supplement the more usual sources. And when historians study recent history (which usually means the last two or three centuries), another source is newspapers; for the last few decades, electronic media (television, the internet, etc.) can also be consulted.

AP SCERT

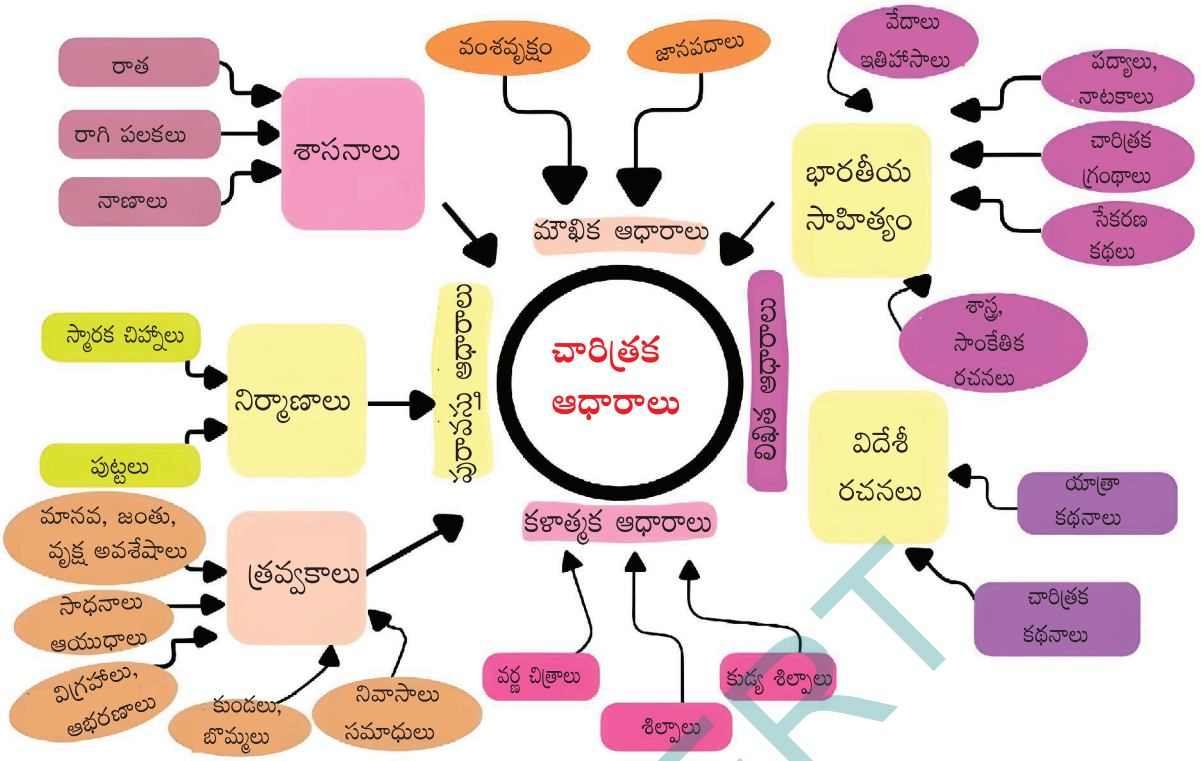

ఉదాహరణకు, చరిత్రకారులు, 1,500 సంవత్సరాల క్రితం ఒక రాజు లేదా రాణి, ఒక పురాతన స్మారకం, ఒక యుద్ధం లేదా కొన్ని వాణిజ్య సంబంధ వస్తువులను అధ్యయనం చేసేటప్పుడు, వారు వీలైనన్ని ఎక్కువ ఆధారాల నుండి సమాచారం సేకరించడానికి, ఎందరినో సంప్రదించడానికి ప్రయత్నిస్తారు. కొన్ని సందర్భాల్లో, వనరులు ఒకదానిని మరొకటి నిర్ధారిస్తాయి (జిగ్ సా భాగాలు సరిపోతాయి); కొన్ని సందర్భాల్లో, వనరులు విభిన్నమైన సమాచారం ఇస్తాయి (జిగ్ సా భాగాలు సరిపోవు), అప్పుడు వారు ఏ వనరును ఆధారంగా చేసుకోవాలి అనే విషయాన్ని నిర్ధారించుకోవాలి. ఈ విధంగా వారు తాము అధ్యయనం చేస్తున్న కాలపు చరిత్రను తిరిగి నిర్మించడానికి ప్రయత్నిస్తారు.

చరిత్రకారుడు: గతాన్ని అధ్యయనం చేసి వ్రాసే వ్యక్తి.

ఈ చరిత్ర వనరులన్నింటికి ఎవరు దోహదపడతారు? చరిత్రకారులతో పాటు, పురావస్తు శాస్త్రవేత్తలు, శిలా శాసన శాస్త్రవేత్తలు (పురాతన శాసనాలను అధ్యయనం చేసే వారు), మానవ శాస్త్రవేత్తలు (మానవ సమాజాలు, వాటి సంస్కృతులను అధ్యయనం చేసే వారు), సాహిత్య మరియు భాషా నిపుణులు ఇంకా చాలా మంది దీనికోసం సహకరిస్తారు. అంతేకాక, గత 50 సంవత్సరాల నుండి శాస్త్రీయ అధ్యయనాలు కూడా గతాన్ని పునర్నిర్మించడంలో ఎక్కువగా సహాయపడుతున్నాయి.

జన్యుశాస్త్రం: మొక్కలు, జంతువులు లేదా మానవులలో కొన్ని లక్షణాలు ఒక తరం నుండి మరొక తరానికి ఎలా సంక్రమిస్తాయో అధ్యయనం చేసే జీవశాస్త్ర విభాగం.

ఉదాహరణకు, పురాతన కాల పరిస్థితులపై అధ్యయనాలు, తవ్వకాల్లో లభించిన పదార్థాలపై రసాయన శాస్త్ర అధ్యయనాలు, పురాతన ప్రజల జన్యు అధ్యయనాలు వలన వెలుగులోకి వచ్చిన విషయాలు, సాధారణ సమాచారానికి అనుబంధంగా ఉంటుంది. చరిత్రకారులు ఇటీవలి చరిత్రను (సాధారణంగా గత రెండు లేదా మూడు శతాబ్దాలు) అధ్యయనం చేసినప్పుడు, ఉపయోగపడిన మరో వనరు పత్రికలు; గత కొన్ని దశాబ్దాలుగా, ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా (టెలివిజన్, ఇంటర్నెట్ మొదలైనవి) కూడా పరిగణనలోకి తీసుకోవచ్చు.

© APSCERT

LET'S EXPLORE

There are a few images of different sources of history on the next page. Who and what do you think the objects show? Write down in the boxes next to the images any information that you get from these objects.

1

2

3

© NCERT not to be republished

అన్వేషిద్దాం

"ప్రక్క పేజీలో చరిత్రకు సంబంధించిన వివిధ వనరుల యొక్క చిత్రాలు ఉన్నాయి. ఈ వస్తువులు ఎవరివని మరియు ఏమి చూపిస్తున్నాయని మీరు అనుకుంటున్నారు? ఈ వస్తువుల నుండి మీరు పొందిన సమాచారాన్ని పక్కన ఉన్న చిత్రాల యొక్క ఖాళీ పెట్టెలో వ్రాయండి."

1

2

3

© SCERT

The Beginnings of Human History

Modern humans (Homo sapiens) have walked the planet for about 300,000 (three lakh) years. This appears to be a very long time, yet it is only a tiny fraction of the Earth's history. Let us have a quick look at our early history.

LET'S EXPLORE

In the above picture, look at some activities of early humans in a rock shelter. Which ones can you recognise? Give a brief description for each.

Early humans faced many challenges from nature and lived in bands or groups to help each other. They were constantly seeking shelter and food, and were mainly hunters and gatherers; this means that they relied on hunting and collecting edible plants and fruits for their survival. Our early ancestors also had certain beliefs about the natural elements and possibly also some notion of afterlife.

Afterlife: A life that begins after death.

APSCERT

మానవ చరిత్ర ఆరంభం

ఆధునిక మానవులు (హోమో సేపియన్స్) సుమారు 3,00,000 (మూడు లక్షల) సంవత్సరాలుగా ఈ భూగ్రహంపై జీవిస్తున్నారు. ఇది చాలా సుదీర్ఘ కాలంగా అనిపించవచ్చు, కానీ భూమి చరిత్రలో ఇది ఒక అతి చిన్న భాగం మాత్రమే. మన ప్రాచీన చరిత్రను ఒకసారి క్లుప్తంగా పరిశీలిద్దాం.

అన్వేషిద్దాం

"పై చిత్రంలో, కొండ గుహలలో (రాతి ఆశ్రయం) ఆదిమ మానవులు చేస్తున్న కొన్ని కార్యకలాపాలను పరిశీలించండి. మీరు వేటిని గుర్తించగలరు. వాటిలో ప్రతి దానిని గురించి సంక్షిప్తంగా వివరించండి.

ఆదిమ మానవులు ప్రకృతి నుండి అనేక సవాళ్లను ఎదుర్కొన్నారు. పరస్పరం సహాయపడేందుకు వారు సమూహాలుగా లేదా బృందాలుగా జీవించేవారు. వారు నిరంతరం ఆహారం మరియు నివాసం కోరకు వెతుకుతూ ఉండేవారు. వారు ప్రధానంగా వేటగాళ్లుగా మరియు సేకరించేవారుగా ఉండేవారు; అంటే, వారు తమ మనుగడకోసం జంతువులను వేటాడటం, తినదగిన మొక్కలు, పండ్లు సేకరించడంపై ఆధారపడేవారు. మన పూర్వీకులకు ప్రకృతి శక్తుల పట్ల మరియు బహుశా **మరణానంతర జీవితం** గురించి కొన్ని నమ్మకాలు ఉండేవి.

మరణానంతర జీవితం: మరణం తర్వాత ప్రారంభమయ్యే జీవితం

APSCERT

These groups lived in temporary camps, rock shelters or caves, and communicated with each other using languages that are now lost. They used fire and started making objects that made their lives easier, like improved stone axes and blades, arrowheads and other tools. Aspects of their life are visible in rock paintings found in hundreds of caves all over the world. Some of those paintings depict simple figures or a few symbols; others are more detailed and represent scenes with animals or humans. In time, these early humans learned to make simple ornaments such as stone or shell beads, pendants made of animal teeth, and sometimes exchanged them with other groups.

The First Crops

Over long ages, the Earth's climate has gone through many changes. At certain times, it was very cold and much of the Earth was covered with ice - this is called an 'Ice Age', as you will learn in greater detail in Science. Later, when the climate warmed up, this ice partly melted, and the resulting waters swelled the existing rivers and eventually drained into the oceans. The last Ice Age lasted from over 100,000 (one lakh) years ago to around 12,000 years ago.

Afterwards, living conditions improved for humans; in many parts of the world, they started settling down and cultivating cereals and grains. They also domesticated animals such as cattle, goats, etc. With more food available, these communities grew in size and number, and often settled down near rivers. This was not only because of the availability of water, but also because the soil would be more fertile there. It made the process of growing crops easier.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

Observe the scene on the next page. It depicts an agricultural community from a few millenniums ago. List the main activities you can identify

ఈ సమూహాలు తాత్కాలిక శిబిరాలు(నివాసాలు), రాతి ఆశ్రయాలు లేదా గుహలలో నివసించేవారు. ప్రస్తుతం అంతరించి పోయిన వారి భాషను ఉపయోగించి ఒకరితో ఒకరు సంభాషించుకునేవారు. వారు నిప్పును ఉపయోగించారు. వారి జీవితాన్ని సులభతరం చేసే వస్తువులైన మెరుగైన రాతి గొడ్డళ్ళు, బ్లేడులు, (బాణపు)అమ్ముల పొదులు మరియు ఇతర పనిముట్లు వంటివి తయారు చేయడం ప్రారంభించారు. వారి జీవితాలలో కొన్ని అంశాలు ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఉన్న వందలాది గుహలలో కనిపించే రాతి చిత్రాలలో స్పష్టంగా కనిపిస్తాయి. ఈ వర్ణచిత్రాలలో కొన్ని సాధారణ ఆకృతులు లేదా చిహ్నాలు ఉంటాయి, మరికొన్ని జంతువులు లేదా మానవులతో కూడిన దృశ్యాలను వివరంగా చూపుతాయి. కాలక్రమేణా, ఈ ఆదిమానవులు రాతి పూసలు, గవ్వల పూసలు, జంతువుల దంతాలతో తయారు చేసిన కంఠ ఆభరణాలు వంటి సరళమైన ఆభరణాలను తయారు చేయడం నేర్చుకున్నారు, కొన్నిసార్లు వాటిని ఇతర సమూహాలతో మార్పిడి చేసుకునేవారు.

మొదటి పంటలు

చాలా యుగాలుగా భూవాతావరణం అనేక మార్పులకు లోనైంది. కొన్ని సమయాల్లో భూమి చాలా చల్లగా ఉండేది మరియు దీనిలో చాలా భాగం మంచుతో కప్పబడి ఉండేది. దీనిని **'మంచు యుగం'** (హిమ యుగం) అంటారు. మీరు దీనిని గురించి విజ్ఞానశాస్త్రంలో మరింత వివరంగా తెలుసుకుంటారు. తరువాత, వాతావరణం మార్పు చెంది వేడెక్కినప్పుడు, ఈ మంచు కొంత భాగం కరిగిపోయింది. దానితో ఏర్పడిన నీరు నదులలో చేరి, చివరికి సముద్రాల్లోకి ప్రవహించింది. చివరి మంచు యుగం సుమారు 1,00,000 సంవత్సరాల క్రితం నుండి సుమారు 12,000 సంవత్సరాల క్రితం వరకు కొనసాగింది.

ఆ తరువాత, మానవులకు జీవన పరిస్థితులు మెరుగయ్యాయి; ప్రపంచంలోని అనేక ప్రాంతాలలో వారు స్థిరపడటం ప్రారంభించారు మరియు తృణ ధాన్యాలు, గింజలు సాగు చేయడం ప్రారంభించారు. వారు పశువులను కూడా మరియు మచ్చిక చేసుకున్నారు, ఉదాహరణకు, ఎద్దులు, మేకలు మొదలైనవి. ఆహారం ఎక్కువుగా లభించడంతో, ఈ సమూహాల పరిమాణం మరియు సంఖ్య పెరిగింది. వీరు తరచుగా నదుల దగ్గర స్థిరపడ్డారు. ఇది కేవలం నీటి లభ్యత వల్ల మాత్రమే కాకుండా, అక్కడి నేల మరింత సారవంతంగా ఉండటం వల్ల జరిగింది. ఇది పంటలు పండించే ప్రక్రియను సులభతరం చేసింది.

అన్వేషిద్దాం

"ప్రక్క పేజీలోని దృశ్యాన్ని పరిశీలించండి. ఇది కొన్ని వేల సంవత్సరాల క్రితం ఉన్న ఒక వ్యవసాయ సమాజాన్ని చూపిస్తుంది. ఇందులో మీరు గుర్తించగలిగిన ప్రధాన కార్యకలాపాల జాబితాను చేయండి."

AP SCERT

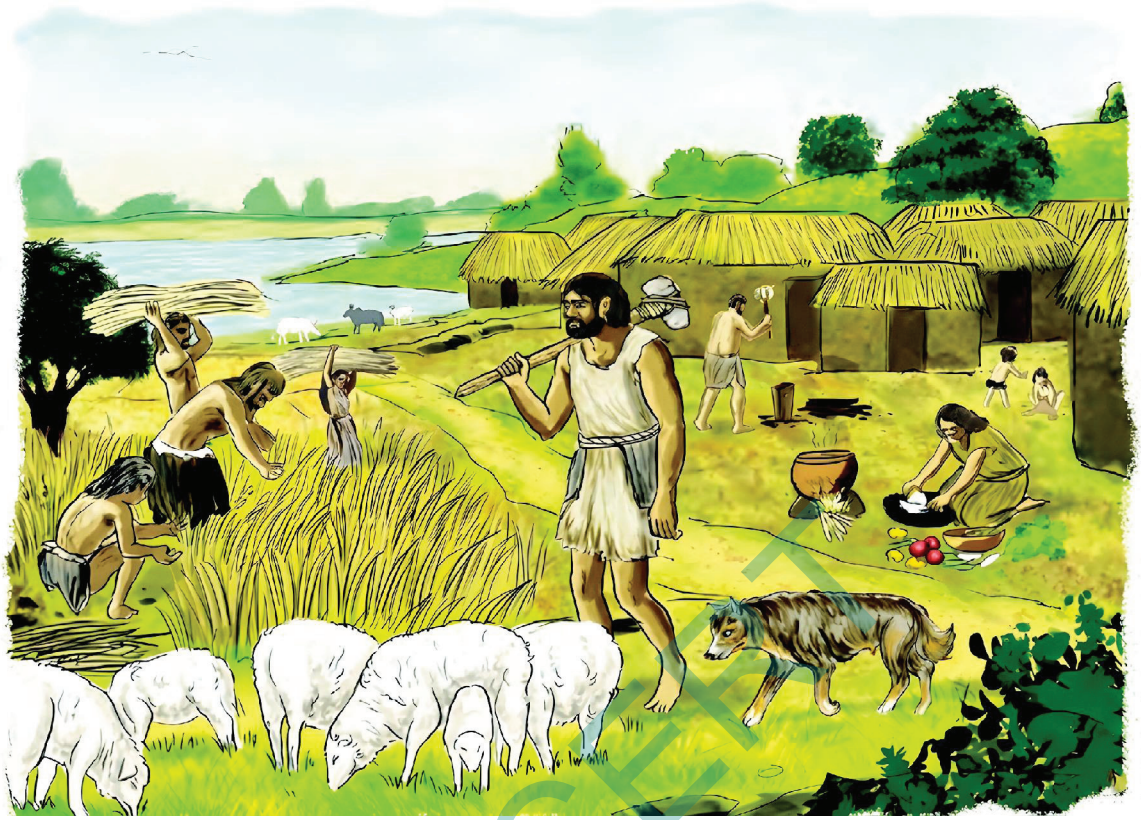

THINK ABOUT IT

- Both in the earlier picture of a rock shelter and in this one, men and women are given certain roles. While they may appear to be 'natural', they are not necessarily accurate and do not cover all situations. For instance, in a rock shelter, women may have helped prepare colours for painting the rock or may have done some of the painting. In both scenes, men may have done some of the cooking or may have helped take care of children.
- Keeping in mind that we have only limited information, think about such roles and situations, and discuss in class.

As communities grew, so did their social complexity. Leaders or **'chieftains'** were responsible for the well-being of the people, and everyone collectively worked towards the community's **welfare**. For example, there was no sense of individual ownership; the lands were collectively sowed and harvested.

Welfare: Health, prosperity and well-being.

AP SCERT

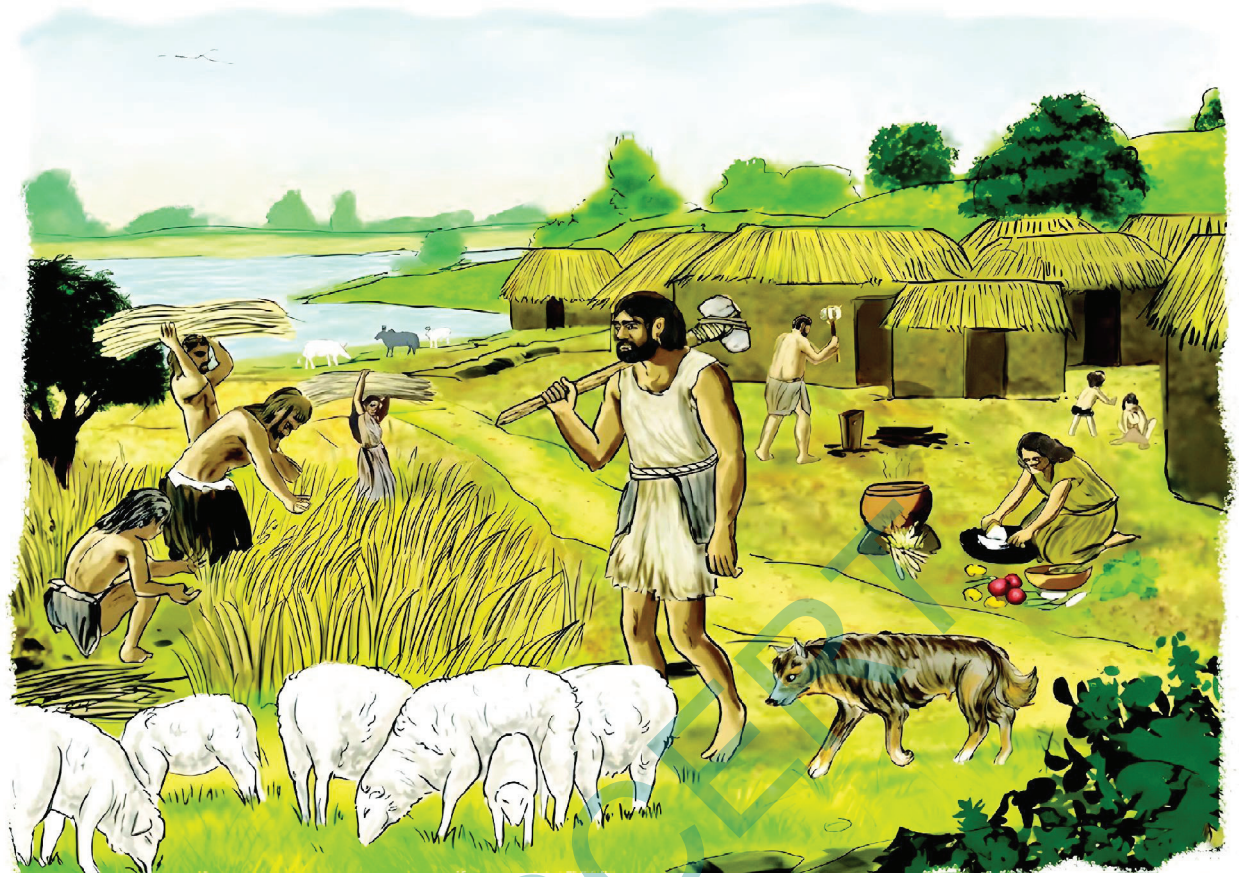

ఆలోచించండి

- ఇంతకు ముందు గల రాతి గుహ చిత్రంలోనూ, అలాగే ఈ చిత్రంలోనూ, పురుషులు మరియు మహిళలకు కొన్ని పనులు కేటాయించబడ్డాయి. అవి 'సహజమైనవిగా' అనిపించవచ్చు. కానీ అవి ఖచ్చితమైనవి కాకపోవచ్చు. అన్ని పరిస్థితులను తెలియజేయకపోవచ్చు. ఉదాహరణకు, ఒక రాతి గుహలో, మహిళలు రంగులు తయారు చేయడంలో సహాయపడవచ్చు లేదా కొంత చిత్రాలను కూడా చిత్రించి ఉండవచ్చు. ఈ రెండు దృశ్యాలలోనూ, పురుషులు కొంత వంట చేయవచ్చు లేదా పిల్లలను చూసుకోవడంలో సహాయపడవచ్చు.
- మనకు పరిమితమైన సమాచారం మాత్రమే ఉందని గుర్తుంచుకొని, అలాంటి పాత్రలు మరియు పరిస్థితుల గురించి ఆలోచించండి, తరగతిలో చర్చించండి.

సముదాయాలు పెరిగిన కొద్దీ, వాటి సామాజిక సంక్లిష్టత కూడా పెరిగింది. నాయకులు లేదా **'అధిపతులు'** ప్రజల సంక్షేమానికి బాధ్యత వహించేవారు, మరియు అందరూ కలిసికట్టుగా సమాజ **సంక్షేమానికి** పనిచేసేవారు. ఉదాహరణకు, వ్యక్తిగత యాజమాన్య భావన ఉండేది కాదు; భూములను సామూహికంగా సాగు చేసి, నూర్చేవారు.

సంక్షేమం :
ఆరోగ్యం, శ్రేయస్సు, మరియు, సంతోషం సంపద కలిగి ఉండటం

ARSCERT

As time went by, **hamlets** grew into sizeable villages that exchanged goods - mostly food, clothing and tools. Slowly, networks of communication and exchange were established among those villages, and some of them grew into small towns. New technologies appeared - for example pottery, for making pots and other clay objects; and the use of metal (copper first, iron later), which helped make durable tools, objects of daily use and ornaments.

Hamlet: A small settlement or small village.

We will see in Chapter 2 semister 2 (The begging of Indian Civilisation) how this stage prepared for the emergence of what is called **'civilisation'**. For now, it is important to remember that this early progress of humanity had to face many challenges. At some critical times, humanity could have almost disappeared, as some earlier species did. We will never know those early humans to whose courage and persistence we owe our existence today.

AP SCERT

Before we move on ...

- We have explored some ways to learn more about our pasts. The concept of a timeline helps us understand the sequence of historical events at different times.
- There are different ways of measuring time: years, decades, centuries, millenniums.
- Sources of history are many; they help us reconstruct and interpret historical events.
- We have also had a brief look into the lives of early humans and how human societies grew more complex in time.

కాలక్రమేణా, **కుగ్రామాలు** పెద్ద గ్రామాలుగా మారాయి, ఇవి ప్రధానంగా ఆహారం, దుస్తులు, పనిముట్లు వంటి వస్తువులను పరస్పరం మార్పిడి చేసుకునేవి. నెమ్మదిగా, ఆ గ్రామాల మధ్య సమాచార మార్పిడి, వస్తు మార్పిడి వంటి అనుసంధానాలు ఏర్పడ్డాయి. వాటిలో కొన్ని చిన్న పట్టణాలుగా అభివృద్ధి చెందాయి. కొత్త సాంకేతికతలు అందుబాటులోకి వచ్చాయి. ఉదాహరణకు మట్టి పాత్రలు మరియు మట్టి వస్తువులు తయారు చేయడానికి కుండల తయారీవిధానం(పాటరీ), అలాగే మన్నిక గల పనిముట్లు, రోజువారీ ఉపయోగ వస్తువులు మరియు ఆభరణాల తయారీలో లోహాలు (మొదట రాగి, తరువాత ఇనుము) వినియోగం వీటికి ఉదాహరణలు.

కుగ్రామం : ఒక గ్రామం యొక్క మారుమూల ప్రాంతం. (లేదా) అతిచిన్న గ్రామం.

మనం రెండవ సెమిష్టర్ రెండవ అధ్యాయంలో (భారతనాగరికత ప్రారంభం) ఈ దశ **'నాగరికత'** ఆవిర్భావానికి ఎలా సిద్ధం అయిందో చూడబోతున్నాం. ఇప్పటికీ, మానవజాతి యొక్క ఈ ప్రారంభ పురోగతి అనేక సవాళ్లను ఎదుర్కొంది అనే విషయాన్ని గుర్తుంచుకోవడం చాలా ముఖ్యం. కొన్ని క్లిష్ట సమయాల్లో, మానవజాతి కూడా కొన్ని పూర్వజాతుల మాదిరిగానే అంతరించిపోయే పరిస్థితికి చేరుకుంది. ఎవరి ధైర్యం, పట్టుదల వల్ల మనం నేడు ఉనికిలో ఉన్నామో ఆ నాటి ప్రారంభ మానవుల గురించి మనకు ఎప్పటికీ పూర్తిగా మనకు తెలియక పోవచ్చు.

ముగించే ముందు

→ మనం మన గతాలను తెలుసుకోవడానికి కొన్ని మార్గాలను అన్వేషించాము. కాలక్రమ రేఖ అనే భావన మనకు వివిధ కాలాల్లో జరిగిన చారిత్రక సంఘటనల క్రమాన్ని అర్థం చేసుకోవడంలో సహాయపడుతుంది.

→ మనకు కాలాన్ని కొలవడానికి వివిధ మార్గాలు ఉన్నాయి: సంవత్సరాలు, దశాబ్దాలు, శతాబ్దాలు, సహస్రాబ్దాలు.

→ చరిత్రకు అనేక ఆధారాలు ఉన్నాయి; అవి మనకు చారిత్రక సంఘటనలను పునర్నిర్మించడానికి మరియు వివరించడానికి సహాయపడతాయి.

→ ప్రారంభ మానవుల జీవితాల గురించి మరియు కాలక్రమేణా మానవ సమాజాలు ఎలా సంక్లిష్టంగా మారాయో కూడా మనం క్లుప్తంగా పరిశీలించాము.

AP SCERT

Questions, activities and projects

1. Describe the ways early humans communicated with each other before written language was developed?
2. Can we compare historians to detectives? Give reasons for your answers.
3. A few exercises with dates:
   i) Place these dates chronologically on the timeline: 323 CE, 323 BCE, 100 CE, 100 BCE, 1900 BCE, 1090 CE, 2024 CE.)
   ii) If King Chandragupta was born in 320 CE, which century did he belong to? And how many years was that after the Buddha's birth?
   iii) Rani of Jhansi was born in 1828 C.E. Which century did she belong to? How many years was that before India's Independence?
   iv) Turn '12,000 years ago' into a date.
4. Invite to your school an archaeologist or a historian and ask them to speak on the history of your region and why it's important to know it.
5. As a project, write the history of your family or village if you live in one, using sources of history at your disposal. Ask your teacher to guide you.
6. Plan a visit to a nearby museum: the visit should be prepared with some prior research on the kind of exhibits the museum holds. Keep notes during the visit. Write a brief report afterwards, highlighting what was unexpected interesting fun about the visit and the exhibits.

Write down the kind of exbits in the museum

AP SCERT

ప్రశ్నలు, కృత్యాలు మరియు ప్రాజెక్టులు

1. లిఖిత భాష అభివృద్ధి చెందడానికి ముందు ప్రాచీన మానవులు ఒకరితో ఒకరు సంభాషించుకున్న లేదా సమాచార బదిలీ చేసుకున్న మార్గాలను వివరించండి?
2. చరిత్రకారులను అపరాధ పరిశోధకులతో పోల్చవచ్చా? మీ సమాధానాలకు కారణాలు ఇవ్వండి.
3. తేదీలతో కొన్ని అభ్యాసాలు:

   i) క్రింది తేదీలను కాలక్రమానుసారంగా కాలక్రమ రేఖ పై చూపించండి: 323 **CE**, 323 **BCE**, 100 **CE**, 100 **BCE**, 1900 **BCE**, 1090 **CE**, 2024 **CE**.)

   ii) ఒకవేళ చంద్రగుప్తుడు సా.శ.320 లో జన్మించినట్లయితే, అతడు ఏ శతాబ్దానికి చెందినవాడు? ఇది బుద్ధుడి జననం తర్వాత ఎన్ని సంవత్సరాల కాలానికి అయివుంటుంది?

   iii) ఝాన్సీ రాణి సా.శ.1828లో జన్మించింది. ఆమె ఏ శతాబ్దానికి చెందినది? భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం రావడానికి ముందు ఎన్ని సంవత్సరాల కిందట ఆమె జన్మించి ఉంటుంది?

   iv) '12,000 సంవత్సరాల క్రితం' ను తేదీగా మార్చి రాయండి.
4. పురావస్తు శాస్త్రవేత్త లేదా చరిత్రకారుడిని మీ పాఠశాలకు ఆహ్వానించండి. మీ ప్రాంతం యొక్క చరిత్రను మరియు దాని గురించి తెలుసుకోవడం ఎందుకు ముఖ్యం అనే దాని గురించి మాట్లాడమని వారిని కోరండి.
5. ప్రాజెక్ట్ కృత్యంలో భాగంగా, మీ వద్ద ఉన్న చారిత్రక ఆధారాలను ఉపయోగించి మీ కుటుంబం లేదా మీరు నివసించే గ్రామ చరిత్రను వ్రాయండి. మీకు మార్గదర్శనం చేయమని మీ టీచర్‌ని అడగండి.
6. సమీపంలోని వస్తు ప్రదర్శనశాలను సందర్శించడానికి ప్రణాళిక తయారుచేయండి : అందులో ఉన్న ప్రదర్శనాంశాల రకాలపై కొంత ముందస్తు పరిశోధనతో సందర్శనను సిద్ధం చేయండి. సందర్శన సమయంలో ముఖ్యాంశాలను నమోదు చేయండి. తర్వాత, సందర్శనలోని ప్రదర్శిత అంశాల గురించి ఊహించని/ఆసక్తికరమైన/సరదాగా ఉన్నవాటిని తెలుపుతూ సంక్షిప్త నివేదికను రాయండి.

వస్తు ప్రదర్శన శాలలో మీరు గమనించిన వస్తువులను నమోదు చేయండి

AP SCERT

CHAPTER

4

INDIA, THAT IS BHARAT

Learning Outcomes

The student will be able to-

- Identify the names of places of inhabitants mentioned in ancient texts and inhabitants. CG -1
- Explain how the foreign visitors and invaders named the country. CG -1
- Understand the history behind the names Bharata and Jambudvipa. CG -1
- Know that India had many names like Sindhu, Hindustan, Bharat, Jambudvipa in the course of its history. CG -1

"In India at a very early time the spiritual and cultural unity was made complete and became the very stuff of the life of all this great surge of humanity between the Himalayas and the two seas." *- Sri Aurobindo*

Fig. 4.1 A scene from rural India bout 2,300 years ago (north gate of teh Great Sanchi Stupa)

The Big Questions ?

1. *How do we define India?*
2. *What were the ancient names for India?*

© NCERT

అధ్యాయం

4

ఇండియా అంటే భారతదేశం

P4E6Q3

అభ్యసన ఫలితాలు

విద్యార్థులు ఈ క్రింది వాటిని చేయగలుగుతారు :

- పురాతన గ్రంథాలు మరియు నివాసాలలో ప్రస్తావించబడిన నివాసిత ప్రదేశాల పేర్లను గుర్తిస్తారు. CG -1
- విదేశీ సందర్శకులు మరియు ఆక్రమణదారులు మన దేశానికి ఎలా పేరు పెట్టారో వివరిస్తారు. CG -1
- భారతదేశం మరియు జంబూద్వీప పేర్ల వెనుక ఉన్న చరిత్రను అర్థం చేసుకుంటారు. CG -1
- భారతదేశానికి, దాని చరిత్రలో సింధు, హిందూస్తాన్, భారత్, జంబూద్వీప వంటి అనేక పేర్లు ఉన్నాయని తెలుసుకుంటారు. CG -1

"భారతదేశంలో ఆది కాలం నుంచే ఆధ్యాత్మిక, సాంస్కృతిక ఏకత్వం సంపూర్ణంగా ఏర్పడింది. హిమాలయాలు, రెండు సముద్రాల మధ్య విస్తరించి ఉన్న ఈ భూభాగం మహోన్నత మానవ జీవన ప్రవంతిలో ఒక అంతర్భాగంగా మారింది."

--- శ్రీ అరవిందో

చిత్రం 4.1. సుమారు 2,300 సం॥ల క్రితం నాటి గ్రామీణ భారతదేశ దృశ్యం (మహా సాంచీస్థూప ఉత్తర ద్వారం)

ప్రధాన ప్రశ్నలు ?

1. మనం భారతదేశాన్ని ఎలా నిర్వచిస్తాము ?
2. భారతదేశానికి గల ప్రాచీన నామాలు ఏవి?

© NCERT

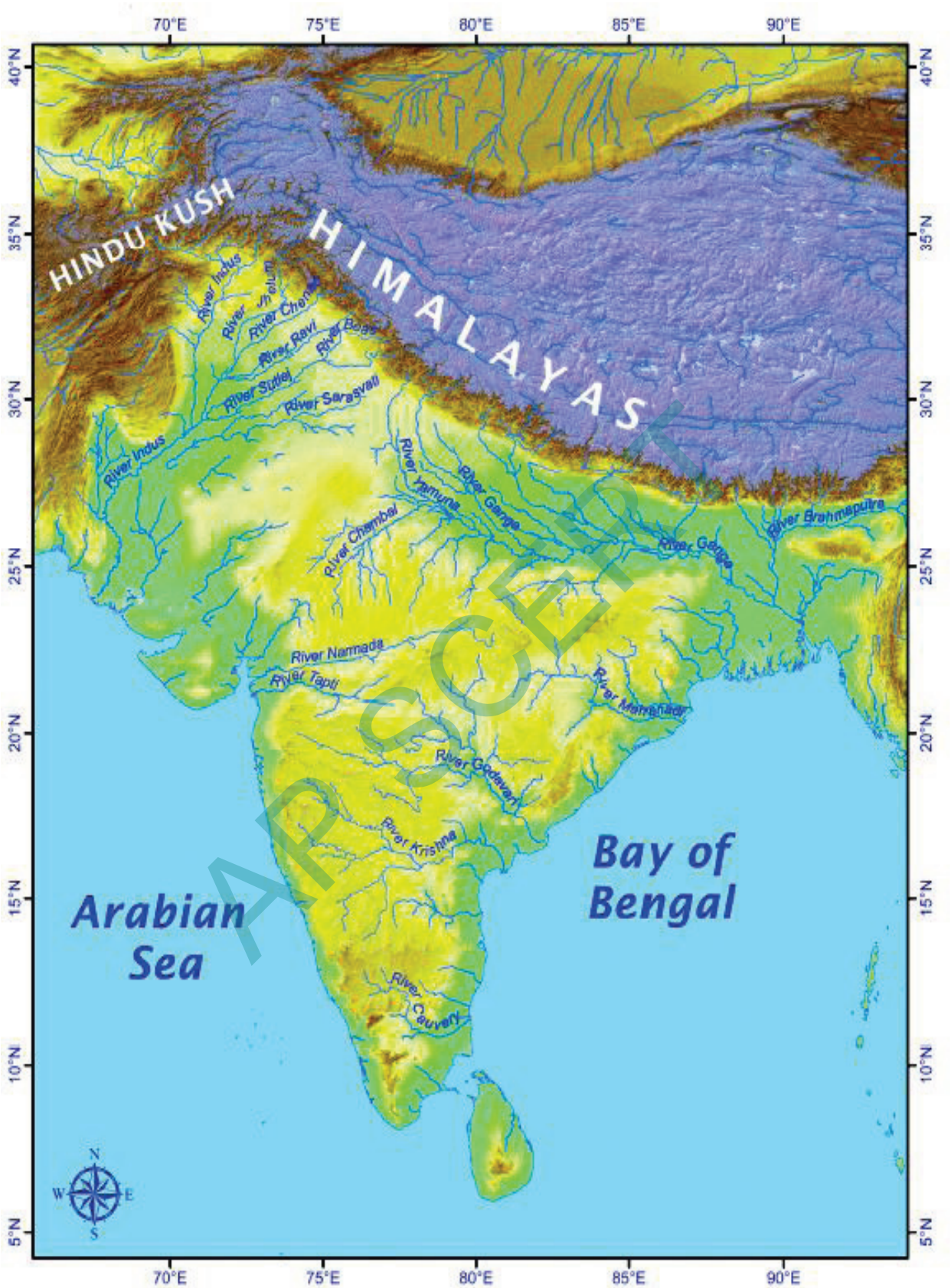

Fig.4.2 A physical map of the Indian sub continent, with some of its rivers.

© SCERT

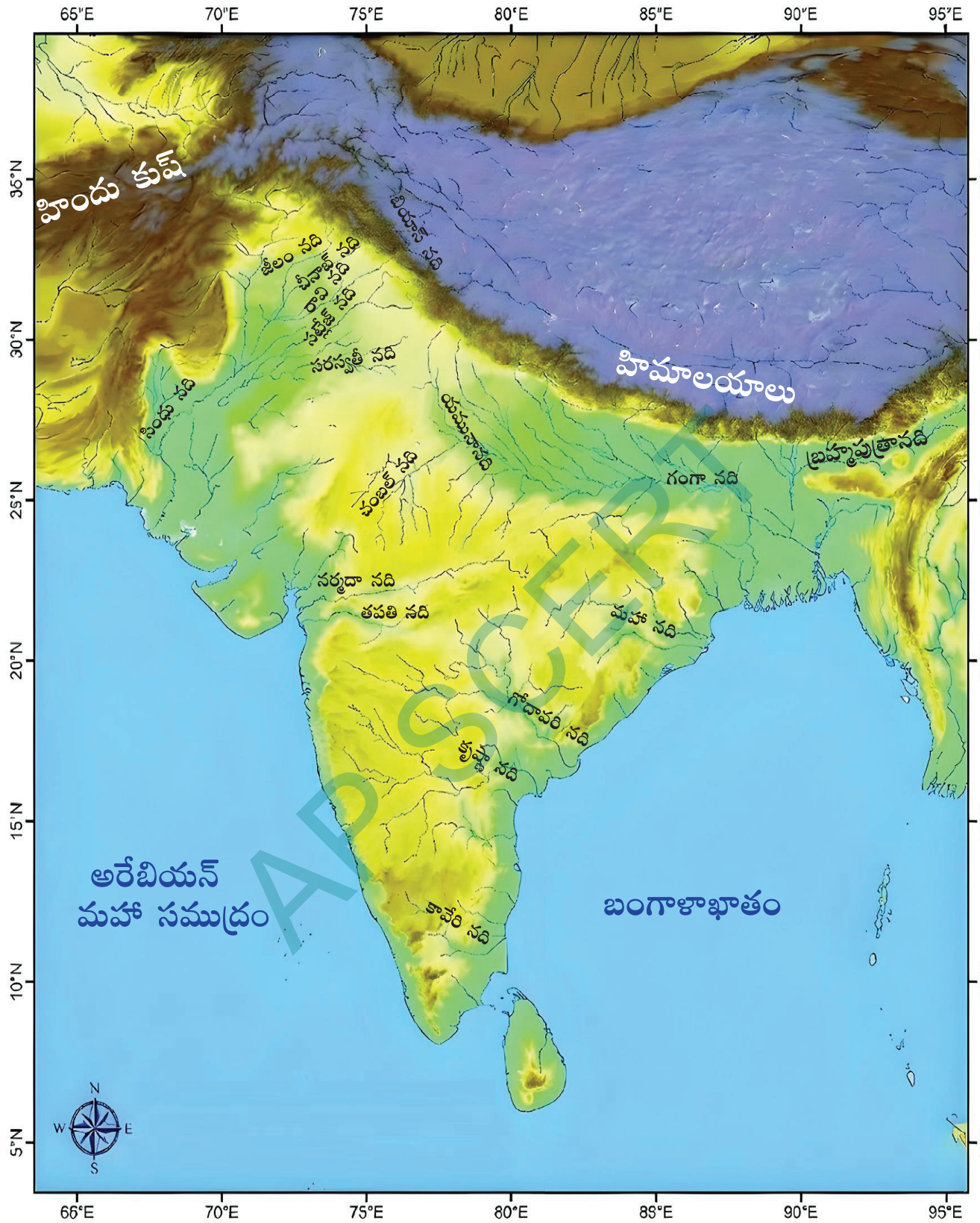

చిత్రం. 4.2 భారత ఉపఖండంలోని కొన్ని నదులతో కూడిన భౌతిక పటం

APSCERT

Today, the India we know is a modern nation, with defined borders, defined states and a known population. However, it was very different 500 years ago, 2,000 years ago or even 5,000 years ago. This region of the world, which we often call the 'Indian Subcontinent', has had many different names and shifting boundaries. We can learn about India's past and evolution from many different sources. Let us explore.

THINK ABOUT IT

Consider the physical map of the Indian Subcontinentat the start of the chapter. What are its natural boundaries that you can make out?

In the course of history, India has been called by many names - both by its **inhabitants** and by visitors from outside. These names come to us from ancient texts, accounts of travellers and pilgrims, and inscriptions.

How Indians Named India

The Rig Veda is India's most ancient text; as we will see in Chapter 5, (Indias, cultural roots) it is several thousand years old. It gives the northwest region of the Subcontinent the name 'Sapta Sindhava', that is, the 'land of the seven rivers'. The word 'Sindhava' comes from 'Sindhu', which refers to the Indus River, or at times to a river in general.

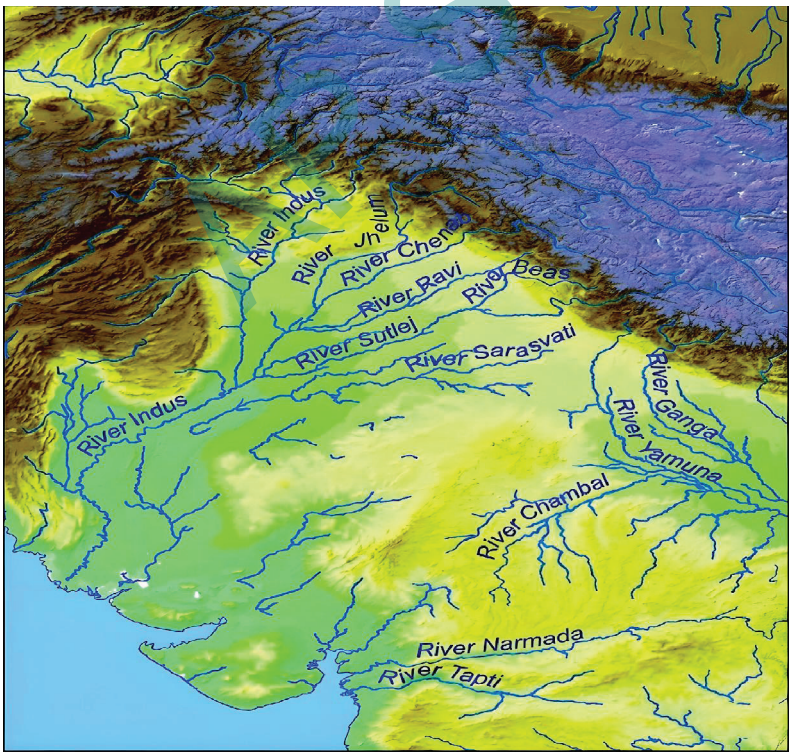

Fig.4.3 The north west region of the Indian sub-continent

Inhabitants: People who live in a particular place.

© NCERT

ఇప్పుడు మనకు కనిపించే భారతదేశం ఒక ఆధునిక దేశం నిర్దిష్ట సరిహద్దులు, రాష్ట్రాలు, మరియు నిర్ణీత జనాభాతో ఇది ఒక సమగ్ర దేశంగా ఉంది. అయితే, 500 సంవత్సరాల క్రితం, 2,000 సంవత్సరాల క్రితం లేదా 5,000 సంవత్సరాల క్రితం ఇది పూర్తిగా భిన్నంగా ఉండేది. ప్రపంచంలోని ఈ ప్రాంతాన్ని మనము చాలాసార్లు 'భారత ఉపఖండం' అని పిలుస్తాము. దీనికి అనేక పేర్లు ఉండేవి, అలాగే సరిహద్దులు కూడా కాలంతో పాటు మారుతూ ఉండేవి . భారతదేశ గతం మరియు అభివృద్ధి గురించి మనము వివిధ ఆధారాల నుండి తెలుసుకోవచ్చు. ఇప్పుడు ఆ విషయాన్ని పరిశీలిద్దాం.

ఆలోచించండి

ఈ అధ్యాయం ప్రారంభంలో ఉన్న భారత ఉపఖండపు భౌతిక పటాన్ని పరిశీలించండి. మీకు కనిపించే దాని ప్రాకృతిక సరిహద్దులు ఏవి?

చారిత్రక క్రమంలో, భారత దేశ **నివాసితులు** మరియు విదేశాలనుంచి వచ్చిన సందర్శకులు, భారతదేశాన్ని అనేక పేర్లతో పిలిచారు. ఈ పేర్లు ప్రాచీన గ్రంథాలు, యాత్రికులు, తీర్థ యాత్రికుల కథనాలు, శాసనాలు వంటి అనేక వనరుల ద్వారా మనకు తెలియవస్తున్నాయి.

భారతదేశానికి భారతీయులు పెట్టిన పేరు.

ఋగ్వేదం భారతదేశంలోని అత్యంత ప్రాచీన గ్రంథం. మీరు 5వ అధ్యాయంలో (భారతదేశం యొక్క సాంస్కృతిక మూలాలు) చూడబోతున్నట్లు, ఇది వేలాది సంవత్సరాల పురాతనమైనది . ఈ గ్రంథం ఉపఖండ వాయవ్య ప్రాంతాన్ని 'సప్తసింధవ ' అని పేర్కొంది, అంటే 'ఏడు నదుల దేశం' అని అర్థం. 'సింధవ' అనే పదం 'సింధు' నుండి వచ్చింది. 'సింధు' అనేది ఇండస్ నదిని సూచించడానికి లేదా కొన్ని సందర్భాల్లో ఏ నదినైనా ఉద్దేశించడానికి ఉపయోగించబడేది.

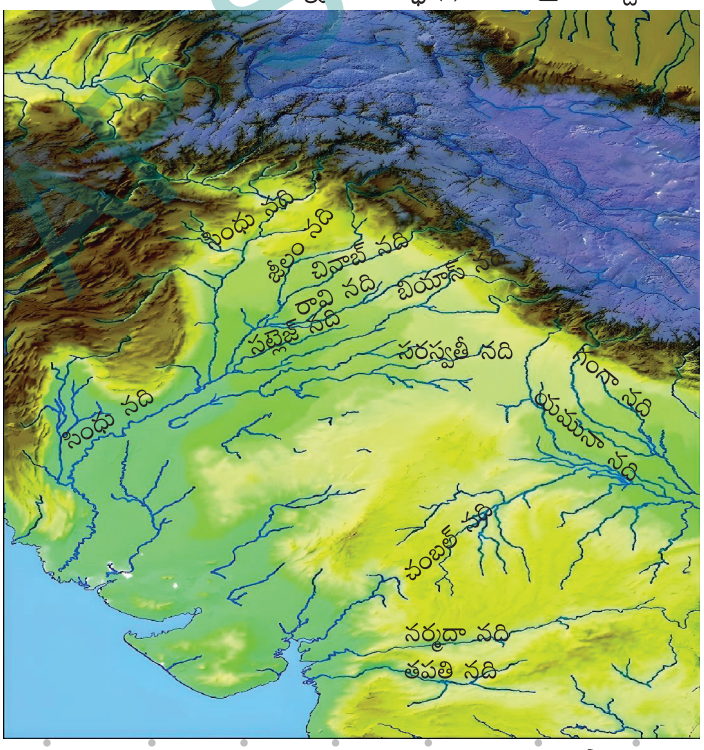

చిత్రం 4.3. భారత ఉపఖండం యొక్క వాయవ్య ప్రాంతం

నివాసితులు : ఒక ప్రదేశంలో నివసించే ప్రజలు

© SCERT

Moving on in time, we see names for other parts of India appear in the literature. The Mahabharata is one of India's most famous texts (we read about it in the theme 'Our Cultural Heritage and Knowledge Traditions'). Interestingly, it lists many regions, such as Kashmera (more or less today's Kashmir), Kurukehetra (parts of Haryana today), Vanga (parts of Bengal), Pragjyotisha (roughly today's Assam), Kaccha (today's Kutch), Kerala (more or less today's Kerala), and so on.

LET'S EXPLORE

Do you recognise the names of any regions given in the map (Fig. 4.4) Page 108. List the ones that you have heard.

But when do we come across a name for the entire Indian Subcontinent? Because ancient Indian texts are difficult to date, this is not an easy question to answer. The Mahabharata uses the terms 'Bhartavarsha' and 'Jambudveipa', and scholars generally agree that this long poem was written from a few centuries BCE onward.

The first term, **'Bharatavarsha'**, clearly extends to the entire Subcontinent, and the text includes the names of numerous rivers and peoples. 'Bharatavarsha' means 'the country of the Bharatas'. 'Bharata' is a name that first appears in the Rig Veda, where it refers to one of the main Vedic groups of people. In later literature, several kings named 'Bharata' are mentioned.

The second term, **'Jambudvepa'**, means 'the island of the fruit of the jamun tree'. This is indeed a common tree native to India, also called 'jambul tree', 'Malabar plum tree', etc. 'Jambudvepa' came to mean the Indian Subcontinent.

In fact, we get a good clue from an Indian emperor - his name is Ashoka and we will meet him later; for now, we can take his date to be about 250 BCE. As we will see, he left us many inscriptions. In one of them, he used the same name **'Jambudvepa'** to describe the whole of India, which at the time included what is today Bangladesh, Pakistan, as well as parts of Afghanistan.

AP SCERT

కాలక్రమంలో ముందుకు సాగుతున్నప్పుడు, భారతదేశంలోని ఇతర ప్రాంతాల పేర్లు సాహిత్యంలో కనిపించడం మొదలవుతుంది. మహాభారతం భారతదేశంలోని అత్యంత ప్రసిద్ధ గ్రంథాలలో ఒకటి (మనము 'మన సాంస్కృతిక వారసత్వం మరియు జ్ఞాన పరంపరలు' అనే ఇతివృత్తంలో దీని గురించి చదివాము). ఆసక్తికరమైన విషయం ఏమిటంటే, ఇందులో కాశ్మీర (ఇప్పటి కాశ్మీర్ ప్రాంతం), కురుక్షేత్ర (ఇప్పటి హర్యానా ప్రాంతం), వంగ (ఇప్పటి బెంగాల్‌లోని ప్రాంతాలు), ప్రాగ్జ్యోతిష (సుమారుగా (ఇప్పటి అసోం ప్రాంతం), కచ్ఛ (ఇప్పటి కచ్ ప్రాంతం), కేరళ (దాదాపు ఇప్పటి కేరళ ప్రాంతం) వంటి అనేక ప్రాంతాల పేర్లు పేర్కొనబడ్డాయి.

అన్వేషిద్దాం

(చిత్రం 4.4) 109వ పేజీలో ఇచ్చిన ప్రాంతాల పేర్లలో వేటినైన మీరు పటంలో గుర్తించగలరా?
మీరు విన్న ప్రాంతాలతో ఒక జాబితా తయారు చేయండి.

కానీ మొత్తం భారత ఉపఖండానికి ఒక పేరు ఉన్నట్లు మనకు ఎప్పుడు కనిపిస్తుంది? ఈ ప్రశ్నకు సమాధానం ఇవ్వడం అంత తేలిక కాదు. ఎందుకంటే భారతీయ ప్రాచీన గ్రంథాలకు కాల నిర్ధారణ చేయడం కష్టం. మహాభారతం 'భరతవర్ష' మరియు 'జంబుద్వీప' అనే పదాలను ఉపయోగిస్తుంది. ఈ బృహత్ కావ్యం పూర్వ సాధారణ శకం (పూ.సా.శ – **BCE)** కొన్ని శతాబ్దాలనుంచి రచించబడుతూ వచ్చిందని పండితులు సాధారణంగా అంగీకరిస్తారు.

భరతవర్షం అనే మొదటి పదం స్పష్టంగా మొత్తం ఉపఖండాన్ని సూచిస్తుంది. ఈ గ్రంథంలో అనేక నదులు, ప్రజల పేర్లు ఉన్నాయి. 'భరతవర్ష' అంటే 'భరతుల దేశం ' అని అర్థం. 'భరత' అనే పేరు తొలిసారిగా ఋగ్వేదంలో కనిపిస్తుంది. అక్కడ అది ఒక ప్రధాన వేదజన సమూహాన్ని సూచిస్తుంది. తరువాతి సాహిత్యంలో 'భరత' అనే పేరుగల పలువురు రాజుల గురించి పేర్కొనబడింది..

రెండవ పదం **'జంబుద్వీప'** అంటే నేరేడు 'వృక్ష ఫలం కలిగిన ద్వీపం' అని అర్థం. నేరేడు చెట్టు భారతదేశానికి చెందిన సాధారణ వృక్షం. దీనిని 'జంబుల్ వృక్షం' అనీ ; 'మలబార్ ప్లంవృక్షం' అనీ కూడా పిలుస్తారు. 'జంబుద్వీప' అన్న పదం తరువాత భారత ఉపఖండాన్ని సూచించే పదంగా మారింది.

వాస్తవానికి, దీనికి మంచి ఆధారం ఒక భారత చక్రవర్తి నుండి లభిస్తుంది. ఆయన పేరు అశోకుడు. మనము ఆయన గురించి తరువాత వివరంగా తెలుసుకుంటాము . ప్రస్తుతానికి ఆయన కాలాన్ని దాదాపు 250 **BCE** గా తీసుకోవచ్చు. ఆయన అనేక శాసనాలను వేయించాడు . వాటిలో ఒక శాసనంలో, ఆయన మొత్తం భారతదేశాన్ని సూచించడానికి అదే పదం **'జంబుద్వీప'** ను ఉపయోగించాడు. ఆయన కాలంలో భారతదేశం అంటే ఇప్పటి బంగ్లాదేశ్, పాకిస్తాన్, ఆఫ్ఘనిస్తాన్‌లోని కొన్ని భాగాలు కూడా కలిగిన విస్తృత భూభాగం .

AP SCERT

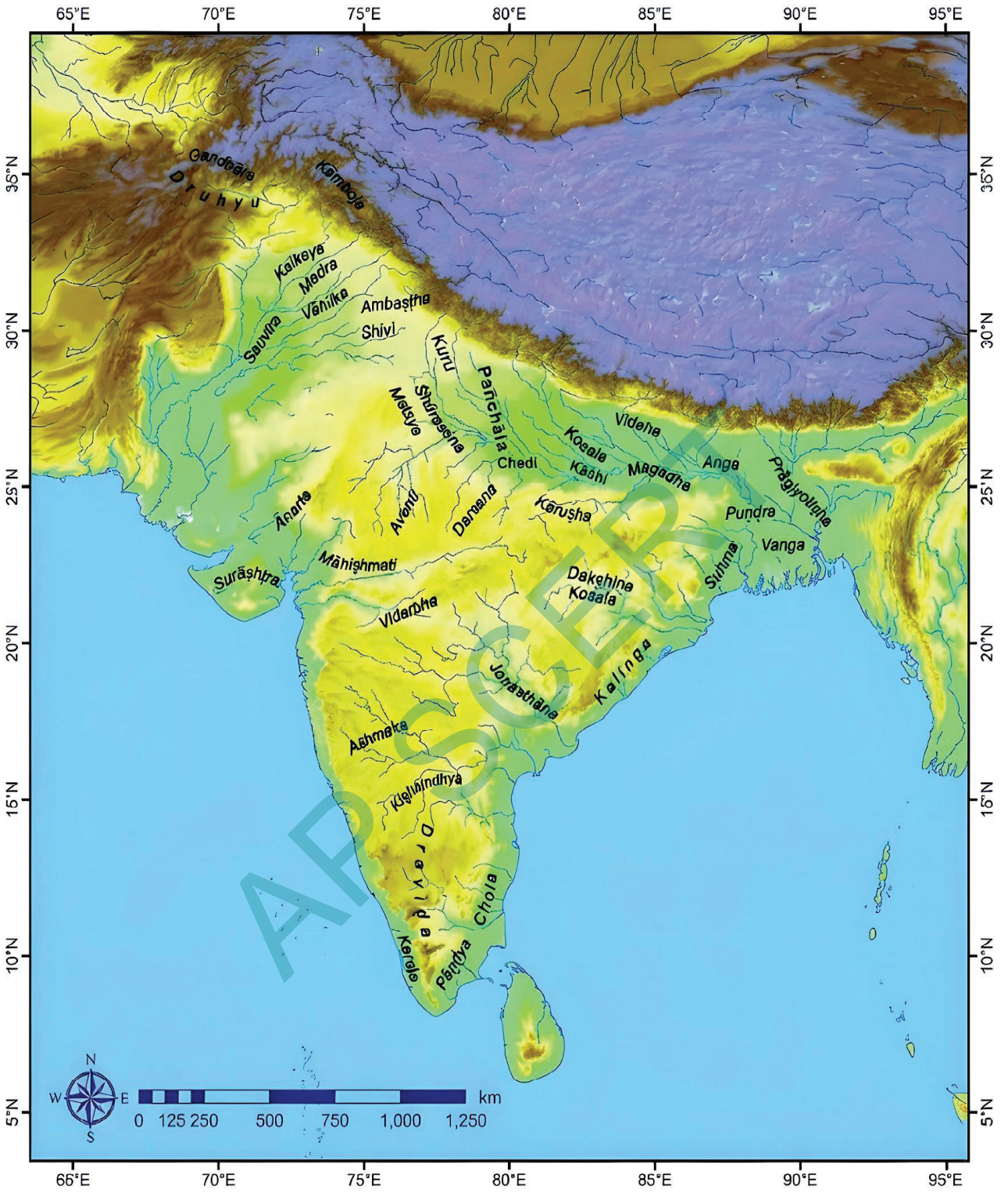

Fig. 4.4. Map of a few regions listed in the Mahabharata. (Many of them are also mentioned in the text as kingdoms.) You do not need to remember those regions, but notice how they cover the entire geography of the Subcontinent.

© NCERT

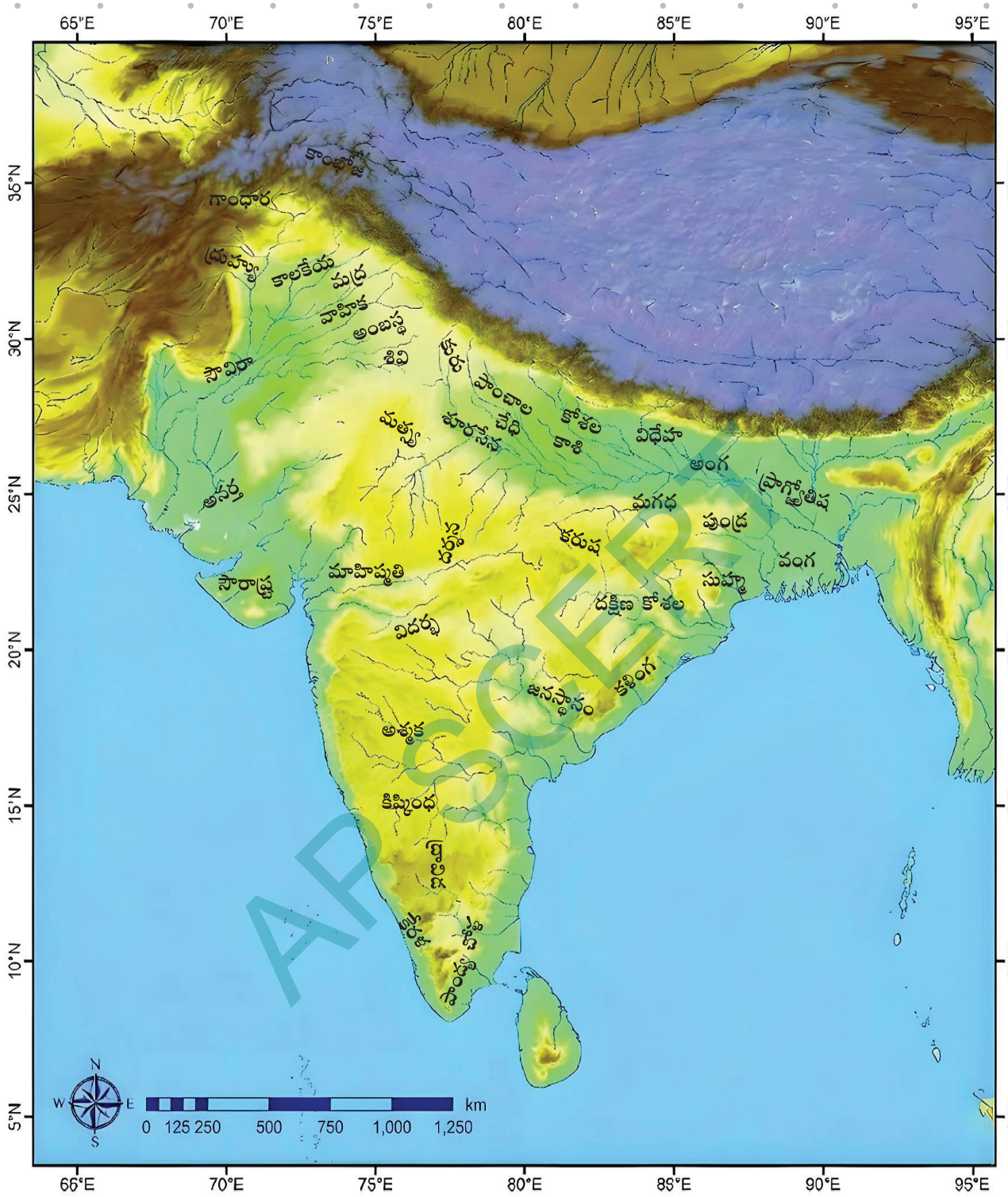

పాంచాల

చిత్రం 4.4 మహాభారతంలో పేర్కొన్న కొన్ని ప్రాంతాల పటం. (వాటిలో చాలావరకు రాజ్యాలుగా కూడా ప్రస్తావించబడ్డాయి) మీరు ఆ ప్రాంతాలను గుర్తుంచుకోవలసిన అవసరం లేదు. కానీ అవి ఉపఖండం యొక్క భౌగోళిక ప్రాంతాన్ని ఎలా తెలియజేస్తాయో గమనించండి.

© APSCERT

A few centuries later, **'Bharata'** became the name generally used for the Indian Subcontinent. For instance, in an ancient text called the **Viishnu Purana**, we read:

uttaram yat samudrasya himâdreúcaiva
dakshinam varcham tad bhâratam nâma ...
"The country that lies north of the ocean and south of the snowy mountains is called Bhârata."

This name, 'Bharata' remains in use even today. In north India, it is generally written as 'Bharat', while in south India, it is often **'Bharatam'**.

THINK ABOUT IT

Have you identified the 'snowy mountains'? Do you think this brief description of Bharata is correct?

It is interesting to note that different parts of the country adopted a similar definition for India. For instance, a poem of ancient Tamil literature, from about 2,000 years ago, praises a king whose name is known "from [Cape] Kumari in the south, from the great mountain in the north, from the oceans on the east and on the west..." You can now recognise 'the great mountain in the north', and it should not be difficult to identify 'Cape Kumari'. It looks like ancient Indians knew their geography well!

AP SCERT

కొన్ని శతాబ్దాలు గడిచిన తర్వాత, **'భారత'** అనే పేరు భారత ఉపఖండాన్ని సూచించడానికి విస్తృతంగా ఉపయోగించబడింది. ఉదాహరణకు, **విష్ణు పురాణం** అనే ప్రాచీన గ్రంథంలో ఇలా ఉంది :

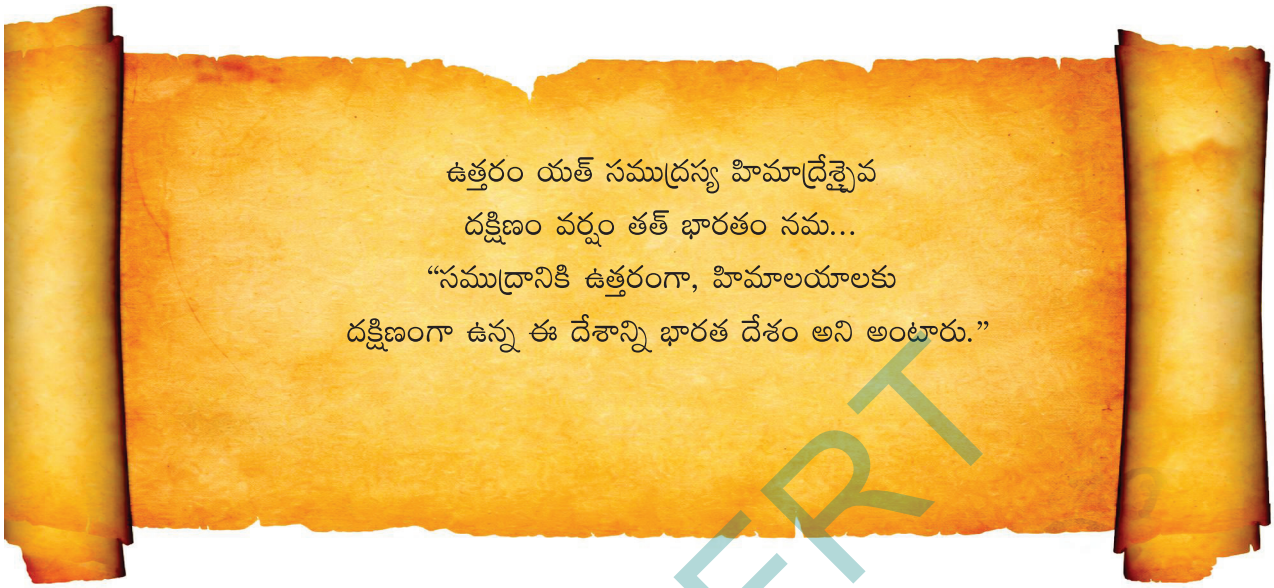

ఉత్తరం యత్ సముద్రస్య హిమాద్రేశ్చైవ
దక్షిణం వర్షం తత్ భారతం నమ...
"సముద్రానికి ఉత్తరంగా, హిమాలయాలకు
దక్షిణంగా ఉన్న ఈ దేశాన్ని భారత దేశం అని అంటారు."

భారతదేశం అనే ఈ పేరు ఇప్పటికీ ఉపయోగంలో ఉంది. ఉత్తర భారతదేశంలో దీనిని సాధారణంగా 'భారత్' అని రాస్తారు, అయితే దక్షిణ భారతదేశంలో **'భారతం'** అని రాయడం ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది.

ఆలోచించండి

మీరు ఈ "మంచు పర్వతాలు" ఏవో గుర్తించారా? భారతం గురించి ఇచ్చిన ఈ సంక్షిప్త వివరణ సరైనదని మీరు అనుకుంటున్నారా?

దేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలు భారతదేశానికి ఇలాంటి నిర్వచనాన్ని స్వీకరించటం ఆసక్తికరంగా ఉంటుంది . ఉదాహరణకు, సుమారు 2,000 ఏళ్ల క్రితం నాటి ప్రాచీన తమిళ సాహిత్యంలోని ఒక కవిత, "దక్షిణాన కన్యాకుమారి నుండి, ఉత్తరాన మహాపర్వతం నుండి, తూర్పు మరియు పడమర ఉన్న సముద్రాల వరకు" ప్రసిద్ధి చెందిన ఒక రాజును కీర్తిస్తుంది . ఇప్పుడు మీరు "ఉత్తరంలోని ఆ మహాపర్వతం" ఏదో గుర్తించవచ్చు. అలాగే "కన్యాకుమారి"ని గుర్తించడం కూడా కష్టమేమీ కాదు. దీనిని బట్టి ప్రాచీన భారతీయులకు తమ భూభాగం బాగా తెలుసు అని మనకు అర్థమవుతుంది.

AP SCERT

DON'T MISS OUT

The Indian Constitution, which was first written in English, uses the phrase 'India, that is Bharat' right at the beginning. Similarly, the Hindi version of the Constitution mentions the same as *'Bhārat arthāth India'*.

LET'S EXPLORE

In this reproduction of the first page of the original Constitution of India in Fig. 4.5 (page 114), can you make out the phrase 'India, that is Bharat'?

How Foreigners Named India?

The first foreigners to mention India were the Persians, the ancient inhabitants of Iran. In the 6th century BCE, a Persian emperor launched a military campaign and gained control of the region of the Indus River, which, as we saw, was earlier called 'Sindhu'. So, it is no surprise that in their earliest records and stone inscriptions, the Persians referred to India as 'Hind', 'Hidu' or 'Hindu', which are adaptations in their language of 'Sindhu'. (Note that in ancient Persian, 'Hindu' is a purely geographical term; it does not refer here to the Hindu religion.)

Based on these Persian sources, the ancient Greeks named the region 'Indoi' or 'Indike'. They dropped the initial letter 'h' of 'Hindu' because this letter did not exist in their Greek language.

Sindhu → Hindhu → Indoi / Indike

The ancient Chinese also interacted with India. In several texts, they refer to India as 'Yintu' or 'Yindu'. This word also originally comes from 'Sindhu', in the following manner:

Sindhu → Hindhu → Indu → Yindu

AP SCERT

తప్పక తెలుసుకోండి

మొదట ఇంగ్లీషులో రాయబడిన **భారత రాజ్యాంగం**, ప్రారంభంలోనే 'ఇండియా అనగా భారతదేశం' అనే పదబంధాన్ని ఉపయోగించింది. ఇదే విధంగా, రాజ్యాంగం యొక్క హిందీ రూపంలో **'భారత్ అర్థాత్ ఇండియా '** అని పేర్కొన్నది.

అన్వేషిద్దాం

భారత రాజ్యాంగం అసలు ప్రతిలోని మొదటి పుటను (చిత్రం 4.5, పేజీ 115) పునర్ముద్రించిన ఈ చిత్రంలో, 'ఇండియా అనగా భారతదేశం' అన్న పదబంధాన్ని మీరు అర్థం చేసుకోగలరా?

విదేశీయులు భారతదేశానికి పెట్టిన పేర్లు

భారతదేశాన్ని గురించి ప్రస్తావించిన తొలి విదేశీయులు ప్రాచీన ఇరాన్ నివాసులైన పర్షియన్లు. 6వ శతాబ్దం **BCE** లో, ఒక పర్షియన్ చక్రవర్తి సైనిక దండయాత్ర చేసి, సింధు నది ప్రాంతంపై ఆధిపత్యం సంపాదించాడు. ఈ నది అప్పట్లో 'సింధు' అని పిలువబడేది. అందువల్ల, తమ తొలి రికార్డులు మరియు రాతి శాసనాల్లో, పర్షియన్లు భారత్‌ను 'హింద్', 'హిదు' లేదా 'హిందూ' అని పిలవడం ఆశ్చర్యమేమీ కాదు. ఇవన్నీ వారి భాషలో 'సింధు' అనే పదానికి రూపాంతరాలే. (గమనిక: ప్రాచీన పర్షియన్‌లో 'హిందూ' అనే పదం పూర్తిగా ఒక భౌగోళిక పదం మాత్రమే; ఇది హిందూ మతాన్ని సూచించదు.)

పర్షియన్ ఆధారాల ప్రకారం, ప్రాచీన గ్రీకులు ఈ ప్రాంతాన్ని 'ఇండోయి' లేదా 'ఇండికే' అని పిలిచారు. తమ గ్రీకు భాషలో 'హ' అనే అక్షరం లేకపోవడంతో, వారు 'హిందూ' అనే పదం మొదట్లో ఉన్న **'హ'** శబ్దాన్ని వదిలేశారు.

సింధు → హిందు → ఇండోయి / ఇండికే

ప్రాచీన చైనీయులకు కూడా భారతదేశంతో సంబంధాలు ఉండేవి . అనేక గ్రంథాల్లో వారు భారత్‌ను 'యింతు' లేదా 'యింటు' అని పేర్కొన్నారు. ఇది కూడా ప్రాథమికంగా 'సింధు' అనే పదం నుంచే ఉద్భవించింది. మార్పు ఈ విధంగా జరిగింది:

సింధు → హిందు → ఇందు → యిందు

AP SCERT

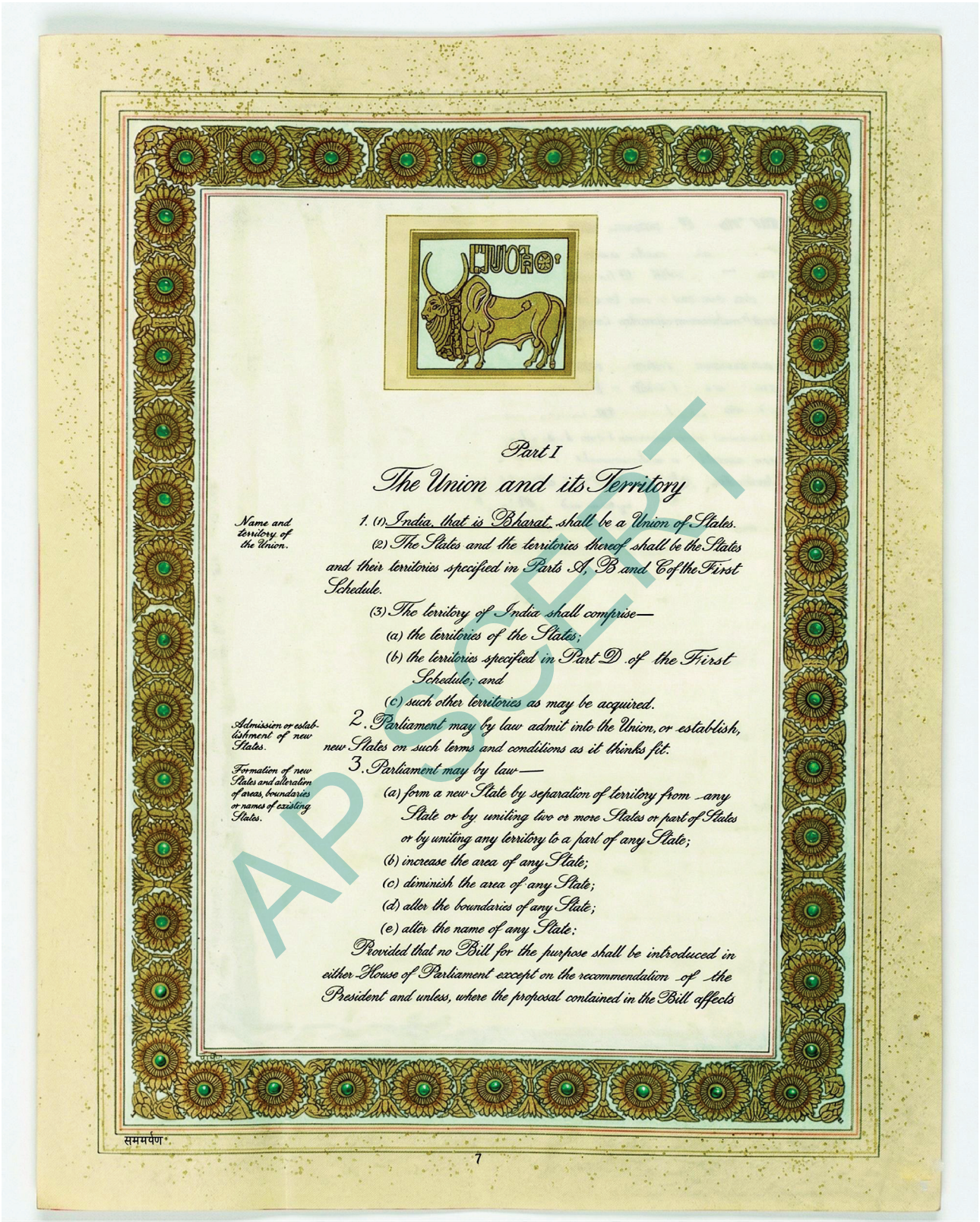

Part I

The Union and its Territory

Name and territory of the Union.

1. (1) India, that is Bharat, shall be a Union of States.

(2) The States and the territories thereof shall be the States and their territories specified in Parts A, B and C of the First Schedule.

(3) The territory of India shall comprise—

(a) the territories of the States;

(b) the territories specified in Part D of the First Schedule; and

(c) such other territories as may be acquired.

Admission or establishment of new States.

2. Parliament may by law admit into the Union, or establish, new States on such terms and conditions as it thinks fit.

Formation of new States and alteration of areas, boundaries or names of existing States.

3. Parliament may by law—

(a) form a new State by separation of territory from any State or by uniting two or more States or part of States or by uniting any territory to a part of any State;

(b) increase the area of any State;

(c) diminish the area of any State;

(d) alter the boundaries of any State;

(e) alter the name of any State:

Provided that no Bill for the purpose shall be introduced in either House of Parliament except on the recommendation of the President and unless, where the proposal contained in the Bill affects

सममर्पण

7

APSCERT

Fig.4.5 First page of the constitution of India (source: Reprint of the origineal constitution of India, Ministry of Culture, Government of India, 2000)

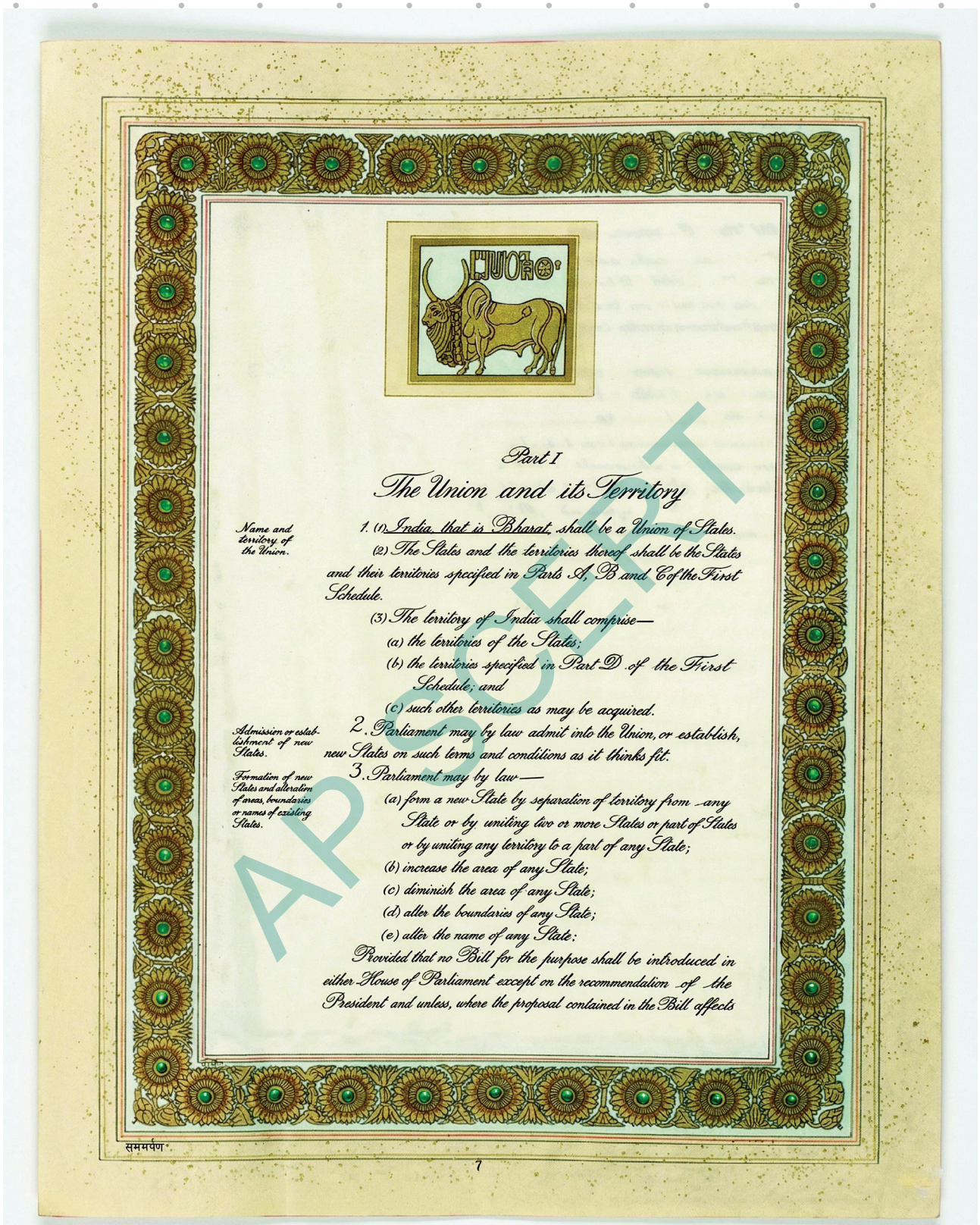

Part I

The Union and its Territory

Name and territory of the Union.

1. (1) India, that is Bharat, shall be a Union of States.

(2) The States and the territories thereof shall be the States and their territories specified in Parts A, B and C of the First Schedule.

(3) The territory of India shall comprise—

(a) the territories of the States;

(b) the territories specified in Part D of the First Schedule; and

(c) such other territories as may be acquired.

Admission or establishment of new States.

2. Parliament may by law admit into the Union, or establish, new States on such terms and conditions as it thinks fit.

Formation of new States and alteration of areas, boundaries or names of existing States.

3. Parliament may by law—

(a) form a new State by separation of territory from any State or by uniting two or more States or part of States or by uniting any territory to a part of any State;

(b) increase the area of any State;

(c) diminish the area of any State;

(d) alter the boundaries of any State;

(e) alter the name of any State:

Provided that no Bill for the purpose shall be introduced in either House of Parliament except on the recommendation of the President and unless, where the proposal contained in the Bill affects

APSCERT

సమర్పణ

7

చిత్రం 4.5 భారత రాజ్యాంగం మొదటి పేజీ (మూలం: భారత రాజ్యాంగం యొక్క అసలు ప్రతి ముద్రణ, సాంస్కృతిక మంత్రిత్వ శాఖ, భారత ప్రభుత్వం, 2000)

DON'T MISS OUT

uanzang (formerly spelt Hiuen Tsang, Hsuan Tsang, etc.) travelled from China to India in the 7th century CE. He visited many parts of India, met scholars, collected Buddhist texts, and returned to China after 17 years. There, he translated the manuscripts he took back with him from Sanskrit into Chinese. Several other Chinese scholars visited India over the centuries.

Another Chinese word, also derived from 'Sindhu', was 'Tianzhu'; but this word could also be understood as 'heavenly master'. This reflects the respect the ancient Chinese had for India as the land of the Buddha.

You are probably quite familiar with a more recent term, 'Hindustan', but you may not know that it was first used in a Persian inscription some 1,800 years ago! Later on, this became the term used by most invaders of India to describe the Indian Subcontinent.

LET'S EXPLORE

Can you complete this table of the many names of India?

Persian	
Greek	
Latin	India
Chinese	
Arabic & Persian	
English	India
French	India

APSCERT

తప్పక తెలుసుకోండి

యువాన్ జాంగ్ (మునుపు హ్యూయెన్ త్సాంగ్, హ్సువాన్ త్సాంగ్ వంటి విధంగా కూడా వ్రాయబడింది) 7వ శతాబ్దం **CE** లో చైనాదేశం నుండి భారతదేశానికి ప్రయాణించాడు. అతను భారతదేశంలోని అనేక ప్రాంతాలను సందర్శించాడు. పండితులను కలుసుకున్నాడు. బౌద్ధ గ్రంథాలను సేకరించాడు, మరియు 17 సంవత్సరాల తర్వాత చైనాకు తిరిగి వెళ్లాడు. అక్కడ, తనతో తీసుకెళ్లిన సంస్కృత వ్రాత ప్రతులను చైనా భాషలోకి అనువదించాడు. శతాబ్దాల పాటు మరికొందరు చైనా పండితులు కూడా భారతదేశాన్ని సందర్శించారు.

ప్రాచీన చైనీయులు ఉపయోగించిన మరో పదం **'టియాంజు'** కూడా **'సింధు'** నుంచే పుట్టింది. అయితే, ఈ పదం **'దివ్యగురువు' (heavenly master)** అని కూడా అర్థం చేసుకోవచ్చు. చైనా ప్రజలు భారతదేశాన్ని ఎంత గౌరవంగా చూసేవారో ఇది తెలియజేస్తుంది. దీనికి కారణం ఇది బుద్ధుని భూమి కావడమే.

మీకు బహుశా పరిచయం ఉన్న మరో పదం **'హిందుస్తాన్'.** కానీ ఇది మొదటిసారిగా సుమారు 1,800 సంవత్సరాల క్రితం ఒక పర్షియన్ శాసనంలో ఉపయోగించ బడిందని మీకు తెలుసా? తరువాత, భారత ఉపఖండాన్ని సూచించడానికి చాలామంది విదేశీ ఆక్రమణదారులు ఈ పదాన్ని ఉపయోగించారు.

అన్వేషిద్దాం

భారతదేశం యొక్క అనేక పేర్ల పట్టికను మీరు పూర్తి చేయగలరా ?

పర్షియన్	
గ్రీకు	
లాటిన్	ఇండియా
చైనీస్	
అరబిక్ & పర్షియన్	
ఇంగ్లీష్	ఇండియా
ఫ్రెంచ్	ఇండియా

AP SCERT

Before we move on ...

- India is an ancient land, which has had many names in the course of its history.
- The names given by the ancient inhabitants of India include 'Jambudvipa' and 'Bharata'. The latter became widespread in time and is the name of India in most Indian languages.
- Foreign visitors to, or invaders of, India mostly adopted names derived from the Sindhu or Indus River; this resulted in names like 'Hindu', 'Indoi', and eventually 'India'.

Questions, activities and projects

1. True or false?
   - The Rig Veda describes the entire geography of India.
   - The Vishnu Purana describes the entire Subcontinent.
   - In Ashoka's time, 'Jambudvipa' included what is today India, parts of Afghanistan, Bangladesh and Pakistan.
   - The Mahabharata lists many regions, including Kashmir, Kutch, and Kerala.
   - The term 'Hindustan' first appeared in a Greek inscription more than 2,000 years ago.
   - In ancient Persian, the word 'Hindu' refers to the Hindu religion.
   - Bharata' is a name given to India by foreign travellers.
2. Discuss what could be the meaning of the quotation at the start of the chapter.
3. Why did people travel to India from various parts of the world in ancient times? What could be their motivations in undertaking such long journeys?

   (Hint: There could be at least four or five motivations)
4. If you were born some 2,000 years ago and had the chance to name our country, what name or names might you have chosen, and why? Use your imagination!

AP SCERT

ముగించే ముందు

→ భారతదేశం ఒక పురాతన భూభాగం. తన చరిత్రలో అది అనేక పేర్లతో పిలువబడింది.

→ భారతీయులు వాడిన పురాతన పేర్లలో 'జంబుద్వీపం ' మరియు 'భరత' కూడా ఉన్నాయి . 'భారత' అనే పేరు కాలక్రమేణా విస్తృతంగా వాడుకలోకి వచ్చింది. ఈరోజు భారతదేశంలోని చాలా భారతీయ భాషల్లో మన దేశానికి ఇదే పేరు ఉంది.

→ భారతదేశానికి వచ్చిన విదేశీ పర్యాటకులు లేదా ఆక్రమణదారులు ఎక్కువగా సింధు (ఇండస్) నది పేరు నుండి ఏర్పడిన పదాలను వాడారు. అందువల్ల 'హిందూ', 'ఇండోయి', చివరకు 'ఇండియా' వంటి పేర్లు వాడుక లోకి వచ్చాయి.

ప్రశ్నలు, కృత్యాలు మరియు ప్రాజెక్టులు

1. సత్యమా లేదా అసత్యమా?

   → ఋగ్వేదం భారతదేశం యొక్క మొత్తం భౌగోళిక స్వరూపాన్ని వివరిస్తుంది.

   → విష్ణు పురాణము మొత్తం ఉపఖండం గురించి వివరిస్తుంది.

   → అశోకుడి కాలం నాటి , 'జంబుద్వీపం'లో నేటి భారతదేశం, ఆఫ్ఘనిస్తాన్, బంగ్లాదేశ్ మరియు పాకిస్తాన్ లోని కొన్ని భాగాలు ఉన్నాయి.

   → మహాభారతంలో అనేక ప్రాంతాల జాబితాలో కాశ్మీర్, కచ్, కేరళ ఉన్నాయి .

   → 'హిందుస్తాన్' అనే పదం మొదట 2,000 సంవత్సరాల క్రిందటి గ్రీకు శాసనంలో కనిపించింది.

   → ప్రాచీన పర్షియన్ భాషలో, 'హిందూ' అనే పదం హిందూ మతాన్ని సూచిస్తుంది.

   → 'భరత' అనేది విదేశీ యాత్రికులు భారతదేశానికి ఇచ్చిన పేరు.

2. అధ్యాయం ప్రారంభంలో ఉన్న ఉల్లేఖనం (సూక్తి) అర్థం ఏమిటో చర్చించండి.

3. ప్రాచీన కాలంలో ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాల నుండి ప్రజలు భారతదేశానికి ఎందుకు వచ్చారు? ఇంత సుదీర్ఘ ప్రయాణం చేయడానికి వారిని ప్రేరేపించిన అంశాలు ఏమిటి? (సూచన: కనీసం నాలుగు లేదా ఐదు ప్రేరణలు ఉండవచ్చు)

4. మీరు 2,000 సంవత్సరాల క్రితం జన్మించి, మన దేశానికి పేరు పెట్టే అవకాశం ఉంటే, మీరు ఏ పేరు లేదా పేర్లను ఎంచుకుని ఉంటారు? ఎందుకు? మీ ఊహా శక్తిని ఉపయోగించండి!

AP SCERT

CHAPTER

5

INDIA'S CULTURAL ROOTS

Learning Outcomes

The student will be able to-

- Identify the Vedas as the earliest texts. CG -1
- Learn about the emergence of new schools of thought namely Jainism and Buddhism and analyse their core principles. CG -1
- Explain about the interaction of the tribal belief systems and art with Hinduism over millennia. CG - 4

"That which cannot be stolen; that which cannot be confiscated by rulers; ... that which is not a burden as it does not weigh anything; that which, though it is used, only grows every day - that is the greatest wealth of all, the wealth of true knowledge."

- Subhashita (Wise Saying)

A rishi (from Hampi, Karnataka) | The Buddha (from Bhutan) | Mahavira (from Bihar)

The Big Questions

1. *What are the Vedas? What is their message?*
2. *What new schools of thought emerged in India in the 1st millennium BCE? What are their core principles?*
3. *What is the contribution of folk and tribal traditions to Indian culture?*

© NCERT

అధ్యాయం

5

భారతదేశ సాంస్కృతిక మూలాలు

S1Z3L6

అభ్యసన ఫలితాలు

విద్యార్థులు ఈ క్రింది వాటిని చేయగలుగుతారు :

- వేదాలను తొలి గ్రంథాలుగా గుర్తిస్తారు. **CG -1**
- జైన మతం మరియు బౌద్ధమతం అనే కొత్త ఆలోచనా విధానాల ఆవిర్భావం గురించి తెలుసుకుంటారు. వాటి ప్రధాన సూత్రాలను విశ్లేషిస్తారు. **CG -1**
- సహస్రాబ్దాలుగా గిరిజన విశ్వాస వ్యవస్థలు మరియు కళ హిందూ మతంతో గల పరస్పర చర్య గురించి వివరించగలుగుతారు. **CG -4**

"ఎవరూ దొంగిలించలేనిది, ఏ పాలకుడూ స్వాధీనం చేసుకోలేనిది, బరువు ఉండదు కాబట్టి భారం కానిది, ఉపయోగించేకొద్దీ పెరిగేది-అదే అన్నింటికంటే గొప్ప సంపద, నిజమైన జ్ఞానసంపద." – సుభాషితం (సూక్తి)

ఒక ఋషి (హంపి, కర్ణాటక నుండి) / బుద్ధుడు (భూటాన్ నుండి) / మహావీరుడు (బీహార్ నుండి)

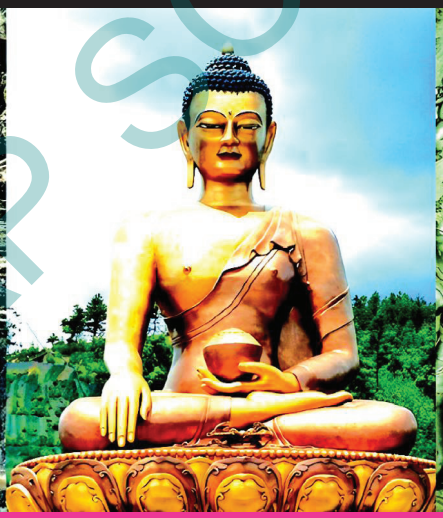

ప్రధాన ప్రశ్నలు

1. వేదాలు అనగానేమి? వాటియొక్క సందేశం ఏమిటి?
2. ఒకటవ సహస్రాబ్దిలో భారతదేశంలో ఆవిర్భవించిన కొత్త తాత్విక ధోరణులు ఏవి? వాటి మౌలిక సూత్రాలు ఏవి?
3. భారతీయ సాంస్కృతిక వికాసానికి జానపద, గిరిజన సంప్రదాయాలు ఎలా దోహదం చేశాయి?

© SCERT

Indian culture, by any estimate, is several millenniums old. Like any ancient tree, it has many roots and many branches. The roots nurture a common trunk. And from the trunk emerge many branches, which are different manifestations of Indian culture, yet united by a common trunk.

Some of these branches are about art, literature, science, medicine, religion, the art of governance, martial arts, and so on. There are also 'schools of thought', by which we mean groups of thinkers or **spiritual seekers** who share similar ideas about human life, the world, etc.

Spiritual: Concerned with the spirit or soul (atman in Sanskrit and many Indian languages). Spirituality is the search for a deeper or higher dimension beyond our current personality.

Many archaeologists and scholars have pointed out that some of India's cultural roots go all the way to the Indus or Harappan or Sindhu-Sarasvati civilisation (which we visit in Chapter 6). Later on, over time, hundreds of **schools of thought** emerged in India. We will see here a few early schools, which have shaped India into a country with a unique personality. By understanding them and their roots, we can understand **'India, that is Bharat'** better.

Seeker: Someone who seeks the truths of this world. This could be a sage, a saint, a yogi, aphilosopher, etc.

The Vedas and Vedic Culture

a. What are the Vedas?

The word **"Veda"** comes from the Sanskrit **vid** which means **'knowledge'** (hence vidya, for instance). We briefly mentioned the Rig Veda in earlier chapters. In fact, there are four Vedas - the Rig Veda, the Yajur Veda, the Sama Veda and the Atharva Veda. They are the most ancient texts of India, and indeed among the most ancient in the world.

The Vedas consist of thousands of hymns - prayers in the form of poems and songs - that were recited orally, not written. Those hymns were composed in the Sapta Sindhava region (which we visit in Chapter 5). It is difficult to say when exactly the Rig Veda, the most ancient of the four, was composed; experts have proposed dates ranging from the 5th to the 2nd millennium BCE.

AP SCERT

ఏ అంచనా ప్రకారం అయినా భారతీయ సంస్కృతి అనేక వేల సంవత్సరాలనాటిది. ఒక ప్రాచీన కాలంనాటి చెట్టు మాదిరిగా దీనికి అనేక మూలాలు, శాఖలు ఉన్నాయి. ఈ వేళ్లన్నీ కలిసి ఒకే కాండానికి పోషకాలుగా ఉంటాయి. ఈ కాండం నుండి అనేక శాఖలు ఉద్భవించాయి. ఇవి భారతీయ సంస్కృతి యొక్క విభిన్న వ్యక్తీకరణలు అయినప్పటికీ ఒక సాధారణ కాండము ద్వారా ఏకం చేయబడ్డాయి.

ఈ శాఖలలో కొన్ని కళలు, సాహిత్యం, విజ్ఞానశాస్త్రం, వైద్యం, మతం, పరిపాలన అనే కళ, యుద్ధ విద్యలు మొదలైనవి. మానవ జీవితం, ప్రపంచం మొదలైనవాటి గురించి ఒకే రకమైన ఆలోచనలు పంచుకొనే ఆలోచనాపరులు మరియు **ఆధ్యాత్మిక సాధకుల** యొక్క తాత్విక ధోరణులు (**schools of thought**) కూడా ఇందులో ఉన్నాయి.

ఆధ్యాత్మికత: **spirit** లేక **soul**కు సంబంధించినది. (సంస్కృతంలో మరియు భారతీయ భాషలలో ఆత్మ). ఆధ్యాత్మికత అంటే మన భౌతిక వ్యక్తిత్వానికి అతీతంగా ఉండే ఉన్నతమైన మరియు లోతైన కోణాన్ని అన్వేషించడమే.

భారతదేశం యొక్క సాంస్కృతిక మూలాలు సింధు, హరప్పా, సింధు-సరస్వతి నాగరికత కాలం వరకు విస్తరించి ఉన్నాయని అనేకమంది పురావస్తు శాస్త్రవేత్తలు మరియు పండితులు భావించారు. (దీనిని 6వ అధ్యాయంలో మనం తెలుసుకోవచ్చును). కాలక్రమంలో వందలకొలదీ **తాత్విక ధోరణులు** (**schools of thought**) భారతదేశంలో ఆవిర్భవించాయి. భారతదేశాన్ని ఒక విశిష్ట వ్యక్తిత్వం కలిగిన దేశంగా తీర్చిదిద్దడానికి కొన్ని తొలి తాత్విక ధోరణులను మనం ఇక్కడ చూస్తాము. వాటిని వాటి మూలాలను అర్థం చేసుకోవడం ద్వారా **"ఇండియా అని పిలవబడే భారతదేశం"** గురించి మనం మెరుగ్గా అర్థం చేసుకోవచ్చు.

సాధకుడు: ప్రపంచ సత్యాలను అన్వేషించే వ్యక్తి. అతడు ఒక ఋషి కావచ్చు, ఒక సన్యాసి కావచ్చు, ఒక యోగి మరియు తత్వవేత్త మొదలైనవారు కావచ్చు.

వేదాలు, వైదిక సంస్కృతి

ఎ. వేదాలు అంటే ఏమిటి?

వేదం అనే పదం **'విద్'** అనే సంస్కృత మూలం నుండి వచ్చింది. 'విద్' అనగా **జ్ఞానం** (ఉదాహరణకు విద్య). తొలి అధ్యాయంలో ఋగ్వేదం గురించి క్లుప్తంగా పేర్కొన్నాము. వాస్తవానికి వేదాలు నాలుగు. అవి: ఋగ్వేదం, యజుర్వేదం, సామవేదం, అథర్వణవేదం. ఇవి భారతదేశం యొక్క అత్యంత పురాతన గ్రంథాలు. వాస్తవానికి ఇవి ప్రపంచంలోనే అత్యంత ప్రాచీనమైనవి.

వేదాలలో వేలాది శ్లోకాలు ఉన్నాయి. ఇవి పద్యాలు మరియు పాటల రూపంలో ఉన్న ప్రార్థనలు. అవి మౌఖికంగా పఠించబడ్డాయి, కానీ వ్రాయబడలేదు. ఆ శ్లోకాలన్నీ సప్తసింధు ప్రాంతంలో (కూర్పు జరిగింది) కూర్చబడ్డాయి. (దీనిని మనం 5వ అధ్యాయంలో చూడవచ్చు). ఈ నాలుగింటిలో అత్యంత ప్రాచీనమైన ఋగ్వేదం, సరిగ్గా ఎప్పుడు కూర్పు చేయబడిందో చెప్పడం కష్టం; అయితే నిపుణులు పూర్వ సాధారణ శకం 5వ సహస్రాబ్ది నుండి 2వ సహస్రాబ్ది వరకు గల కాలాన్ని ప్రతిపాదించారు.

AP SCERT

UNESCO: UNESCO stands for 'United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization'. It promotes dialogue between people and nations through education, science and culture.

So, for anything between 100 and 200 generations, these texts have been committed to memory through rigorous training and passed on orally with hardly any alterations!

DON'T MISS OUT

This meticulous transmission over thousands of years explains why, in 2008, UNESCO recognised Vedic chanting as 'a masterpiece of the oral and intangible heritage of humanity'.

Cosmos: The world or the universe as an ordered and harmonious system.

The Vedic hymns were composed by rishis (male seers or sages) and rishikas (female ones) in an early form of the Sanskrit language. They were addressed in poetical form to many deities (gods or goddesses), such as Indra, Agni, Varuna, Mitra, Sarasvati, Ushas, and many more. Together with the seers, these deities sustained ritam, or truth and order in human life and in the 'cosmos'.The early rishis and rishikas saw those **gods and goddesses** as one, not separate beings. As one famous hymn puts it,

Worldview: A certain view or understanding of the world, its origin, or its workings.

ekam sat vipra bahudha vadanti ...

-Rigveda

The Existent that is, the supreme reality is one, but sages give it many names.

(This conveys the profound meaning with in Indian Philosophy it means that although God or upreme Truth is one, people worship it in various forms and by different names according to their own understanding)

In this worldview, some values were especially important, beginning with 'Truth', which was often another name for God. The last mantras (verses) of the Rig Veda also call for unity among people:

AP SCERT

ఈ గ్రంథాలు కఠినమైన శిక్షణ ద్వారా కంఠస్థం చేయబడి ఎటువంటి మార్పులకు లోనుకాకుండా మౌఖికంగా 100 నుండి 200 తరాలకు అందించబడ్డాయి.

యునెస్కో: యునెస్కో అనగా ఐక్యరాజ్యసమితి విద్య, శాస్త్రీయ మరియు సాంస్కృతిక సంస్థ. ఇది విద్య, విజ్ఞానం మరియు సంస్కృతి ద్వారా ప్రజలు, దేశాల మధ్య సంబంధాలను పెంపొందిస్తుంది.

తప్పక తెలుసుకోండి

వేలాది సంవత్సరాలుగా అత్యంత ఖచ్చితత్వంతో సంక్రమించిన వేద పఠనమును మానవాళి యొక్క గొప్ప మౌఖిక, అగోచర వారసత్వ కళాఖండంగా 2008 లో **UNESCO** గుర్తించింది.

ఈ వైదిక శ్లోకాలను ఋషులు (పురుష సాధువులు), ఋషికలు (స్త్రీ సాధువులు) సంస్కృత భాష యొక్క తొలి రూపంలో కూర్చారు. ఇంద్రుడు, అగ్ని, వరుణుడు, మిత్రుడు, సరస్వతి, ఉషస్ మొదలైన అనేక దేవతలను (దేవుడు లేక దేవతలను) కవితా రూపంలో సంబోధించారు. ఋషులతో పాటు, ఈ దేవతలు **ఈ విశ్వంలోను**, మానవ జీవితంలోను ధర్మాన్ని, సత్యాన్ని స్థాపించి, నిలిపి ఉంచారు. తొలి ఋషులు మరియు ఋషికలు ఈ **దేవీదేవతలను** వేర్వేరుగా కాకుండా ఒకే తత్వం యొక్క వ్యక్తీకరణలుగా చూశారు. ఒక ప్రసిద్ధ శ్లోకంలో ఇలా ఉంది.

విశ్వం: ఒక క్రమబద్ధమైన సామరస్యపూర్వకమైన ప్రపంచ వ్యవస్థ.

ప్రాపంచిక దృక్పథం: ప్రపంచం, దాని ఆవిర్భావం, పనిచేసే విధానం గురించిన ఒక నిర్దిష్ట దృక్పథం లేదా అవగాహన. కలిసి ఉండండి, కలిసి మాట్లాడుకోండి.

"ఏకం సత్ విప్రా బహుధా వదంతి" -- ఋగ్వేదము

సత్యము ఒక్కటే.
పండితులు దానిని అనేక పేర్లతో పిలిచారు

(ఇది భారతీయ తత్వశాస్త్రంలో లోతైన అర్థాన్ని తెలియజేస్తుంది – అంటే దేవుడు లేదా పరమ సత్యం ఒక్కటే అయినప్పటికీ, మనుషులు వారి అవగాహనను బట్టి వేర్వేరు రూపాలలో, వేర్వేరు పేర్లతో ఆరాధిస్తారని దీనిభావం.)

ఈ ప్రాపంచిక దృక్పథంలో 'సత్యము'తో మొదలుకొనే కొన్ని విలువలు చాలా ముఖ్యమైనవి. ఈ సత్యానికే మరో పేరు భగవంతుడు. ఋగ్వేదంలో చివరి మంత్రాలు (శ్లోకాలు) ప్రజల మధ్య ఐక్యత ఉండాలని పిలుపునిస్తాయి.

AP SCERT

Come together, speak together;
common be your mind, may your thoughts agree ...
United be your purpose, united your heart ...
may your thoughts be united, so all may agree!

b. Vedic society

Early Vedic society was organised in different **Janas** or **'clans'**, that is, larger groups of people. The Rig Veda alone lists over 30 such **Janas** - for instance, the Bharatas, the Purus, the Kurus, the Yadus, the Turvashas etc. Each clan was associated with a particular region of the northwest part of the Subcontinent.

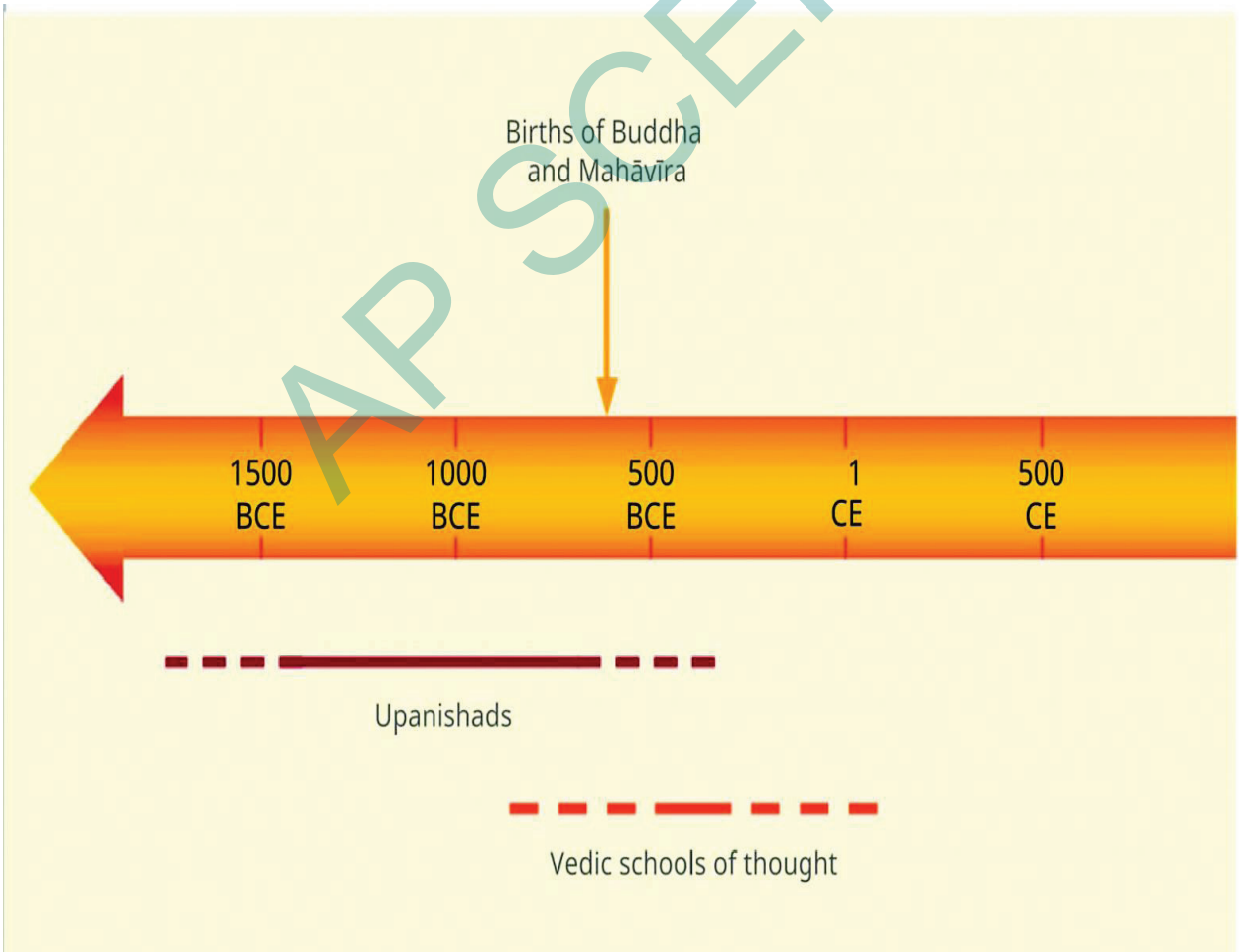

AP SCERT

కలిసి ఉండండి, కలిసి మాట్లాడుకోండి.
మీ మనస్సులు ఏకమగుగాక, మీ ఆలోచనలు ఏకీకృతమగుగాక.
మీ లక్ష్యము ఏకమగుగాక, మీ హృదయాలు ఏకమగుగాక.
మీ ఆలోచనలు సమైక్యమగుగాక, మీరందరూ సమన్వయంతో ఉందురుగాక

బి. వేదకాలంనాటి సమాజం

వేదకాలంనాటి తొలి సమాజం **'జనలు'** లేదా **'సమూహాలుగా'** అనగా పెద్ద ప్రజాసమూహాలుగా క్రమబద్ధీకరించబడి ఉండేది. ఋగ్వేదంలోనే అటువంటి ముప్పైకి పైగా **'జనలు'** గురించి ప్రస్తావించబడింది. ఉదాహరణకు భరతులు, పురులు, కురులు, యదులు, తుర్వశులు మొదలైనవి. ప్రతి తెగ భారత ఉపఖండం యొక్క వాయువ్య భాగంలోని ఒక నిర్దిష్ట ప్రాంతంతో సంబంధం కలిగి ఉంది.

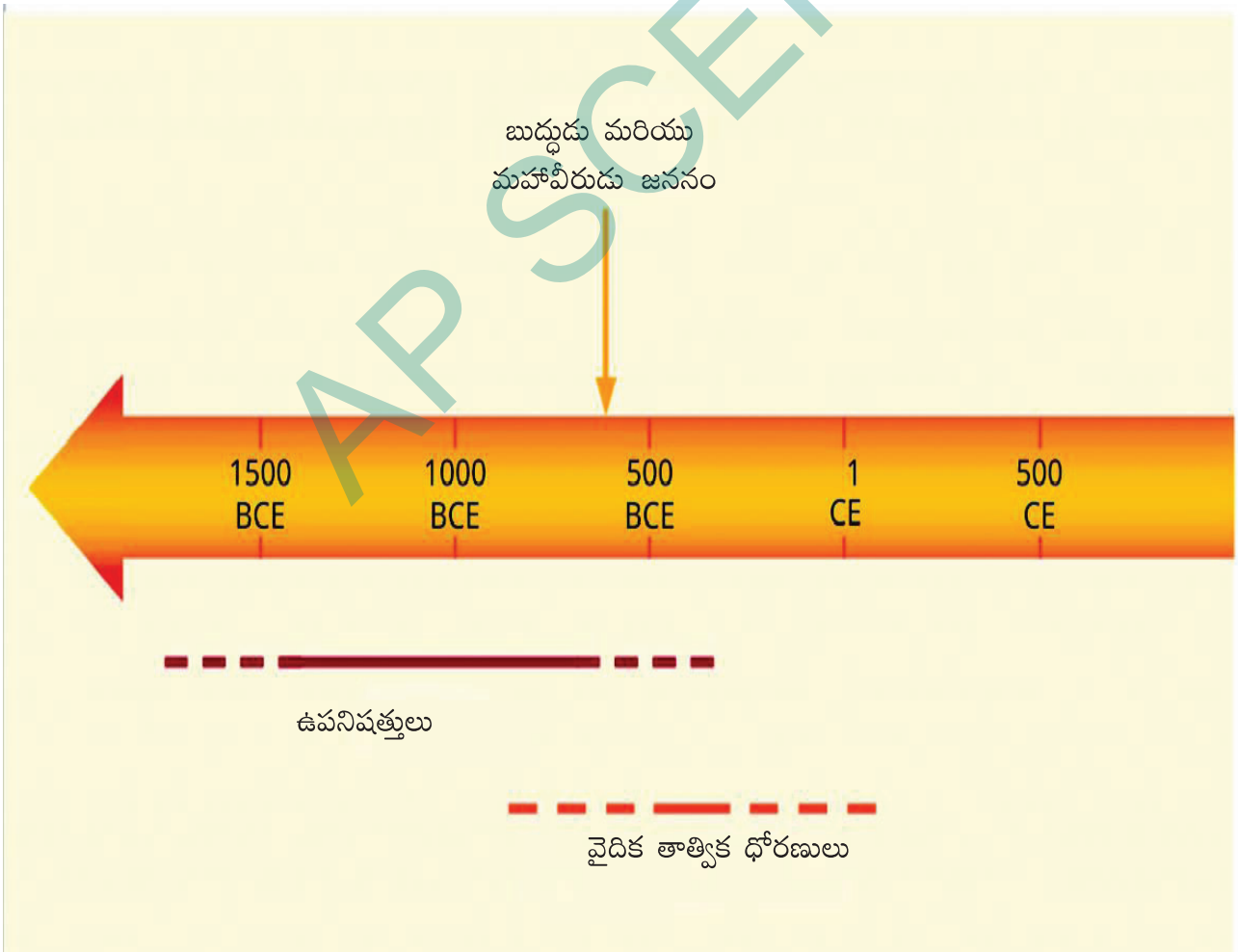

AP SCERT

Healer: Someone who uses traditional practices to relieve or heal diseases.

Not much is known of how these **'janas'** governed their society. The Vedas only give us a few clues through words like raja (a king or ruler), sabha and samithi, both of which refer to a collective gathering or assembly.

Many professions are mentioned in the Vedic texts, such as agriculturist, weaver, potter, builder, carpenter, healer, dancer, barber, priest, etc.

LET'S EXPLORE

Do you know the term for a society where people select their leaders? How do you think people can benefit from such a situation? What could happen if they live under leaders that they did not choose? (Hint: Think back to what you're learning in the theme 'Governance and Democracy'!) Write your thoughts in a paragraph of 100-150 words.

c. Vedic schools of thought

Vedic culture also developed many rituals (yajna, often read as 'yagya') directed towards various deities (gods or goddesses) for individual or collective benefit and wellbeing. Daily rituals were generally in the form of prayers and offerings to Agni, the deity associated with fire, but those rituals became more and more complex in the course of time.

A group of texts known as **'Upanishads'** built upon Vedic concepts and introduced new ones, such as Rebirth (taking birth again and again) and karma (our actions or their results). According to one school of thought, generally known as 'Vedanta', everything - human life, nature and the universe - is one divine essence called brahman (not to be confused with the god Brahma) or sometimes just tat ('that'). Two well-known mantras express this in a simple but profound way:

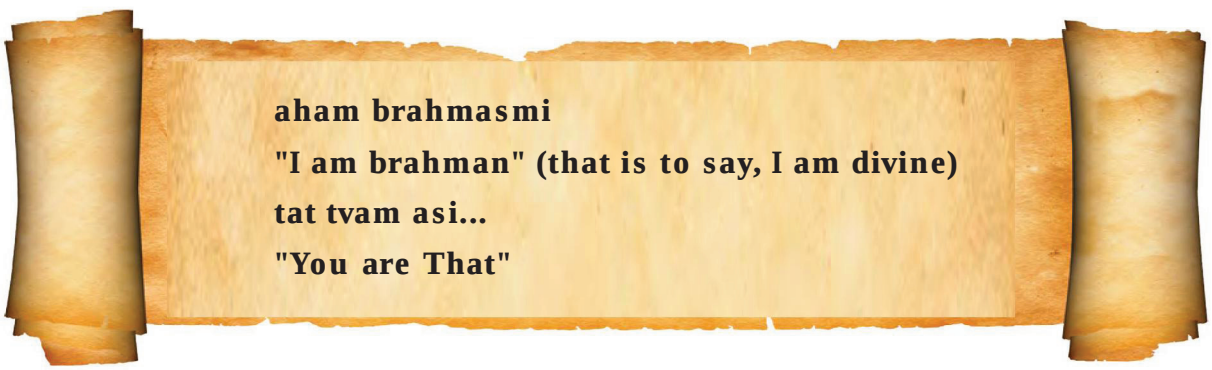

AP SCERT

ఈ **'జనలు'** (సమాజాన్ని/రాజ్యాన్ని) తమ ప్రాంతాన్ని ఎలా పరిపాలించుకొనేవో ఎక్కువగా తెలియలేదు. రాజు (రాజు లేక పరిపాలకుడు), 'సభ', 'సమితి' వంటి కొన్ని ఆధారాలను సూచిస్తాయి. సభ, సమితులు సామూహిక సమావేశాలను తెలియజేస్తాయి.

వ్యవసాయదారుడు, నేతపనివారు, కుండలు తయారుచేసేవారు (భవన నిర్మాతలు), వడ్రంగి, వైద్యులు, నృత్యకారుడు, క్షురకులు, పూజారి వంటి వివిధ రకాల వృత్తులను వేద గ్రంథాలలో పేర్కొన్నారు.

చికిత్సకుడు: వ్యాధుల నుండి ఉపశమనం లేదా నయం చేయడానికి సాంప్రదాయ పద్ధతులను ఉపయోగించే వ్యక్తి.

అన్వేషిద్దాం

ప్రజలు తామే తమ నాయకులను ఎంపిక చేసుకొనే సమాజం ఉంటుందని మీకు తెలుసా? అటువంటి పరిస్థితి నుండి ప్రజలు ఎలా ప్రయోజనం పొందుతారని మీరు అనుకుంటున్నారు? ప్రజలు వారు ఎంపిక చేసుకొని నాయకుల పరిపాలన క్రింద జీవిస్తే ఏమి జరుగుతుంది? (సూచన : పరిపాలన మరియు ప్రజాస్వామ్యం అనే ఇతివృత్తం క్రింద మీరు నేర్చుకుంటున్న విషయాలను ఒక్కసారి పునరాలోచించండి. మీ ఆలోచనలను 100-150 పదాలలో ఒక్క పేరాగా వ్రాయండి.)

సి. వైదిక తాత్విక ధోరణులు

వైదిక సంస్కృతి వ్యక్తి మరియు సమాజ ప్రయోజనము మరియు బాగు కోసం వివిధ రకాల దేవతల కొరకు (దేవుళ్లు మరియు దేవతలు) అనేక రకాల క్రతువులను (పూజా విధానాలను – యాగాలను) అభివృద్ధి చేసింది. రోజువారీ పూజా విధానాలు అగ్ని మరియు ఆహుతితో సంబంధం ఉన్న దైవానికి ప్రార్థనలు, నైవేద్యాల రూపంలో ఉండేవి. ఈ పూజా విధానాలు కాలక్రమంలో అత్యంత సంక్లిష్టమయ్యాయి.

వైదిక భావనల ఆధారంగా **ఉపనిషత్తులనే** గ్రంథ సముదాయం వెలువడింది. ఇవి పునర్జన్మ (మళ్ళీ మళ్ళీ జన్మించడం), కర్మ (మనం చేసే పనులు లేదా వాటి ఫలితాలు) వంటి నూతన భావనలను ప్రతిపాదించాయి. వేదాంతము అనే ఒక తాత్విక ధోరణి ప్రకారం మానవ జీవితము, ప్రకృతి మరియు విశ్వం 'బ్రహ్మం' అని పిలువబడే ఒకే దేవతాంశకు చెందినవి (ఇక్కడ 'బ్రహ్మం' అంటే బ్రహ్మదేవుడు అని కాదు) దీనిని కేవలం తత్ (అది) అని కూడా సంబోధిస్తారు. ఈ రెండు ప్రసిద్ధ మంత్రాలు ఈ విషయాన్ని సరళమైన కానీ లోతైన రీతిలో వ్యక్తీకరించాయి.

'అహం బ్రహ్మాస్మి' –
నేను బ్రహ్మను (నేను భగవత్స్వరూపుణ్ణి)
'తత్–త్వమ్–అసి' –
నీవు కూడా అదే. నీవు కూడా భగవత్ స్వరూపానివే.

AP SCERT

The Upanishads also introduced the concept of Atman or Self - the divine essence that resides in every being but is ultimately one with brahman. It follows that everything in this world is connected and interdependent. This explains a common prayer that begins with **sarve bhavantu sukhinah,** or "May all creatures be happy", and goes on to wish them all to be free from disease and sorrow.

THINK ABOUT IT

Have you heard or read any other story that conveyed an important message? What values did it teach you?

Early in the 1st millennium BCE, several more schools of thought grew out of the Vedas. One of them was Yoga, which developed methods intended to achieve the realisation of brahman in one's consciousness. Together, these schools of thought became the foundations for what we call 'Hinduism' today.

Buddhism

Other schools of thought also emerged, which did not accept the authority of the Vedas and developed their own systems. One of them is Buddhism.

Consciousness
The state of being aware, for instance of something within oneself.

About two-and-a-half millenniums ago, a young prince named Siddhartha Gautama was born in Lumbini (today in Nepal)

Depending on the sources they use, scholars have come up with widely different conclusions as regards the precise year of his birth. In Chapter 3, (Timeline and sourses of History) we chose 560 BCE as an approximate year. In any case, it makes no difference to our story here. As the story goes, then, **Siddhartha (Gautama)** grew up living a protected life in the palace. One day, at the age of 29, he asked to be driven through the city in a chariot, and for the first time in his life came across an old man, a sick man, and a dead body. He also saw an ascetic, who appeared to be happy and at peace.

AP SCERT

ఉపనిషత్తులు 'ఆత్మన్' లేదా 'ఆత్మ' అనే భావనను పరిచయం చేశాయి. ఈ దైవత్వం ప్రతి జీవిలోను ఉంటుంది. ఈ ఆత్మ, బ్రహ్మం, దైవత్వం అన్నీ ఒక్కటే. ప్రపంచంలో ప్రతీది ఒకదానికొకటి అనుసంధానించబడి ఉంటుంది. ఒకదానిపై ఒకటి ఆధారపడి ఉంటుంది. దీనిని **"సర్వే భవంతు సుఖినః"** అని అందరూ చేసే సామూహిక ప్రార్థన వివరిస్తుంది. "సమస్త జీవరాశులు సుఖంగా ఉండుగాక" అని దీని అర్థం. అనగా అన్ని జీవరాశులు వ్యాధి, దుఃఖము లేకుండా ఉండాలని కోరుతుంది.

ఆలోచించండి

గొప్ప సందేశం ఇచ్చే ఏ ఇతర కథనైనా నీవు విన్నావా లేదా చదివావా? అది నీకు ఏ విలువలను అందించింది?

1వ శతాబ్దం పూర్వ సామాన్యశకం (**BCE**) నుండి వేదాలలో మరికొన్ని తాత్విక ధోరణులు అభివృద్ధి చెందాయి. అందులో యోగా ఒకటి. ఇది ఒక వ్యక్తి బ్రహ్మ సాక్షాత్కారాన్ని పొందే వివిధ మార్గాలను అభివృద్ధి చేసింది. ఈ తాత్విక ధోరణులే మనం హిందూధర్మంగా పిలిచేదానికి పునాదులు అయ్యాయి.

బౌద్ధ మతం

వేదాల ఆధిపత్యాన్ని అంగీకరించక తమ స్వంత వ్యవస్థలను ఏర్పాటు చేసుకొన్న కొన్ని తాత్విక ధోరణులు ఆవిర్భవించాయి. అందులో ఒకటి బౌద్ధ మతం.

చైతన్యం :
తన అంతర్గత విషయం పట్ల అవగాహన కలిగి ఉండే స్థితి

రెండున్నర వేల సంవత్సరాల క్రితం సిద్ధార్థుడు (గౌతముడు) అనే యువరాజు లుంబినీలో జన్మించాడు. (ప్రస్తుతం నేపాల్‌లో ఉంది.)

తమ వద్దనున్న ఆధారాల ప్రకారం బుద్ధుని యొక్క ఖచ్చితమైన పుట్టిన సంవత్సరం గురించి పండితులు (చరిత్రకారులు) చాలా భిన్నమైన అభిప్రాయాలను వెలిబుచ్చారు. 3వ అధ్యాయంలో (చరిత్ర కాలక్రమం మరియు ఆధారాలు) పూర్వ సాధారణ శకం 560 ను ఒక సమీప సంవత్సరంగా ఎంచుకున్నారు. ఏదియేమైనా ఇక్కడ మన కథకు ఎటువంటి తేడా రాదు. మన కథ ప్రకారం సిద్ధార్థుడు (గౌతముడు) రాజభవనంలో అత్యంత సురక్షితమైన జీవితాన్ని గడుపుతూ పెరిగాడు. తన 29వ ఏట ఒక రోజున రథం మీద నగరం గుండా తీసుకొనివెళ్ళమని అడిగాడు. ఆ సమయంలో సిద్ధార్థుడు తన జీవితంలో తొలిసారి ఒక వృద్ధుణ్ణి, రోగిని మరియు ఒక శవాన్ని చూశాడు. అతను సంతోషంగా, ప్రశాంతంగా ఉన్న ఒక సన్యాసిని కూడా చూశాడు.

AP SCERT

Many stories from the Upanishads tell us the importance of asking questions, whether these questions come from men, women or children.

Shvetaketu and the seed of reality

(Chhandogya Upanishad)

Rishi Uddalaka Aruni sent his son, shvetaketu, to a gurukula to learn the Vedas. When Shvetaketu returned 12 years later, his father realised he had become very proud of his learning. So Uddalaka tested him with questions on the nature of brahman, which shvetaketu could not answer.

Uddalaka proceeded to explain how brahman, though invisible, is everywhere, just as the seed of a banyan fruit seems empty when you open it, but already contains the future banyan tree; or just as all kinds of different pots can be made out of the same clay. Similarly, everything around us has emerged from the same essence - brahman. He concluded his teaching with these words, "Everything consists of this subtle essence. ... You are That, Shvetaketu."

Nachiketa and his quest (Katha Upanishad)

Once, a man was giving away all his possessions in a ritual. As his son Nachiketa kept asking him which god he would be offered to, the father became angry and answered, "I give you to Yama" - that is, to the god of death.

Nachiketa, then, proceeded to Yama's world and, after a long wait, met the mighty god. One question was on his mind - "What happens after the death of the body?"

APSCERT

ప్రశ్నలు అడగటం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఉపనిషత్తులలోని అనేక కథలు మనకు తెలియజేస్తాయి. ఈ ప్రశ్నలు పురుషులు, స్త్రీలు లేదా పిల్లల నుండి అయినా రావచ్చును.

శ్వేతకేతు మరియు సత్యమనే విత్తనము (వాస్తవమనే విత్తనం) (ఛాందోగ్య ఉపనిషత్తు)

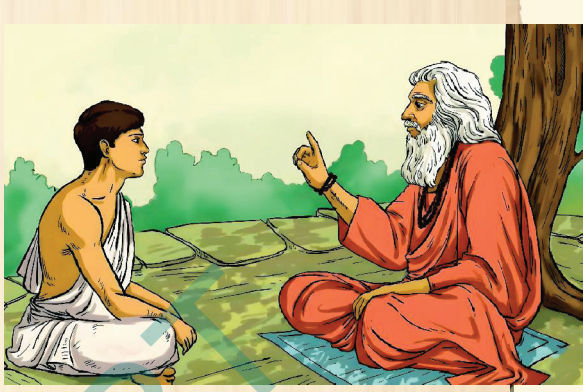

ఉద్దాలక ఆరుణుడు అనే ఋషి తన కుమారుడైన శ్వేతకేతును వేదాలు నేర్చుకోవడానికి ఒక గురుకులానికి పంపాడు. 12 సంవత్సరాల తర్వాత శ్వేతకేతు తిరిగి వచ్చాడు. తాను సాధించిన పాండిత్యానికి అతడు చాలా గర్వపడ్డాడని అతని తండ్రి గ్రహించాడు. అందువలన ఉద్దాలకుడు 'బ్రహ్మన్' యొక్క స్వభావం గురించిన ప్రశ్నలతో కుమారుని పరీక్షించాడు. అయితే శ్వేతకేతు ఆ ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పలేకపోయాడు. 'బ్రహ్మన్' కనబడకపోయినప్పటికీ ప్రతిచోటా ఉన్నాడని ఉద్దాలకుడు వివరించడం మొదలుపెట్టాడు. ఒక మర్రి విత్తనాన్ని తెరిచి చూస్తే ఏమీ ఉండదని, కానీ భవిష్యత్తులోని పెద్ద మర్రిచెట్టు అందులో ఉంటుందని అతను వివరించాడు. అన్ని రకాల కుండలు ఒకే మట్టి నుంచి తయారవుతాయని వివరించాడు. అదే విధంగా మన చుట్టూ ఉండే ప్రతి జీవరాశి 'బ్రహ్మన్' అనే ఒక పదార్థము నుంచి ఆవిర్భవించింది. "ఈ చరాచర సృష్టి అంతటిలో అతి సూక్ష్మమైన ఈ బ్రహ్మ పదార్థము కలదు -- అది నీవే" ఓ శ్వేతకేతు! అనే మాటలతో తన బోధనను ఉద్దాలకుడు ముగించాడు.

నచికేతుడు మరియు అతని అన్వేషణ (కఠోపనిషత్తు)

ఒకానొకప్పుడు ఒక వ్యక్తి తన యజ్ఞంలో భాగంగా తన ఆస్తినంతా దానం చేస్తున్నాడు. 'తనను ఏ దేవునికి ఇస్తున్నావని అతని కుమారుడైన నచికేతుడు తండ్రిని అడుగుతాడు. తండ్రికి కోపం వచ్చి అతనిని 'మరణ దేవుడైన యమునికి ఇస్తున్నానని బదులిచ్చాడు. నచికేతుడు యమలోకం వెళ్ళాడు. చాలాకాలం వేచి ఉన్న తరువాత యముని కలుసుకుంటాడు.

ఈ శరీరం చనిపోయిన తర్వాత ఏమవుతుందని నచికేతుడు ప్రశ్నిస్తాడు. యముడు సమాధానాన్ని దాటవేయడానికి ప్రయత్నించాడు. కానీ నచికేతుడు సమాధానం కావాలని పట్టుబడతాడు.

APSCERT

Yama tried to avoid answering, but the boy persisted. Pleased, Yama explained that the Atman, or self, is hidden within all creatures. It is neither born, nor does it die; it is immortal. Having acquired this profound knowledge, Nachiketa returned to his father, who welcomed him joyfully.

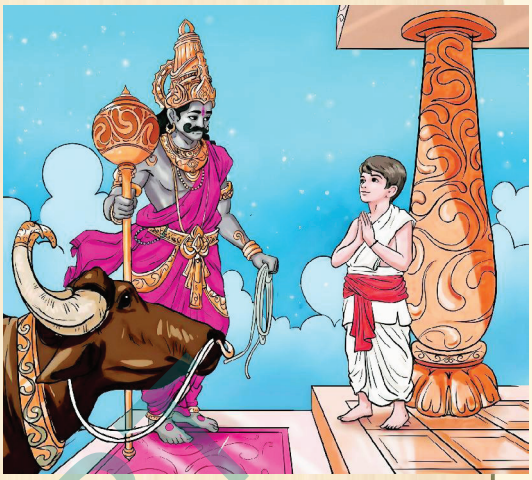

The debate of Gargi and Yajnavalkya (Brihadaranyaka Upanishad)

Once, the wise king Janaka announced a prize for the winner of a philosophical debate. Yajnavalkya, a renowned rishi, came to the king's court and defeated many scholars until Gargi, a rishika, asked him a series of questions on the nature of the world, and finally on the nature of brahman. At that point, Yajnavalkya asked her to stop asking further questions. Later, however, Gargi resumed her questions and Yajnavalkya went on to explain how brahman is what makes the world, the seasons, the rivers and everything else possible.

APSCERT

యముడు సంతోషించి "ఆత్మ అన్ని జీవులలో దాగివుంటుంది. అది చావు పుట్టుకలకు అతీతమైనది. అది అమరము, మరణము లేనిది" అని వివరిస్తాడు. ఈ పదాలలోని లోతైన జ్ఞానాన్ని గ్రహించిన నచికేతుడు ఇంటికి తిరిగి వస్తాడు. అతని తండ్రి నచికేతుని సంతోషంగా ఆహ్వానిస్తాడు.

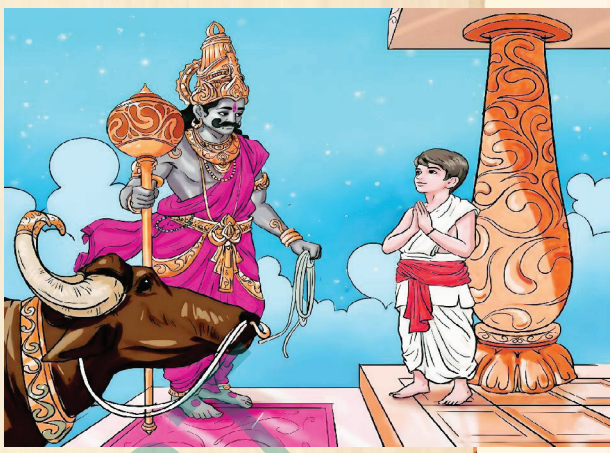

గార్గి-యాజ్ఞవల్క్యుల సంవాదము (బృహదారణ్యకోపనిషత్తు)

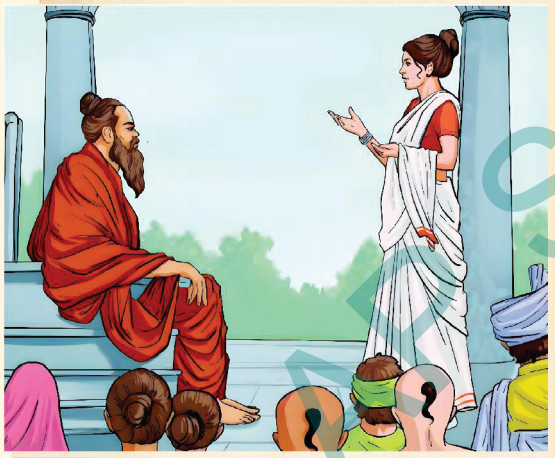

ఒకానొకప్పుడు జ్ఞాని అయిన జనక మహారాజు తాత్విక చర్చలో గెలిచిన వారికి ఒక బహుమతి ఇస్తానని ప్రకటించాడు. యాజ్ఞవల్క్యుడు అనే పేరుగాంచిన ఋషి ఆ రాజు కొలువును సందర్శించి అనేకమంది పండితులను ఓడించాడు. అయితే గార్గి అనే ఋషిక ప్రపంచం యొక్క స్వభావం, 'బ్రహ్మము' యొక్క స్వభావం గురించి యాజ్ఞవల్క్యునికి వరుస ప్రశ్నలు సంధించింది. ఆ సమయంలో యాజ్ఞవల్క్యుడు ప్రశ్నలు అడుగుట ఆపవలసిందిగా ఆమెను కోరాడు. ఆ తర్వాత గార్గి మాత్రం ప్రశ్నలు అడుగుట తిరిగి ప్రారంభించింది. 'బ్రహ్మము' ఎలా ఉంటుందో, ప్రపంచం ఎలా తయారైందో, ఋతువులు, నదులు మరియు మిగిలిన ప్రతీదీ ఎలా ఏర్పడ్డాయో యాజ్ఞవల్క్యుడు వివరించాడు.

© NCERT

Following this experience, Siddhartha decided to give up his palace life, leaving behind his wife and son. Travelling on foot as an ascetic, meeting other ascetics and scholars, he searched for the root cause of suffering in human life. After meditating for many days under a **pipal** tree at **Bodh Gaya** (today in Bihar), he attained enlightenment; he realised that avidya (ignorance) and attachment are the source of human suffering and conceived a method to remove these two causes. Siddhartha, then, became known as the **'Buddha'**, which means the **'enlightened'** or **'awakened'** one.

The Buddha started teaching what he had realised, including the idea of ahimsa, which is generally translated as **'non- violence'**, but originally means 'non-hurting' or 'non-injuring'. He also insisted on a sincere inner discipline. The following saying of his expresses this simply:

Ascetic: Someone who engages in a rigorous discipline to attain a higher consciousness.

Attachment: The condition of having a bond with someone or something, usually through sentiment or habit.

AP SCERT

ఈ అనుభవం తర్వాత సిద్ధార్థుడు తన భార్యను, కుమారుడిని విడిచిపెట్టి, తన రాజభవన జీవితాన్ని త్యజించాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. సన్యాసిగా కాలినడకన ప్రయాణిస్తూ ఇతర సన్యాసులను, పండితులను కలుసుకుంటూ, మానవ జీవితంలో దుఃఖానికి గల మూల కారణాన్ని అన్వేషించాడు. బోధగయ (బీహార్) లోని ఒక బోధివృక్షం (రావిచెట్టు) క్రింద ధ్యానం చేసిన తరువాత ఆయనకు జ్ఞానోదయం పొందాడు. అవిద్య (అజ్ఞానం), అనుబంధం మానవుని దుఃఖాలకు మూల కారణమని అతడు తెలుసుకొన్నాడు. ఆ రెండింటిని తొలగించడానికి దుఃఖాలను తొలగించుకొనే ఒక పద్ధతిని రూపొందించాడు.

సిద్ధార్థుడు అప్పటి నుండి బుద్ధుడు అని పిలువబడ్డాడు. 'బుద్ధ' అనగా 'మేల్కొన్నవాడు' లేదా 'జ్ఞాని' అని అర్థం. బుద్ధుడు తాను గ్రహించిన సత్యాలను బోధించడం ప్రారంభించాడు, అందులో 'అహింస' అనే భావన కూడా ఉంది. దీనిని సాధారణంగా హింసించకుండా ఉండటం అని అర్థం చేసుకుంటాం. 'హాని చేయకపోవడం' లేదా 'గాయపరచకుండా ఉండుట' అనేది అహింస యొక్క వాస్తవమైన అర్థం. నిజాయితీత కూడిన అంతర్గత క్రమశిక్షణ కూడా ఇతడు నొక్కి చెప్పాడు. అతని ఈ క్రింది మాట ఈ విషయాన్ని సులభంగా అర్థమయ్యేలా చెబుతుంది.

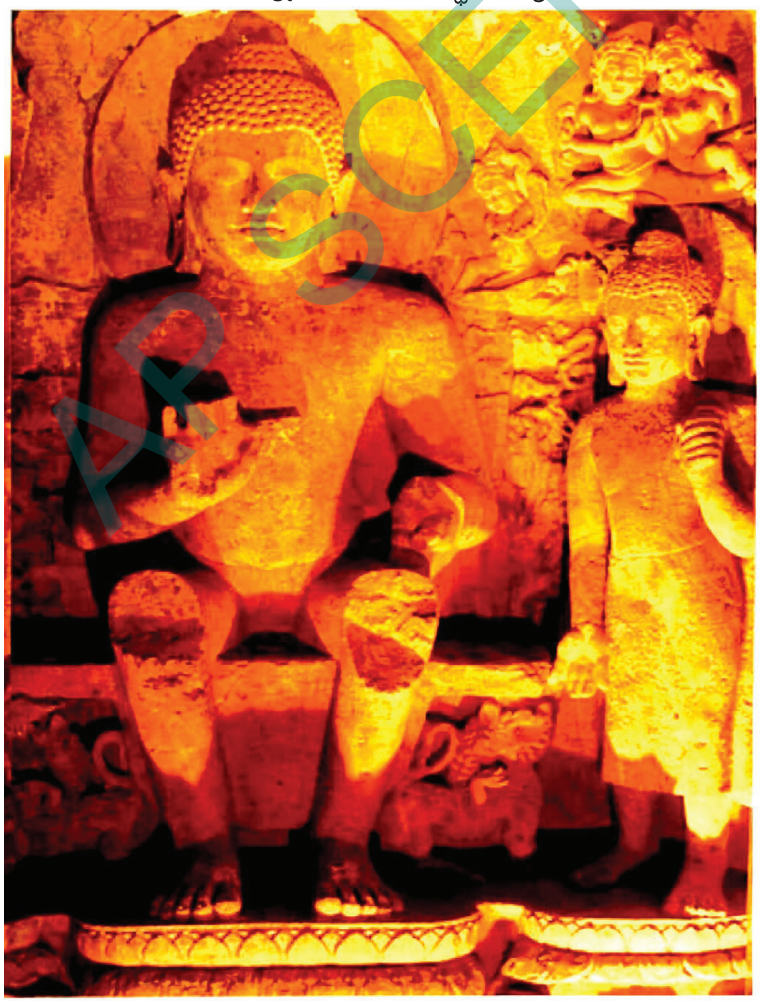

సన్యాసి: ఉన్నతమైన చైతన్య స్థితిని పొందుటకు కఠినమైన క్రమశిక్షణను పాటించే వ్యక్తి.

అనుబంధం: సాధారణంగా ఒక వ్యక్తి లేదా వస్తువుతో ఉండే బంధం. ఈ బంధం ఒక అలవాటు లేదా మానసిక అనుబంధం ద్వారా ఏర్పడుతుంది.

AP SCERT

"Not by water is one made pure, though
many people may bathe here in sacred rivers .
But one is pure in whom truth and dharma reside.
Conquering oneself is greater than conquering
a thousand men on the battlefield a thousand times."

Monk: A man who, giving up the usual life in the world, dedicates himself to religious or spiritual pursuits. A monk usually takes vows, that is, commits himself to follow strict rules for a disciplined life.

Nun: The female equivalent of a monk.

The Buddha founded the **Sangha**, a community of bhikshus or monks (and, later, **bhikshunis** or **nuns**) who dedicated themselves to practising and spreading his teachings. His influence on India, and indeed the whole of Asia, was enormous, as we will discover later; it is still perceptible today.

This stone panel, some 1,800 years old, shows the Buddha teaching

© NCERT

అనేకమంది ఇక్కడ స్నానం చేస్తున్నారు (పవిత్ర నదులలో). అయినప్పటికీ కేవలం నీటి వలననే వారు పవిత్రులు కాలేరు. ఎవరిలో అయితే సత్యం మరియు ధర్మం కొలువై ఉంటాయో వారు మాత్రమే పవిత్రులు. ఒక వ్యక్తి తనను తాను జయించడం యుద్ధభూమిలో వేయిమందిని వేయిసార్లు జయించడంకన్నా గొప్ప.

బుద్ధుడు **సంఘాన్ని** స్థాపించాడు. ఇది భిక్షువులు (మరియు తరువాత **భిక్షుణిలు** లేదా **సన్యాసినులు** కలసి ఉండే ఒక సమూహం.) వీరు బుద్ధుని బోధనలను ఆచరించడానికి, వ్యాప్తి చేయడానికి తమను తాము అంకితం చేసుకున్నారు. భారతదేశంపై, మరియు నిజానికి ఆసియా ఖండం మొత్తమ్మీద అతని ప్రభావం అపారమైనది. అది నేటికీ మనకు స్పష్టంగా కనిపిస్తోంది.

బౌద్ధ సన్యాసి: ప్రాపంచిక జీవితాన్ని వదిలి తనకు తానే మత సంబంధమైన లేదా ఆధ్యాత్మిక ఆశయాల సాధనకు అంకితమైన వ్యక్తి. సన్యాసి సహజంగా క్రమశిక్షణతో కూడిన జీవితం కొరకు కఠినమైన నియమాలను అనుసరిస్తానని ప్రతిజ్ఞ చేస్తాడు.

సన్యాసిని: పురుష సన్యాసుల వలె జీవించే స్త్రీ సన్యాసిని.

బుద్ధుడు బోధిస్తున్నట్లు చూపే ఈ శిలాఫలకం 1800 సంవత్సరాలనాటిది.

© NCERT

LET'S EXPLORE

→ Discuss the way the Buddha is depicted in the above panel.

→ Can you name some states of India or some other countries where Buddhism is a major religion even today? Try to plot these on a world map.

Jainism

Jainism is another important school of thought that became widespread at the same time, although its roots are said to be much more ancient. Just like Siddhartha Gautama, Prince **Vardhamana** was born into a royal family in the early 6th century BCE. His birthplace was near the city of **Vaishali**, in modern-day Bihar. At the age of 30, he decided to leave his home and go in search of spiritual knowledge. He practised an ascetic discipline and, after 12 years, achieved **'infinite knowledge'** or **supreme wisdom**. He became known as **'Mahavira'**, or **'great hero'**, and started preaching what he had realised.

A tradional painting of Mahavira

DON'T MISS OUT

The word 'Jain' or jaina comes from **jina,** meaning **'conqueror'.** This does not refer to the conquest of territory or enemies, but to the conquest of ignorance and attachments, so as to reach enlightenment.

Jain teachings include ahimsa, anekantavada and aparigraha. These ideas, shared to a large extent with Buddhism and the Vedantic school of thought, are central to Indian culture. The first may be illustrated by this saying of Mahavira,

APSCERT

అన్వేషిద్దాం

→ పై శిలాఫలకంలో బుద్ధుని చిత్రించిన విధానమును చర్చించుము.

→ భారతదేశంలో నేటికీ బౌద్ధ మతం ప్రధాన మతంగా గల కొన్ని రాష్ట్రాల పేర్లను చెప్పగలవా? ప్రపంచంలో అలాంటి కొన్ని దేశాల పేర్లను చెప్పగలవా? వాటిని ప్రపంచ పటంపై గుర్తించడానికి ప్రయత్నించండి.

జైన మతం

అదే సమయంలో విస్తరించిన మరొక ముఖ్యమైన ఆలోచనా విధానం జైన మతం. దీని మూలాలు చాలా ప్రాచీనమైనవని చెబుతారు. సిద్ధార్థ గౌతముని వలె **వర్ధమానుడనే** యువరాజు పూర్వ సాధారణ శకం 6వ శతాబ్దం తొలి కాలంలో ఒక రాజ కుటుంబంలో జన్మించాడు. అతని జన్మస్థలం ఆధునిక బీహార్‌లోని **వైశాలి** నగరానికి సమీపంలో ఉంది. 30 సంవత్సరాల వయస్సులో వర్ధమానుడు తన ఇంటిని విడిచిపెట్టి, ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం కోసం అన్వేషణ ప్రారంభించాడు. అతడు కఠినమైన సన్యాసనియమాలను పాటించి 12 సంవత్సరాల తరువాత **అనంతమైన జ్ఞానాన్ని** (లేదా), **అత్యున్నత జ్ఞానాన్ని** పొందాడు. అప్పటి నుండి, అతడు **మహావీరుడు** లేదా **గొప్పజ్ఞానిగా** పిలువబడ్డాడు. మహావీరుడు తాను గ్రహించిన సత్యాలను బోధించుట ప్రారంభించాడు.

మహావీరుని యొక్క ఒక సాంప్రదాయ చిత్రం

తప్పక తెలుసుకోండి

'జైన్' లేదా 'జైనా' అను పదం 'జిన' అను పదం నుండి వచ్చింది. **'జిన'** అనగా **'జయించినవాడు'** (విజేత) అని అర్థం. ఇది భూభాగం లేదా శత్రువులను జయించుటకు సంబంధించినది కాదు. అజ్ఞానాన్ని, బంధాలను జయించడాన్ని సూచిస్తుంది.

జైన బోధనలలో అహింస, అనేకంతవాదం మరియు అపరిగ్రహం ఉన్నాయి. బౌద్ధ మతం మరియు వేదాంత ఆలోచనా విధానాలలో సమానంగా ఉండే ఈ ఆలోచనలు భారతీయ సంస్కృతికి మూల స్తంభాలు. దీనిలో మొదటి అయిన అహింసను మహావీరుని ఈ క్రింది మాటల ద్వారా వివరించవచ్చు.

APSCERT

"All breathing, existing, living, sentient creatures should not be slain, nor treated with violence, nor abused, nor tormented, nor driven away."

Let us define the last two in simple terms:

- **Anekantavada** means 'not just one' aspect or perspective. That is, the truth has many aspects and cannot be fully described by any single statement.
- **'Aparigraha'** means 'non-possession' and advises detachment from material possessions, limiting oneself to what is truly necessary in life. Jainism also insists on the interconnectedness and interdependence of all creatures, from humans to invisible organisms, as they support each other and cannot live without one another. Scientists studying nature, flora and fauna, have again and again confirmed this deep truth.

The Jataka tales, which have delighted generations of Indian children and adults, tell stories of the Buddha's former births and express in simple terms the Buddhist values.

In a well-known tale, the Buddha was the king of a large troop of monkeys. They lived near a huge tree which bore fruit of divine fragrance and taste. Despite the monkey- king's instructions that no fruit should escape, one day a ripe fruit fell into the stream below. Carried by the current, it was caught in a net and taken to the palace.

AP SCERT

"శ్వాసించే, ఉనికిలో ఉన్న, జీవిస్తున్న, ప్రాణం ఉన్న అన్ని ప్రాణులను హింసించకూడదు. దుర్భాషలాడకూడదు, భాదించకూడదు లేదా తరిమివేయకూడదు

చివరి రెండు పదాలను సరళమైన మాటలలో నిర్వచించుకుందాం.

- **'అనేకాంతవాదం'** అంటే కేవలం ఒక దృష్టికోణం లేదా ఒకే దృక్పథం కాదు. అంటే సత్యానికి చాలా కోణాలుంటాయి. మరియు దానిని ఒక నిర్వచనం ద్వారా పూర్తిగా వివరించలేము.
- **'అపరిగ్రహం'** అంటే వస్తువులను 'కూడబెట్టకపోవడం'. ఈ భౌతిక సంపద పట్ల మోహం లేకుండా ఉండాలని, జీవితంలో నిజంగా అవసరమైన వాటికే పరిమితం కావాలని సలహా ఇస్తుంది. జైనమతం మానవుల నుండి కంటికి కనిపించని అన్ని జీవరాశుల వరకు, మధ్య ఉన్న పరస్పర సంబంధాన్ని మరియు పరస్పరం ఆధారపడి ఉండటాన్ని జైన మతం ప్రబలంగా ప్రబోధిస్తుంది. ఎందుకంటే, జీవులన్నీ పరస్పరం ఒకదానికొకటి సహాయకారిగా ఉంటాయని, ఒకటి లేకుండా వేరొకటి జీవించలేదని జైన మతం ప్రబోధిస్తుంది. ఈ లోతైన సత్యాన్ని ప్రకృతిని, వృక్షజాలాన్ని మరియు జంతుజాలాన్ని అధ్యయనం చేసే శాస్త్రవేత్తలు కూడా పదేపదే ధ్రువీకరించారు.

బుద్ధుని యొక్క పూర్వజన్మ వృత్తాంతాలను చెప్పే కథలను జాతకకథలు అంటారు. ఇవి బుద్ధుని యొక్క బోధనలను, విలువలను సరళమైన భాషలో ఇవి వివరిస్తాయి. ఇవి తరతరాలుగా భారతీయ పిల్లలను, పెద్దలను అలరిస్తున్నాయి.

ఒక ప్రసిద్ధి చెందిన జాతక కథలో బుద్ధుడు ఒక పెద్ద కోతుల సమూహానికి రాజు. అవి దైవికమైన సువాసన మరియు రుచి కలిగిన పండ్లను ఇచ్చే ఒక పెద్ద చెట్టు సమీపంలో నివసించేవి. ఆ పళ్ళలో ఏ ఒక్క పండూ వృధాగా పోకూడదన్న కోతిరాజు (బుద్ధుడు) ఆ కోతులను ఆదేశించినప్పటికీ, ఒక రోజు ఒక పండు క్రింద ఉన్న ప్రవాహంలోకి పడిపోయింది. అది ప్రవాహంలో కొట్టుకొనిపోయి, ఒక నదిలో చిక్కుకొని రాజభవనానికి చేరింది.

APSCERT

The king was so enchanted by its taste that he ordered his soldiers to locate the tree it came from.

After a long search, they found the tree - and the monkeys enjoying the tree's fruits. The soldiers attacked the monkeys. The only way for the monkey-king to save his monkeys was to help them cross the stream, but they could not do so on their own. Being much larger than them, the monkey-king caught hold of a tree on the other bank and let them use his body as a bridge to cross the stream, although he was severely bruised in the process and eventually died.

A name panel (at Bhathat in Madhya Pradesh) depicting the story of the monkey king.

The king, who watched the scene from a distance, was greatly moved by the monkey-king's selfless sacrifice. He thought about the role of a king with respect to his subjects.

A Jain story

Rohineya was an extraordinarily skilled burglar who evaded all attempts to catch him. On his way to a city, he accidentally heard a few sentences from a sermon that Mahavera was giving about achieving liberation from the ordinary life of ignorance. Reaching the city, Rohineya was recognised and arrested. He pretended to be a simple farmer. A minister devised a clever plan to force him to confess his identity. But Rohineya, remembering Mahavira's words, was able to detect the minister's plan and defeat it.

Feeling remorseful, Rohineya approached Mahavera, confessed his crimes, returned the stolen treasures, and asked for forgiveness. He became a monk, realised the illusion he was living in and focused on acquiring higher knowledge.

The story illustrates the importance of right action and right thinking, and also illustrates the fact that everyone should have a second chance.

AP SCERT

రాజు ఆ పండు యొక్క రుచికి ఎంతో ముగ్ధుడైనాడు. ఆ పండు ఏ చెట్టు నుండి వచ్చిందో కనుగొనమని తన సైనికులను ఆజ్ఞాపించాడు.

సుదీర్ఘ అన్వేషణ తర్వాత సైనికులు ఆ చెట్టును కనుగొన్నారు. కోతులు ఆ చెట్టు యొక్క పండ్లు తిని ఆనందిస్తున్నాయని తెలుసుకున్నారు. సైనికులు కోతులపై దాడి చేశారు. కోతులు తమంతట తాము వాగు ప్రవాహాన్ని దాటలేకపోయాయి. తన కోతిమందకు సహాయం చేయడమే తన తక్షణ కర్తవ్యమని కోతుల రాజు భావించాడు. తన శరీరాన్ని వాగు ప్రవాహము దాటడానికి వారధిగా ఉపయోగించడానికి మిగిలిన కోతులకు అవకాశమిచ్చాడు. అయితే ఈ సమయంలో కోతిరాజు తీవ్రంగా గాయపడి చివరకు మరణించాడు.

కోతి రాజు కథను చూపే ఒక రాతి పలక (మధ్యప్రదేశ్‌లోని భార్హుత్ వద్ద)

ఈ సన్నివేశాన్ని రాజు దూరం నుండి గమనించాడు. కోతిరాజు నిస్వార్థ త్యాగము రాజు హృదయాన్ని ద్రవింపజేసింది. రాజు తన ప్రజల యెడల నిర్వహించవలసిన కర్తవ్యాన్ని గురించి అతనిని ఆలోచింపజేసింది.

ఒక జైన కథ

రోహనేయుడు ఒక అసాధారణమైన నైపుణ్యం కలిగిన దొంగ. రాజభటులు అతనిని పట్టుకోవడానికి చేసిన అన్ని ప్రయత్నాల నుండి తప్పించుకొన్నాడు. ఒక రోజు రోహనేయుడు నగరానికి వెళుతున్నాడు. మహావీరుడు అజ్ఞానమైన సాధారణ జీవితం నుండి విముక్తి ఎలా సాధించాలో చేస్తున్న ప్రవచనమును అనుకోకుండా విన్నాడు. నగరానికి చేరిన వెంటనే అతనిని గుర్తించి, అదుపులోకి తీసుకొన్నారు. అతడు ఒక సాధారణ రైతులా నటించాడు. రోహనేయుని దొంగగా ఎలాగైనా ఒప్పించడానికి ఒక మంత్రి తెలివైన ఉపాయం ఆలోచించాడు. కానీ మహావీరుని యొక్క ప్రవచనాల ప్రభావంతో రోహనేయుడు మంత్రి యొక్క ఉపాయాన్ని ముందే పసిగట్టి ఓడించగలిగాడు.

రోహనేయుడు పశ్చాత్తాపం చెంది, మహావీరుని వద్దకు వెళ్లి తన నేరాలను ఒప్పుకొన్నాడు. తాను దొంగిలించిన సంపదను తిరిగి ఇచ్చి, క్షమించమని కోరాడు. అతను ఒక సన్యాసిగా మారాడు. రోహనేయుడు ఒక భ్రమలో తాను జీవిస్తున్నానన్న విషయాన్ని గ్రహించి, ఉన్నతమైన జ్ఞానసంపాదనపై దృష్టి పెట్టాడు.

ఈ కథ సరైన ఆచరణ మరియు సరైన ఆలోచన యొక్క ప్రాముఖ్యతను వివరిస్తుంది. ప్రతి ఒక్కరికీ రెండవ అవకాశం ఉండాలనే వాస్తవాన్ని కూడా ఇది తెలియజేస్తుంది.

AP SCERT

LET'S EXPLORE

Observe the above panel (from a Jain temple in New Delhi).
What is striking about it? What messages does it carry?

THINK ABOUT IT

In both Buddhism and Jainism, ahimsa means much more than refraining from physical violence against a person or an animal. It also means refraining from violence in thought, such as having ill feelings towards anyone. If we observe ourselves carefully, we may notice such negative thoughts and learn to turn them into positive ones. Sometimes such negative thoughts are even directed at ourselves!

In both Buddhism and Jainism, monks, and sometimes nuns too, began travelling across the land to spread their respective teachings far and wide. Some of them created new monasteries in faraway places, while others led ascetic lives in caves cut in the rock. Archaeological findings have revealed many traces of those monasteries, sometimes even the names of the monks who lived in the rock-cut caves and slept on the stone beds!

AP SCERT

అన్వేషిద్దాం

పైన ఉన్న రాతిఫలకాన్ని గమనించండి. (న్యూఢిల్లీలోని జైన దేవాలయం నుండి). ఇందులో ఉన్న ఆశ్చర్యపరిచే విషయం ఏమిటి? అది ఎలాంటి సందేశాన్ని ఇస్తుంది?

ఆలోచించండి

బౌద్ధ మతం మరియు జైన మతం రెండింటిలోనూ అహింస అంటే కేవలం వ్యక్తులపైన లేదా జంతువులపైన శారీరక హింసకు దూరంగా ఉండటంకంటే చాలా విస్తృతమైన అర్థం ఉంది. అంటే ఆలోచనలో కూడా హింస తలపెట్టకుండా ఉండటం. ఎవరి యెడల చెడు తలంపులు లేకుండా ఉండటం. మనల్ని మనం జాగ్రత్తగా గమనిస్తే మనలోని ప్రతికూల ఆలోచనలను గమనించుకొని వాటిని సానుకూల ఆలోచనలుగా మార్చుకోవడం నేర్చుకోవచ్చు. కొన్నిసార్లు అటువంటి ప్రతికూల ఆలోచనలు మనపై మనకే ఉండవచ్చు.

బౌద్ధం, జైన మతం రెండింటిలోనూ సన్యాసులు, కొన్నిసార్లు సన్యాసినులు తమ బోధనలను సుదూర ప్రాంతాలకు వ్యాప్తి చేయడానికి దేశవ్యాప్తంగా ప్రయాణించడం ప్రారంభించారు. కొందరు సన్యాసులు సుదూర ప్రాంతాలలో **బౌద్ధ విహారాలను** స్థాపించగా, కొందరు రాతితో తొలచబడిన గుహలలో సన్యాసి జీవితాన్ని గడిపేవారు. పురావస్తు పరిశోధనలు అలాంటి బౌద్ధ విహారాల యొక్క అవశేషాలను తెలియజేసినవి. అంతేకాకుండా **రాతితో తొలిచిన గుహలలో** నివసించిన మరియు రాతి పడకలపై నిద్రించిన సన్యాసుల పేర్లు కూడా ఇవి వెల్లడించాయి.

AP SCERT

Caves cut into the rock at Ellora (Maharashtra) between the 6th and the 10th centuries CE. Some of the caves are Hindu, others are Buddhist and Jain.

THINK ABOUT IT

In English, Hinduism, Buddhism, Jainism and Sikhism are often labelled 'religions'. You may notice that we have avoided this term, preferring 'schools of thought' and (later in this chapter) 'belief systems'. This is because there are many aspects to those schools and systems, which we will explore gradually - a philosophical aspect, a spiritual aspect, a religious aspect, an ethical aspect, a social aspect, to name a few. Many scholars agree that the word 'religion' is too limiting in the context of the Indian civilisation.

There were yet other schools of thought at the time. For example, one of them, known as the 'Charvaka' school (sometimes also 'Lokayata'), believed that this material world is the only thing that exists, and therefore there can be no life after death. This school does not seem to have gained much popularity and it disappeared with time. We mention it to show that there was a wide diversity of intellectual or spiritual belief systems; people were free to choose what suited them.

Although the Vedic, Buddhist and Jain schools had important differences, they also shared some common concepts, such as dharma, karma, rebirth, the search for an end to suffering and ignorance, and many important values. This is the 'trunk' of the tree we started this chapter with.

APSCERT

మహారాష్ట్రలోని ఎల్లోరాలో సా.శ.6వ శతాబ్దం మరియు 10వ శతాబ్దాల మధ్య కాలంలో శిలలను తొలగించి ఈ గుహలను నిర్మించారు. వీటిలో కొన్ని హిందూ గుహలు కాగా, మరికొన్ని బౌద్ధ మరియు జైన మతాలకు చెందినవి.

APSCERT

ఆలోచించండి

ఆంగ్లంలో హిందూమతం, బౌద్ధమతం, జైనమతం మరియు సిక్కు మతాలను చాలాసార్లు **'మతాలు'** అని పిలుస్తారు. ఈ పుస్తకంలో మేము ఈ పదాన్ని వాడకుండా, దీనికి బదులు (ఈ అధ్యాయం తరువాత భాగంలో) 'తాత్విక ధోరణులు', **విశ్వాస వ్యవస్థలు** అనే పదాలు వాడాము . ఎందువలన అనగా ఆ తాత్విక ధోరణులు మరియు విశ్వాస వ్యవస్థలకు అనేక కోణాలు ఉన్నాయి. ఆధ్యాత్మిక కోణము, తాత్విక కోణము, నైతిక కోణము మొదలైనవి వాటిలో కొన్ని. వీటిని మనం క్రమంగా అన్వేషిస్తాము. భారతీయ నాగరికత నేపథ్యంలో 'మతం' అనే పదం చాలా పరిమితమైనదని చాలామంది పండితులు అంగీకరిస్తారు.

ఆ కాలంలో మరికొన్ని ఇతర తాత్విక ఆలోచనా ధోరణులు కూడా ఉండేవి. ఉదాహరణకు **చార్వాక** (కొన్నిసార్లు **లోకాయత**) తాత్విక ధోరణి వీటిలో ఒకటి. మనకు కంటికి కనిపించే ఈ భౌతిక ప్రపంచం మాత్రమే ఉనికిలో ఉందని, మరణం తర్వాత జీవితం ఉండదని ఈ తాత్విక ధోరణి నమ్మింది. ఈ తాత్విక ధోరణికి అంతగా ఆదరణ లభించినట్లు మనకు కనిపించదు. కాలంతో పాటు ఇది అంతరించిపోయింది. దేశంలో మేధోపరమైన లేదా ఆధ్యాత్మికపరమైన విశ్వాస వ్యవస్థలలో ఎంతటి వైవిధ్యం ఉందో చూపించడానికి మేము ఈ విషయాన్ని ప్రస్తావిస్తున్నాము. ప్రజలు తమకు నచ్చినదానిని ఎంపిక చేసుకొనే స్వేచ్ఛ ఉండేది.

వైదిక, బౌద్ధ, జైన తాత్విక ధోరణులలో ముఖ్యమైన తేడాలు ఉన్నప్పటికీ, ధర్మం, కర్మ, పునర్జన్మ, దు:ఖం, అజ్ఞానానికి ముగింపు కోసం అన్వేషణ వంటి కొన్ని ఉమ్మడి భావనలను పంచుకుంటున్నాయి. ఈ అధ్యాయం ప్రారంభంలో మనం చెప్పుకున్న వృక్షానికి ఇది **"కాండం"** వంటిది.

Folk and Tribal Roots

The cultural roots we have seen so far are well documented in many texts. India has also had rich 'oral traditions', that is, teachings or practices transmitted through everyday practice, without written texts (this is the case of the Vedas). Among them are numerous folk traditions, that is, transmitted by common people, and tribal traditions, transmitted by tribes.

What is a tribe?

There are many definitions for this social entity. Today, anthropologists usually consider a tribe to be a group of families or clans sharing a tradition of common descent, a culture and a language, living as a close-knit community under a chief and holding no private property. Interestingly, ancient India did not have a word for 'tribe' - tribes were just different janas that lived in a specific environment, such as forests or mountains. The Constitution of India uses the terms 'tribes' and **'tribal communities'** in English, and **janajati** in Hindi. According to official figures, in 2011 India had 705 tribes spread over most States, amounting to a population of about 104 million people - more than the populations of Australia and the United Kingdom together! In the 19th century, anthropologists studying tribes often described them as 'primitive' or 'inferior' to civilised people. With deeper studies of tribal communities and their rich and complex cultures, such biased judgments have been mostly abandoned.

There has been a constant interaction between folk and tribal traditions, and the leading schools of thought such as those we mentioned in this chapter. Deities, concepts, legends and rituals have been freely exchanged in both directions. For instance, according to tradition, Jagannath, worshipped at Puri (Odisha), was originally a tribal deity; this is also the case with various forms of the mother-goddess worshipped across India. Some tribes, on the other hand, adopted Hindu deities long ago, and possess their own versions of the Mahabharata and the Ramayana - this has been well documented from India's northeastern States, all the way to Tamil Nadu.

AP SCERT

జానపద, గిరిజన మూలాలు

ఇప్పటివరకు మనం తెలుసుకొన్న సాంస్కృతిక మూలాలు అనేక గ్రంథాలలో చక్కగా నమోదు చేయబడ్డాయి. భారతదేశానికి గొప్ప మౌఖిక సంప్రదాయాలు కూడా ఉన్నాయి. లిఖిత గ్రంథాలు లేకుండా ఆచరణలో ఉన్న దైనందిన ఆధ్యాత్మిక సాధనలు, బోధనలు ఈ కోవకు చెందుతాయి (వేదాలే దీనికి ఉదాహరణ). వాటిలో సామాన్య ప్రజలచే అందించబడిన జానపద సంప్రదాయాలు, గిరిజనులచే అందించబడిన గిరిజన సంప్రదాయాలు ఉన్నాయి.

తెగ అంటే ఏమిటి?

ఈ సామాజిక అస్తిత్వానికి అనేక నిర్వచనాలు ఉన్నాయి. మానవ శాస్త్రవేత్తల అభిప్రాయంలో ఒకే ఉమ్మడి సంతతికి చెందిన సంప్రదాయాన్ని పాటించే రక్తసంబంధీకుల సమూహమే తెగ. ఒకే సంస్కృతి మరియు ఒకే భాష ఉండే కొన్ని కుటుంబాలు కలిసి తెగగా నివసిస్తారు. వీరందరూ ఒకే అధిపతి క్రింద ఒక సన్నిహిత సమాజంగా జీవిస్తారు. వీరిలో ఎవ్వరికీ ఎటువంటి వ్యక్తిగత ఆస్తులు ఉండవు. ఆశ్చర్యకరంగా ప్రాచీన భారతదేశంలో తెగ అనే పదం లేదు. వీరు అరణ్యాలు, పర్వతాల వంటి ప్రత్యేక పరిసరాలలో నివసించే భిన్నమైన వ్యక్తులు. భారత రాజ్యాంగం ఆంగ్లంలో 'తెగలు' (**tribes**) మరియు **'గిరిజన సమూహాలు'** (**tribal communities**) అనే పదాలను, హిందీలో **'జనజాతి'** అనే పదాలను ఉపయోగిస్తుంది. 2011 భారతదేశ జనాభా అధికారిక గణాంకాల ప్రకారం ఈ తెగల సంఖ్య 705. వీరు చాలా రాష్ట్రాలలో విస్తరించి ఉన్నారు. వీరి జనాభా 104 మిలియన్లు. ఇది ఆస్ట్రేలియా, గ్రేట్ బ్రిటన్ల జనాభా మొత్తంకంటే ఎక్కువగా ఉన్నది. 19వ శతాబ్దంలో తెగలపై అధ్యయనం చేసిన మానవ శాస్త్రవేత్తలు వీరిని నాగరికుల కంటే తక్కువవారిగానూ లేదా ఆదిమ మానవులుగానూ వర్ణించారు. గిరిజన సమాజాల సంపన్నమైన, మరియు సంక్లిష్టమైన సంస్కృతులపై లోతైన అధ్యయనాలు జరుగుతున్నకొలదీ, అటువంటి పక్షపాతంతో కూడిన అభిప్రాయాలను తిరస్కరించడం జరిగింది.

ఈ అధ్యాయంలో మనం ప్రస్తావించిన తాత్విక ధోరణులు మరియు జానపద, గిరిజన సంప్రదాయాల మధ్య పరస్పర చర్య నిరంతరం కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి. దేవతలు, భావనలు, పురాణ గాథలు, పూజా పద్ధతులు రెండు వైపుల ఇచ్చి పుచ్చుకోబడుతున్నాయి. ఉదాహరణకు ఒక సంప్రదాయం ప్రకారం పూరీలో పూజించబడే జగన్నాథుడు స్వతహాగా ఒక గిరిజన దైవము. భారతదేశం అంతటా పూజించబడే అమ్మవారి యొక్క వివిధ రూపాలన్నీ ఇదే కోవకు చెందుతాయి. కొన్ని తెగలు చాలాకాలం క్రితం హిందూ దేవతలను స్వీకరించాయి. రామాయణ, మహాభారతాలకు వారి స్వంత అనుసరణలు ఉన్నాయి. ఈ విషయం ఈశాన్య రాష్ట్రాల నుండి తమిళనాడు వరకు గ్రంథస్థం చేయబడ్డాయి.

AP SCERT

How have such interactions taken place for so long and so naturally? It is, in the end, because folk, tribal and Hindu belief systems have many similar concepts. For instance, in all three, elements of nature such as mountains, rivers, trees, plants and animals, and some stones too, are regarded as sacred, because there is consciousness behind all of them. Indeed, tribes generally worship many deities associated with those natural elements. For the Toda tribals of the Nilgiris of Tamil Nadu, for instance (one of them is pictured in the image on the right), over thirty peaks of this mountain range are residences of a god or a goddess; those peaks are so sacred that the Todas avoid pointing to them with a finger.

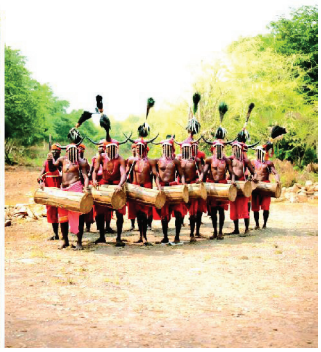

But despite this multiplicity of deities, as with Hinduism, many tribal groups have a concept of a higher divinity or supreme being. For example, in Telangana Sammakka Sarakka are worshipped as the tribal folk dieities: Modakondamma Jathara in Paderu region of Andhra Pradesh: several tribes of Arunachal Pradesh worship Donyipolo, a combined form of the Sun and the Moon who later rose to the higher status of a supreme god. This is also the case of the god Khandoba in parts of central India. In eastern India, the Munda and Santhal tribals, among others, worship Singbonga, a supreme deity who created this whole world. There are many more such examples.

The Indian sociologist André Béteille summed up this situation in these words: "The thousands of castes and tribes on the Indian subcontinent have influenced each other in their religious beliefs and practices since the beginning of history and before. That the tribal religions have been influenced by Hinduism is widely accepted, but it is equally true that Hinduism, not only in its formative phase but throughout its evolution, has been influenced by tribal religions."

Clearly, the result of this long interaction has been mutual enrichment. In this manner, folk and tribal beliefs and practices also count among India's cultural roots. We will further develop this point in the next chapter.

AP SCERT

అలాంటి పరస్పర సంబంధాలు చాలాకాలంగా సహజంగా ఎలా ఏర్పడ్డాయి? అవును, ఏర్పడ్డాయి. ఎందుకంటే జానపద, గిరిజన, హిందూ తాత్విక వ్యవస్థల మధ్య అనేక సారూప్య భావనలు ఉన్నాయి. ఉదాహరణకు ఈ మూడు తాత్విక వ్యవస్థలు ప్రకృతి అంశాలైన పర్వతాలు, నదులు, మొక్కలు, జంతువులు, కొన్ని రకాలైన రాళ్ళు మొదలైన వాటిని పవిత్రమైనవిగా పరిగణిస్తాయి. ఎందుకంటే వాటిన్నింటిలో దైవత్వం దాగి ఉంది. వాస్తవంగా గిరిజన తెగలు ఈ ప్రకృతి అంశాలతో ముడిపడి ఉన్న అనేక దేవతలను పూజిస్తారు. ఉదాహరణకు తమిళనాడులోని తోడా గిరిజన తెగవారు (కుడివైపున ఉన్న బొమ్మలో ఒకరు) తాము నివసిస్తున్న నీలగిరి కొండలలోని ముప్పై ఎత్తైన శిఖరాలు అనేకమంది దేవీదేవతలకు నివాస స్థానాలని నమ్ముతారు. తోడా ప్రజలు ఆ శిఖరాలను ఎంత పవిత్రంగా భావిస్తారంటే వాటి వైపు కనీసం వేలును కూడా ఎత్తి చూపరు.

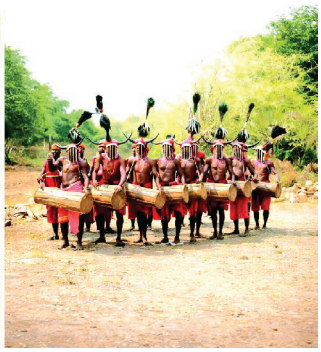

హిందూమతంలో వలె అనేక దేవతలు ఉన్నప్పటికీ, అనేక గిరిజన సమూహాలు వీటికి అతీతంగా ఒక అధిదైవతము లేదా సర్వోన్నత శక్తి ఉంది అని భావిస్తారు. ఉదాహరణకు తెలంగాణాలోని సమ్మక్క, సారక్క గిరిజన దేవతలు, ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని పాడేరు ప్రాంతంలో జరిగే "మోదకొండమ్మ" జాతర. అరుణాచల్ ప్రదేశ్‌లోని అనేక తెగలు సూర్యచంద్రుల ఉమ్మడి రూపమైన 'దోనీపోలో'ను ఆరాధిస్తారు. ఆ తరువాత అతను అత్యున్నత దేవుని స్థాయికి ఎదిగాడు. మధ్య భారతదేశంలోని అనేక ప్రాంతాలలో 'ఖండోబా' దేవుని విషయంలో కూడా ఇలానే జరిగింది. తూర్పు భారతదేశంలోని ముండా మరియు గిరిజన సంతాల్ తెగవారు ఇతర దేవతలతో పాటు ఈ మొత్తం ప్రపంచాన్ని సృష్టించిన అత్యున్నత దైవంగా భావించే సింగ్‌బోంగాను ఆరాధిస్తారు. ఇలాంటి ఉదాహరణలు ఇంకా ఎన్నో ఉన్నాయి.

భారతీయ సామాజిక శాస్త్రవేత్త అయిన **ఆండ్రే బెటెయిల్** ఈ పరిస్థితిని ఈ క్రింది విధంగా సంక్షిప్తంగా వివరించారు. "భారత ఉపఖండంలో వేలాది కులాలు మరియు తెగలు చరిత్ర ప్రారంభ కాలం మరియు అంతకు ముందు కాలం నుండి ఉన్నాయి. వారి మత విశ్వాసాలు మరియు ఆచారాలు ఒకదానికొకటి ప్రభావితం చేసుకొన్నాయి. గిరిజన మతాలు హిందూమతంచే ప్రభావితం చేయబడ్డాయనే విషయాన్ని అందరూ విస్తృతంగా అంగీకరించారు. అయితే హిందూమతం కూడా దాని నిర్మాణం మరియు పరిణామ క్రమంలో గిరిజన మతాలతో ప్రభావితం అయిందనేది అంతే సత్యం."

ఈ సుదీర్ఘ కాల పరస్పర ప్రభావముల ఫలితంగా రెండు సంప్రదాయాలు సుసంపన్నమయ్యాయని స్పష్టమవుతుంది. ఈ విధంగా జానపద మరియు గిరిజన సంప్రదాయాలు, ఆచారాలు భారతదేశ సాంస్కృతిక మూలాలలో ముఖ్యమైన భాగాలు అయ్యాయి. ఈ అంశాన్ని తదుపరి అధ్యాయంలో మరింత వివరంగా తెలుసుకోవచ్చు.

AP SCERT

Before we move on ...

- → The Vedas, India's earliest texts, gave rise to several schools of thought. Vedanta and Yoga are among the best known.
- → Buddhism and Jainism departed from the authority of the Vedas and laid emphasis on some specific values and practices.
- → Although these schools had different principles and methods, they also shared some important concepts; they were all looking for the cause of suffering and the means of removing ignorance.
- → Tribal belief systems and art have interacted for millenniums with Hinduism. There was free borrowing and giving from every side. Tribal belief systems generally regard the land and its features as sacred; they often have, at the same time, a higher concept of divinity.

The banyan tree is an apt illustration for the themes in Chapters and , and a fine symbol for Indian civilisation. With its deep root system, massive trunk and branches spreading in all directions, it can e tend to a vast area and last for many centuries. It shelters a variety of flora and fauna and encourages its branches, though united at the trunk, to throw fresh roots of their own. Indeed, Hinduism, uddhism and ainism regard the banyan tree as sacred.

© NCERT

ముగించే ముందు

→ భారతదేశ తొలి గ్రంథాలైన వేదాల నుండి అనేక తాత్విక ధోరణులు ఆవిర్భవించాయి. అందులో బాగా ప్రసిద్ధిచెందినవి వేదాంతం మరియు యోగం.

→ వేదాల ఆధిపత్యం నుండి బౌద్ధమతం మరియు జైనమతం వైదొలిగి, కొన్ని ప్రత్యేక విలువలు మరియు పద్ధతులకు ప్రాధాన్యతనిచ్చాయి.

→ ఈ తాత్విక ధోరణులు వేరు వేరు సిద్ధాంతాలు మరియు పద్ధతులు కలిగి ఉన్నప్పటికీ దుఃఖం యొక్క కారణాలను అన్వేషించుట మరియు అజ్ఞానాన్ని తొలగించుట వంటి విషయాల్లో మాత్రం ఒకే విధమైన భావనలు కలిగి ఉంటాయి.

→ గిరిజనుల ఆరాధన పద్ధతులు, కళలు, హిందూమతం వేల సంవత్సరాలుగా పరస్పరం ప్రభావితం అయ్యాయి. రెండు వైపుల ఇచ్చిపుచ్చుకోవడాలు స్వేచ్ఛగా కొనసాగుతుండేవి. గిరిజనుల ఆరాధనా విధానాలు సాధారణంగా భూమిని, దాని లక్షణాలను పవిత్రంగా భావిస్తాయి; అదే సమయంలో వారికి దైవం గురించిన ఉన్నత భావనలు కూడా ఉన్నాయి.

మర్రిచెట్టు 7 మరియు 8 అధ్యాయాలలో ఉన్న ప్రధానమైన ఇతివృత్తాలకు మర్రిచెట్టు ఒక సరైన ఉదాహరణ. భారతీయ నాగరికతకు ఒక చక్కని చిహ్నం. దీని యొక్క లోతైన మూల వ్యవస్థ, అత్యంత భారీ కాండం మరియు కొమ్మలు అన్ని దిశలలో వ్యాపించి చాలా విశాలమైన ప్రాంతంలో విస్తరించి ఉంటాయి. ఇది అనేక శతాబ్దాలపాటు ఉండి వివిధ రకాల వృక్షాలకు మరియు జంతువులకు ఆశ్రయం ఇస్తుంది. దాని కొమ్మలు విస్తరించడాన్ని ప్రోత్సహిస్తూనే కాండం వద్ద ఐక్యంగా ఉంటుంది. కొత్త ఊడలు దిగడానికి ఊతమిస్తుంది. వాస్తవానికి హిందూ, బౌద్ధ మరియు జైన మతాలు మర్రిచెట్టుని పవిత్రంగా భావిస్తాయి.

© NCERT

Questions, activities and projects

1. A student observes that many people today practice Yoga for inner peace and self-realisation. Which explanation connects this modern practice to ancient traditions?
   - A. Yoga is a modern fitness method.
   - B. Yoga has Vedic spiritual roots.
   - C. Yoga was meant only for warriors.
   - D. Yoga was not connected to spirituality.
2. True or false
   - a) The Vedic hymns were written on palm-leaf manuscripts.
   - b) The Vedas are India's oldest texts.
   - c) The Vedic statement ekam sat vipr bahudh vadanti reflects a belief in the unity of cosmic powers.
   - d) Buddhism is older than the Vedas.
   - e) Jainism emerged as a branch of Buddhism.
   - f) Both Buddhism and Jainism advocated for peaceful coexistence and the avoidance of harm to all living beings.
   - g) Tribal belief systems are limited to belief in spirits and minor deities.
3. Explain a few central ideas of Buddhism. Briefly comment upon them.
4. Discuss in class the quotation of the Buddha which begins with Not by water is one made pure, though many people may bathe here in sacred rivers to make sure that its meaning has been understood by all.
5. Explain a few central ideas of Jainism. Briefly comment upon them.
6. Make a list of popular gods and goddesses in your region and the festivals they are associated with.
7. If you were Nachiketa, what questions would you like to ask Yama? Write them down in 100-150 words.
8. Consider and discuss in class Andr B teille's thought.
9. As a class activity, list two or three tribal groups from your region or State. Document some of their art and belief systems.
10. Stage a small play with Yama, god of death, surrounded by several Nachiketas asking him questions about life.

AP SCERT

ప్రశ్నలు, కృత్యాలు మరియు ప్రాజెక్టులు

1. నేడు చాలా మంది ఆంతరంగిక ప్రశాంతత కోసం, ఆత్మసాక్షాత్కారం కోసం యోగా సాధన చేస్తున్నారని ఒక విద్యార్థి గమనించాడు. ఈ ఆధునిక అభ్యాసాన్ని పురాతన సంప్రదాయాలతో క్రింది ఏ వివరణ కలుపుతుంది?
   ఎ) యోగా అనేది ఒక ఆధునిక ఫిట్ నెస్ విధానం.
   బి) యోగాకు వైదిక ఆధ్యాత్మిక మూలాలు ఉన్నాయి.
   సి) యోగా యోధుల కోసం మాత్రమే ఉద్దేశించబడింది.
   డి) యోగాకు ఆధ్యాత్మికతతో సంబంధం లేదు.
2. క్రిందివానిలో సత్యం / అసత్యంలను గుర్తించండి.
   ఎ) వేద శ్లోకాలు తాళపత్రాల పై వ్రాయబడ్డాయి.
   బి) వేదాలు భారతదేశపు పురాతన గ్రంథాలు.
   సి) ఏకం సత్ విప్రా బహుధ వదాంతి అనే వేద వాక్యం విశ్వశక్తుల ఐక్యతపై నమ్మకాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.
   డి) బౌద్ధమతం వేదాల కంటే పురాతనమైనది.
   ఇ) జైనమతం, బౌద్ధమతం యొక్క ఒక శాఖగా ఉద్భవించింది.
   ఎఫ్) బౌద్ధమతం మరియు జైనమతం రెండూ శాంతియుత సహజీవనం మరియు సకల జీవరాశులకు హాని జరగకుండా ఉండాలని భోధించాయి.
   జి) గిరిజనుల విశ్వాసాలు ఆత్మలు మరియు చిన్న దేవతలపై నమ్మకానికి పరిమితమై ఉంటాయి .
3. బౌద్ధమతం యొక్క కొన్ని ముఖ్యమైన భావనలను వివరించండి. వాటిపై క్లుప్తంగా వ్యాఖ్యానించండి.
4. "నీటితో ఎవరూ పవిత్రులు కాలేరు. చాలా మంది ఇక్కడి పవిత్ర నదులలో స్నానం చేయవచ్చు కానీ ఆ నీటితో వారు పవిత్రులు కాలేరు " అని ప్రారంభమయ్యే బుద్ధుని ఉల్లేఖనాన్ని అందరికీ అర్థం అయ్యేలా తరగతిలో చర్చించండి.
5. జైన మతం యొక్క కొన్ని ముఖ్యమైన భావనలను వివరించండి. వాటిపై క్లుప్తంగా వ్యాఖ్యానించండి.
6. మీ ప్రాంతంలోని ప్రసిద్ధ దేవుళ్ళు, దేవతలను,వారితో సంభంధం కలిగిన పండుగలను జాబితా తయారు చేయండి.
7. మీరు నచికేతుడు అయితే, మీరు యముణ్ణి ఏ ప్రశ్నలు అడగాలనుకుంటున్నారు? వాటిని 100-150 పదాల్లో రాయండి.
8. ఆండ్రే బెటెయిల్ ఆలోచనను పరిగణనలోకి తీసుకుని తరగతిలో చర్చించండి.
9. మీ ప్రాంతం లేదా రాష్ట్రంలోని రెండు లేదా మూడు గిరిజన సమూహాలను జాబితా తయారు చేయండి. వారి కళలు, నమ్మకాలలో కొన్నింటిని నమోదు చేయండి.
10. మృత్యు దేవత యముడితో పలువురు నచికేతులు జీవితానికి సంబంధించిన ప్రశ్నలు అడుగుతున్నట్లుగా ఒక నాటకాన్ని ప్రదర్శించండి.

AP SCERT

CHAPTER

6

FAMILY AND COMMUNITY

F3A6I4

Learning Outcomes

The student will be able to-

- Explain the concept of a community and how families collectively form a community. CG - 6
- Explain the role of the family as the foundation of human society and how family members support each other. CG -1
- Analyse how different communities are interdependent. CG -1

"Love and dharma are the flower anf fruit of family life." - *Tiruvalluvar*

The Big Questions ?

1. *Why is the family unit important?*
2. *What is a community and what is its*

AP SCERT

Family

Almost all of us live in a family. The family is the fundamental and most ancient unit of any society. In Indian society today, there are several types of families - from joint families to nuclear families. A joint family has several generations living together - grandparents, parents, uncles and aunts, brothers, sisters and cousins.

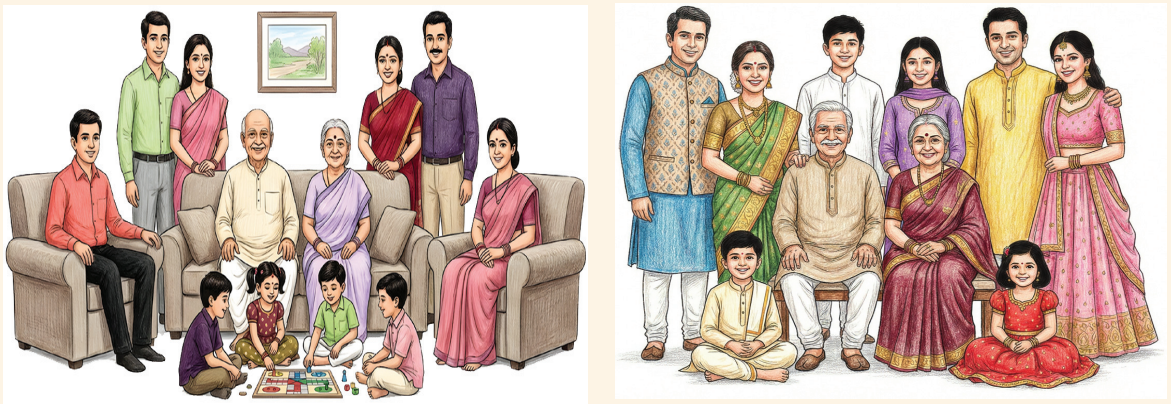

Examples of joint families

అధ్యాయం
6

కుటుంబము మరియు సమాజము

G2I1D4

అభ్యసన ఫలితాలు

విద్యార్థులు ఈ క్రింది వాటిని చేయగలుగుతారు :

- సమాజం యొక్క భావనను మరియు కుటుంబాలు నమిష్టిగా సమాజాన్ని ఎలా ఏర్పరుస్తాయో వివరించగలుగుతారు. CG - 6
- మానవ సమాజానికి పునాదిగా కుటుంబం యొక్క పాత్రను మరియు కుటుంబ సభ్యులు ఒకరినొకరు ఎలా ఆదరిస్తారో వివరించగలుగుతారు. CG -1
- వివిధ సమాజాలు ఎలా పరస్పరం ఆధారపడి ఉన్నాయో విశ్లేషించగలుగుతారు. CG -1

"ప్రేమ మరియు ధర్మం అనేవి కుటుంబ జీవితంలోని పుష్పము మరియు ఫలం వంటివి." *-తిరువళ్ళువర్*

ప్రధాన ప్రశ్నలు ?

1. కుటుంబ వ్యవస్థ ఎందుకు ముఖ్యమైనది?
2. సమాజము అనగా ఏమి మరియు దాని పాత్ర ఏమిటి?

AP SCERT

కుటుంబము

మనమంతా దాదాపుగా ఒక కుటుంబంలో జీవిస్తాము. కుటుంబ వ్యవస్థ అనేది ఏ సమాజానికైనా ప్రాథమిక మరియు అతి ప్రాచీనమైన వ్యవస్థ. నేటి భారతీయ సమాజంలో ఉమ్మడి కుటుంబాల నుండి వ్యష్టి కుటుంబాల వరకూ అనేక రకాల కుటుంబాలు ఉన్నాయి. ఉమ్మడి కుటుంబంలో తాతలు, బామ్మలు, తల్లిదండ్రులు, పెదనాన్నలు, బాబాయిలు, పెద్దమ్మ, పిన్ని, అన్నదమ్ములు వంటి వారితో కలిసి నివసిస్తారు.

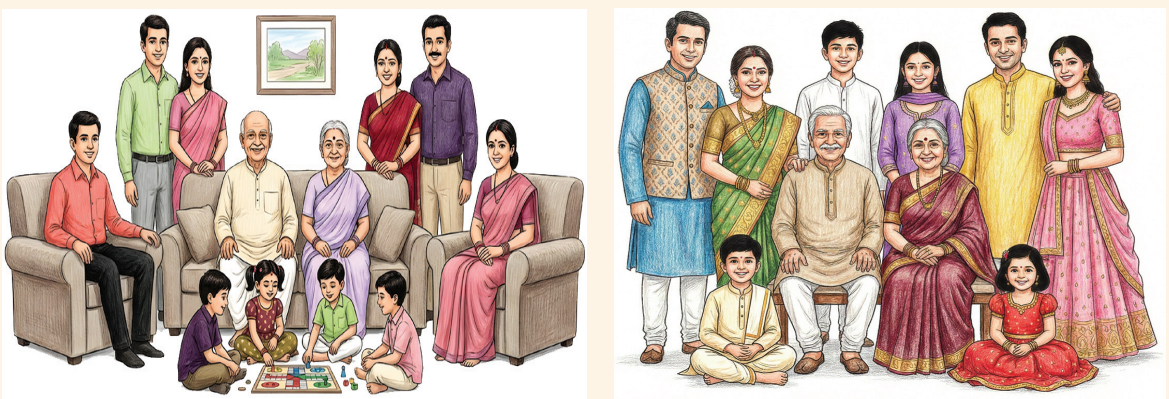

ఉమ్మడి కుటుంబాలకు ఉదాహరణలు

Examples of Nuclear families

A nuclear family, on the other hand, is limited to a couple and their children, and sometimes one parent and children.

LET'S EXPLORE

→ What types of families do you see in your neighbourhood? List the type with the number of households for each type.

→ What types are more frequent? Why do you think this is so?

→ As a class activity, compare with your classmates findings and discuss.

In English, there are not many terms to describe family relationships; we saw some of them in the first paragraph. Indian languages have many more terms. For example, "in Telugu there is Attha, Pinni, Mama, Peddamma, Pedananna, Babai, Thatha, Ammamma and many more... Some languages, such as Tamil, also have different terms for elder brother sister or younger brother sister. But what is the word for 'cousin' in an Indian language? In most Indian languages, you will find that there is no such word! That is because cousins are only 'brothers' and 'sisters'. This emphasises the deep bonds among all the children in the family.

LET'S EXPLORE

→ Make a list of all the members of your family you can think of, including a few distant relatives. List their terms in your mother tongue or regional language and try to find the equivalent in English. Two examples are below for Hindi:

Name	Term in Hindi	Description term in English
Rani	बहन	mother's sisters's daughter (cousin) (among other possible meanings)
Sameer	चाचा	father's younger brother (uncle)

APSCERT

వ్యష్టి కుటుంబాలకు ఉదాహరణలు

కానీ వ్యష్టి కుటుంబంలో (చిన్న కుటుంబం) దంపతులు మరియు వారి పిల్లలు, కొన్నిసార్లు తల్లి లేదా తండ్రి మరియు పిల్లలు మాత్రమే ఉంటారు.

అన్వేషిద్దాం

→ మీ ఇరుగు పొరుగున ఏయే కుటుంబాలు ఉన్నాయి ?
ఏ రకానికి చెందిన కుటుంబాలు ఎన్ని వున్నాయో జాబితా తయారు చేయండి.

→ ఏ రకం కుటుంబాలు ఎక్కువగా ఉన్నాయి? ఎందుకు ఇలా ఉన్నాయని మీరు అనుకుంటున్నారు?

→ తరగతి కృత్యంగా, మీ సహవిద్యార్థులు కనుగొన్న వివరాలతో పోల్చి చర్చించండి.

కుటుంబ సంబంధాలను తెలపడానికి ఇంగ్లీష్ భాషలో ఎక్కువ పదాలు లేవు; వాటిలో కొన్ని మొదటి పేరాలో చూశాం. కానీ భారతీయ భాషల్లో ఇలాంటి సంబంధాలను తెలియజేసే పదాలు చాలా ఎక్కువ. ఉదాహరణకు, తెలుగులో అత్త, పిన్ని, మామ, పెద్దమ్మ, పెద్దనాన్న, బాబాయి, తాత, అమ్మమ్మ ఇలా మరెన్నో ప్రత్యేక పదాలు కూడా ఉన్నాయి. కానీ భారతీయ భాషల్లో ముఖ్యంగా తమిళంలో అన్న/అక్క, తమ్ముడు, చెల్లి– అని నేరుగా సూచించే ప్రత్యేక పదాలు కూడా వున్నాయి. కానీ భారతీయ భాషల్లో **'కజిన్'** అని చెప్పడానికి ఏదైనా పదం ఉందా? చాలా భారతీయ భాషల్లో అటువంటి పదమే ఉండదు! ఎందుకంటే మన సంస్కృతిలో కజిన్లను కూడా అన్నదమ్ములు, అక్క చెల్లెమ్ములు గానే భావిస్తారు. దీనివల్ల కుటుంబంలోని పిల్లలందరి మధ్య ఉన్న ఆత్మీయత, అనుబంధం ఎంత గాఢంగా ఉంటుందో స్పష్టమవుతుంది.

అన్వేషిద్దాం

→ మీ కుటుంబ సభ్యులందరిలో, దూరపు బంధువులను కూడా కలుపుకుని మీకు గుర్తున్న వారందరి జాబితాను తయారు చేయండి, వారి పేర్లను మీ మాతృభాషలో లేదా ప్రాంతీయ భాషలో రాసి, వాటికి ఆంగ్లంలో సమానమైన పదాలను కనుగొనడానికి ప్రయత్నించండి. హిందీ భాషలో రెండు ఉదాహరణలు క్రింద ఇవ్వబడ్డాయి.

పేరు	హిందీ పదము	వివరణ / ఆంగ్లపదము
రాణి	बहन	అమ్మవాళ్ళ అక్క/చెల్లెలు కూతురు (కజిన్)
సమీర్	चाचा	నాన్న గారి చిన్న తమ్ముడు (బాబాయి, చిన్నాన్న –అంకుల్)

AP SCERT

→ Notice how, quite often, a single word in your mother tongue or regional language requires several words in English to give a precise definition.

Roles and Responsibilities

Relationships among family members are based on love, care, cooperation and interdependence. **'Cooperation'** means **'working together'**. Each member of the family has a role and responsibility towards other members. For instance, parents are responsible for raising their children to become happy individuals and responsible members of the society. But also, as children grow up, they take on more responsibilities in the home to help other family members whether parents or a sister or a brother, etc. Through daily practice, children learn to participate in the life of the household. In many homes, children also learn some of the traditions and practices their family has been following for generations.

LET'S EXPLORE

Answer these questions and compare your answers with a few classmates:

→ Who in your family decides what is to be bought from the market?

→ Who cooks food in your home?

→ Who is the oldest person in your family?

→ Who cleans the floor in your home?

→ Who washes utensils in your home?

→ Who helps you to do your homework?

Following our dharma, or doing our duty, has been an important principle of Indian culture. The family is also a **'school'**, where children learn important values such as ahimsa, dana (giving), seva (service) and tyaga (sacrifice). Individuals in the family often give up their own needs to take care of the family's needs.

AP SCERT

→ చాలా సందర్భాలలో మీ మాతృభాషలో లేదా స్థానిక భాషలో ఉన్న ఒకే ఒక్క పదానికి ఖచ్చితమైన వివరణ ఇవ్వడానికి ఇంగ్లీష్‌లో అనేక పదాలు అవసరం అవుతాయి. గమనించారా?

పాత్రలు మరియు బాధ్యతలు

కుటుంబ సభ్యుల మధ్య ఉన్న సంబంధాలు ప్రేమ, శ్రద్ధ, సహకారం మరియు పరస్పరం ఒకరిపై ఒకరు ఆధారపడడం వంటి వాటితో ఉంటాయి. **'సహకారం'** అంటే **'కలిసి మెలసి పనిచేయడం'**. ప్రతి కుటుంబ సభ్యుడికి తన కుటుంబం లోని ఇతర సభ్యుల పట్ల ఒక బంధం (పాత్ర) మరియు బాధ్యత ఉంటుంది. ఉదాహరణకు, తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లలను సంతోషంగా ఉండేలాగా, సమాజంలో బాధ్యతగల పౌరులుగా మెలిగేలాగా బాధ్యత వహిస్తారు. అదే సమయంలో, పిల్లలు పెద్దవారవుతున్న కొద్దీ, ఇంటిలోని ఇతర కుటుంబ సభ్యులకు అనగా తల్లిదండ్రులు, అక్క, తమ్ముడు, చెల్లి మొదలైన వారికి సహాయం చేసే బాధ్యతలను స్వీకరిస్తారు. రోజువారి అభ్యాసం ద్వారా, పిల్లలు కుటుంబ జీవితంలో పాల్గొనడం నేర్చుకుంటారు. అనేక ఇళ్లలో, పిల్లలు తమ కుటుంబం తరతరాలుగా పాటిస్తున్న కొన్ని సంప్రదాయాలు మరియు ఆచారాలను కూడా నేర్చుకుంటారు.

అన్వేషిద్దాం

ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానాలు ఇవ్వండి మరియు మీ తరగతిలోని కొద్దిమంది సహచర విద్యార్థుల సమాధానాలతో పోల్చండి:

→ మీ కుటుంబంలో ఇంటికి అవసరమైన వస్తువులు మార్కెట్ నుంచి ఏమి కొనాలి అనే విషయాన్ని ఎవరు నిర్ణయిస్తారు?

→ మీ ఇంట్లో "భోజనం" ఎవరు వండుతారు?

→ మీ కుటుంబంలో అందరికన్నా పెద్దవారు ఎవరు?

→ మీ ఇంట్లో నేల శుభ్రం (ఇల్లు తుడవడం) చేసేది ఎవరు?

→ మీ ఇంట్లో అంట్లు ఎవరు తోముతారు?

→ మీ హోంవర్క్ చేయడంలో మీకు ఎవరు సహాయం చేస్తారు?

మన ధర్మాన్ని అనుసరించడం, లేదా మన బాధ్యతను నిర్వర్తించడం, భారతీయ సంస్కృతిలో ఒక ముఖ్యమైన సూత్రంగా పరిగణించ బడుతుంది. కుటుంబం కూడా ఒక **'పాఠశాల'** వంటిదే, అక్కడ పిల్లలు అహింస, దానం, సేవ, త్యాగం వంటి ముఖ్యమైన విలువలను నేర్చుకుంటారు. కుటుంబంలోని వ్యక్తులు తరచుగా తమ అవసరాలను పక్కన పెట్టి కుటుంబ అవసరాలను తీర్చడానికి ముందుకు వస్తుంటారు.

AP SCERT

Geethika lives with her family in a town in Andhra Pradesh. Her father runs a small business and her mother is a teacher in a nearby school. Geethika has a younger brother. Her grandmother, Nanamma. (father's mother), Babai (father's brother or paternal uncle) and her Pinni (aunt or uncle's wife) live with them. They have a daughter, Geethika's cousin, who she calls Chinni. Geethika's uncle has just lost his job and her aunt is a homemaker. The whole family was preparing for the festival of Sankranthi. Nanamma told Geethika's father that his brother was having financial difficulties, so they were not able to buy new clothes for the festival. When Geethika's parents took her and her brother shopping, they bought new clothes not only for themselves, but also for Babai (Chinnanna), Pinni and Chinni. As a result, Geethika did not get the silk dress she had expected; she had to settle for a simple cotton one. Nanamma explained to Geethika that this is how families support each other and share what they have. Geethika did not mind her simpler dress. She was happy that everyone could get some new clothes.

LET'S EXPLORE

→ Draw a simple tree of this family of seven members.

→ Why do you think Geethika's parents bought clothes for everyone?

→ What would you have done if you were in Geethika's place?

That story was set in Andhra Pradesh. Let us now travel northeast, to a village in Meghalaya.

My name is Tenzing. I love the mountains we live in, though life is sometimes hard. My father runs a small grocery store. After my mother became busy in a local handicraft cooperative, making our beautiful traditional fabrics, wood carvings and other items for sale to tourists, my father joined in cleaning the house, taking care of our small vegetable garden and other household chores. Often, he helps my grandmother prepare food for us all.

Grandmother always has all sorts of interesting stories to tell me, with humour and wisdom; no one seems to understand people better than her! Grandfather helps me with my homework and takes me to the school bus stop. He is also actively involved in social work in our colony and is always offering his help to others. For example, when there is a power failure in our area, he goes and registers a complaint at the nearby office.

AP SCERT

ఇప్పుడు అలాంటి ఒక కథను చూద్దాం. గీతిక ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని ఒక పట్టణంలో తన కుటుంబంతో కలిసి నివసిస్తుంది. ఆమె తండ్రి ఒక చిన్న వ్యాపారం నిర్వహిస్తారు మరియు ఆమె తల్లి దగ్గరలో ఉన్న ఒక పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయురాలిగా పనిచేస్తున్నారు. గీతికకి ఒక తమ్ముడు ఉన్నాడు. ఆమె నానమ్మ (తండ్రి తల్లి), బాబాయి/చిన్నాన్న (తండ్రి తమ్ముడు) మరియు పిన్ని (బాబాయి భార్య) కూడా వాళ్లతోనే ఉంటారు. వారికి ఒక కుమార్తె ఉంది; ఆమె గీతికకి చెల్లెలు (కజిన్), గీతిక ఆమెను చిన్నీ అని పిలుస్తుంది. గీతికకి బాబాయికి ఇటీవల ఉద్యోగం పోయింది, పిన్ని గృహిణి. మొత్తం కుటుంబం సంక్రాంతి పండుగకు సిద్ధమవుతోంది. గీతిక వాళ్ళ నానమ్మ, ఆమె తండ్రికి, బాబాయి కొంత ఆర్థిక ఇబ్బందుల్లో ఉన్నాడని, అందువల్ల పండుగకు కొత్త బట్టలు కొనలేకపోతున్నాడని చెప్పింది. అప్పుడు గీతిక తల్లిదండ్రులు గీతికను, ఆమె తమ్ముడిని షాపింగ్‌కు తీసుకెళ్లినప్పుడు, తమకు కొత్త బట్టలతో పాటు బాబాయికి, పిన్నికి, చిన్నీకి కూడా కొత్త బట్టలు కొనిపెట్టారు. ఫలితంగా గీతిక ఆశించిన పట్టు బట్టలు తనకు దక్కలేదు; బదులుగా ఆమె ఒక సాధారణ నూలు గౌను తీసుకోవాల్సివచ్చింది. గీతిక వాళ్ళ నాన్నమ్మ, కుటుంబ సభ్యులు ఒకరికి ఒకరు సహకరించుకోవాలని, మనకున్నది పంచుకోవాలని చెప్పింది. గీతిక తనకు సాధారణమైన దుస్తులు లభించినందుకు విచారపడలేదు. ప్రతి ఒక్కరికీ కొత్త బట్టలు వచ్చినందుకు ఆమె సంతోషించింది.

అన్వేషిద్దాం

→ ఈ కుటుంబానికి చెందిన ఏడుగురు సభ్యుల వంశ వృక్షాన్ని గీయండి.

→ ఎందుకు గీతిక తల్లిదండ్రులు అందరికీ బట్టలు కొనిచ్చారని అనుకుంటున్నావు?

→ గీతిక స్థానంలో మీరు ఉంటే ఏమి చేసే వారు?

ఈ కథ ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రాష్ట్రానికి చెందినది. ఇప్పుడు ఈశాన్య రాష్ట్రమైన మేఘాలయకు వెళ్దాం రండి.

నా పేరు టెన్జింగ్. మేము నివసించే ప్రాంతంలో గల పర్వతాలంటే నాకు ఇష్టం. ఒక్కొక్కసారి ఇక్కడ జీవనం కష్టంగా అనిపిస్తుంది. మా తండ్రి ఒక చిన్న కిరాణా దుకాణం నడుపుతారు మా తల్లి స్థానిక హస్తకళల (హ్యాండీక్రాఫ్ట్) సహకార సంఘంలో చేరి సాంప్రదాయ అందమైన వస్త్రాలు, చెక్కపై చెక్కిన ఆకృతులు తయారుచేసి అమ్ముతుంది. ఆమె పనిలో తీరిక లేకుండా ఉండడంతో, మా ఇంటిని శుభ్రం చేయడం, మా చిన్న కూరగాయల తోటను చూసుకోవడం మరియు ఇతర ఇంటి పనులలో మా తండ్రి సహకరిస్తారు. చాలా సార్లు మా అందరికీ భోజనం సిద్ధం చేయడంలో ఆయన మా నాన్నమ్మకు సహాయం చేస్తారు.

నాన్నమ్మ ఎల్లప్పుడూ నాకోసం వినోదంగా, జ్ఞానంతో నిండిన ఎన్నో ఆసక్తికరమైన కథలు చెబుతూ ఉంటుంది; ఆమెలాగా ప్రజలను అర్థం చేసుకునే వారు ఎవరూ లేరు. తాతయ్య, నాఇంటి పని (హోమ్ వర్క్) చేయడంలో సహాయం చేస్తాడు, అలాగే స్కూల్ బస్సు స్టాప్‌కి కూడా తీసుకెళ్తాడు. మా కాలనీలో జరిగే సామాజిక కార్యక్రమాల్లో కూడా ఆయన చురుకుగా పాల్గొంటాడు మరియు ఎప్పుడూ అందరికీ సహాయం చేసేందుకు సిద్ధంగా ఉంటాడు. ఉదాహరణకు మా ప్రాంతంలో కరెంటు పోతే, దగ్గర్లో ఉన్న కార్యాలయంలో ఫిర్యాదు నమోదు చేస్తాడు.

APSCERT

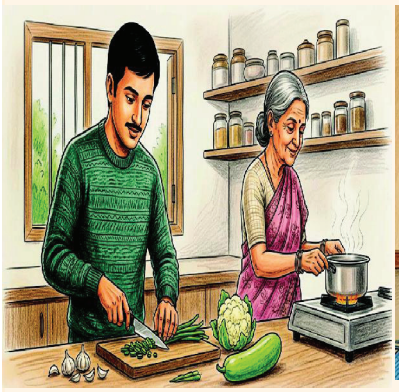

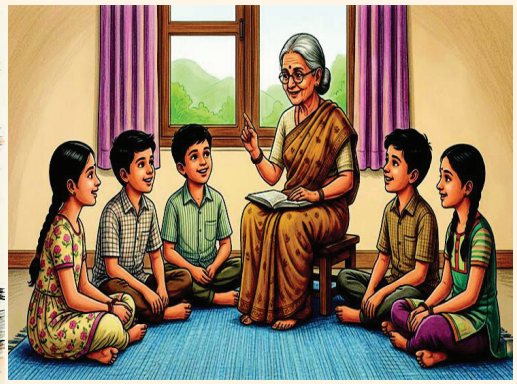

When our neighbours' house got damaged in a storm, he collected some money from the whole neighbourhood to help with repairs. We are lucky that my parents can take care of our basic necessities like food and clothing. When any special expenses come up, I have often seen that they discuss them together. Mother says that we should always try to save some money for any unexpected needs that may arise in the future.

THINK ABOUT IT

→ Why does Tenzing's father consult his wife for special expense?

→ How do you feel about his participation in household chores?

→ What role do the grandparents fulfil?

LET'S EXPLORE

→ Create a story of a family somewhere in India, where we see some family values practised. Share it with your class either through writing or drawing.

→ Stage a small drama with all your classmates around two or three families. The play you write could include some challenging situations that the families faced, and show how they are resolved.

→ In the stories of Geethika and Tenzing, we see examples of joint families. What do you think are the aspects of modern living that make some couples opt for a nuclear family (i.e., living apart from older generations or other relatives) What could be some advantages as well as disadvantages of the two kinds of families?

Community

Families are connected not only within themselves, but also with other families and the people around them. Such a group of connected people may be called **'community'** (there are other meanings for 'community', depending on the context). Members of a community come together for various reasons, like celebrating festivals and organising feasts, weddings and other events. In some villages, people come together to support each other with agricultural practices like land preparation, sowing and harvesting.

AP SCERT

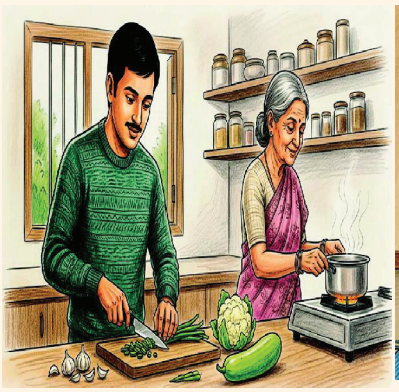

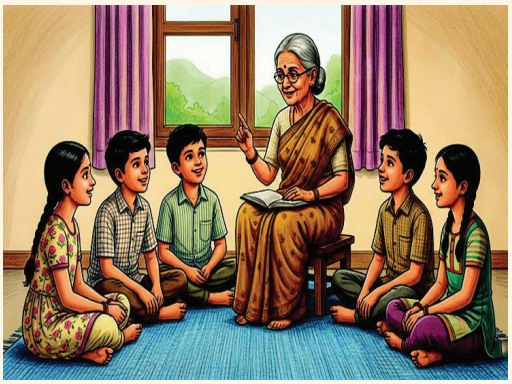

మా పొరుగున ఉన్న ఇల్లు తుఫాన్‌లో దెబ్బతిన్నప్పుడు, మరమ్మత్తులకు సహాయం చేయడానికి కాలనీ మొత్తం నుంచి డబ్బు సేకరించాడు. మన ప్రాథమిక అవసరాలైన ఆహారం, దుస్తులు వంటి వాటిని మన తల్లి దండ్రులు చూసుకోగలుగుతున్నందుకు మనమంతా చాలా అదృష్టవంతులం. ఏవైనా ప్రత్యేక ఖర్చులు వచ్చినపుడు, వారు ఇద్దరూ కలిసి మాట్లాడుకుని నిర్ణయం తీసుకోవడం నేను తరచూ చూస్తుంటాను. భవిష్యత్తులో ఎప్పుడైనా ఊహించని అవసరాలు రావచ్చని, అందుకోసం కొంత డబ్బు పొదుపు చేయాలని అమ్మ ఎల్లప్పుడూ చెబుతూ ఉంటుంది.

ఆలోచించండి

→ ప్రత్యేక ఖర్చుల విషయంలో టెన్జింగ్ తండ్రి తన భార్యను ఎందుకు సంప్రదిస్తాడు?

→ ఇంటి పనుల్లో అతను పాలుపంచుకోవడం పట్ల మీ అనుభూతి ఏమిటి?

→ తాతయ్యలు, మరియు నాన్నమ్మ ఏ విధమైన పాత్ర నిర్వర్తిస్తున్నారు?

అన్వేషిద్దాం

→ భారతదేశంలోని ఏదైనా ప్రాంతం నుండి విలువలు పాటించే కుటుంబ గాథను వ్రాత రూపంలో గాని బొమ్మల రూపంలో గాని తయారు చేయండి, దానిని మీ తరగతిలోని విద్యార్థులతో పంచుకోండి.

→ మీ తరగతిలోని సహావిద్యార్థులతో కలిసి సుమారు రెండు లేదా మూడు కుటుంబాలను ఆధారంగా చేసుకొని ఒక చిన్న నాటకం ప్రదర్శించండి. మీరు రాసే నాటకంలో ఆ కుటుంబాలు ఎదుర్కొన్న కొన్ని సమస్యాత్మక పరిస్థితులను చేర్చి, అవి ఎలా పరిష్కరించబడ్డాయో చూపండి.

→ గీతిక మరియు టెన్జింగ్ కథల్లో మనం ఉమ్మడి కుటుంబాలను ఉదహరించాము. ఆధునిక జీవనశైలిలో కొంత మంది దంపతులు చిన్న కుటుంబాలను (అంటే పెద్దలతో గానీ, ఇతర బంధువులతో గానీ కలిసి ఉండని కుటుంబాలను) ఎందుకు ఎంచుకుంటారని మీరు భావిస్తున్నారు? ఈ రెండు రకాల కుటుంబాల ప్రయోజనాలు మరియు లోపాలు ఏమిటి?

సమాజం

కుటుంబాలు తమలోతామే కాకుండా ఇతర కుటుంబాలతో, చుట్టుపక్కల ఉన్న మనుషులతో కూడా అనుసంధానమై ఉంటాయి. ఇలా అనుసంధానమైన మానవ సమూహాన్ని **'సముదాయం/సమాజం'** అని అంటారు (సందర్భానుసారంగా **'community'** అనే పదానికి మరిన్ని అర్థాలు కూడా ఉంటాయి). ఒక సముదాయంలోని సభ్యులు పండుగలు, విందులు, వివాహాలు మరియు ఇతర కార్యక్రమాలను నిర్వహించే నిమిత్తం కలుస్తుంటారు. కొన్ని గ్రామాలలో, పొలాన్ని సిద్ధం చేయడం, విత్తనాలు నాటడం, పంటలను కోయడం వంటి వ్యవసాయ కార్యక్రమాల్లో ఒకరికి ఒకరు సహాయపడేందుకు గ్రామస్తులు కలిసికట్టుగా పనిచేస్తారు.

APSCERT

Over time, communities often agreed upon some practices on the use of shared natural wealth and resources such as water, grazing lands and forest produce. This is the case with many tribal communities. To some extent, this remains the case in village communities in rural India today. Such practices we may call them 'rules' though they were rarely written down have provided communities a secure access to resources. But it also means that all families and individuals within the community have specific duties to perform. Otherwise, the community will not function smoothly.

DON'T MISS OUT

- Year after year, the region around the town of Jhabua, in Madhya Pradesh, suffered from an acute water crisis. Following their halma tradition of coming together to support any individual or family in times of crisis, the Bhil community decided to plant thousands of trees in hundreds of villages. The Bhils also dug many trenches to conserve rainwater and created other water harvesting structures. They did not get paid for this work but did it as their duty towards their community and the environment. In the halma tradition, the objective is to serve Mother Earth. In 2019, Shri Mahesh Sharma of the Shivganga movement was honoured with the Padma Shri award for his transformational work with the Bhil communities.
- During the floods of vijayawada in 2024, roads turned to rivers and people could no longer move around. Almost all shops were closed and services interrupted. Many private groups, in particular spiritual and religious organisations, cooked large quantities of food and distributed it to people who needed it.
- There are many more such examples of people coming together to do something for the benefit of the community without expecting anything in return. Have you heard of any?

The real-life stories above illustrate community in a rural context. Community is also present in an urban context, although it may function a little differently. Let us see an example from another real-life story.

AP SCERT

కాలక్రమేణా, నీరు, మేతభూములు, అటవీ ఉత్పత్తులు వంటి సహజ సంపదల వినియోగానికి సంబంధించి కొన్ని సామూహిక ఆచారాలు ఏర్పడ్డాయి. అనేక గిరిజన సమాజాల్లో ఇవి ఇప్పటికీ కనిపిస్తాయి. గ్రామీణ భారతదేశంలోని కొన్ని గ్రామీణ సమాజాలలో కూడా ఇవే ఆచారాలు కొంతమేరకు కొనసాగుతున్నాయి. ఈ విధమైన ఆచారాలు (వీటిని 'నిబంధనలు' అని కూడా పిలవవచ్చు) సహజంగా రాయబడి ఉండవు. సమాజానికి సహజ వనరులను సురక్షితంగా వినియోగించే అవకాశాన్ని కల్పించాయి. అయితే, అదే సమయంలో, సమాజంలోని ప్రతి కుటుంబం, ప్రతి వ్యక్తి కొన్ని బాధ్యతలను నిర్వర్తించాల్సి ఉంటుంది. లేకపోతే, సముదాయం/సమాజం సజావుగా నడవదు.

తప్పక తెలుసుకోండి

- మధ్యప్రదేశ్ రాష్ట్రంలోని జభువా పట్టణానికి చుట్టుపక్కల ఉన్న ప్రాంతం, వరుసగా ఏటా తీవ్ర నీటి ఎద్దడిని ఎదుర్కొంటూ వచ్చేది. సంక్షోభ సమయంలో వ్యక్తిగత లేదా కుటుంబానికి సహాయం చేయడానికి కలిసి రావడం అనే తమ 'హల్మా' సంప్రదాయాన్ని అనుసరించి, భిల్ సమాజం వందలాది గ్రామాల్లో వేలాది చెట్లను నాటాలని నిర్ణయించింది. భిల్లులు వర్షపు నీటిని సంరక్షించడానికి అనేక కందకాలను త్రవ్వడమేగాక, ఇతర నీటి సంరక్షణ నిర్మాణాలను కూడా ఏర్పాటు చేశారు . ఈ పనికి వారికి ఎలాంటి పారితోషికం లభించనప్పటికీ, ఇది తమ సమాజం మరియు పర్యావరణం పట్ల బాధ్యతగా భావించి చేశారు. హల్మా సంప్రదాయంలో లక్ష్యం 'భూమాత'కు సేవ చేయడం. 2019లో, భిల్ సమాజాలలో పరివర్తన కోసం చేసిన కృషికి గుర్తింపుగా, శివగంగ ఉద్యమానికి చెందిన శ్రీ మహేష్ శర్మ గారు పద్మశ్రీ పురస్కారంతో సత్కరించబడ్డారు.
- 2024 విజయవాడ వరదల సమయంలో రహదారులు నదుల్లా మారిపోయాయి. ప్రజలు ఎక్కడికీ వెళ్లే స్థితిలో లేరు. దాదాపు అన్ని దుకాణాలు మూతపడగా, సేవలు కూడా నిలిచిపోయాయి. చాలా ప్రైవేట్ సంస్థలు, ముఖ్యంగా ఆధ్యాత్మిక మరియు మత సంస్థలు, భారీగా ఆహారం వండి అవసరమైన వారికి పంపిణీ చేశాయి.
- ఎటువంటి ప్రతిఫలం ఆశించకుండా, సమాజం కోసం కలిసి పనిచేసిన ప్రజల గురించి, ఇలాంటివి ఎన్నో ఉదాహరణలు ఉన్నాయి. అలాంటి సంఘటనలు మీరు ఎపుడైనా విన్నారా?

పైన ఉన్న నిజ జీవిత కథలు గ్రామీణ పరిసరాల్లోని సామాజిక జీవనాన్ని తెలియజేస్తాయి. పట్టణాల్లో కూడా కమ్యూనిటీ ఉంటుంది, అయితే అది కొంచెం భిన్నంగా పనిచేయవచ్చు. మరొక నిజజీవిత కథ ద్వారా దీన్ని పరిశీలిద్దాం.

AP SCERT

HALMA

హల్మా

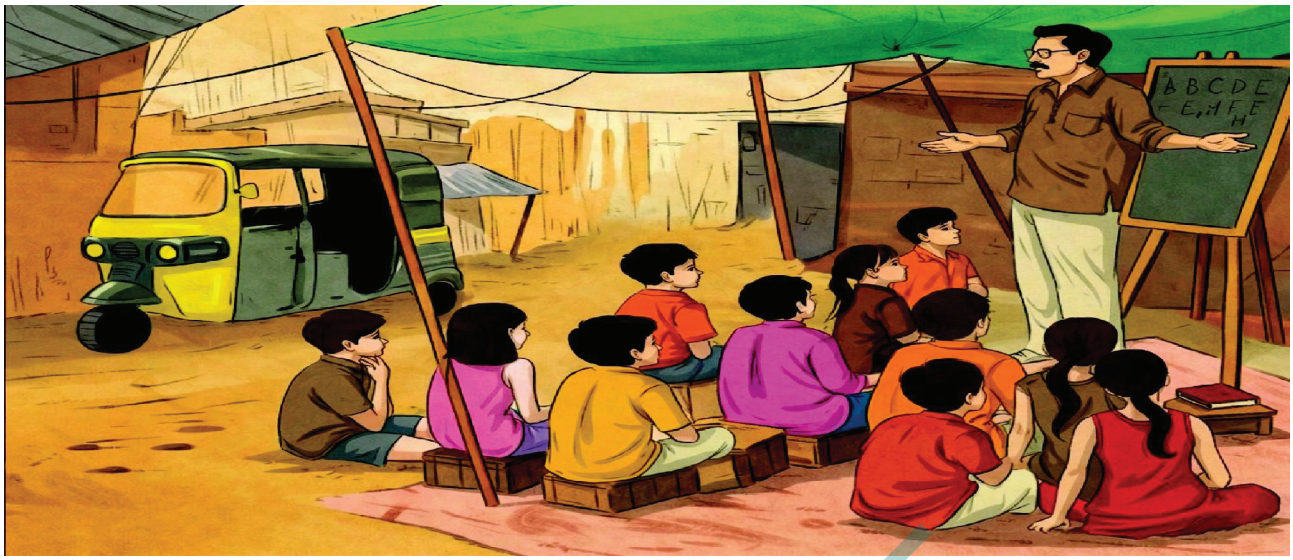

More than 20 years ago, in an area of Ahmedabad (Gujarat), **Kamal Parmar**, owner of a small auto-fabrication workshop, noticed a group of underprivileged children on the street. Some had dropped out of school, while others had never been to school. Kamal started giving them tuition from 5:30 to 9:30 pm every day, after his regular work hours. He also provided the kids with a free dinner. Soon, 150 children were attending those classes regularly and were deeply interested in the lessons!

A few teachers from a local school noticed the classes and joined the teaching for a while. One of them observed, These children don't get proper benches to sit on, have no **'silence zone'** classrooms and the vehicles passing by make lots of noise, yet they pay all their attention to what the teachers tell them. This touched my heart. The love and affection I got from them was unbelievable.

Some older children who were attending regular schools also joined as volunteers to teach in Kamal's classes. One of them remarked, We went there to teach, instead we learnt a lot from them.

→ Discuss this story in your class. What kind of attitude towards the community does it reveal?

→ What values get reflected in Kamal Parmar's initiative?

→ Think about those underprivileged children. Do you think society has been unfair to them?

→ What should society do to make sure that all children get access to education?

APSCERT

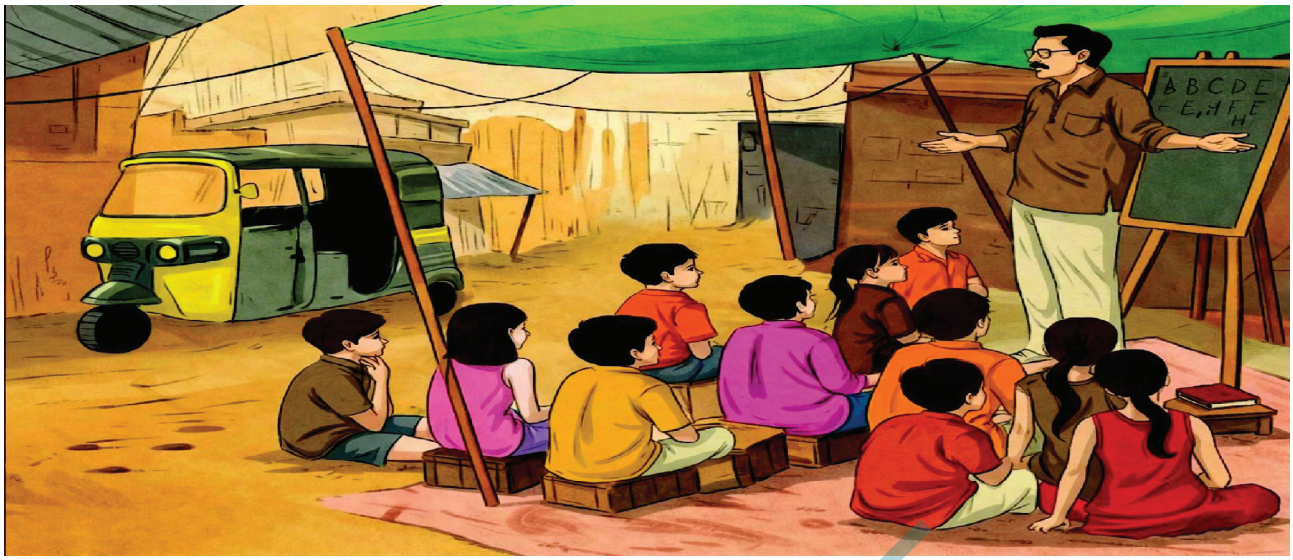

ఇరవై సంవత్సరాలకు క్రితం, అహ్మదాబాద్‌లోని (గుజరాత్) ఒక ప్రాంతంలో, చిన్న ఆటో-ఫాబ్రికేషన్ వర్క్ షాప్ యజమాని అయిన **కమల్ పర్మార్** రోడ్డుపై కొంతమంది అణగారిన వర్గాల పిల్లలను గమనించాడు. వారిలో కొందరు పాఠశాలను మధ్యలో వదిలేసిన వారు కాగా, మరికొందరు అసలు పాఠశాలకు ఎన్నడూ వెళ్లనివారు . కమల్ తన రోజువారీ పని సమయం పూర్తైన తర్వాత ప్రతి రోజు సాయంత్రం 5:30 నుండి రాత్రి 9:30 వరకు వారికి బోధించడం ప్రారంభించాడు. పిల్లలకు ఉచితంగా భోజనం కూడా ఏర్పాటు చేశాడు. కొద్ది రోజులకే 150 మంది పిల్లలు ఆ తరగతులకు క్రమం తప్పకుండా హాజరవుతూ, పాఠాలపై ఎంతో ఆసక్తి చూపడం ప్రారంభించారు!

స్థానిక పాఠశాలకి చెందిన కొంతమంది ఉపాధ్యాయులు ఆ తరగతులను గమనించి, వారు కూడా కొంత సమయం బోధించడం ప్రారంభించారు. వారిలో ఒకరు, "ఈ పిల్లలకు కూర్చోవడానికి సరైన బెంచీలు లేవు, 'అనుకూలమైన నిశ్శబ్దమయిన వాతావరణంలో ' తరగతి గదులు లేవు, ఆ పక్కగా వెళ్లే వాహనాలు చాలా శబ్దం చేస్తాయి. అయినప్పటికీ వారు ఉపాధ్యాయులు చెప్పే విషయాలపై పూర్తిగా దృష్టిపెడుతున్నట్లుగా గమనించారు. ఇది నా హృదయాన్ని స్పృశించింది. "వారి నుండి నమ్మశక్యం కానంత ప్రేమాభిమానాలు నాకు లభించాయి" అన్నారు. కమల్ తరగతులలో బోధించడానికి, సాధారణ పాఠశాలలకు వెళ్లే పెద్ద పిల్లల్లో కొందరు కూడా స్వచ్ఛందంగా చేరారు. వారిలో ఒకరు ఇలా అన్నారు: 'మేము అక్కడికి బోధించడానికి వెళ్లాం, కానీ వాస్తవానికి మేమే వారినుంచి చాలా నేర్చుకున్నాం.'

→ ఈ కథను మీ తరగతిలో చర్చించండి. ఇది కమ్యూనిటీ పట్ల ఏ విధమైన వైఖరిని చూపిస్తుంది?

→ కమల్ పర్మార్ చేపట్టిన ఈ కార్యక్రమంలో ఎలాంటి విలువలు ప్రతిఫలిస్తున్నాయి?

→ ఆ అణగారిన వర్గాల పిల్లల గురించి ఆలోచించండి. సమాజం వారిపట్ల అన్యాయంగా వ్యవహరించిందని మీకు అనిపిస్తోందా?

→ పిల్లలందరికీ విద్య అందుబాటులో ఉండేందుకు సమాజం ఏమి చేయాలి?

AP SCERT

New types of communities have also emerged in the last 30 or 40 years. **Residents' Welfare Associations** in many urban areas are examples of communities that make their own rules and regulations. Those could be rules about waste management, cleanliness of common areas, taking care of pets, and so on. People living in the community participate in making such rules and regulations.

Communities are ultimately interdependent. The same Residents' Welfare Associations, for instance, will depend on the trading community for supplies and also on municipal workers to handle waste. In our complex societies, everyone depends on a number of other people and communities.

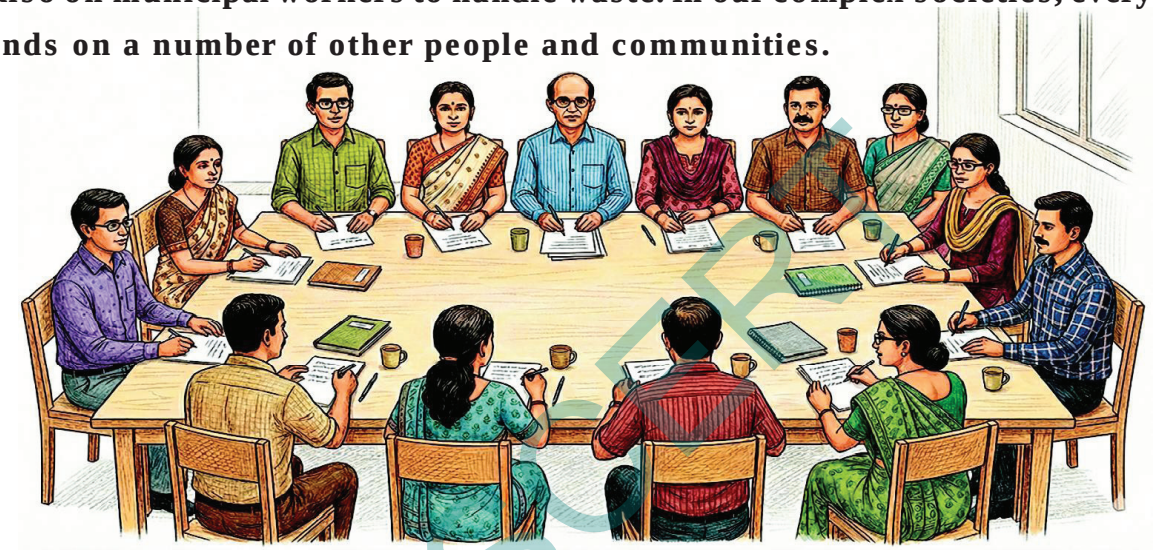

LET'S EXPLORE

- Make a list of all people outside your family that are supporting you through their work in one way or another.

We now understand that **'community'** is a flexible concept.

A few more examples.

- A Jati or subdivision of it is also often called a community.
- A group of people of a particular religion, region, com-mon work or interest, especially a smaller group, may also be called a community; for instance, 'Mumbai's Parsi community', 'Chennai's Sikh community', 'America's Indian community', 'Kerala's scientific community', 'our school's art community', 'the village's farming community', and so on' The list is endless!

AP SCERT

గత 30 లేదా 40 సంవత్సరాల్లో కొత్తరకం సమాజాలు కూడా ఏర్పడ్డాయి. అనేక పట్టణ ప్రాంతాల్లో తమ స్వంత నియమాలు, నిబంధనలు రూపొందించే సమాజాలకు **"నివాసితుల సంక్షేమ సంఘాలు"** ఉదాహరణలు. ఇవి వ్యర్థాల నిర్వహణ, సాధారణ ప్రదేశాల పరిశుభ్రత, పెంపుడు జంతువుల సంరక్షణ వంటి విషయాలకు సంబంధించిన నియమాలు కావచ్చు. సమాజంలో నివసించే ప్రజలే ఈ నియమాలు, నిబంధనలు రూపొందించడంలో పాల్గొంటారు.

అంతిమంగా సమాజాలన్నీ పరస్పర ఆధారితాలే. ఉదాహరణకు, నివాసిత సంక్షేమ సంఘాలు అన్నీ సరుకుల కోసం వ్యాపార వర్గంపై, వ్యర్థాలను నిర్వహించడానికి పురపాలక సిబ్బందిపై ఆధారపడతాయి. మనలాంటి సంక్లిష్ట సమాజాల్లో ప్రతి ఒక్కరూ అనేక మంది వ్యక్తులు మరియు సమాజాలపై ఆధారపడి ఉంటారు.

అన్వేషిద్దాం

- మీ కుటుంబ సభ్యులు కాకుండా పనిద్వారా ఏదో ఒక రకంగా మీకు సహాయపడుతున్న వ్యక్తుల జాబితాను తయారు చేయండి.

'సమాజం' అనేది ఒక సరళమైన భావన అని ఇప్పుడు మనకు అర్థమైంది.

దీనికి మరిన్ని ఉదాహరణలు:

- ఒక జాతి లేదా దాని ఉపవిభాగాన్ని కూడా తరచుగా ఒక కమ్యూనిటీగా పిలుస్తారు.
- ఒక నిర్దిష్ట మతం, ప్రాంతం, సాధారణంగా వారు చేసే పని లేదా ఉమ్మడి ఆసక్తి కలిగిఉన్న వ్యక్తుల గుంపును, ముఖ్యంగా చిన్నగుంపు అయినా కూడా సమాజంగా పిలుస్తారు. ఉదాహరణకు, 'ముంబై పార్సీ సమాజం', 'చెన్నై సిఖ్ సమాజం', 'అమెరికా భారతీయ సమాజం', 'కేరళ శాస్త్రీయ సమాజం', 'మన పాఠశాల కళా సమాజం', 'గ్రామంలోని రైతు సమాజం' మొదలైనవి.. ఈ జాబితా అంతం లేనిది!

APSCERT

❖ In your school, you may be part of different communities your class, of course, but also the sports community, the National Service Scheme, the National Cadet Corps, a science or drama club, etc.

LET'S EXPLORE

→ What type of communities are you part of?

→ Is there a club that you are a part of in schoo? How does it function?

Before we move on ...

→ Family is the foundation of human society. Ideally, members of a family support each other in their many duties and tasks.

→ Community, a bigger unit, also implies that people do their best to support each other. Community can be defined in several ways and there are many kinds of community.

→ Ultimately, communities are interdependent.

Questions, activities and projects

1. What are some of the rules you follow in your family and neighbourhood? Why are they important?
2. A village is experiencing a shift from joint families to nuclear families. Apply social, economic, and educational factors to explain this change. Explain briefly.
3. Do you think some rules are unfair to a few people in the family or community? Why?
4. Describe several situations that you have observed where community support makes a difference. You can draw or write about these.

AP SCERT

❖ మీ పాఠశాలలో మీరు వివిధ సమాజాలలో భాగం కావచ్చు, మీ తరగతి అనే సమాజంతో పాటు క్రీడా సమాజం **నేషనల్ సర్వీస్ స్కీమ్ (NSS)**, **నేషనల్ కేడెట్ కార్ప్స్ (NCC)**, సైన్స్ లేదా డ్రామా క్లబ్ మొదలైనవాటిలో కూడా ఉండవచ్చు.

అన్వేషిద్దాం

→ మీరు ఏ ఏ సమాజాలలో భాగమైయున్నారు?

→ మీరు మీ పాఠశాలలో సభ్యుడిగా ఉన్న క్లబ్ ఏదైనా ఉందా? అది ఎలా పని చేస్తుంది?

ముగించే ముందు

→ కుటుంబం అనేది మానవ సమాజానికి పునాది. కుటుంబ సభ్యులు తమ వివిధ బాధ్యతలు మరియు పనుల్లో ఒకరికొకరు సహాయపడుతూ, అదర్శవంతంగా ఉంటారు.

→ సమాజం అనే పెద్ద సమూహం కూడా ప్రజలు ఒకరికి ఒకరు సాధ్యమైనంత సహాయం చేయాలని సూచిస్తుంది. 'సమాజాన్ని' అనేక విధాలుగా నిర్వచించవచ్చు, అలాగే ఎన్నో రకాల సమాజాలు ఉన్నాయి.

→ చివరిగా, సమాజాలు పరస్పరం ఒకదానిపై ఒకటి ఆధారపడి ఉంటాయి.

ప్రశ్నలు, కృత్యాలు, మరియు ప్రాజెక్టులు

1. మీ కుటుంబం మరియు పరిసరాల్లో మీరు పాటించే కొన్ని నియమాలు ఏమిటి? అవి ఎందుకు ముఖ్యమైనవి?
2. ఒక గ్రామం ఉమ్మడి కుటుంబాల నుండి వ్యష్టి కుటుంబాలకు మార్పునకు గురి అవుతున్నది. సామాజిక, ఆర్థిక మరియు విద్యా కారకాలను వర్తింపచేసి ఈ మార్పును క్లుప్తంగా వివరించండి.
3. కుటుంబం లేదా సమాజంలోని కొంతమంది వ్యక్తులకు కొన్ని నిబంధనలు అన్యాయమైనవని అని మీరు భావిస్తున్నారా? ఎందుకు?
4. సమాజంలో సామాజిక మద్దతు (కమ్యూనిటీ సపోర్టు) అనేది క్లిష్ట సమయాల్లో గొప్ప మార్పును తీసుకు వస్తుంది. దీనికి సంబంధించి మీరు గమనించిన కొన్ని సందర్భాలను వ్రాయండి లేదా చిత్రించండి.

AP SCERT

CHAPTER

7

THE VALUE OF WORK

H8F7T1

Learning Outcomes

The student will be able to-

- Differentiate between economic and non-economic activities. CG - 9
- Recognise the importance of seva or selfless service as a part of non-economic activities. CG -1
- Understand how non-economic activities contribute to the welfare of the society. CG -1

"When you are doing any work, do not think of anything beyond. Do it as worship, as the highest worship, and devote your whole life to it for the time being."

— Swami Vivekananda

The Big Questions ?

1. *What are the different types of activities that people engage in?*
2. *What is their contribution to our everyday lives?*

Anu and Kabir were playing in the park when they saw their neighbour, Geeta Aunty, getting out of a taxi. She was returning home from work and was in her uniform. A pilot in the Indian Air Force, she is the pride of the whole town.

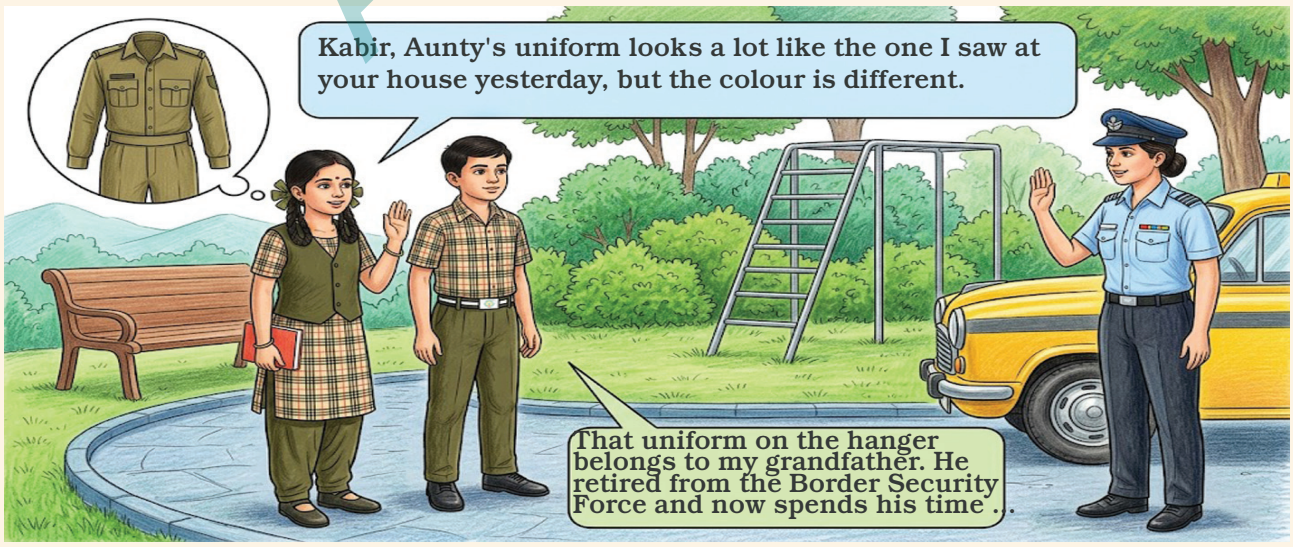

AP SCERT

అధ్యాయం
7

శ్రమ విలువ

J1N8J3

అభ్యసన ఫలితాలు

విద్యార్థులు ఈ క్రింది వాటిని చేయగలుగుతారు :

- ఆర్థిక, ఆర్థికేతర కార్యకలాపాల మధ్య తేడాను పేర్కొంటారు. CG - 9
- ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలలో భాగంగా సేవ లేదా నిస్వార్థ సేవ యొక్క ప్రాముఖ్యతను గుర్తిస్తారు. CG -1
- ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలు సమాజ సంక్షేమానికి ఎలా దోహదపడతాయో అర్థం చేసుకుంటారు. CG -1

"మీరు ఏదైనా పని చేస్తున్నపుడు, దాని గురించి తప్ప మరే ఆలోచన చేయకు. ఆ పనిని ఒక ఆరాధనగా మరియు అత్యున్నత ఆరాధనగా భావించి, ఆ పనికి మీ పూర్తి జీవితాన్ని అంకితం చేయండి".

– స్వామి వివేకానంద

ప్రధాన ప్రశ్నలు ?

1. ప్రజలు నిమగ్నులై వుండే వివిధ రకాల కార్య కలాపాలు ఏవి?
2. మన దైనందిన జీవితాలలో వాటియొక్క పాత్ర ఏమిటి?

అను మరియు కబీర్ పార్కులో ఆడుకుంటున్నప్పుడు, తమ పక్కింటి గీత అత్తయ్య టాక్సీ దిగుతుండటం చూశారు. ఆమె పని ముగించుకుని యూనిఫాంలో ఇంటికి తిరిగి వస్తోంది. భారత వాయుసేనలో పైలట్‌గా పనిచేసే ఆమె, మా పట్టణానికే గర్వకారణం.

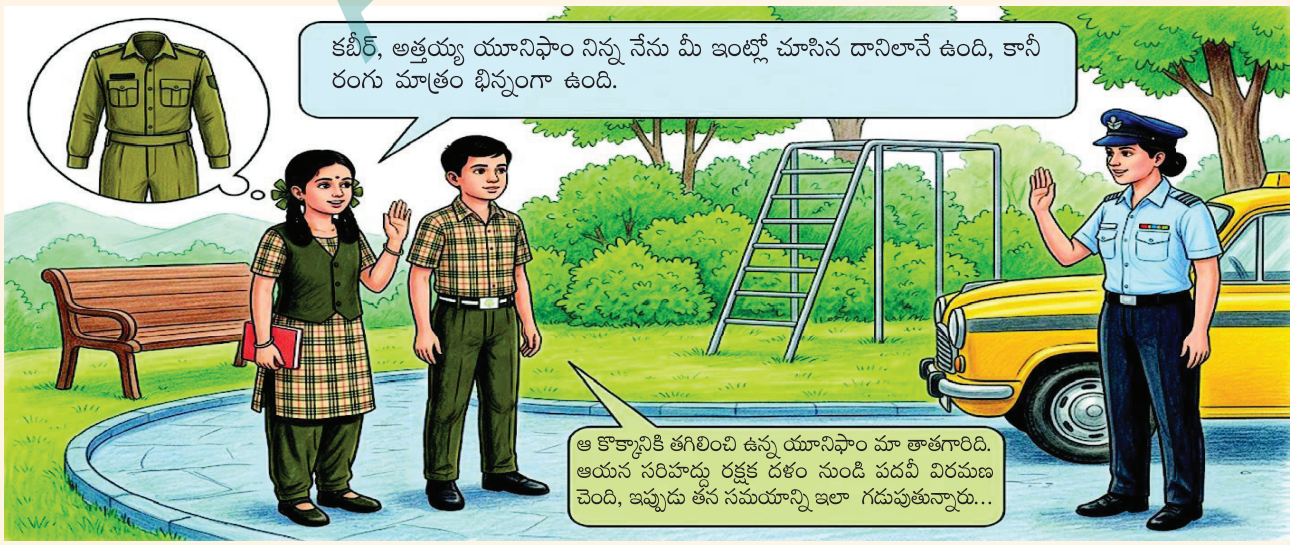

AP SCERT

... providing free Geography classes to the neighbourhood kids ...

... tending to our vegetable garden, and ...

... running errands for the home.

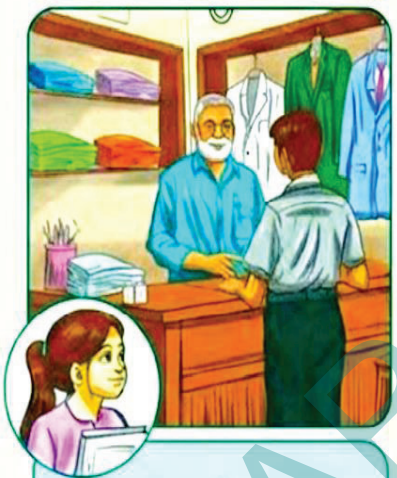

My parents run a shop that sells uniforms and other ready-made garments. Appa leaves early in the morning and Maa joins him in the shop after we leave for school.

Maa is usually back by the time we return home from school. She also contributes to a voluntary group that teaches knitting to the women in the community.

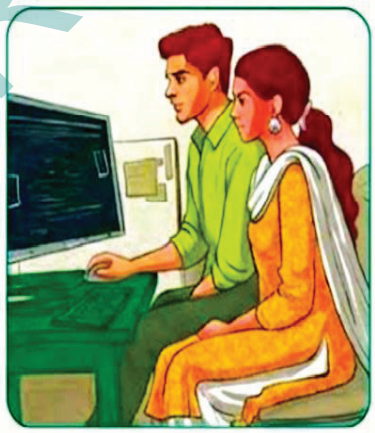

Do you remember my elder brother Rohan? You met him when he came to pick me up from school.
He is a software engineer and works in a company that makes computer applications. On the weekends he volunteers to teach computer skills to those who have joined the youth development programme of the nearby college.

Wow, Anu, everyone around us does so many things every day!

© NCERT

...ఇరుగుపొరుగున ఉండే పిల్లలకు ఉచితంగా భూగోళ శాస్త్ర తరగతులు బోధిస్తూ...

...మా కూరగాయల తోటను పెంచుతూ, మరియు.....

...ఇంటి పనులు చేసేందుకు బయటకు వెళుతూ...

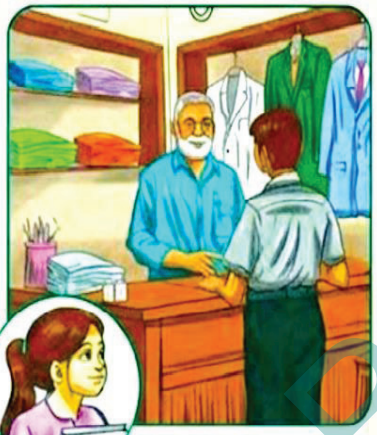

నా తల్లితండ్రులు ఏకరూపదుస్తులు మరియు రెడీమేడ్ దుస్తులు అమ్మే దుకాణాన్ని నడుపుతారు. నాన్న ఉదయం త్వరగా బయలుదేరుతారు, అమ్మ మేము స్కూల్కి వెళ్లిన తర్వాత దుకాణానికి చేరుకుని నాన్నతో కలసి పనిచేస్తుంది.

సాధారణంగా మేము పాఠశాల నుండి తిరిగి వచ్చే సరికి అమ్మ ఇంటికి తిరిగి వస్తుంది. సమాజంలోని మహిళలకు కుట్లు-అల్లికలు నేర్పే స్వచ్ఛంద సంస్థకు ఆమె సహకారం అందిస్తుంది.

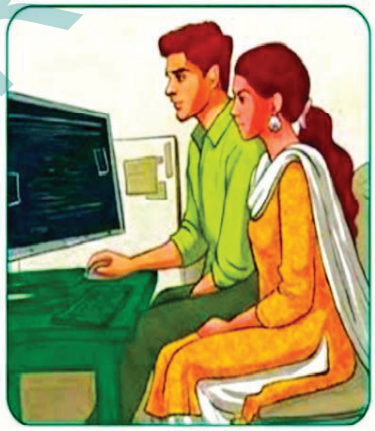

మా అన్నయ్య రోహన్ గుర్తున్నాడా? అతను నన్ను స్కూల్ నుండి తీసుకెళ్లడానికి వచ్చినప్పుడు నువ్వు అతన్ని కలిశావు. అతను ఒక సాఫ్ట్వేర్ ఇంజనీర్ మరియు కంప్యూటర్ అప్లికేషన్స్ తయారు చేసే కంపెనీలో పనిచేస్తున్నాడు. వారాంతాల్లో, సమీప కళాశాలలో యువజనాభివృద్ధి కార్యక్రమంలో చేరిన యువకులకు కంప్యూటర్ నైపుణ్యాలను నేర్పించడానికి అతను స్వచ్ఛందంగా ముందుకు వచ్చాడు.

ఆహా, అను, మన చుట్టూ ఉన్న వాళ్ళందరూ ప్రతిరోజూ చాలా పనులు చేస్తున్నారు!

APSCERT

LET'S EXPLORE

What activities did the people in Anu's and Kabir's story engage in? Mention them in the table given below:

Character in the story	Activities they are engaged in	

Money's worth: The monetary value that a person places on an object based on the benefit that they derive from it.

Different types of activities, like the ones discussed above, are divided into two groups or categories: *economic activities and non economic activities*. Economic activities are those that involve money or are performed in exchange for money or money's worth for the parties involved. For example, a business person selling school bags in the market, a farmer selling produce in the market, a lawyer arguing a case and earning a fee, a truck driver transporting goods from one place to another, workers employed in a car manufacturing factory, etc.

Non-economic activities are those that do not generate income or wealth but are done out of feelings like gratitude. love can and respect

Left to right, top to bottom: A busi ness person selling school bags in the market armers selling their harvest in the market. A lawyer arguing a case A truck driver transporting goods from one place to anotherWorkers employed in a car manufacturing factory

Market: A place where people engage in the exchange of goods and services. People may exchange goods and services for other goods but in most markets these are exchanged for money.

Fee: A payment made to aperson or organisation in exchange for professional advice or services. For example, a fee paid to a doctor and a lawyer.

APSCERT

అన్వేషిద్దాం

అను, కబీర్ కథలోని వ్యక్తులు ఏయే పనులు చేస్తున్నారు? వాటిని క్రింద ఇచ్చిన పట్టికలో పొందుపరచండి.

కథలోని పాత్ర పేరు.	వారు నిమగ్నమైన కార్యకలాపాలు	

డబ్బు విలువ: ఒక వ్యక్తి, ఒక వస్తువు ద్వారా పొందే ప్రయోజనాన్ని బట్టి దానికి ఇచ్చే ద్రవ్య విలువ.

పైన చర్చించిన విధంగా వివిధ రకాల కార్యకలాపాలు రెండు వర్గాలు లేదా శ్రేణులుగా విభజించబడ్డాయి: ఆర్థిక కార్యకలాపాలు మరియు ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలు.

ఆర్థిక కార్యకలాపాలు అంటే ద్రవ్యంతో సంబంధం కలిగిన లేదా ద్రవ్యం కోసం చేసేటువంటి లేదా అందులో భాగం అయిన వారికి **ద్రవ్య విలువ** అందివ్వగలిగిన కార్యకలాపాలు. ఉదాహరణకు, **మార్కెట్లో** స్కూల్ బ్యాగులు అమ్మే వ్యాపారి, మార్కెట్లో పంటను అమ్మే రైతు, కేసును వాదించి **రుసుము** ను పొందే న్యాయవాది, ఒక చోటు నుంచి మరొక చోటుకు సరుకులను తరలించే ట్రక్ డ్రైవర్, కార్ల తయారీ ఫ్యాక్టరీలో పనిచేసే కార్మికులు మొదలైనవి అన్నీ ఆర్థిక కార్యకలాపాలే.

ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలు ఆదాయం లేదా సంపదను సృష్టించవు. కానీ అవి కేవలం కృతజ్ఞత భావాలను మాత్రమే వ్యక్తం చేస్తాయి.

ఎడమ నుండి కుడికి, పైనుంచి కిందకి:

స్కూల్ బ్యాగులను మార్కెట్లో విక్రయిస్తున్న వ్యాపారవేత్త, మార్కెట్లో తమ పంటలను విక్రయిస్తున్న రైతులు, ఒక కేసు వాదిస్తున్న న్యాయవాది, ఒక ప్రాంతం నుండి మరో ప్రాంతానికి సరుకులను రవాణా చేస్తున్న ట్రక్ డ్రైవర్, కార్ల తయారీ కర్మాగారంలో పనిచేస్తున్న కార్మికులు.

మార్కెట్: వస్తు సేవల వినిమయం జరిగే ప్రదేశం. ప్రజలు కొన్నిసార్లు వస్తుసేవలను, ఇతర వస్తుసేవల కోసం వినిమయం చేస్తారు. కానీ చాలా మార్కెట్లలో ఇవి డబ్బు కోసం వినిమయం చేస్తారు.

ఫీజు/ రుసుము: వృత్తిపరమైన సలహా లేదా సేవలకు బదులుగా ఒక వ్యక్తికి లేదా సంస్థకు చేసే చెల్లింపును రుసుము అంటారు. ఉదాహరణకు, డాక్టర్, న్యాయవాదికి చెల్లించే రుసుము.

APSCERT

For instance, parents cooking food for the family or helping their children with schoolwork, youth taking care of the grandparents, family members helping in the renovation of the house, etc.

Left to right: Parents cooking food for the family other helping her children with schoolwork

Left to right: Youth taking care of the grandparents Family members helping in the renovation of the house

APSCERT

LET'S EXPLORE

In the table given on page 182, did you notice the third empty column? Label this column 'economic non-economic activity'. Now classify them according to the nature of activity.

Salary: A fixed regular payment generally paid monthly by an employer to an employee.

ఉదాహరణకు, తల్లిదండ్రులు కుటుంబానికి ఆహారాన్ని వండడం లేదా తమ పిల్లలకు పాఠశాల పనిలో సహాయపడటం, తాత బామ్మల బాధ్యతను యువకులు చేపట్టటం, ఇంటి పునరుద్ధరణ పనులలో కుటుంబ సభ్యులు సహాయపడటం మొదలైనవి.

ఎడమ నుండి కుడికి : కుటుంబం కోసం వంట చేస్తున్న తల్లిదండ్రులు తన పిల్లలకు పాఠశాల పనిలో సాయం చేస్తున్న తల్లి

ఎడమ నుండి కుడికి : పెద్దల బాగోగులు చూసుకుంటున్న యువత ఇంటి పునరుద్ధరణ పనిలో సహాయపడుతున్న కుటుంబ సభ్యులు

APSCERT

అన్వేషిద్దాం

మీరు 183వ పేజీలో ఇవ్వబడిన పట్టికలో మూడవ నిలువు వరుస ఖాళీగా ఉండడాన్ని గమనించారా? ఈ నిలువు వరుసకు ఆర్థిక, ఆర్థికేతర కార్యకలాపం అని పేరు పెట్టండి. ఇప్పుడు పని స్వభావాన్ని బట్టి వాటిని వర్గీకరించండి.

జీతం: యజమాని తన నియమితమైన ఉద్యోగికి సాధారణంగా ప్రతినెలా చేసే ఒక నిర్దిష్టమైన చెల్లింపు.

In Anu's and Kabir's story, Geeta Aunty, the Air Force pilot, receives a salary. She serves the country and performs an economic activity too. Anu's brother, Rohan, works for a software company and is given a **salary** for it. Over the weekend, he also volunteers at the youth development programme of the nearby college, where he teaches computer skills to young adults. This is a non-economic activity.

THINK ABOUT IT

- When Kabir's grandfather voluntarily teaches the neighbourhood kids for free, is that an economic activity or a non-economic activity? How is it different from your teachers teaching you at school? Discuss with your classmates.
- What are some non-economic activities that are important to you and your family? Why are they valuable?

Types of Economic Activities

Kavya was excited to go to her aunt's house in the village of Kamlapur. On the way, she saw that a high-way was being built near the village, and the construction site was abuzz with activity. Large machines, such as excavators and bulldozers, were being operated by dedicated technicians. This new highway promised to reduce the travel time to the nearest town from five hours to just two hours. Kavya thought that she would be able to visit her aunt more often once the highway was ready, since it would take less time to travel there.

© NCERT

అను మరియు కబీర్ కథలో భారత వాయుసేన పైలెట్ అయిన గీత అత్తయ్య జీతం పొందుతున్నది. ఆమె దేశానికి సేవచేస్తుంది మరియు ఒక ఆర్థిక కార్యకలాపాన్ని కూడా నిర్వహిస్తుంది. అను సోదరుడు రోహన్ ఒక సాఫ్ట్వేర్ కంపెనీ కోసం పని చేస్తూ జీతాన్ని పొందుతున్నాడు. వారాంతంలో అతను సమీపంలోని కళాశాల యొక్క యువజనాభివృద్ధి కార్యక్రమంలో కూడా స్వచ్ఛందంగా పాల్గొంటున్నాడు. అక్కడ అతను యువకులకు కంప్యూటర్ నైపుణ్యాలను బోధిస్తున్నాడు. ఇది ఒక ఆర్థికేతర కార్యకలాపం.

ఆలోచించండి

- కబీర్ తాతగారు స్వచ్ఛందంగా ఇరుగుపొరుగు పిల్లలకు ఉచితంగా బోధిస్తున్నప్పుడు, అది ఆర్థిక కార్యకలాపమా లేక ఆర్థికేతర కార్యకలాపమా? ఇది పాఠశాలలో మీకు బోధించే మీ ఉపాధ్యాయులతో పోలిస్తే ఏ విధంగా భిన్నమైనది? మీ తోటి విద్యార్థులతో చర్చించండి.
- మీకు, మీ కుటుంబానికి ముఖ్యమైనవిగా భావించే కొన్ని ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలు ఏమిటి? అవి ఎందుకు విలువైనవి?

ఆర్థిక కార్యకలాపాలు-రకాలు

కావ్య కమలాపూర్ గ్రామంలోని తన అత్తయ్య గారింటికి వెళ్లడానికి చాలా ఉత్సాహంగా ఉంది. మార్గమధ్యంలో, వారి గ్రామానికి దగ్గరలో ఒక జాతీయ రహదారి నిర్మాణం జరుగుతుండడం ఆమె చూసింది. నిర్మాణం జరుగుతున్న ప్రాంతమంతా చాలా పనులతో సందడిగా ఉంది. ఎస్కలేటర్లు, బుల్డోజర్లు వంటి పెద్ద యంత్రాలను నైపుణ్యమున్న సాంకేతిక నిపుణులు నడుపుతున్నారు. ఈ కొత్త జాతీయ రహదారి వల్ల సమీప పట్టణానికి చేరుకునే ప్రయాణ సమయం ఐదు గంటల నుంచి కేవలం రెండు గంటలకు తగ్గనుంది. రహదారి పూర్తయ్యాక అక్కడికి వెళ్లడానికి తక్కువ సమయం పడుతుందనీ, అందువల్ల తన అత్తయ్యని చాలా సార్లు వెళ్లి కలవగలనని కావ్య అనుకుంది.

© SCERT

Happy with this thought, Kavya ran to greet her aunt and to eat the delicious jalebis that she had made. They were joined by Kavya's uncle, who had just returned home from work. He is a technician in a construction company and operates a bulldozer. He receives a monthly salary for his services. The next day, Kavya's aunt woke up early to finish her share of the household chores and left for work.

She is employed at the village post office and is paid a monthly salary. In the evening, after her office work, she also conducts online classes to help students prepare for school exams. She charges a weekly fee for these classes.

On the weekend, Kavya visited a local mango orchard with her aunt to have some delicious mangoes. There she saw Rama krishna, a farm labourer who was using a tractor to till a farmer's land nearby. He earns a **daily wage** for his efforts. He gets some payment for his work in cash, and the remaining part of the payment in the form of mangoes of equal value. The mangoes that he receives as a part of his work are called **payment in kind.**

Wage: A payment made by the employer to the worker for a specific period of time.

THINK ABOUT IT

On your way from home to school today, can you recall the various economic activities that people are engaged in? In what ways do you think those people are paid?

Payment in kind: A non-cash payment that is received for the work performed.

SCERT

ఈ ఆలోచనతో ఆనందంగా, కావ్య తన అత్తయ్యను పలకరించడానికి మరియు ఆమె చేసే రుచికరమైన జిలేబీలు తినడానికి పరుగెత్తింది. కొద్దిసేపటికి, కావ్య మామయ్య కూడా పని ముగించుకుని ఇంటికి చేరుకుని, వారితో కలిసాడు. ఆయన ఒక నిర్మాణ సంస్థలో బుల్డోజర్ నడిపే సాంకేతిక నిపుణుడు. తన సేవలకు ఆయన నెలవారీ జీతం పొందుతాడు. మరుసటి రోజు కావ్య అత్తయ్య ఉదయాన్నే నిద్రలేచి తన ఇంటి పనులను ముగించుకుని పనికి బయలుదేరింది.

ఆమె గ్రామ తపాలా కార్యాలయంలో ఉద్యోగం చేస్తూ నెలవారి జీతాన్ని అందుకుంటున్నది. సాయంత్రం, ఆఫీసు పనులు ముగిసిన తర్వాత, విద్యార్థులు పాఠశాల పరీక్షలకు సిద్ధమయ్యేందుకు ఆమె ఆన్లైన్ తరగతులు కూడా నిర్వహిస్తుంది. ఈ తరగతులకు ఆమె వారానికి ఒకసారి ఫీజు వసూలు చేస్తుంది.

వారాంతంలో, కావ్య రుచికరమైన మామిడిపండ్లు తినడానికి తన అత్తయ్యతో కలిసి స్థానిక మామిడి తోటకు వెళ్ళింది. అక్కడికి సమీపంలోనే రామక్రిష్ణ అనే వ్యవసాయ కూలీ తో ఒక రైతుకు చెందిన భూమిని ట్రాక్టరుతో దున్నడం ఆమె చూసింది. అతను చేసే పనికి **దినసరి వేతనాన్ని** పొందుతున్నాడు. తన పనికి కొంత నగదు రూపంలోనూ మరికొంత సమాన విలువ గల మామిడిపండ్ల రూపంలోనూ పొందుతున్నాడు. తన పనికి ప్రతిఫలంగా పొందిన మామిడి పండ్లను **వస్తురూప చెల్లింపు** అంటారు.

వేతనం: ఒక నిర్దిష్ట కాలానికి కార్మికుడు చేసిన పనికి యజమాని చేసే చెల్లింపు .

ఆలోచించండి

ఈ రోజు మీరు ఇంటి నుండి పాఠశాలకు వెళ్తున్నప్పుడు ప్రజలు నిమగ్నమైన వివిధ ఆర్థిక కార్యకలాపాలను మీరు జ్ఞప్తికి తెచ్చుకోగలరా? ఏ విధంగా వేతనం వారికి లభిస్తుందని మీరు అనుకుంటున్నారు?

వస్తురూప చెల్లింపు: చేసిన పనికి నగదు రూపంలో కాకుండా వస్తువుల రూపంలో పొందే చెల్లింపు.

As we now understand, economic activities are those that have value in terms of money. Economic activities also add value at each stage of the process of transforming something into another form. This is called **value addition**.

Let us take the example of Kavya's father, Rajesh, to understand this.

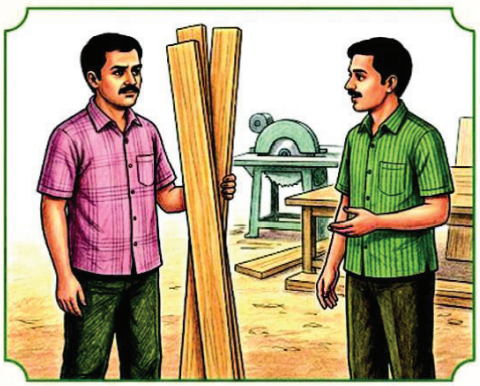

Rajesh is a carpenter who buys wood from a nearby market for ₹600 to make furniture.

He uses special tools and other materials for building the furniture.

Rajesh sells a chair for ₹1,000 each in the market.

The wood for the chair costs ₹600. So, what is the remaining ₹400 (₹1,000 - ₹600) for? It is the monetary value of Rajesh's skill, time and effort, which went into making that chair. Rajesh has added value to the wood by turning it into furniture. From buying the wood to selling the chair, these activities involve payment. They are, therefore, a part of economic activities.

APSCERT

ఇప్పుడు మనం అర్థం చేసుకున్నట్లుగా, ఆర్థిక కార్యకలాపాలు అంటే ద్రవ్య రూపంలో విలువ కలిగిఉన్నవి. ఒక వస్తువును మరో రూపంలోకి మార్చే ప్రక్రియలో ప్రతి దశలో కూడా ఆర్థిక కార్యకలాపాలు కొత్త విలువను జోడిస్తాయి. దీనినే **విలువ జోడింపు** (**value addition**) అని అంటారు.

దీన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి కావ్య తండ్రి రాజేష్ ని ఉదాహరణగా తీసుకుందాం

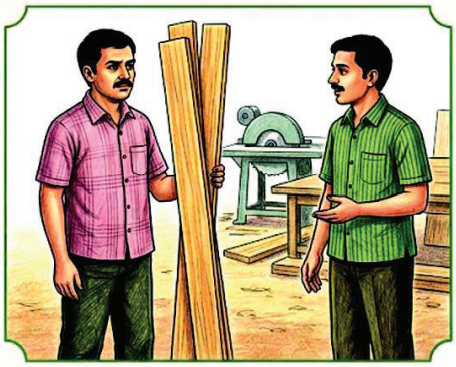

రాజేష్ ఒక వడ్రంగి, గృహోపకరణాల తయారీ కోసం సమీపంలోని మార్కెట్ నుండి రూ. 600కు కలప కొనుగోలు చేస్తాడు.

గృహోపకరణాల తయారీకి అతడు ప్రత్యేక సాధనాలు మరియు ఇతర ఉపకరణాలు ఉపయోగిస్తాడు

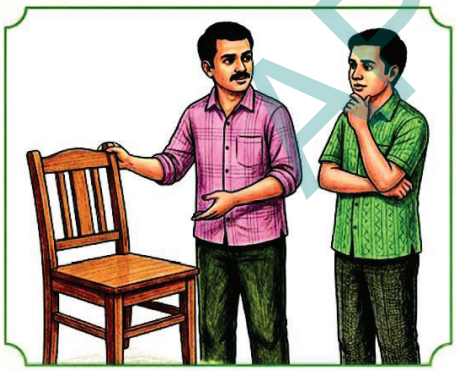

రాజేష్ ఒక్కొక్క కుర్చీని ₹1000 కి మార్కెట్లో అమ్ముతాడు.

కుర్చీ తయారీకి అవసరమైన చెక్క ఖరీదు రూ. 600 అయితే మిగిలిన రూ. 400 (రూ. 1000–రూ. 600) దేనికి? అది రాజేశ్ కుర్చీ తయారు చేసే ప్రక్రియలో పెట్టిన నైపుణ్యం, సమయం, మరియు శ్రమ యొక్క ద్రవ్య విలువ. గృహోపకరణంగా మార్చడం ద్వారా రాజేశ్ చెక్కకు విలువను జోడించాడు. చెక్కను కొనడం నుండి కుర్చీని అమ్మే వరకూ అన్ని కార్యకలాపాల్లో , దశలవారిగా చెల్లింపులు ఉంటాయి. అందువల్ల, అవి ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో ఒక భాగం.

APSCERT

LET'S EXPLORE

Put a [3] against those activities professions that you think create monetary value. Can you add two activities and examples of money related value creation to the empty rows at the end?

Activity Profession	Example of money - realated value creation
1. Baker	
2. Tailor	
3. Farmers repairing their tractor	
4. Doctor	
5. Parents cooking dinner for their family	
6. Scientist	
7. Person taking care of a sick grandparent	
8.	
9.	

AP SCERT

The Importance of Non-Economic Activities

While non-economic activities may not involve money, the value they generate is important in our lives.

Seva: selfless service

We see seva in many places such as temples, gurudwaras, mosques and churches. For instance, langars or community kitchens at gurudwaras or temples serve food to every visitor for free. These practices foster a sense of satisfaction and gratitude for what we have, and they are also a way of contributing to society without expecting anything in return.

అన్వేషిద్దాం

ద్రవ్య విలువను సృష్టిస్తాయని మీరు భావించే కార్యకలాపాలకు / వృత్తులకు ఎదురుగా 3 గుర్తు పెట్టండి. చివరిలో ఉన్న ఖాళీ వరుసల్లో రెండు కార్యకలాపాలను, వాటికి సంబంధించిన ద్రవ్య విలువను సృష్టించే ఉదాహరణలను జోడించగలరా?

కార్యకలాపం/ వృత్తి	ద్రవ్య విలువను సృష్టించే ఉదాహరణ
1. బేకర్/రొట్టెల తయారీదారు	
2. టైలర్/దర్జీ	
3. ట్రాక్టర్ మరమ్మతు చేస్తున్న రైతులు	
4. డాక్టర్/వైద్యుడు	
5. కుటుంబం కోసం వంట చేస్తున్న తల్లిదండ్రులు	
6. శాస్త్రవేత్త	
7. అనారోగ్యంతో ఉన్న తాతయ్య బాగోగులు చూస్తున్న వ్యక్తి	
8.	
9.	

AP SCERT

ఆర్థికేతర కార్యకలాపాల ప్రాముఖ్యత

ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలకు నేరుగా డబ్బుతో సంబంధం లేకపోయినా, అవి సృష్టించే విలువ మన జీవితాలకు ఎంతో ముఖ్యం.

సేవ - నిస్వార్థమైనసేవ (ప్రతిఫలాన్ని ఆశించకుండా, మనస్ఫూర్తిగా ఇతరులకు చేసే సహాయం)

దేవాలయాలు, గురుద్వారాలు, మసీదులు, చర్చిలు వంటి అనేక చోట్ల మనం సేవను చూస్తుంటాము. ఉదాహరణకు, గురుద్వారాలలో ఉన్న లంగర్లు లేదా సామూహిక భోజనశాలలు ప్రతి ఒక్క సందర్శకునికి ఉచితంగా ఆహారం అందిస్తాయి. ఈ ఆచారాలు మనకు ఉన్నదానిలో మనకి సంతృప్తి, కృతజ్ఞత వంటి భావాలను పెంపొందిస్తాయి. అలాగే ఎలాంటి ప్రతిఫలం ఆశించకుండా సమాజానికి సేవ చేయడానికి ఇవి ఒక మార్గం కూడా అవుతాయి.

Temple : Distributing prasad to devotees

Langar at the Golden Temple

Swachh Bharat Abhiyan

Van Mahotsav

The strength of community participation

The **Swachh Bharat Abhiyan** is based on the collective efforts of all Indian citizens to keep our surroundings clean. Individually, we keep our homes and surroundings clean. People have also come together to clean up streets, roads, parks and other public places or community areas. Together, these efforts lead to a clean home, neighbourhood, society and nation. Another example of collective community participation is the celebration of Van Mahotsav (the festival of forests) in India to promote awareness about the value of trees and the conservation of forests. The initiative brings together members of the community for tree plantation drives.

APSCERT

ఆలయంలో భక్తులకు
ప్రసాదాలు పంపిణీ

స్వర్ణ దేవాలయంలోని లంగర్/
సామూహిక భోజనశాల

స్వచ్ఛ భారత్ అభియాన్

వన మహోత్సవం

సామాజిక భాగస్వామ్యపు శక్తి

పరిసరాలను పరిశుభ్రంగా ఉంచడానికి ఏర్పాటుచేసిన' **స్వచ్ఛ భారత్ అభియాన్'** అనే కార్యక్రమం భారత పౌరులందరి సమిష్టి కృషిపై ఆధారపడి ఉంది. వ్యక్తిగతంగా మనం మన ఇళ్ళను మరియు పరిసరాలను పరిశుభ్రంగా ఉంచుకుంటాము. అలాగే, ప్రజలందరూ కలిసి వీధులు, రహదారులు, పార్కులు, ఇతర ప్రజా ప్రదేశాలు లేదా సామాజిక ప్రాంతాలను శుభ్రపరిచేందుకు ముందుకు వచ్చారు. మొత్తం మీద, ఈ సమిష్టి ప్రయత్నాలు పరిశుభ్రమైన ఇల్లు, పరిసరాలు, సమాజం మరియు దేశాన్ని నిర్మించేందుకు దోహదపడతాయి. భారతదేశంలో జరుపుకునే వనమహోత్సవం (అడవుల పండుగ) సమిష్టి, సామాజిక భాగస్వామ్యానికి మరో ఉదాహరణగా నిలుస్తుంది. ఈ పండుగ వృక్షాల ప్రాధాన్యం మరియు అటవీ సంరక్షణపై అవగాహన పెంపొందించడానికి నిర్వహించబడుతుంది. ఈ చొరవ అనేది సమాజంలోని సభ్యులంతా మొక్కల నాటే కార్యక్రమాల్లో పాల్గొనేలా చేస్తుంది.

AP SCERT

THINK ABOUT IT

- Many communities in India have similar practices that involve community participation. Can you identify a few from your area?
- We celebrate many festivals in India. During these festivals, people gather to organise all the various activities. They decorate the place together and share the food that they cook. Are these non-economic activities? Why do you think they still hold value?
- Can you identify community programmes that have been undertaken by your school or in your locality? What did you observe during these programmes?

Before we move on ...

→ In this chapter, we learnt about economic and non- economic activities.

→ We also learnt about the value addition that economic activities create.

→ We understood how non-economic activities contribute to social welfare, personal wellbeing and enhance the overall quality of life.

Questions, activities and projects

1. What kind of economic activities do people engage in? Illustrate with examples.
2. How are economic activities different from non-economic activities?
3. What are the various ways in which people are compensated for various economic activities? Give some examples
4. you are a teacher in a school on weekdays and volunteer teacher at an NGO on weekends. Classify both activities as economic or non-economic. What is the importance of volunteering and non-volunteering activity in this situation?
5. There is great value attached to people who are engaged in community service activities. Comment on this statement.

AP SCERT

ఆలోచించండి

- ❖ భారతదేశంలోని అనేక సమాజాల్లో సామూహిక భాగస్వామ్యంతో కూడిన ఇలాంటి పద్ధతులు ఉన్నాయి. మీ ప్రాంతంలోని కొన్నింటిని మీరు గుర్తించగలరా?
- ❖ భారతదేశంలో మనం అనేక పండగలను జరుపుకుంటాము. ఈ పండుగల సమయంలో, వివిధ కార్యక్రమాలను నిర్వహించడానికి ప్రజలంతా ఒకచోట కలుస్తారు. వారంతా కలిసి ప్రాంగణాన్ని అలంకరిస్తారు, వారు వండిన ఆహార పదార్థాలను ఒకరికొకరు పంచుకుంటారు. ఇవి ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలా? అయినప్పటికీ వీటిని ఎందుకు విలువ ఉందని మీరు భావిస్తున్నారు.
- ❖ మీ పాఠశాల లేదా మీ ప్రాంతంలో చేపట్టిన సామాజిక కార్యక్రమాలను మీరు గుర్తించగలరా? ఈ కార్యక్రమాల సమయంలో మీరు ఏమి గమనించారు?

ముగించే ముందు

→ ఈ అధ్యాయంలో మనం ఆర్థిక మరియు ఆర్థికేతర కార్యకలాపాల గురించి నేర్చుకున్నాము.

→ ఆర్థిక కార్యకలాపాలు సృష్టించే విలువ జోడింపు గురించి కూడా మనం తెలుసుకున్నాము.

→ ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలు సామాజిక సంక్షేమానికి, వ్యక్తిగత శ్రేయస్సుకు, అలాగే జీవన ప్రమాణాల మెరుగుదలకు ఎలా దోహదపడతాయో మనం తెలుసుకున్నాం.

ప్రశ్నలు, కృత్యాలు మరియు ప్రాజెక్టులు

1. ప్రజలు ఎలాంటి ఆర్థిక కార్యకలాపాలలో పాల్గొంటారు? ఉదాహరణలతో వివరించండి.
2. ఆర్థికేతర కార్యకలాపాల నుండి ఆర్థిక కార్యకలాపాలు ఏవిధంగా భిన్నంగా ఉంటాయి?
3. వివిధ రకాల ఆర్థిక కార్యకలాపాలకు ప్రజలకు ఏయే విధాలుగా ప్రతిఫలం (పరిహారం) లభిస్తుంది? కొన్ని ఉదాహరణలు ఇవ్వండి.
4. మీరు పనిదినాల్లో బడిలో ఉపాధ్యాయునిగా, వారాంతాల్లో ఒక స్వచ్ఛంద సంస్థలో స్వచ్ఛంద ఉపాధ్యాయుడుగా సేవ చేస్తున్నారు. ఈ రెండు కార్యకలాపాలను ఆర్థిక లేదా ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలుగా వర్గీకరించండి. ఈ పరిస్థితిలో స్వచ్ఛంద సేవ మరియు స్వచ్ఛందం కాని కార్యక్రమాల యొక్క ప్రాముఖ్యత ఏమిటి?
5. సామాజిక సేవా కార్యకలాపాలలో నిమగ్నమైన వ్యక్తులకు గొప్ప విలువ ఉంది. ఈ వ్యాఖ్య పై మీ అభిప్రాయాన్ని తెలపండి.

AP SCERT

Integrating Artificial Intelligence(AI)

P7Q5S2

Learning Outcomes : The student will be able to:

1. Understands digital mapping and GPS systems
2. Ask AI to explain climate, ocean life, or hemispheres in simple words.
3. Ask AI to explain the difference between archaeologist and historian.
4. Reflect on responsibilities and discuss social topics using AI safely.
5. Compare past and present India using AI-generated summaries.
6. Use AI to create family tree diagrams.
7. Ask AI about different professions and skills needed.

Introduction:

Social Science develops important skills such as locating places, arranging events in timelines, understanding cultures, recognising family roles, and analysing different types of work. These skills help students understand society, history, geography, and human relationships in a systematic way.

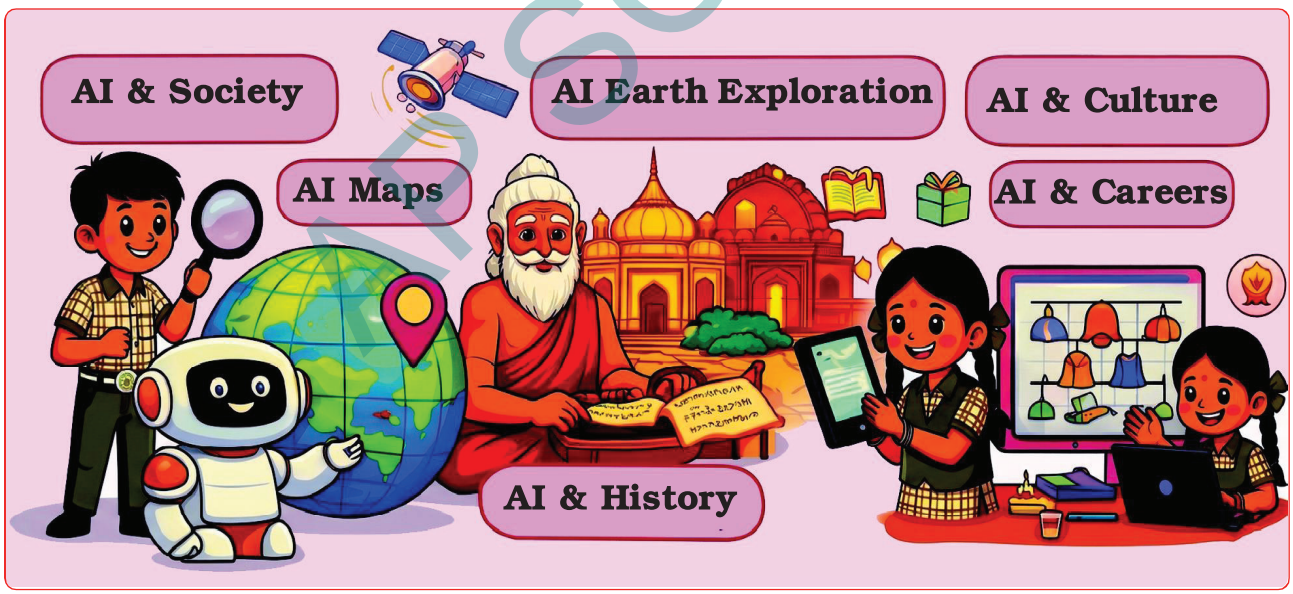

Artificial Intelligence (AI) also works using similar processes. AI systems collect information, organise data, recognise patterns, and produce useful outputs. Digital maps, timelines, smart assistants, and data platforms function using structured information and analysis.

Disclaimer : The use of AI tools by students must be strictly under the direct guidance and supervision of teachers and parents guardians .

© DSERT

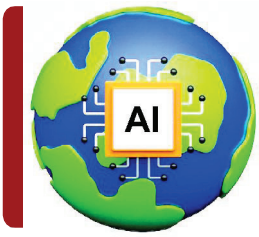

కృత్రిమ మేధతో అనుసంధానం

F7Q7C4

అభ్యసనా ఫలితాలు : విద్యార్థులు ఈ క్రింది వాటిని చేయగలరు :

1. డిజిటల్ మ్యాపింగ్ మరియు **GPS** వ్యవస్థలను అర్థం చేసుకోవడం
2. వాతావరణం, సముద్ర జీవులు, మరియు అర్థగోళాలను సరళమైన పదాలలో వివరించమని **AI** ని అడగడం.
3. ప్రాచీన వస్తువుల పరిశోధకుడు మరియు చరిత్రకారుడి మధ్య తేడాను వివరించమని **AI** ని అడగడం.
4. బాధ్యతల గురించి ఆలోచించడం మరియు **AI** ని సురక్షితంగా ఉపయోగించి సామాజిక అంశాలపై చర్చించడం.
5. **AI**-సృష్టించిన సారాంశాలను ఉపయోగించి గత మరియు వర్తమాన భారతదేశాన్ని పోల్చగలగడం.
6. కుటుంబ వృక్ష రేఖాచిత్రాలను సృష్టించడానికి **AI** ని ఉపయోగించడం.
7. వివిధ వృత్తులు మరియు అవసరమైన నైపుణ్యాల గురించి **AI** ని అడగగలగడం.

పరిచయం :-

సాంఘిక శాస్త్రం ప్రదేశాలను గుర్తించడం, సంఘటనలను కాలక్రమంలో అమర్చడం, సంస్కృతులను అర్థం చేసుకోవడం, కుటుంబ పాత్రలను గుర్తించడం మరియు వివిధ రకాల పనులను విశ్లేషించడం వంటి ముఖ్యమైన నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి చేస్తుంది. ఈ నైపుణ్యాలు విద్యార్థులు సమాజం, చరిత్ర, భౌగోళిక శాస్త్రం మరియు మానవ సంబంధాలను ఒక క్రమబద్ధమైన పద్ధతిలో అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడతాయి.

కృత్రిమ మేధ (ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్-**AI**) కూడా ఇలాంటి ప్రక్రియలనే ఉపయోగిస్తుంది. **AI** వ్యవస్థలు సమాచారాన్ని సేకరించి, డేటాను నిర్వహించి, నమూనాలను గుర్తించి, ఉపయోగకరమైన ఫలితాలను అందిస్తాయి. డిజిటల్ పటాలు, కాలక్రమాలు, స్మార్ట్ సహాయకులు మరియు డేటా ప్లాట్ ఫారములు నిర్మాణాత్మక సమాచారం మరియు విశ్లేషణను ఉపయోగించి పనిచేస్తాయి.

డిస్క్లెమర్ : "విద్యార్థులు **AI** సాధనాలను ఉపాధ్యాయుల, తల్లిదండ్రుల / సంరక్షకుల ప్రత్యక్ష మార్గదర్శకత్వం, పర్యవేక్షణలో మాత్రమే ఉపయోగించడం జరుగవలెను".

© SCERT

The chapters in this semester strengthen foundational social science skills. These same skills help students understand how intelligent systems collect, classify, organise, and analyse information. AI serves only as a supportive learning tool and does not replace textbooks, teachers, or classroom discussions.

Foundations of AI in Social Science Learning

The chapters of this semester develop important social science skills such as understanding maps, identifying places, arranging events in timelines, studying cultures, recognising communities, and understanding human activities. These skills are also applied in Artificial Intelligence (AI). Artificial Intelligence (AI) enables machines to collect information, recognise patterns, organise data, and make simple decisions. AI systems use satellite signals, sensors, and digital databases to collect information about locations, people, and activities. This information is converted into digital data that computers can understand and process. By studying these lessons, simple AI terminology can also be understood, and the connection between Social Science and modern technology becomes clear.

Social Science is not limited to studying maps, history, culture, family, and work. It also develops skills such as careful observation, identifying locations, arranging events in timelines, classifying cultures, and understanding social relationships. Locating places using latitude and longitude builds the skill of location identification. Arranging historical events in chronological order develops sequencing skills. Studying cultures, families, communities, and occupations helps us understand comparison, classification, and social organisation.

In all these situations, observation, organisation, classification, and interpretation help in understanding society more clearly. Machines can also perform similar tasks. A mobile phone shows location using GPS and satellite data. Digital maps help in finding places and directions. Online museum applications organise historical information and show timelines. Digital platforms store information about people, culture, and provide useful outputs.

These functions are possible because of Artificial Intelligence (AI). Artificial Intelligence (AI) is the ability of machines to perform tasks that involve data collection, organisation, analysis, and decision-making. The collected information is converted into digital data, analysed through data processing, and used to produce meaningful outputs.

Guidance: This section should be introduced through guided discussion, encouraging students to answer reflective questions using examples from maps, timelines, culture, family, and daily life. Help them recognise key Social Science skills such as locating places, understanding timelines, identifying cultural roots, recognising family roles, and valuing different types of work.

AP SCERT

ఈ సెమిస్టర్‌లోని అధ్యాయాలు ప్రాథమిక సాంఘిక శాస్త్ర నైపుణ్యాలను బలోపేతం చేస్తాయి. తెలివైన వ్యవస్థలు సమాచారాన్ని ఎలా సేకరించి, వర్గీకరించి , నిర్వహించి, విశ్లేషిస్తాయో అర్థం చేసుకోవడానికి ఈ నైపుణ్యాలే విద్యార్థులకు సహాయపడతాయి. **AI** కేవలం ఒక సహాయక అభ్యాస సాధనంగా మాత్రమే పనిచేస్తుంది మరియు ఇది పాఠ్యపుస్తకాలు, ఉపాధ్యాయులు లేదా తరగతి గది చర్చలకు ప్రత్యామ్నాయం కాదు.

సాంఘిక శాస్త్ర అభ్యసనలో AI ప్రాథమిక అంశాలు

ఈ సెమిస్టర్లోని అధ్యాయాలు పటాలను అర్థం చేసుకోవడం, ప్రదేశాలను గుర్తించడం, సంఘటనలను కాలక్రమంలో అమర్చడం, సంస్కృతులను అధ్యయనం చేయడం,"సమాజ సమూహాలను గుర్తించడం"మరియు మానవ కార్యకలాపాలను అర్థం చేసుకోవడం వంటి ముఖ్యమైన సాంఘిక శాస్త్ర నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి చేస్తాయి. ఈ నైపుణ్యాలు ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (**AI**) లో కూడా వర్తిస్తాయి. **AI** సమాచారాన్ని సేకరించడానికి, నమూనాలను గుర్తించడానికి, డేటాను నిర్వహించడానికి మరియు సాధారణ నిర్ణయాలు తీసుకోవడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. **AI** వ్యవస్థలు ప్రదేశాలు, ప్రజలు మరియు కార్యకలాపాల గురించి సమాచారాన్ని సేకరించడానికి ఉపగ్రహ సంకేతాలు, సెన్సార్‌లు మరియు డిజిటల్ డేటాబేస్‌లను ఉపయోగిస్తాయి. ఈ సమాచారం కంప్యూటర్‌లు అర్థం చేసుకోగలిగే మరియు ప్రాసెస్ చేయగలిగే డిజిటల్ డేటాగా మార్చబడుతుంది. ఈ పాఠాలను అధ్యయనం చేయడం ద్వారా, సాధారణ **AI** పరిభాషను కూడా అర్థం చేసుకోవచ్చు మరియు సాంఘిక శాస్త్రం మరియు ఆధునిక సాంకేతికత మధ్య సంబంధం స్పష్టమవుతుంది.

సాంఘిక శాస్త్రం కేవలం పటాలు, చరిత్ర, సంస్కృతి, కుటుంబం మరియు పనిని అధ్యయనం చేయడానికి మాత్రమే పరిమితం కాదు. ఇది జాగ్రత్తగా గమనించడం, ప్రదేశాలను గుర్తించడం, సంఘటనలను కాలక్రమంలో అమర్చడం, సంస్కృతులను వర్గీకరించడం మరియు సామాజిక సంబంధాలను అర్థం చేసుకోవడం వంటి నైపుణ్యాలను కూడా అభివృద్ధి చేస్తుంది. అక్షాంశం మరియు రేఖాంశం ఉపయోగించి ప్రదేశాలను గుర్తించడం ప్రదేశ గుర్తింపు నైపుణ్యాన్ని పెంచుతుంది. చారిత్రక సంఘటనలను కాలానుగత క్రమంలో అమర్చడం క్రమబద్ధీకరణ నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి చేస్తుంది. సంస్కృతులు, కుటుంబాలు, సమాజాలు మరియు వృత్తులను అధ్యయనం చేయడం పోలిక, వర్గీకరణ మరియు సామాజిక వ్యవస్థను అర్థం చేసుకోవడానికి మనకు సహాయపడుతుంది.

ఈ పరిస్థితుల్లో పరిశీలన, సంస్థీకరణ, వర్గీకరణ, వివరణ సమాజాన్ని స్పష్టంగా అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడతాయి, మరియు యంత్రాలు కూడా ఇలాంటి పనులు చేయగలవు. మొబైల్ ఫోన్ **GPS**, డిజిటల్ మ్యాప్లు, ఆన్‌లైన్ మ్యూజియమ్ యాప్‌లు, డిజిటల్ ప్లాట్‌ఫారమ్‌లు వంటివి స్థానం, దిశలు, చారిత్రక సమాచారం, ప్రజలు, సంస్కృతి గురించి డేటాను నిర్వహించి ఉపయోగకరమైన ఫలితాలను అందిస్తాయి.

ఈ విధులన్నీ **AI** వలన సాధ్యమవుతున్నాయి, ఇది డేటా సేకరణ, సంస్థీకరణ, విశ్లేషణ, నిర్ణయం తీసుకోవడం వంటి పనులు చేసే యంత్రాల సామర్థ్యం.

మార్గదర్శకత్వం : ఈ భాగాన్ని ఉపాధ్యాయుడు విద్యార్థులతో చర్చ ద్వారా పరిచయం చేయాలి. పటాలు, టైమ్ లైన్, సంస్కృతి,కుటుంబం మరియు రోజువారీ జీవితానికి సంబంధించిన ఉదాహరణలతో విద్యార్థులు ప్రశ్నలకు సమాధానం చెప్పేలా ప్రోత్సహించాలి. ఇలా చేయడం ద్వారా వారు ప్రదేశాలను గుర్తించడం, కాలక్రమాన్ని అర్థం చేసుకోవడం, సంస్కృతి మూలాలను గుర్తించడం, కుటుంబ పాత్రలను తెలుసుకోవడం మరియు వివిధ రకాల పనుల విలువను తెలుసుకుంటారు. సమాజం మరియు గతాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి సమాచారం ఎలా సేకరించబడుతుంది, ఎలా క్రమబద్ధీకరించబడుతుంది మరియు ఎలా అర్థం చేసుకుంటారో వారికి చూపించాలి, అలాగే ఇలాంటి నైపుణ్యాలను కృత్రిమ మేధస్సు కూడా ఉపయోగిస్తుందని చెప్పాలి. అయితే కృత్రిమ మేధస్సు కేవలం నేర్చుకోవడంలో సహాయం మాత్రమే చేస్తుంది; అది పాఠ్యపుస్తకాలు, తరగతి చర్చలు లేదా ఉపాధ్యాయుల మార్గదర్శకాన్ని భర్తీ చేయలేదని స్పష్టంగా చెప్పాలి.

AP SCERT

Maps and globes help us locate places using directions, latitudes, and longitudes. These imaginary lines help in identifying the exact position of any place on Earth. Latitudes measure distance from the Equator, and longitudes measure distance from the Prime Meridian. This helps people travel and understand the world better. Similarly, **AI-based navigation** systems use satellites and **digital maps** to locate places. The satellite sends signals to the device. The device receives the signals and calculates the location. This location is shown on the screen as **digital output**.

Thinking with AI :	When you use Google Maps, how does the mobile find your exact location? Explain how satellite signals are received and displayed.
Key Words:	**GPS** – System that detects location using satellites **Satellite** – Object that sends signals from space **Digital Map** – Map shown by computer **Output:** The result or answer we get after doing a process, activity, or work.

AP SCERT

Example 2: Oceans and Continents

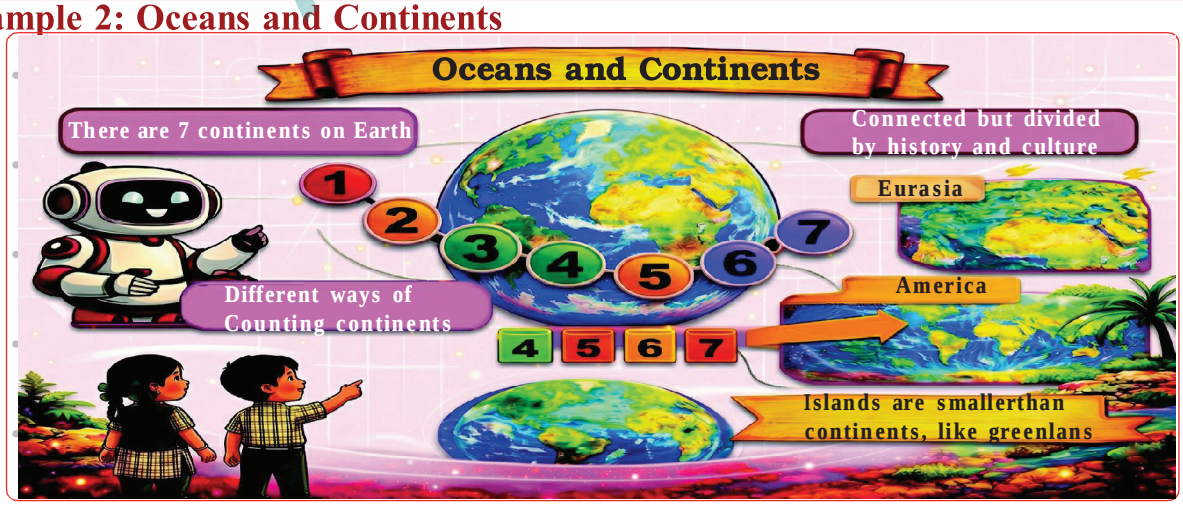

ఉదాహరణ 1: భూమిపై ప్రదేశాలను గుర్తించడం

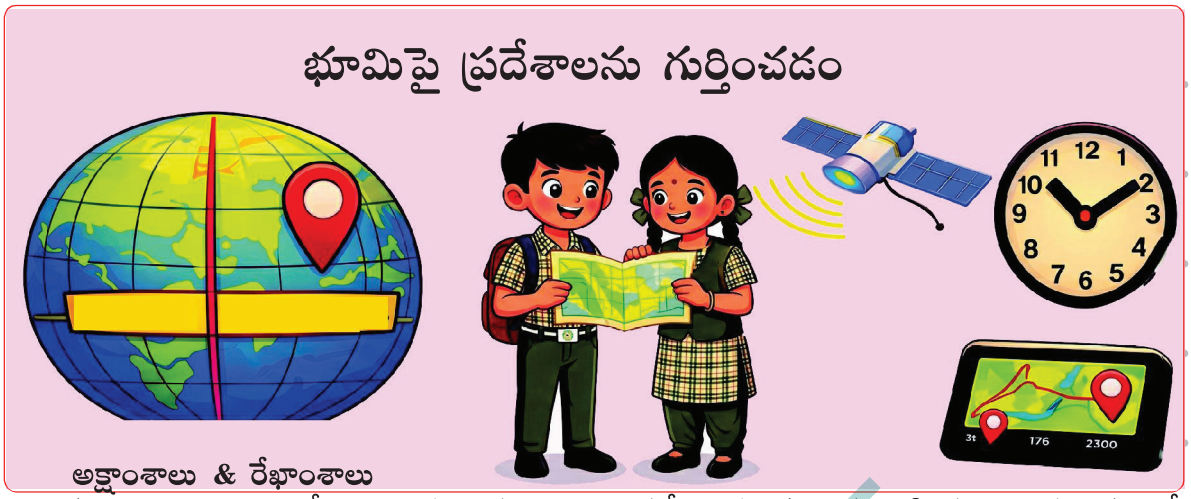

దిక్కులు, అక్షాంశాలు, రేఖాంశాలను ఉపయోగించి ప్రదేశాలను గుర్తించడానికి పటాలు మరియు గోళాలు మనకు సహాయపడతాయి. ఈ ఊహాత్మక రేఖలు భూమిపై ఏ ప్రదేశం యొక్క కచ్చితమైన స్థానాన్ని గుర్తించడంలో సహాయపడతాయి. అక్షాంశాలు భూమధ్యరేఖ నుండి దూరాన్ని కొలుస్తాయి, మరియు రేఖాంశాలు ప్రధాన రేఖాంశం నుండి దూరాన్ని కొలుస్తాయి. ఇది ప్రజలు ప్రయాణించడానికి మరియు ప్రపంచాన్ని బాగా అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడుతుంది. అదేవిధంగా, **AI-ఆధారిత నావిగేషన్** వ్యవస్థలు ప్రదేశాలను గుర్తించడానికి ఉపగ్రహాలను మరియు **డిజిటల్ పటాలను** ఉపయోగిస్తాయి. ఉపగ్రహం పరికరానికి సంకేతాలను పంపుతుంది. పరికరం ఆ సంకేతాలను తీసుకుని ప్రదేశాన్ని గుర్తిస్తుంది. ఈ ప్రదేశం స్క్రీన్ మీద డిజిటల్ ఫలితంగా **digital output.** చూపిస్తుంది.

AI తో ఆలోచించడం :	మీరు గూగుల్ మ్యాప్ ను ఉపయోగించినప్పుడు, మీ మొబైల్ మీ ఖచ్చితమైన స్థానాన్ని ఎలా కనుగొంటుంది? శాటిలైట్ సంకేతాలు ఎలా స్వీకరించబడతాయో మరియు ప్రదర్శించబడతాయో వివరించండి.
కీలక పదాలు :	**GPS** – శాటిలైట్‌లను ఉపయోగించి స్థానాన్ని గుర్తించే వ్యవస్థ **శాటిలైట్** – అంతరిక్షం నుండి సంకేతాలను పంపే వస్తువు **డిజిటల్ మ్యాప్** – కంప్యూటర్ ద్వారా చూపబడే మ్యాప్ **అవుట్ పుట్:** ఒక ప్రక్రియ, కార్యకలాపం లేదా పని చేసిన తర్వాత మనకు లభించే ఫలితం లేదా సమాధానం.

ఉదాహరణ 2:మహాసముద్రాలు మరియు ఖండాలు

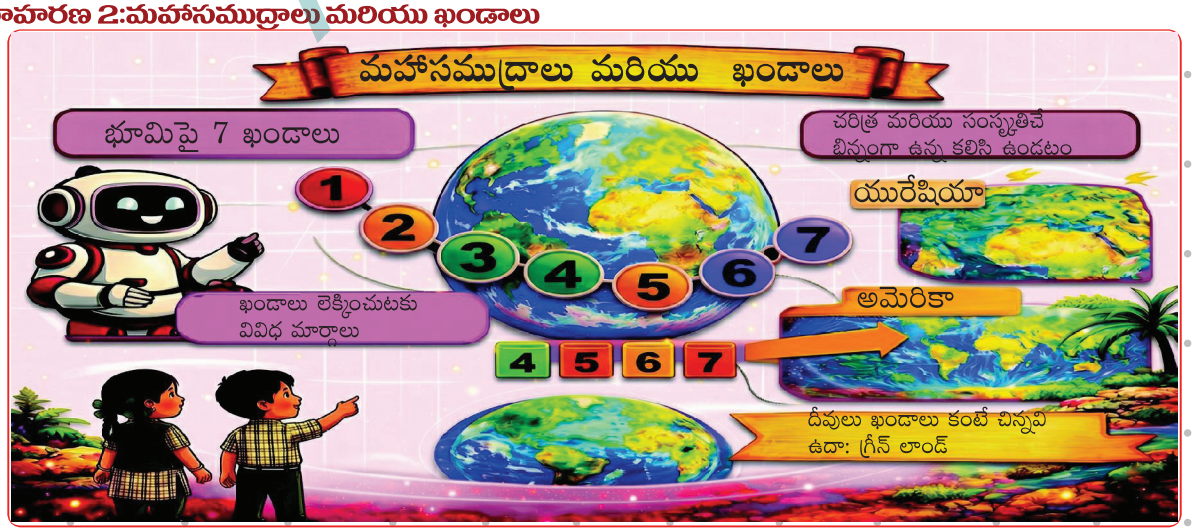

ARSCERT

Earth has vast oceans and large continents that shape climate and support life. Oceans bring rainfall, produce oxygen, and connect different regions of the world. Human activities like pollution and overfishing are harming marine life.AI helps by analysing digital maps and environmental data to study oceans, predict weather, and support better planning and protection.

Thinking with AI :	**How does AI study geographical features using digital maps?**
Key Words:	**Digital Map:** A digital map is a map shown on a computer or mobile to find places and directions. **Input:** Input is the information given to a computer to work on. **Data Analysis:** Data analysis is the process of studying information to understand and use it.

Example 3: Timeline and Sources of History

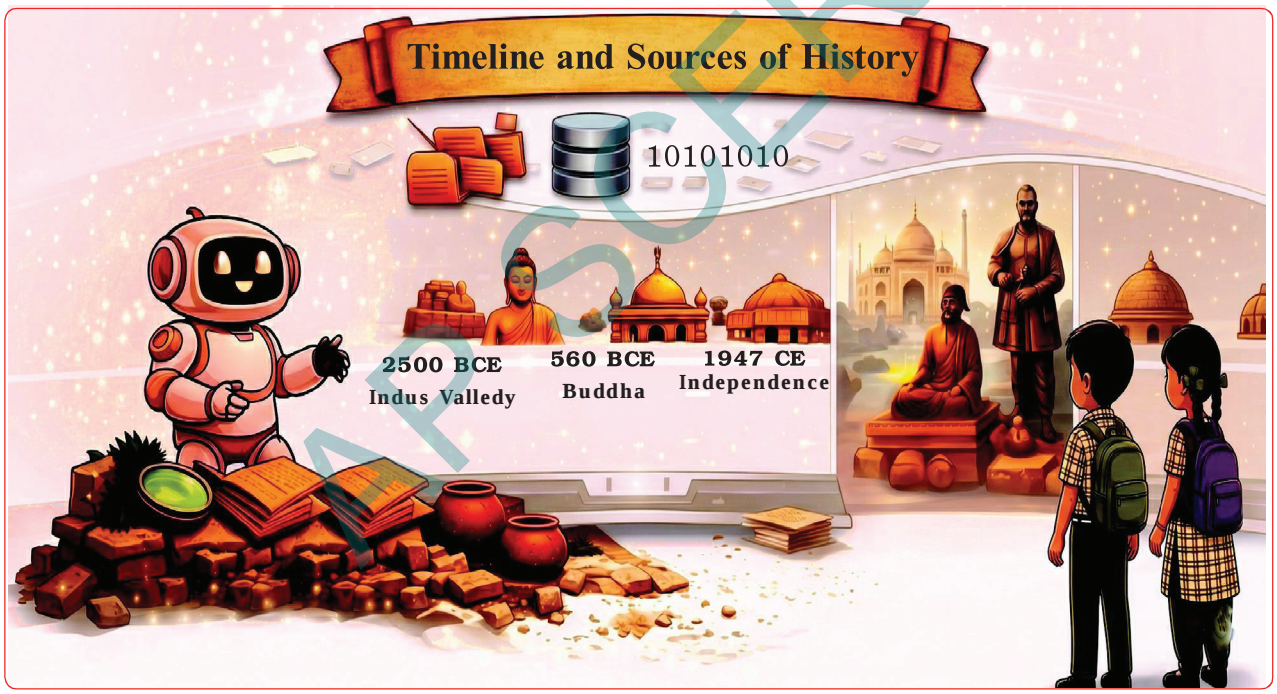

Historians study the past using timelines and sources. A timeline arranges events in chronological order. This helps students understand which event happened first and which happened later. Sources like coins, tools, and inscriptions help us know about history. Similarly, AI organises digital information into timelines. It stores large amounts of historical data. It arranges events in correct order. Digital museums use AI to show historical events clearly.

© NCERT

భూమిపై విశాలమైన మహాసముద్రాలు మరియు పెద్ద ఖండాలు ఉన్నాయి, ఇవి వాతావరణాన్ని రూపొందించి జీవానికి మద్దతు ఇస్తాయి. సముద్రాలు వర్షపాతాన్ని తెస్తాయి, ఆక్సిజన్‌ను ఉత్పత్తి చేస్తాయి మరియు ప్రపంచంలోని వివిధ ప్రాంతాలను అనుసంధానిస్తాయి. కాలుష్యం మరియు అధిక చేపల వేట వంటి మానవ కార్యకలాపాలు సముద్ర జీవులకు హాని కలిగిస్తున్నాయి. సముద్రాలను అధ్యయనం చేయడానికి, వాతావరణాన్ని అంచనా వేయడానికి మరియు మెరుగైన ప్రణాళిక మరియు రక్షణకు మద్దతు ఇవ్వడానికి డిజిటల్ మ్యాప్ మరియు పర్యావరణ డేటాను విశ్లేషించడం ద్వారా **AI** సహాయం చేస్తుంది.

AI తో ఆలోచించడం :	డిజిటల్ మ్యాప్ ను ఉపయోగించి AI భౌగోళిక లక్షణాలను ఎలా అధ్యయనం చేస్తుంది?
కీలక పదాలు :	**డిజిటల్ మ్యాప్:** ప్రదేశాలు మరియు దిశలను కనుగొనడానికి కంప్యూటర్ లేదా మొబైల్‌లో చూపబడే మ్యాప్‌ను డిజిటల్ మ్యాప్ అంటారు. **ఇన్‌పుట్ :** కంప్యూటర్ పని చేయడానికి ఇచ్చే సమాచారాన్ని ఇన్‌పుట్ అంటారు. **డేటా విశ్లేషణ:** సమాచారాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి మరియు ఉపయోగించడానికి దానిని అధ్యయనం చేసే ప్రక్రియను డేటా విశ్లేషణ అంటారు.

ఉదాహరణ 3: చరిత్ర కాలక్రమం మరియు మూలాలు

చరిత్రకారులు కాలక్రమాలు మరియు మూలాలను ఉపయోగించి గతాన్ని అధ్యయనం చేస్తారు. ఒక కాలక్రమం సంఘటనలను కాలక్రమంలో అమరుస్తుంది. ఏ సంఘటన ముందు జరిగింది మరియు ఏది తర్వాత జరిగిందో అర్థం చేసుకోవడానికి ఇది విద్యార్థులకు సహాయపడుతుంది. నాణేలు, పనిముట్లు మరియు శాసనాల వంటి మూలాలు చరిత్ర గురించి తెలుసుకోవడానికి మనకు సహాయపడతాయి. అదేవిధంగా, AI డిజిటల్ సమాచారాన్ని కాలక్రమాలలో అమరుస్తుంది. ఇది పెద్ద మొత్తంలో చారిత్రక డేటాను నిల్వ చేస్తుంది. ఇది సంఘటనలను సరైన క్రమంలో అమరుస్తుంది. డిజిటల్ మ్యూజియంలు చారిత్రక సంఘటనలను స్పష్టంగా చూపించడానికి AI ని ఉపయోగిస్తాయి.

AP SCERT

Thinking with AI :	**How does AI organise thousands of historical events into proper order?**
Key Words:	**Timeline – Arrangement of events** **Data – Information collected** **Digital Storage – Saving information in computer**

Example 4: India that is Bharat

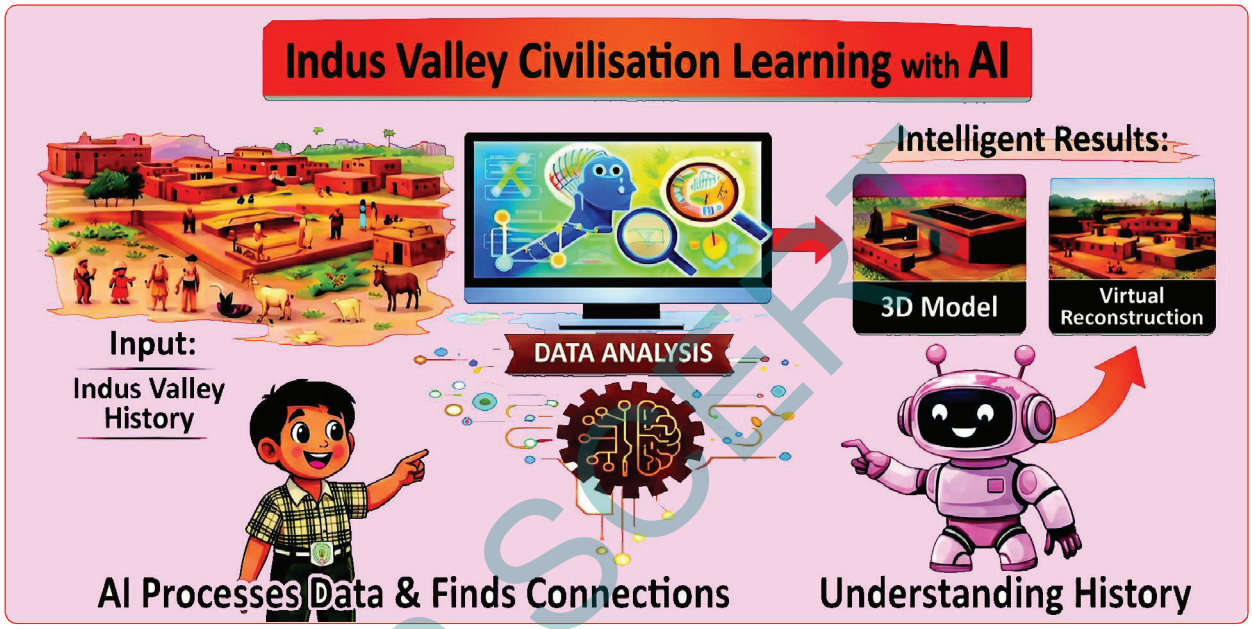

Archaeologists study the remains of old cities . They find tools, houses, and seals. This helps us understand ancient civilisation. Similarly, AI studies images of old objects. It analyses patterns. It reconstructs ancient cities digitally. It helps historians understand history.

Thinking with AI :	**How does AI reconstruct ancient cities from ruins?**
Key Words:	**Archaeology: The study of old objects and remains to learn about the past.** **Pattern Recognition: Finding repeated designs or similarities in information.** **Digital Reconstruction: Creating a computer-based model of ancient objects or places.**

APSCERT

AI తో ఆలోచించడం :	AI వేలాది చారిత్రక సంఘటనలను సరైన క్రమంలో ఎలా వ్యవస్థీకరిస్తుంది?
కీలక పదాలు :	**టైమ్ లైన్** – సంఘటనల అమరిక **డేటా** – సేకరించిన సమాచారం **డిజిటల్ నిల్వ** – కంప్యూటర్‌లో సమాచారాన్ని సేవ్ చేయడం

ఉదాహరణ 4: ఇండియా అంటే భారతదేశం

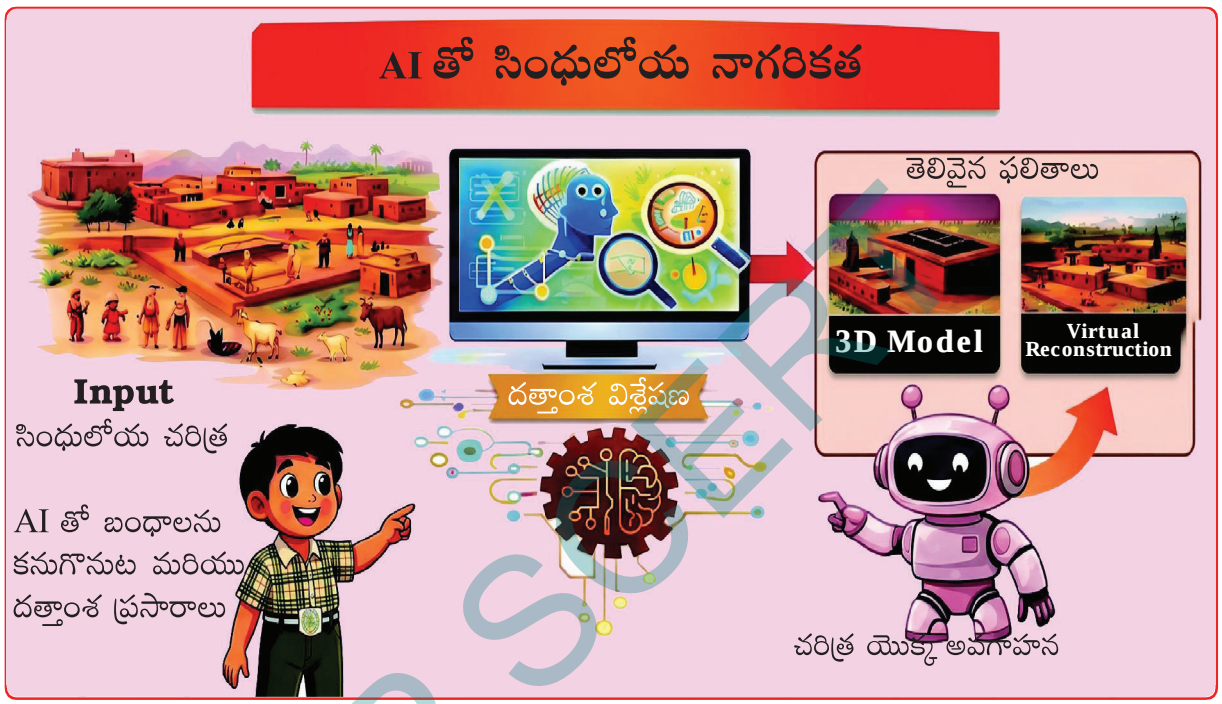

ప్రాచీన వస్తువుల అవశేషాలను ఉపయోగించి పురావస్తు శాస్త్రవేత్తలు పాత నగరాలను అధ్యయనం చేస్తారు. వారు పనిముట్లు, ఇళ్ళు మరియు ముద్రలను కనుగొంటారు. ఇది ప్రాచీన నాగరికతను అర్థం చేసుకోవడానికి మనకు సహాయపడుతుంది. అదేవిధంగా, AI పాత వస్తువుల చిత్రాలను అధ్యయనం చేస్తుంది. ఇది నమూనాలను విశ్లేషిస్తుంది. ఇది ప్రాచీన నగరాలను డిజిటల్ గా పునర్నిర్మిస్తుంది. ఇది చరిత్రకారులకు చరిత్రను అర్థం చేసుకోవడంలో సహాయపడుతుంది.

AI తో ఆలోచించడం :	AI శిథిలాల నుండి పురాతన నగరాలను ఎలా పునర్నిర్మిస్తుంది?
కీలక పదాలు :	**పురావస్తు పరిశోధన:** గతాన్ని తెలుసుకోవడానికి పాత వస్తువులు మరియు అవశేషాల అధ్యయనం. **నమూనా గుర్తింపు:** సమాచారంలో పునరావృతమయ్యే డిజైన్‌లు లేదా సారూప్యతలను కనుగొనడం. **డిజిటల్ పునర్నిర్మాణం:** పురాతన వస్తువులు లేదా ప్రదేశాల కంప్యూటర్ ఆధారిత నమూనాను సృష్టించడం.

AP SCERT

Example 5: India's Cultural Roots

The Vedas are ancient texts of India. They contain knowledge and teachings. They were passed orally. Today, AI stores such knowledge digitally. It organises information. It helps students learn easily. It explains concepts clearly.

Thinking with AI :	How does AI store and explain cultural knowledge?
Key Words :	**Digital Library:** A digital library is a collection of books and information stored on a computer or internet. **Database:** A database is an organized collection of information stored in a computer. **Input:** Input is the information given to a computer to process.

AP SCERT

ఉదాహరణ 5: భారతదేశం యొక్క సాంస్కృతిక మూలాలు

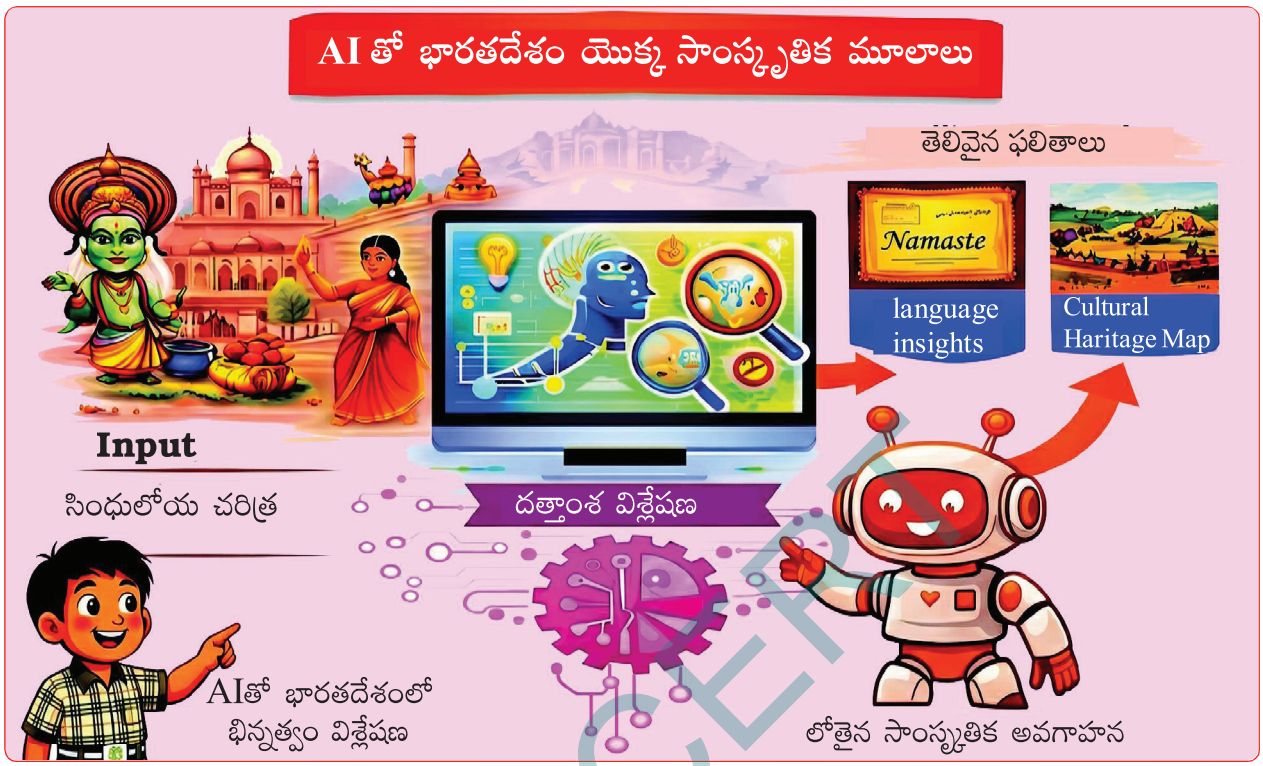

వేదాలు భారతదేశపు ప్రాచీన గ్రంథాలు. వాటిలో జ్ఞానం మరియు బోధనలు ఉన్నాయి. అవి మౌఖికంగా ప్రసారం చేయబడ్డాయి. ఈ రోజు, AI అటువంటి జ్ఞానాన్ని డిజిటల్ గా నిల్వ చేస్తుంది. ఇది సమాచారాన్ని నిర్వహిస్తుంది. ఇది విద్యార్థులు సులభంగా నేర్చుకోవడానికి సహాయపడుతుంది. ఇది భావనలను స్పష్టంగా వివరిస్తుంది.

AI తో ఆలోచించడం :	AI సాంస్కృతిక జ్ఞానాన్ని ఎలా నిల్వ చేస్తుంది మరియు వివరిస్తుంది?
కీలక పదాలు :	**డిజిటల్ లైబ్రరీ:** డిజిటల్ లైబ్రరీ అంటే కంప్యూటర్ లేదా ఇంటర్నెట్‌లో నిల్వ చేయబడిన పుస్తకాలు మరియు సమాచారం యొక్క సేకరణ. **డేటాబేస్:** డేటాబేస్ అంటే కంప్యూటర్‌లో నిల్వ చేయబడిన సమాచారం యొక్క వ్యవస్థీకృత సేకరణ. **ఇన్‌పుట్:** ఇన్‌పుట్ అనేది కంప్యూటర్ ప్రాసెస్ చేయడానికి ఇచ్చే సమాచారం.

AP SCERT

Example 6: Family and Community

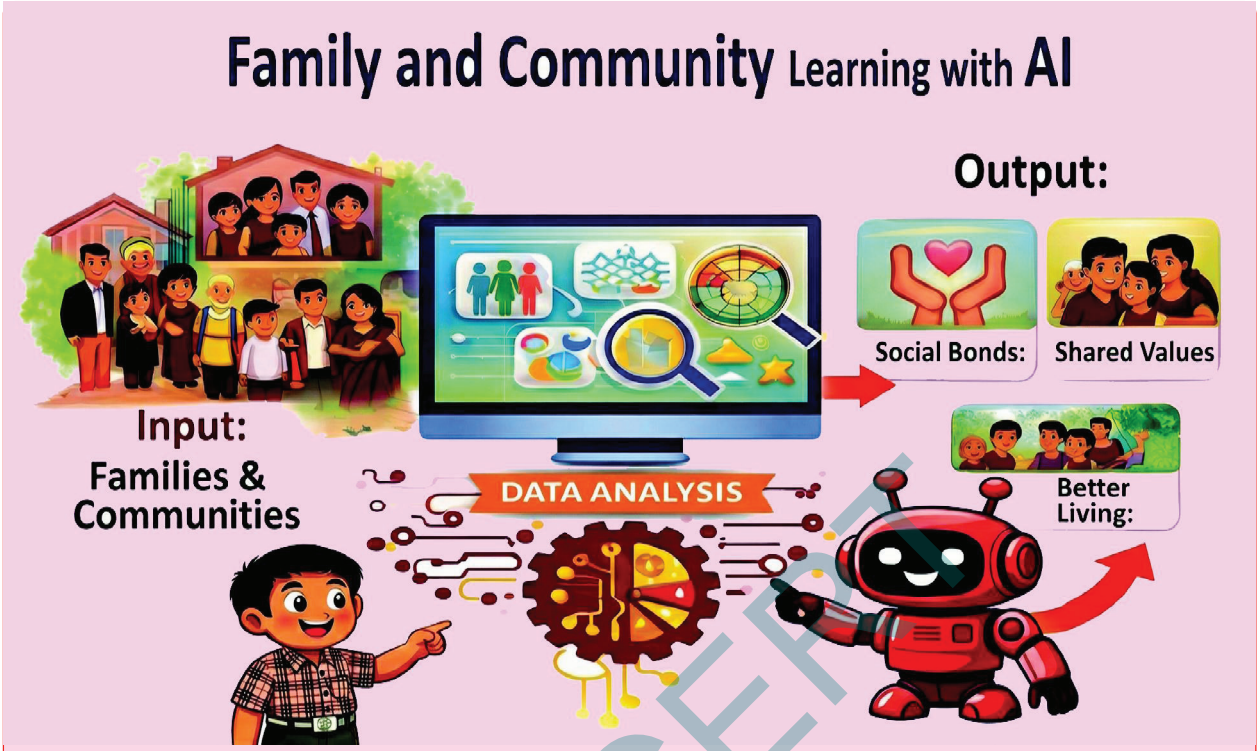

Family members help and support each other. Each member has roles and responsibilities. Similarly, AI helps people in daily life. Smart assistants help families. They give reminders. They help manage work. They support people.

Thinking with AI :	How does AI help families in daily life?
Key Words:	**Smart Assistant:** A smart assistant is an AI program that helps users by answering questions and doing tasks. **Input:** Input is the information given to a computer or AI system. **Processing:** Processing is the work done by a computer or AI to understand the input.

AP SCERT

ఉదాహరణ 6: కుటుంబం మరియు సమాజం

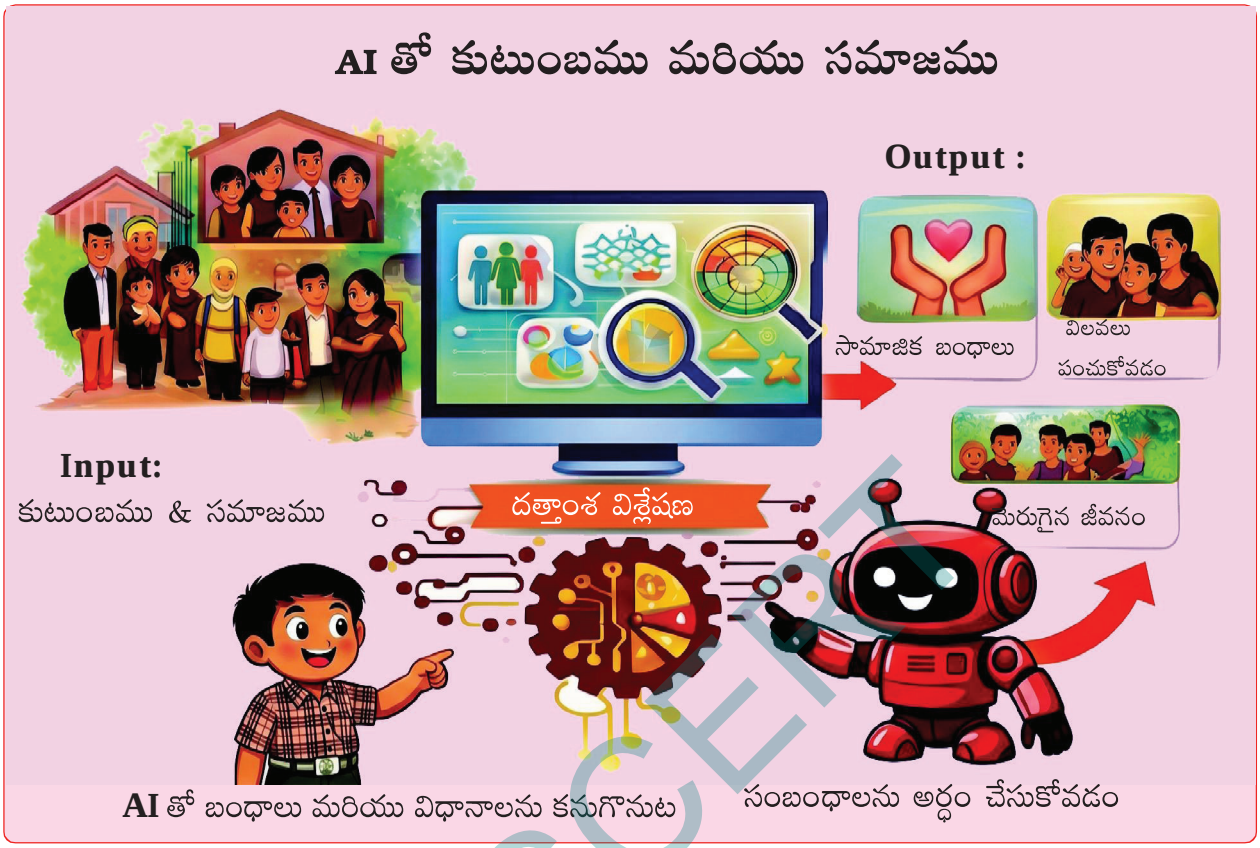

కుటుంబ సభ్యులు ఒకరికొకరు సహాయం చేసుకుంటారు మరియు మద్దతు ఇచ్చుకుంటారు. ప్రతి సభ్యునికి పాత్రలు మరియు బాధ్యతలు ఉంటాయి. అదేవిధంగా, AI రోజువారీ జీవితంలో ప్రజలకు సహాయం చేస్తుంది. చుట్టూ ఉన్న సహాయక వ్యవస్థలు కుటుంబాలకు సహాయం చేస్తాయి. అవి రిమైండర్‌లను ఇస్తాయి. అవి పనిని నిర్వహించడంలో సహాయపడతాయి. అవి ప్రజలకు మద్దతు ఇస్తాయి.

AI తో ఆలోచించడం :	AI రోజువారీ జీవితంలో కుటుంబాలకు ఎలా సహాయపడుతుంది?
కీలక పదాలు :	**స్మార్ట్ అసిస్టెంట్:** స్మార్ట్ అసిస్టెంట్ అనేది ఒక AI ప్రోగ్రామ్, ఇది వినియోగదారుల ప్రశ్నలకు సమాధానమివ్వడం మరియు పనులను చేయడం ద్వారా సహాయపడుతుంది. **ఇన్‌పుట్:** ఇన్‌పుట్ అనేది కంప్యూటర్ లేదా AI వ్యవస్థకు అందించే సమాచారం. **ప్రాసెసింగ్:** ఇన్‌పుట్‌ను అర్థం చేసుకోవడానికి కంప్యూటర్ లేదా AI చేసే పనిని ప్రాసెసింగ్ అంటారు.

AP SCERT

Example 7: The Value of Work

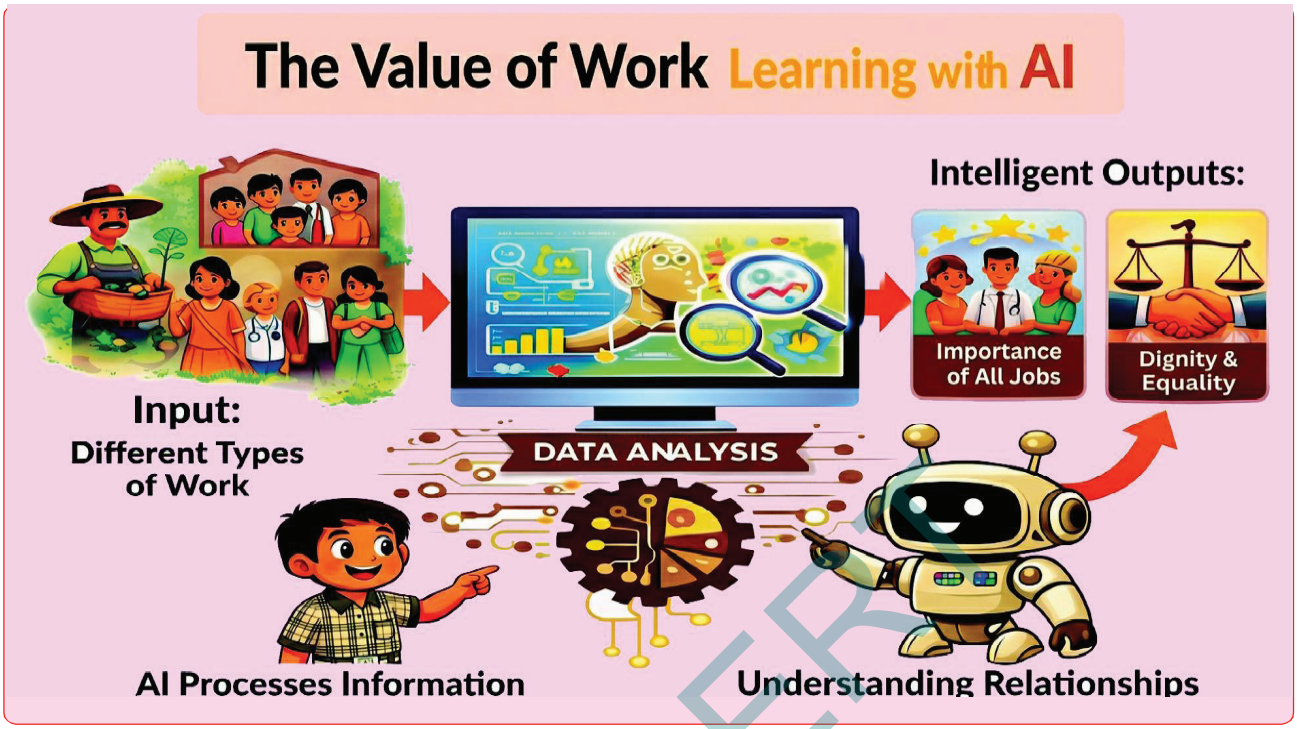

People do different types of work. Some work earns money. Some work helps others. Similarly, AI helps people in work. It helps doctors, engineers, and teachers. It improves efficiency. It supports human work.

Thinking with AI :	How does AI help people in their jobs?
Key Words:	**Automation:** Automation means machines do work automatically without human help. **Data:** Data means information collected in the form of numbers, words, or measurements. **Processing:** Processing means changing data into useful information.

Guidance: Before using AI, first teach the related Social Science concepts through activities like using maps and globes, identifying India's physical features,arranging timelines, discussing cultural traditions, and understanding family roles and types of work. Ensure students clearly understand ideas such as location, timeline, culture, social organisation, and economic activities before connecting them to AI. Use classroom tools like atlases, charts, family trees, and timelines before introducing digital maps or AI tools.

AP SCERT

ఉదాహరణ 7: పని యొక్క విలువ

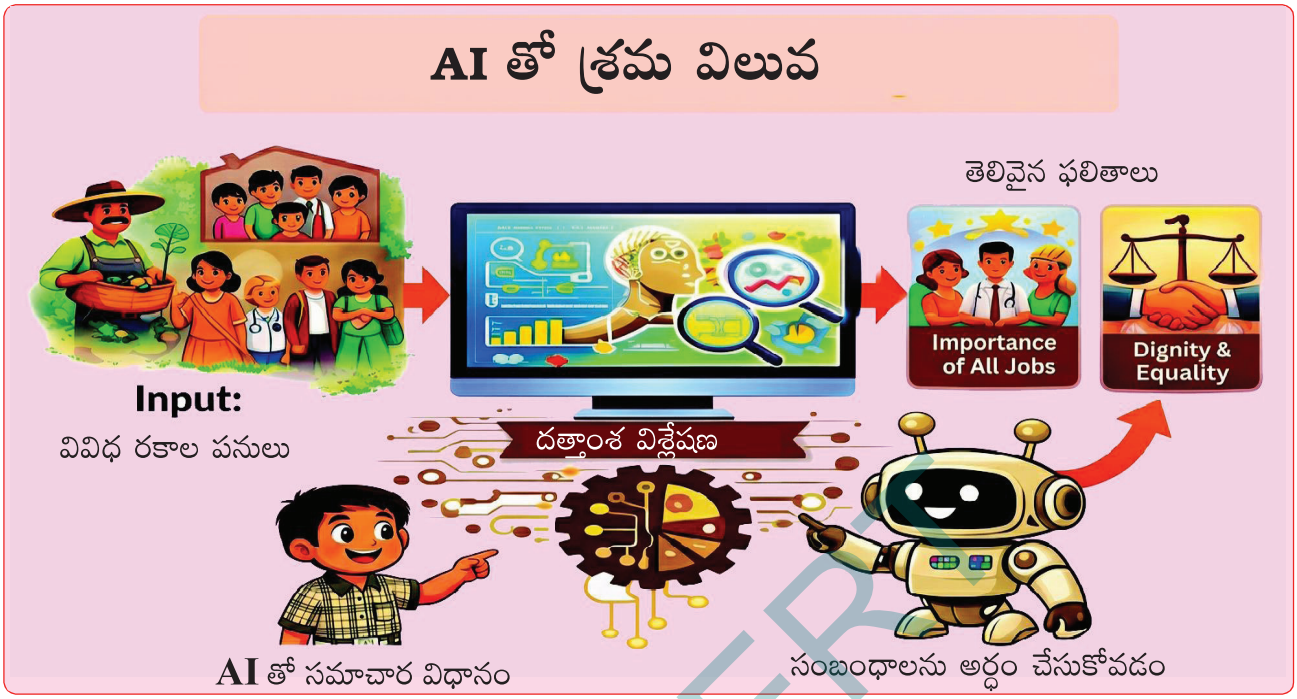

ప్రజలు వివిధ రకాల పనులు చేస్తారు. కొన్ని పనులు డబ్బు సంపాదించి పెడతాయి. కొన్ని పనులు ఇతరులకు సహాయం చేస్తాయి. అదేవిధంగా, AI పనిలో ప్రజలకు సహాయం చేస్తుంది. ఇది వైద్యులు, ఇంజనీర్లు మరియు ఉపాధ్యాయులకు సహాయం చేస్తుంది. ఇది సామర్థ్యాన్ని మెరుగుపరుస్తుంది. ఇది మానవ శ్రమకు మద్దతు ఇస్తుంది.

AI తో ఆలోచించడం :	AI ప్రజలకు వారి ఉద్యోగాలలో ఎలా సహాయం చేస్తుంది?
కీలక పదాలు :	**ఆటోమేషన్:** ఆటోమేషన్ అంటే మానవ సహాయం లేకుండా యంత్రాలు పని చేసుకోవడం. **డేటా:** డేటా అంటే సంఖ్యలు, పదాలు లేదా కొలతల రూపంలో సేకరించిన సమాచారం. ప్రాసెసింగ్: డేటాను ఉపయోగకరమైన సమాచారంగా మార్చడాన్ని ప్రాసెసింగ్ అంటారు.

మార్గదర్శకత్వం: AI ని ఉపయోగించే ముందు, మ్యాప్ మరియు గ్లోబ్‌లను ఉపయోగించడం, కాలక్రమాలను అమర్చడం, భారత భౌగోళిక లక్షణాలను గుర్తించడం, సాంస్కృతిక సంప్రదాయాల గురించి చర్చించడం, మరియు కుటుంబ పాత్రలు మరియు పనుల రకాలను అర్థం చేసుకోవడం వంటి కార్యకలాపాల ద్వారా సంబంధిత సామాజిక శాస్త్ర భావనలను మొదట బోధించండి. విద్యార్థులు **AI** తో అనుసంధానించే ముందు స్థానం, కాలక్రమం, సంస్కృతి, సామాజిక వ్యవస్థ, మరియు ఆర్థిక కార్యకలాపాలు వంటి భావనలను స్పష్టంగా అర్థం చేసుకున్నారని నిర్ధారించుకోండి. డిజిటల్ పటాలు లేదా **AI** సాధనాలను పరిచయం చేసే ముందు, అట్లాస్‌లు, చార్టులు, వంశవృక్షాలు మరియు కాలక్రమాల వంటి తరగతి గది సాధనాలను ఉపయోగించండి.

APSCERT

Encourage students to explain how human skills like locating places, organising information, and decision-making are similar to machine systems such as GPS, digital timelines, and smart assistants. The link to AI should be brief, concept-based, and strictly aligned with the syllabus.

Exploring with AI

Understanding AI in Social Science Learning

Artificial Intelligence enables computers to analyse information, recognise patterns, organise data, and provide explanations in simple language. In Social Science learning, AI can help students understand maps, timelines, cultural traditions, family structures, and economic activities related to the first seven chapters.

However, **AI** does not replace teachers, classroom discussions, textbooks, or real-life bservation. The Social Science textbook remains the primary and reliable source of knowledge. **AI** serves only as a supportive learning assistant to improve understanding.

Accessing AI for Social Science Learning

AI tools may be accessed through school computer laboratories under teacher guidance or through digital devices at home under parental supervision. Students may use AI tools to understand maps and geographical locations and to learn timelines and historical events.

They can also explore Indian culture and traditions with the help of AI. AI may support learning about family and community relationships. It can help students understand economic and non-economic activities in daily life. All use of AI should focus only on improving learning and knowledge.

Safe and Responsible Use of AI Students must

While using AI tools, personal information such as name, address, school name, phone number, or passwords must never be shared. AI responses must not be copied directly without proper understanding. All information generated by AI must be carefully verified with the Social Science textbook. AI must not be used during examinations under any circumstances. Responsible use of AI strengthens discipline, honesty, and social awareness among students.

AP SCERT

ప్రదేశాలను గుర్తించడం, సమాచారాన్ని నిర్వహించడం మరియు నిర్ణయాలు తీసుకోవడం వంటి మానవ నైపుణ్యాలు GPS, డిజిటల్ కాలక్రమాలు మరియు స్మార్ట్ అసిస్టెంట్‌ల వంటి యంత్ర వ్యవస్థలకు ఎలా సమానంగా ఉంటాయో వివరించమని విద్యార్థులను ప్రోత్సహించండి. AI తో అనుసంధానం సంక్షిప్తంగా, భావన-ఆధారితంగా మరియు పాఠ్యాంశాలకు ఖచ్చితంగా అనుగుణంగా ఉండాలి.

AI తో అన్వేషణ

సాంఘిక శాస్త్ర అభ్యాసంలో AI ని అర్థం చేసుకోవడం

ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (AI) కంప్యూటర్లను సమాచారాన్ని విశ్లేషించడానికి, నమూనాలను గుర్తించడానికి, డేటాను నిర్వహించడానికి మరియు సరళమైన భాషలో వివరణలు అందించడానికి వీలు కల్పిస్తుంది. సాంఘిక శాస్త్ర అభ్యాసంలో, మొదటి ఏడు అధ్యాయాలకు సంబంధించిన పటాలు, కాలక్రమాలు, సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలు, కుటుంబ నిర్మాణాలు మరియు ఆర్థిక కార్యకలాపాలను అర్థం చేసుకోవడంలో విద్యార్థులకు AI సహాయపడుతుంది. డిజిటల్ పటాలు ఉపయోగించి భూమిపై ప్రదేశాలను గుర్తించడం, చారిత్రక సంఘటనలను కాలక్రమానుసారం అమర్చడం, సాంస్కృతిక మూలాలను గుర్తించడం, కుటుంబ మరియు సమాజ సంబంధాలను అర్థం చేసుకోవడం, మరియు వివిధ రకాల పనులను వర్గీకరించడంలో విద్యార్థులకు AI సహాయపడుతుంది.

అయితే, **AI** ఉపాధ్యాయులు, తరగతి గది చర్చలు, పాఠ్యపుస్తకాలు లేదా వాస్తవ జీవిత పరిశీలన స్థానాన్ని భర్తీ చేయదు. సామాజిక శాస్త్ర పాఠ్యపుస్తకం జ్ఞానానికి ప్రాథమిక మరియు విశ్వసనీయమైన మూలంగా నిలుస్తుంది. అవగాహనను మెరుగుపరచడానికి **AI** కేవలం ఒక సహాయక అభ్యాస సహాయకుడిగా మాత్రమే పనిచేస్తుంది.

సాంఘిక శాస్త్ర అభ్యసన కోసం AI కి చేరువ కావడం

ఉపాధ్యాయుల మార్గదర్శకత్వంలో పాఠశాల కంప్యూటర్ ప్రయోగశాలల ద్వారా లేదా తల్లిదండ్రుల పర్యవేక్షణలో ఇంట్లో డిజిటల్ పరికరాల ద్వారా AI సాధనాలను ఉపయోగించవచ్చు. విద్యార్థులు పటాలు మరియు భౌగోళిక ప్రదేశాలను అర్థం చేసుకోవడానికి, కాలక్రమాలు మరియు చారిత్రక సంఘటనలను నేర్చుకోవడానికి AI సాధనాలను ఉపయోగించవచ్చు. వారు AI సహాయంతో భారతీయ సంస్కృతి మరియు సంప్రదాయాలను కూడా అన్వేషించవచ్చు. కుటుంబం మరియు సమాజ సంబంధాల గురించి నేర్చుకోవడానికి **AI** సహాయపడవచ్చు. ఇది రోజువారీ జీవితంలో ఆర్థిక మరియు ఆర్థికేతర కార్యకలాపాలను అర్థం చేసుకోవడంలో విద్యార్థులకు సహాయపడుతుంది. AI వాడకం అంతా కేవలం అభ్యాసం మరియు జ్ఞానాన్ని మెరుగుపరచడంపై మాత్రమే దృష్టి పెట్టాలి. AI ని ఎల్లప్పుడూ బాధ్యతాయుతంగా ఉపయోగించాలి. దానిని కఠినంగా విద్యా ప్రయోజనాల కోసం మాత్రమే ఉపయోగించాలి.

AI యొక్క సురక్షితమైన మరియు బాధ్యతాయుతమైన వినియోగం :

AI సాధనాలను ఉపయోగిస్తున్నప్పుడు, పేరు, చిరునామా, పాఠశాల పేరు, ఫోన్ నంబర్ లేదా పాస్‌వర్డ్‌ల వంటి వ్యక్తిగత సమాచారాన్ని ఎప్పుడూ పంచుకోకూడదు. సరైన అవగాహన లేకుండా AI ప్రతిస్పందనలను నేరుగా కాపీ చేయకూడదు. AI ద్వారా ఉత్పత్తి చేయబడిన మొత్తం సమాచారాన్ని సోషల్ సైన్స్ పాఠ్యపుస్తకంతో జాగ్రత్తగా ధృవీకరించాలి. పరీక్షలు సమయంలో AI ని ఉపయోగించకూడదు. AI ని బాధ్యతాయుతంగా ఉపయోగించడం విద్యార్థులలో క్రమశిక్షణ, నిజాయితీ మరియు సామాజిక అవగాహనను బలపరుస్తుంది.

AP SCERT

AI-Based Learning Tasks in Social Science

The tasks given below are designed to strengthen social and analytical thinking through the guided use of Artificial Intelligence tools. These tasks must be performed only under the supervision of a teacher in school or with the guidance of parents at home. AI tools are to be used strictly for educational purposes. Students should use AI carefully to support their learning and understanding. The results generated by AI may be used in Tool-1 and Tool-3 of the assessment book. However, AI outputs should not be accepted blindly. All responses generated by AI must be checked carefully.

Writing Effective Prompts in Social Science

A prompt is the instruction or question given to an AI tool. A good Social Science prompt should clearly mention the class level, such as Class 6, and the chapter name. It should also include a clear topic or concept from the lesson. The prompt must request an explanation or example to get a proper response.

Example Prompt: Note:-

"I am a Class 6 student. Please explain how latitude and longitude help in locating places on Earth in simple language with one example."

Clear prompts lead to clear explanations.

Types of Prompts in Social Science Learning

To obtain clear and meaningful responses from AI tools, prompts should be written based on the purpose of learning.

1. **Concept Understanding Prompt :** This type of prompt is used to understand Social Science concepts clearly. **Example:** I am a Class 6 student. What is the value of work and why should we respect all kinds of work?
2. **Comparison or Analytical Prompt :** This type of prompt is used to compare ideas or analyse differences. **Example:** I am a Class 6 student. What is the difference between Vedic culture and present-day culture?
3. **Application or Activity-Based Prompt :** This type of prompt is used to apply knowledge in real-life situations. **Example:** I am a Class 6 student. Help me identify different occupations in my neighbourhood and explain why they are important.

AP SCERT

సాంఘిక శాస్త్రంలో AI-ఆధారిత అభ్యాస పనులు

కింద ఇవ్వబడిన పనులు ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ సాధనాలను మార్గనిర్దేశంతో ఉపయోగించడం ద్వారా సామాజిక మరియు విశ్లేషణాత్మక ఆలోచనను బలపరచడానికి రూపొందించబడ్డాయి. ఈ పనులను పాఠశాలలో ఉపాధ్యాయుల పర్యవేక్షణలో లేదా ఇంట్లో తల్లిదండ్రుల మార్గదర్శకత్వంలో మాత్రమే చేయాలి. AI సాధనాలను కఠినంగా విద్యా ప్రయోజనాల కోసం మాత్రమే ఉపయోగించాలి. విద్యార్థులు తమ అభ్యాసానికి మరియు అవగాహనకు మద్దతుగా AI ని జాగ్రత్తగా ఉపయోగించాలి. అంచనా పుస్తకంలోని టూల్-1 మరియు టూల్-3లో AI ద్వారా ఉత్పత్తి చేయబడిన ఫలితాలను ఉపయోగించవచ్చు. అయితే, AI అవుట్ పుట్ నుగుడ్డిగా అంగీకరించకూడదు. AI ద్వారా ఉత్పత్తి చేయబడిన అన్ని ప్రతిస్పందనలను జాగ్రత్తగా తనిఖీ చేయాలి. తుది అవగాహన లేదా సమర్పణకు ముందు వాటిని ఎల్లప్పుడూ సాంఘిక శాస్త్ర పాఠ్యపుస్తకంతో ధృవీకరించుకోవాలి.

సాంఘిక శాస్త్రంలో ప్రభావవంతమైన ప్రాంప్ట్‌లను రాయడం

ప్రాంప్ట్ అంటే AI టూల్‌కు ఇచ్చే సూచన లేదా ప్రశ్న. ఒక మంచి సాంఘిక శాస్త్ర ప్రాంప్ట్, 6వ తరగతి వంటి తరగతి స్థాయిని మరియు అధ్యాయ పేరును స్పష్టంగా పేర్కొనాలి. అది పాఠం నుండి ఒక స్పష్టమైన అంశం లేదా భావనను కూడా కలిగి ఉండాలి. సరైన ప్రతిస్పందన పొందడానికి ప్రాంప్ట్ తప్పనిసరిగా ఒక వివరణ లేదా ఉదాహరణను అభ్యర్థించాలి.

ఉదాహరణ ప్రాంప్ట్‌లు: "నేను 6వ తరగతి విద్యార్థిని. భూమిపై ప్రదేశాలను గుర్తించడంలో అక్షాంశం మరియు రేఖాంశం ఎలా సహాయపడతాయో దయచేసి ఒక ఉదాహరణతో సరళమైన భాషలో వివరించండి."

స్పష్టమైన ప్రాంప్ట్ స్పష్టమైన వివరణలకు దారితీస్తాయి.

సాంఘిక శాస్త్ర అభ్యాసంలో ప్రాంప్ట్‌ల రకాలు

AI సాధనాల నుండి స్పష్టమైన మరియు అర్థవంతమైన ప్రతిస్పందనలను పొందడానికి, అభ్యాస లక్ష్యం ఆధారంగా ప్రాంప్ట్‌లను వ్రాయాలి.

1. **భావన అవగాహన ప్రాంప్ట్ :** సాంఘిక శాస్త్ర భావనలను స్పష్టంగా అర్థం చేసుకోవడానికి ఈ రకమైనప్రాంప్ట్ లను ఉపయోగిస్తారు. **ఉదాహరణ:** "నేను 6వ తరగతి విద్యార్థిని. శ్రమ యొక్క విలువ ఏమిటి మరియు మనం అన్ని రకాల పనులను ఎందుకు గౌరవించాలి?" ఈ రకమైన ప్రాంప్ట్ ప్రాథమిక భావనల అవగాహనను పెంపొందించడంలో సహాయపడుతుంది.
2. **తులనాత్మక లేదా విశ్లేషణాత్మక ప్రాంప్ట్ :** 3. ఆలోచనలను పోల్చడానికి లేదా తేడాలను విశ్లేషించడానికి ఈ రకమైన ప్రోంప్ట్ ఉపయోగించబడుతుంది. **ఉదాహరణ:** "నేను 6వ తరగతి విద్యార్థిని. వేద సంస్కృతికి మరియు ప్రస్తుత సంస్కృతికి మధ్య తేడా ఏమిటి?" ఈ రకమైన ప్రశ్న విశ్లేషణాత్మక ఆలోచనను పెంపొందించడంలో సహాయపడుతుంది.
3. **అనువర్తన లేదా కార్యాచరణ-ఆధారిత ప్రశ్న :** నిజ జీవిత పరిస్థితులలో జ్ఞానాన్ని వర్తింపజేయడానికి ఈ రకమైన ప్రశ్న ఉపయోగించబడుతుంది. **ఉదాహరణ:** "నేను 6వ తరగతి విద్యార్థిని. నా పరిసరాల్లోని వివిధ వృత్తులను గుర్తించి, అవి ఎందుకు ముఖ్యమైనవో వివరించండి." ఈ రకమైన ప్రశ్న ఆచరణాత్మక అవగాహనను పెంపొందించడంలో సహాయపడుతుంది.

AP SCERT

Can AI Make Mistakes?

AI systems are powerful, but they are not always perfect. AI cannot think or feel like humans and depends completely on the data available to it. If the data is incomplete or incorrect, AI may produce wrong information. Sometimes AI may give answers that sound correct but are actually inaccurate. Therefore, AI-generated responses must always be checked and verified with the Social Science textbook. AI can support students in learning and understanding topics better. However, it should be used carefully and thoughtfully. It cannot replace teachers, textbooks, or classroom learning.

Myth	Fact
AI can think and feel like humans.	AI does not have feelings or real thinking; it works using patterns and instructions created by humans.
AI can complete all my Social Science homework without me learning anything.	AI can help me understand lessons better, but I must learn and write in my own think, words.

Do You Know?

Sometimes an Artificial Intelligence system gives incorrect or imaginary information as if it were true. This behaviour is called AI hallucination. For more information ask AI about hallucination

Guidance: Before using any AI tools, students should first read the textbook lesson carefully. Teachers should show them how to write clear prompts by mentioning the class level, chapter name, and topic. Student use of AI must be monitored regularly. They should always verify AI answers with the textbook content. Copying from AI without understanding should not be allowed. AI must be used responsibly and honestly only to improve understanding, not to complete work mechanically.

AP SCERT

AI తప్పులు చేస్తుందా?

AI వ్యవస్థలు శక్తివంతమైనవి, కానీ అవి ఎల్లప్పుడూ పరిపూర్ణంగా ఉండవు. AI మానవులలాగా ఆలోచించలేదు లేదా భావించలేదు మరియు దానికి అందుబాటులో ఉన్న డేటాపై పూర్తిగా ఆధారపడి ఉంటుంది. డేటా అసంపూర్ణంగా లేదా తప్పుగా ఉంటే, AI తప్పుడు సమాచారాన్ని అందించవచ్చు. కొన్నిసార్లు AI సరిగ్గా అనిపించే సమాధానాలను ఇవ్వవచ్చు కానీ అవి వాస్తవానికి అసంపూర్ణంగా ఉండవచ్చు. అందువల్ల, AI-సృష్టించిన ప్రతిస్పందనలను ఎల్లప్పుడూ సాంఘిక శాస్త్ర పాఠ్యపుస్తకంతో తనిఖీ చేసి, ధృవీకరించాలి. AI విద్యార్థులకు అంశాలను మరింత బాగా నేర్చుకోవడానికి మరియు అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడుతుంది. అయితే, దీనిని జాగ్రత్తగా మరియు ఆలోచనాత్మకంగా ఉపయోగించాలి. ఇది ఉపాధ్యాయులు, పాఠ్యపుస్తకాలు లేదా తరగతి గది అభ్యాసానికి ప్రత్యామ్నాయం కాదు.

అపోహ	వాస్తవం
AI మానవుల వలె ఆలోచించగలదు మరియు అనుభూతి చెందగలదు.	AI కు అనుభూతులు లేదా నిజమైన ఆలోచనా సామర్థ్యం లేదు; ఇది మానవులు రూపొందించిన ప్యాటర్న్స్ మరియు సూచనలను ఉపయోగించి పని చేస్తుంది.
AI నా మొత్తం సాంఘిక శాస్త్ర హోంవర్క్‌ను నేను ఏమీ నేర్చుకోకుండానే పూర్తి చేయగలదు.	AI పాఠాలను బాగా అర్థం చేసుకోవడానికి నాకు సహాయపడగలదు, కానీ నేను తప్పక ఆలోచించాలి, నేర్చుకోవాలి మరియు నా స్వంత మాటలలో రాయాలి.

మీకు తెలుసా?

కొన్నిసార్లు ఆర్టిఫిషియల్ ఇంటెలిజెన్స్ (AI) వ్యవస్థలు తప్పు లేదా ఊహాత్మక సమాచారాన్ని నిజమని చూపిస్తాయి. ఈ ప్రవర్తనను AI హాల్యూసినేషన్ అంటారు. మరింత సమాచారం కోసం AI ను హాల్యూసినేషన్ గురించి అడగండి.

టీచర్స్ కోసం మార్గదర్శనం : ఏదైనా AI టూల్స్‌ను ఉపయోగించే ముందు, విద్యార్థులు మొదట పాఠ్యపుస్తకంలోని పాఠాన్ని జాగ్రత్తగా చదవాలి. టీచర్స్ వారికి క్లాస్ స్థాయి, అధ్యాయం పేరు మరియు టాపిక్ ను పేర్కొనడం ద్వారా స్పష్టమైన ప్రాంప్ట్ ఎలా రాయాలో చూపించాలి. విద్యార్థుల AI వాడకం క్రమం తప్పకుండా పర్యవేక్షించబడాలి. వారు ఎల్లప్పుడూ AI ఆన్సర్స్‌ను పాఠ్యపుస్తకంలోని కంటెంట్‌తో సరిచూసుకోవాలి. అర్థం చేసుకోకుండా AI నుండి కాపీ చేయడానికి అనుమతించకూడదు. అవగాహనను మెరుగుపరచడానికి మాత్రమే, యాంత్రికంగా పనిని పూర్తి చేయడానికి కాకుండా, AI ను బాధ్యతాయుతంగా మరియు నిజాయితీగా ఉపయోగించాలి.

AP SCERT

Chapter-wise AI-Supported Exploration

Tasks for Students to Explore with AI (Social Science – Semester 1)

Chapter Level	Foundational Level	Analytical Level	Creative
Chapter 1: Locating Places on Earth	Define globe, latitude, and longitude Identify directions on a map.	Compare globe and map. Explain how coordinates help locate places.	Compare map reading with GPS navigation. Design a simple map using AI digital tools.
Chapter 2 : Oceans and Continents	List the continents and oceans. Identify land and Earth water on Earth.	Compare different continents. Explain the importance of oceans.	Compare human observation of Earth and satellite images. Create a digital model using AI tools. weather detection.
Chapter 3 : Timeline and Sources of History	Define history and timeline. List sources of history.	Arrange historical events in order Compare archaeo -logical and literary sources.	Compare timeline charts and AI digital timelines. Create a digital timeline using AI tools.
Chapter 4 : India, That is Bharat	Identify India on a map. List physical features of India.	Explain India's geographical diversity. Compare different regions of India.	Compare physical maps and digital maps. Create a digital presentation on India using AI.
Chapter 5 : India's Cultural Roots	Define culture. (Mauryan Empire). List important cultural traditions.	Compare different cultural practices. Explain importance of Vedas and teachings.	Compare traditional learning and digital learning. Create a digital cultural heritage project using AI

AP SCERT

అధ్యాయాల వారీగా AI ఆధారిత అన్వేషణ
విద్యార్థులు AI తో అన్వేషించవలసిన కృత్యాలు (సాంఘిక శాస్త్రం – సెమిస్టర్ 1)

అధ్యాయం	పునాది స్థాయి (Foundational)	విశ్లేషణాత్మక స్థాయి (Analytical)	సృజనాత్మక స్థాయి (Creative)
పాఠం 1: భూమిపై ప్రదేశాలను గుర్తించడం	• గ్లోబ్, అక్షాంశం మరియు రేఖాంశాన్ని నిర్వచించడం. • పటంలో దిక్కులను గుర్తించడం.	• గ్లోబ్ మరియు పటాన్ని పోల్చడం. • కోఆర్డినేట్స్ ప్రదేశాలను గుర్తించడానికి ఎలా సహాయపడతాయో వివరించడం.	• మ్యాప్ రీడింగ్‌ను GPS నావిగేషన్‌తో పోల్చడం. • AI టూల్స్ ఉపయోగించి ఒక సింపుల్ డిజిటల్ మ్యాప్‌ను డిజైన్ చేయడం.
పాఠం 2 : మహాసముద్రాలు మరియు ఖండాలు	• ఖండాలు మరియు మహా సముద్రాలను జాబితా చేయడం. • భూమిపై నేల మరియు నీటిని గుర్తించడం.	• వివిధ ఖండాలను పోల్చడం. • మహాసముద్రాల ప్రాముఖ్యతను వివరించడం.	• భూమి యొక్క మానవ పరిశీలన మరియు శాటిలైట్ ఇమేజెస్‌ను పోల్చడం. • AI టూల్స్ ఉపయోగించి డిజిటల్ ఎర్త్ మోడల్‌ను క్రియేట్ చేయడం.
పాఠం 3 : చరిత్ర కాలక్రమం మరియు ఆధారాలు	• చరిత్ర మరియు టైమ్ లైన్‌ను నిర్వచించడం. • చరిత్ర మూలాలను జాబితా చేయడం.	• హిస్టారికల్ ఈవెంట్స్‌ను క్రమంలో అమర్చడం. • ఆర్కియాలజికల్ మరియు లిటరరీ సోర్సెస్‌ను పోల్చడం.	• టైమ్‌లైన్ చార్ట్ మరియు AI డిజిటల్ టైమ్లైన్స్‌ను పోల్చడం. • AI టూల్స్ ఉపయోగించి డిజిటల్ టైమ్‌లైన్ క్రియేట్ చేయడం
పాఠం 4 : ఇండియా అంటే భారతదేశం	• పటంలో భారతదేశాన్ని గుర్తించడం. • భారతదేశ భౌతిక లక్షణాలను జాబితా చేయడం.	• భారతదేశ భౌగోళిక వైవిధ్యాన్ని వివరించడం. • భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాలను పోల్చడం.	• ఫిజికల్ మ్యాప్స్ మరియు డిజిటల్ మ్యాప్స్‌ను పోల్చడం. • AI ఉపయోగించి భారతదేశంపై డిజిటల్ ప్రజెంటేషన్‌ను క్రియేట్ చేయడం.
పాఠం 5 : భారతదేశ సాంస్కృతిక మూలాలు	• సంస్కృతిని నిర్వచించడం. • ముఖ్యమైన సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలను జాబితా చేయడం.	• వివిధ సాంస్కృతిక పద్ధతులను పోల్చడం. • వేదాల ప్రాముఖ్యత మరియు బోధనలను వివరించడం.	• ట్రెడిషనల్ లెర్నింగ్ మరియు డిజిటల్ లెర్నింగ్‌ను పోల్చడం. • AI ఉపయోగించి డిజిటల్ కల్చరల్ హెరిటేజ్ ప్రాజెక్ట్‌ను క్రియేట్ చేయడం.

AP SCERT

Chapter 6 : Family and Community	**Define family and community.** **List types of families.**	**Compare joint and nuclear families** **Explain roles of family members**	**Compare family communication and digital communication.** **Create a digital family tree using AI tools.**
Chapter 7: The Value of Work	**Define economic and non-economic activities** **List different occupations.**	**Compare different types of work** **Explain importance of work in society.**	**Compare human work and AI-based work.** **Create a digital chart showing different occupations using AI.**

Students may undertake small community-based projects such as creating digital maps. They can prepare digital timelines to understand events in order. They may also develop digital family trees to learn about relationships. Students can study different occupations using AI.

These activities help students understand Social Science and Artificial Intelligence together.

Conclusion: The first semester chapters of Social Science develop important skills such as location, classification, sequencing, comparison, and social understanding. Location skills help students identify places on maps and understand positions on Earth. Classification helps students group continents, cultures, and activities based on their features. Sequencing helps students arrange historical events in correct chronological order using timelines. Comparison helps students identify similarities and differences between places, cultures, and social systems. Social understanding helps students learn about family, community, and governance. Social Science learning helps students understand how intelligent systems collect, organise, and use information to provide useful outputs and support human activities in daily life.

AP SCERT

పాఠం 6 : కుటుంబం మరియు సమాజం	• కుటుంబం మరియు సమాజాన్ని నిర్వచించడం. • కుటుంబాల రకాలను జాబితా చేయడం.	• జాయింట్ మరియు న్యూక్లియర్ ఫ్యామిలీస్‌ను పోల్చడం. • కుటుంబ సభ్యుల పాత్రలను వివరించడం.	• ఫ్యామిలీ కమ్యూనికేషన్ మరియు డిజిటల్ కమ్యూనికేషన్‌ను పోల్చడం. • AI టూల్స్ ఉపయోగించి డిజిటల్ ఫ్యామిలీ ట్రీను క్రియేట్ చేయడం.
పాఠం 7 : శ్రమ విలువ	• ఆర్థిక మరియు అనార్థిక కార్యకలాపాలను నిర్వచించడం. • వివిధ వృత్తులను జాబితా చేయడం.	• వివిధ రకాల పనులను పోల్చడం. • సమాజంలో పని యొక్క ప్రాముఖ్యతను వివరించడం.	• మానవ పని మరియు AI-బేస్డ్ వర్క్‌ను పోల్చడం. • AI ఉపయోగించి వివిధ వృత్తులను చూపించే డిజిటల్ చార్ట్‌ను క్రియేట్ చేయడం.

విద్యార్థులు డిజిటల్ మ్యాప్ల తయారు చేయడం వంటి చిన్న సామాజిక ఆధారిత ప్రాజెక్టులను చేపట్టవచ్చు. సంఘటనలను క్రమంలో అర్థం చేసుకోవడానికి వారు డిజిటల్ కాలక్రమాలను సిద్ధం చేసుకోవచ్చు. సంబంధాలను తెలుసుకోవడానికి వారు డిజిటల్ వంశవృక్షాలను కూడా అభివృద్ధి చేయవచ్చు. విద్యార్థులు AI ని ఉపయోగించి వివిధ వృత్తులను అధ్యయనం చేయవచ్చు. ఈ కార్యకలాపాలు విద్యార్థులు సాంఘిక శాస్త్రం మరియు కృత్రిమ మేధ రెండింటినీ కలిపి అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడతాయి.

ముగింపు : సాంఘిక శాస్త్రం యొక్క మొదటి సెమిస్టర్ పాఠాలు స్థానం, వర్గీకరణ, క్రమీకరణ, పోలిక మరియు సాంఘిక అవగాహన వంటి నైపుణ్యాలను అభివృద్ధి చేస్తాయి. ఈ నైపుణ్యాలు విద్యార్థులు పటాలపై ప్రదేశాలు గుర్తించడం, సంస్కృతులను వర్గీకరించడం, చరిత్ర సంఘటనలను కాలక్రమంలో అమర్చడం, ప్రదేశాలు, సంస్కృతుల మధ్య పోలికలు గుర్తించడం మరియు కుటుంబం, సమాజం, పాలన గురించి అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడతాయి. ఈ నైపుణ్యాలు **AI** వ్యవస్థలు సమాచారాన్ని సేకరించడం, వర్గీకరించడం, క్రమబద్ధీకరించడం, పోల్చడం వంటి పనులకు పునాదిగా ఉంటాయి. సాంఘిక శాస్త్ర అభ్యాసం విద్యార్థులు AI వ్యవస్థలు ఎలా సమాచారాన్ని నిర్వహించి ఉపయోగకరమైన ఫలితాలను అందిస్తాయో అర్థం చేసుకోవడానికి సహాయపడుతుంది.

AP SCERT

GLOSSERY

1. **Cardinal direction** - One of the four main directions: north, south, east and west
2. **Equator** - An imaginary line at 0° latitude dividing the Earth into Northern and Southern Hemispheres
3. **Parallels of latitude** - Imaginary east-west lines used to measure distance north or south of the Equator
4. **Meridian of longitude** - Imaginary lines running from the North Pole to the South Pole
5. **Prime Meridian** - The meridian at 0° longitude passing through Greenwich
6. **Greenwich Mean Time (GMT)** - Mean solar time at Greenwich, used as a world time reference
7. **Indian Standard Time (IST)** - Official time of India, 5 hours 30 minutes ahead of GMT
8. **Standard Time Zone** - A zone of longitude that follows the same standard time
9. **International Date Line** - Imaginary line near 180° longitude where the date changes
10. **North Pole** - Point at 90°N where the Earth's axis meets the surface
11. **South Pole** - Point at 90°S where the Earth's axis meets the surface
12. **Continent** - A large continuous landmass (used to classify Earth's land areas)
13. **Ocean** - A very large body of salty water covering most of the Earth
14. **Sea** - A large body of salty water smaller than an ocean and partly or completely surrounded by land
15. **Bay** - A broad inlet of the sea where the land curves inward
16. **Gulf** - A part of the sea deeply surrounded by land
17. **Marine** - Related to or found in oceans and seas
18. **Subcontinent** - A large, distinct part of a continent
19. **Terrestrial** - On or relating to the Earth (land areas)
20. **Expanse** - A wide, continuous stretch of land or water
21. **Landscape** - All visible natural features of an area of land
22. **Sea level** - The average level of the ocean's surface
23. **Inhabitants** - People or living beings living in a particular place
24. **Widespread** - Found or spread over a large area
25. **Immense** - Extremely large in size or extent
26. **History** - The study of the human past
27. **Historian** - A person who studies and writes about the past
28. **Ancient** - Of or from a very long time ago
29. **Era** - A distinct period of time in history
30. **Context** - The background or circumstances of an event
31. **Timeline** - A visual representation of events arranged in chronological order
32. **Source of history** - A place, person, text or object from which we get information about the past
33. **Manuscript** - A handwritten document on paper, palm leaf, cloth, etc.
34. **Inscriptions** - Words or texts written or carved on stone, metal or other materials
35. **Archaeologist** - A person who studies the past through excavation and material remains
36. **Excavate** - To dig out remains from the ground
37. **Excavator** - A person or machine used in excavation
38. **Testimony** - Evidence or proof of something from the past
39. **Exploration** - The act of searching for and discovering information
40. **Heritage** - Cultural traditions and historic objects passed down from earlier generations
41. **Subcontinent** - A large, distinct part of a continent
42. **Heritage** - Cultural traditions, monuments and values passed down from the past
43. **Diverse** - Showing a great variety

AP SCERT

పదకోశం

1. **ప్రధాన దిక్కులు** – నాలుగు ప్రధాన దిశలైన : ఉత్తరం, దక్షిణం, తూర్పు మరియు పడమర
2. **భూమధ్యరేఖ** – భూమిని ఉత్తర మరియు దక్షిణ అర్ధగోళాలుగా విభజించే 0° అక్షాంశం వద్ద గల ఒక ఊహాత్మక రేఖ
3. **అక్షాంశం యొక్క సమాంతరరేఖలు** -- భూమధ్యరేఖకు ఉత్తరం లేదా దక్షిణ దూరాన్ని కొలవడానికి ఉపయోగించే ఊహాజనిత తూర్పు-పడమర రేఖలు
4. **రేఖాంశం యొక్క మధ్యాహ్నరేఖలు** – ఉత్తర ధ్రువం నుండి దక్షిణ ధ్రువం వరకు విస్తరించే ఊహాత్మక రేఖలు
5. **ప్రధాన రేఖాంశం** -- గ్రీనిచ్ గుండా వెళుతున్న 0° రేఖాంశం లేదా మధ్యాహ్నరేఖ
6. **గ్రీనిచ్ ప్రామాణిక సమయం** (GMT) – గ్రీనిచ్ వద్ద గల సగటుసౌర సమయం, ప్రపంచ సమయ సూచనగా ఉపయోగించబడుతుంది
7. **భారత ప్రామాణిక సమయం** (IST) -- భారతదేశం యొక్క అధికారిక ప్రామాణిక సమయం, గ్రీనిచ్ సమయం కంటే 5 గంటల 30 నిమిషాలు ముందు వుంటుంది
8. **ప్రామాణిక కాల మండలం** – ఒకే ప్రామాణిక సమయాన్ని అనుసరించే రేఖాంశం యొక్క కాల మండలం
9. **అంతర్జాతీయ దిన రేఖ** -- 180° రేఖాంశానికి దగ్గరగా ఉన్న ఊహాత్మక రేఖ ఈ రేఖ వద్ద తేదీ మారుతుంది.
10. **ఉత్తర ధ్రువం** -- భూమి యొక్క అక్షం తో ఉపరితలాన్ని కలిసే 90° ఉత్తర అక్షాంశం వద్ద గల బిందువు
11. **దక్షిణ ధ్రువం** -- భూమి యొక్క అక్షం ఉపరితలాన్ని కలిసే 90° దక్షిణ అక్షాంశం వద్ద గల బిందువు
12. **ఖండం** – ఒక పెద్ద విశాలమైన భూభాగం (భూమి యొక్క భూభాగాలను వర్గీకరించడానికి ఉపయోగిస్తారు)
13. **మహాసముద్రం** -- ఖండాలను విడదీసే విశాలమైన జల భాగాలు
14. **సముద్రం** – పాక్షికంగా లేదా పూర్తిగా భూభాగం చే ఆవరించబడి మహాసముద్రాల కంటే తక్కువ విస్తీర్ణం గల జలభాగం.
15. **అఖాతం** : అర్ధ చంద్రాకారం లో గల భూభాగంలోకి చొచ్చుకువచ్చిన సముద్రభాగం
16. **సింధు శాఖ** : చుట్టూ భూభాగం చే ఆవరించబడిన సముద్ర భాగం
17. **సముద్ర సంబంధిత** : మహాసముద్రాలు మరియు సముద్రాలకు సంబంధించినవి
18. **ఉపఖండం** : ఒక ఖండంలో భాగంగా ఉంటూ, భౌగోళికంగా లేదా రాజకీయంగా ప్రత్యేక గుర్తింపు ఉన్న, ఖండం కంటే చిన్నదైన భారీ భూభాగాన్ని సూచిస్తుంది.
19. **భూసంబంధిత** – భూమి మీద నివసించే లేదా భూమికి సంబంధించిన వాటిని (సముద్రం/ఆకాశానికి భిన్నంగా) సూచిస్తుంది
20. **విస్తరణ** -- భూమి లేదా నీటి యొక్క విశాలమైన, నిరంతర విస్తరణ
21. **ప్రకృతి దృశ్యం** – ప్రత్యక్షంగా కనిపించే ఒక ప్రదేశపు సహజ లక్షణాలు.
22. **సముద్ర మట్టం** – సముద్ర ఉపరితలం యొక్క సగటు ఎత్తు
23. **నివాసితులు** – ఒక నిర్దిష్ట ప్రదేశంలో నివసించే వ్యక్తులు లేదా జీవులు
24. **విస్తృతంగా** – పెద్ద ప్రాంతంలో కనుగొనబడింది లేదా విస్తరించింది
25. **అపారమైనది** --విస్తీర్ణంలో చాలా పెద్దదిగా ఉంటుంది
26. **చరిత్ర** – మానవ గతం యొక్క అధ్యయనం
27. **చరిత్రకారుడు** – గతం గురించి అధ్యయనం చేసి వ్రాసే వ్యక్తి
28. **పురాతనమైనది** – చాలా కాలం క్రితం జరిగిన లేదా చాలా కాలం క్రితానికి చెందిన
29. **శకం** – చరిత్రలో ఒక ప్రత్యేకమైన కాలం
30. **సందర్భం** – ఒక ఘటన యొక్క నేపథ్యం లేదా పరిస్థితులు
31. **టైమ్ లైన్** -- కాలక్రమంలో అమర్చబడ్డ ఘటనల యొక్క దృశ్యమాన ప్రాతినిధ్యం
32. **చారిత్రక ఆధారం** – గతం గురించి మనం సమాచారాన్ని పొందే ప్రదేశం, వ్యక్తి, రచనలు లేదా వస్తువు
33. **వ్రాత ప్రతి** – కాగితం, తాటి ఆకు, వస్త్రం మొదలైన వాటిపై చేతితో రాసిన పత్రం.
34. **శాసనాలు** -- రాయి, లోహం లేదా ఇతర పదార్థాలపై వ్రాయబడిన లేదా చెక్కబడిన పదాలు లేదా పాఠాలు
35. **పురావస్తు శాస్త్రవేత్త** – తవ్వకాలు మరియు పదార్థ అవశేషాల ద్వారా గతాన్ని అధ్యయనం చేసే వ్యక్తి
36. **తవ్వకాలు** – భూమి నుంచి అవశేషాలను తవ్వి తీయడం
37. **కామాటి లేదా తవ్వకం యంత్రం** -- తవ్వకం కొరకు ఉపయోగించే వ్యక్తి లేదా యంత్రం
38. **సాక్ష్యం** -- గత సంఘటనల కు సంబంధించిన సాక్ష్యం లేదా రుజువు
39. **అన్వేషణ** – సమాచారాన్ని వెతకడం మరియు కనుగొనే చర్య
40. **వారసత్వం** – విలువైన సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలు మరియు మునుపటి తరాల నుండి అందించబడిన చారిత్రక వస్తువులు
41. **ఉపఖండం** – ఒక ఖండం లో గల పెద్ద, విలక్షణమైన భాగం
42. **వారసత్వం** – మునుపటి తరాల నుండి అందించబడిన సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలు, చారిత్రక వస్తువులు, విలువలు

APSCERT

44. **Commonality** - Shared features or characteristics
45. **Harmony** - A state of peaceful coexistence and agreement
46. **Worldview** - A particular way of understanding the world
47. **Inhabitants** - People who live in a particular place
48. **Terrain** - Physical features of land
49. **Valley** - A low area between hills or mountains
50. **Settlement** - A place where people establish a community
51. **Urbanisation** - The growth of towns and cities
52. **Widespread** - Found over a large area
53. **UNESCO** - An organisation that works to protect world heritage sites
54. **Culture (conceptual use)** - The way of life, beliefs, customs, and traditions of people
55. **Related to a Sanyasi** - Performing strict spiritual practices in order to attain higher spiritual states.
56. **Spiritual** - Related to the spirit or soul, beyond material life
57. **Spirituality** - The search for or attainment of a higher or deeper meaning of life
58. **Deity** - A god or goddess
59. **Invocation** - Calling upon a divine or higher power
60. **Chant** - To sing or recite rhythmically, often as part of worship
61. **Epic** - A long poem narrating heroic deeds and events of the past
62. **Afterlife** - Life believed to begin after death
63. Monk - A man who leaves worldly life to follow a spiritual path
64. **Nun** - A woman who leaves worldly life to follow a spiritual path
65. **Seeker** - A person who seeks truth or higher knowledge
66. **Shrine** - A sacred or holy place
67. **Pilgrim** - A person who travels to a sacred place for religious reasons
68. **Bhakti** - Deep respect or devotion towards sacred or important things
69. **Folklore** - Traditional beliefs, stories, and customs that are passed down orally
70. **Family (conceptual use)** - A group of people related by blood, marriage, or adoption
71. **Nuclear family** - A family consisting of parents and their children only
72. **Community (conceptual use)** - A group of people living together or sharing common interests
73. **Bonds** - Connections between people
74. **Attachment** - An emotional bond with someone or something
75. **Homemaker** - A person who manages the household
76. **Chore** - A routine household task
77. **Cooperate / Cooperative** - Working together for mutual benefit
78. **Voluntary** - Done by one's own free will
79. **Welfare** - Health, well-being, and prosperity of people
80. **Work (conceptual use)** - Any physical or mental activity done to produce goods or services
81. **Livelihood (conceptual use)** - A means of earning a living
82. **Wage** - Payment made by an employer to a worker for a specific period of work
83. **Salary** - A fixed regular payment, usually paid monthly
84. **Payment in kind** - Non-cash payment received for work performed
85. **Market** - A place where goods and services are exchanged
86. **Occupation (conceptual use)** - A type of work done to earn a living
87. **Wealth** - An abundance of valuable possessions or resources
88. **Underprivileged** - People not enjoying the same standard of living or opportunities

AP SCERT

43. **వైవిధ్యమైన** – గొప్ప వైవిధ్యాన్ని చూపించేది
44. **సారూప్యత**– పంచుకోబడ్డ లక్షణాలు
45. **సామరస్యం** – శాంతియుత సహజీవనం, సమన్వయం
46. **ప్రపంచ దృక్పథం** – ప్రపంచాన్ని అర్థం చేసుకొనే ఒక నిర్దిష్ట మార్గం
47. **నివాసితులు** – ఒక నిర్దిష్ట ప్రదేశంలో నివసించే వ్యక్తులు
48. **భూభాగం** – భూమి యొక్క భౌతిక లక్షణాలు
49. **లోయ** – కొండలు లేదా పర్వతాల మధ్య గల లోతట్టు ప్రాంతం
50. **నివాసప్రాంతం** – ప్రజలు ఒక సమూహంగా నివసించే ప్రాంతం
51. **పట్టణీకరణ** – పట్టణాలు మరియు నగరాల పెరుగుదల
52. **విస్తృతంగా** – పెద్ద ప్రాంతంలో కనిపిస్తుంది
53. **యునెస్కో** – ప్రపంచ వారసత్వ ప్రదేశాలను పరిరక్షించడానికి పనిచేసే సంస్థం
54. **సంస్కృతి (సంభావిత ఉపయోగం)** – ప్రజల జీవన విధానం, నమ్మకాలు, ఆచారాలు మరియు సంప్రదాయాలు
55. **సన్యాసి సంబందమైన** -- ఉన్నత ఆధ్యాత్మిక స్థితులను పొందడం కొరకు కఠినమైన ఆధ్యాత్మిక సాధనములు
56. **ఆధ్యాత్మిక** – భౌతిక జీవితానికి అతీతంగా ఆత్మ లేదా ఆత్మకు సంబంధించినది
57. **ఆధ్యాత్మికత** – జీవితం యొక్క ఉన్నతమైన లేదా లోతైన అర్థాన్ని అన్వేషించడం లేదా సాధించడం
58. **దేవత** -- ఒక దేవుడు లేదా దేవత
59. **ప్రార్థన** – దైవిక లేదా ఉన్నత శక్తిని ఆహ్వానించడం
60. **జపం** – ఆరాధనలో భాగంగా, లయబద్ధంగా పాడటం లేదా పఠించడం
61. **ఇతిహాసం** – వీరోచిత కార్యాలు మరియు గత సంఘటనలను వివరించే సుదీర్ఘ రచన
62. **మరణానంతర జీవితం** – మరణం తరువాత జీవితం ప్రారంభమవుతుందని నమ్ముతారు
63. **సన్యాసి** -- ఆధ్యాత్మిక మార్గాన్ని అనుసరించడానికి ప్రాపంచిక జీవితాన్ని విడిచిపెట్టే వ్యక్తి
64. **సన్యాసిని** -- ఆధ్యాత్మిక మార్గాన్ని అనుసరించడానికి ప్రాపంచిక జీవితాన్ని విడిచిపెట్టే స్త్రీ
65. **అన్వేషకుడు** – సత్యం లేదా ఉన్నత జ్ఞానాన్ని కోరుకునే వ్యక్తి
66. **పుణ్యక్షేత్రం** – ఒక పవిత్రమైన స్థలం
67. **యాత్రికుడు** – మతపరమైన విశ్వాసాలతో పవిత్ర స్థలానికి వెళ్లే వ్యక్తి
68. **భక్తి** – పవిత్రమైన లేదా ముఖ్యమైన విషయాల పట్ల ప్రగాఢమైన గౌరవం
69. **సాహిత్యం** -- మౌఖికంగా అందించబడిన సాంప్రదాయ నమ్మకాలు, కథలు, ఆచారాలు
70. **కుటుంబం (సంభావిత ఉపయోగం)** – రక్తం, వివాహం లేదా దత్తత ద్వారా సంబంధం కలిగి ఉన్న వ్యక్తుల సమూహం
71. **చిన్న కుటుంబం** – తల్లిదండ్రులు మరియు వారి పిల్లలతో మాత్రమే ఉండే కుటుంబం
72. **సమాజం (సంభావిత ఉపయోగం)** -- కలిసి జీవించే లేదా ఉమ్మడి ఆసక్తులను పంచుకునే వ్యక్తుల సమూహం
73. **బంధాలు** – వ్యక్తుల మధ్య సంబంధాలు
74. **ఉద్వేగం** – ఎవరైనా లేదా దేనితోనైనా ఉండే భావోద్వేగ బంధం
75. **గృహిణి** – ఇంటిని నిర్వహించే వ్యక్తి
76. **ఇంటి పని** – రోజువారీ ఇంటి పని
77. **సహకరించడం/సహకరించడం** – పరస్పర ప్రయోజనం కొరకు కలిసి పనిచేయడం
78. **స్వచ్ఛందం**– ఒకరి స్వంత ఇష్టానుసారం చేయబడేది
79. **సంక్షేమం** – ప్రజల ఆరోగ్య మరియు శ్రేయస్సు
80. **పని(సంభావిత ఉపయోగం)** -- వస్తువులు లేదా సేవలను ఉత్పత్తి చేయడం కొరకు చేసే ఏదైనా శారీరక లేదా మానసిక కృత్యం
81. **జీవనోపాధి (సంభావిత ఉపయోగం)** – జీవించడానికి ఉపయోగపడే సంపాదించే మార్గం
82. **వేతనం** – ఒక నిర్దిష్ట పని కాలానికి ఒక యజమాని ద్వారా కార్మికుడికి చెల్లించే మొత్తం
83. **జీతం** – ఒక స్థిరమైన చెల్లింపు, సాధారణంగా నెలవారీ చెల్లించబడుతుంది
84. **వస్తు రూపంలో చెల్లింపు** – చేసిన పనికి నగదు రహిత చెల్లింపు అందుకోబడడం
85. **మార్కెట్** – వస్తువులు మరియు సేవలను మార్పిడి చేసుకునే ప్రదేశం
86. **వృత్తి (సంభావిత ఉపయోగం)** – జీవనోపాధి సంపాదించడం కొరకు చేసే ఒక రకమైన పని
87. **సంపద** – విలువైన వస్తువులు సమృద్ధిగా ఉండటం లేదా వనరులు
88. **దారిద్ర్యరేఖకు దిగువన ఉన్నవారు/ పేద వారు** -- ఒకే విధమైన జీవన ప్రమాణాలు లేదా అవకాశాలను ఆస్వాదించని వ్యక్తులు

AP SCERT

A R C T I C O C E A N
Greenland (Denmark)
Prime Meridian
Chers Jamf Iland
Lapter Revolation
Sratland (Norway)
Korwyu Zenina
Kara Sea
Lapter Sea
Ressiey
East Siberian Sea
Wrangel
Beaufort Sea
Baffin Bay
Ian Muzen (Norway)
Norwagian Sea
Barents Sea
Arctic Circle
Alaska (USA)
Canada
Hudron Bay
Labrador Sea
Gulf of Alaska
Isaland
Farze Islands (Newwayy)
Norden
Finland
Norway
Russia
Berio Sea
Gul of Okkend
United Kingdom
Ireland
Paree Sea
Denmarrk
Poland
Germany
Kytonia
Larvia
Nthiatavia
Belarna
Black Sea
Caspian Sea
Aral Sea
Ukraina
Kazakhstan
Mongolia
Uzbekistan
Kyrgyzstan
Tajikistaa
Turkey
Iran
Iraq
Jorean
Pakistan
China
North Korea
South Korea
Japan
NORTH PACIFIC OCEAN
NORTH ATLANTIC OCEAN
PACIFIC OCEAN
United States of America
Bermuda (U.K.)
Haiti
Dominican Reg.
The Bahamas
Pourto Rica (U.K)
Antigua & Anica
Antigua and Berbuda
Mexico
Gulf of Mexico
Casba
Jamaica
French Islands (U.S.)
Tropic of Cancer
El Eelwador
Nicaragua
Costa Rica
Corombia
Ecuador
Guyana
Brazil
Peru
Bolivin
Iuruguay
Chila
Uruguay
Argentina
Franch Polynesia
Kirbati
Equator
Galapagos (Ecuador)
Tropic of Capricorn
Easter (Chile)
SOUTH PACIFIC OCEAN
SOUTH ATLANTIC OCEAN
Falkland Islands (U.K.)
South Georgia (U.K.)
Canary Islands (Spotu)
Wested Safto
Monacea
Algeria
Libya
Egypt
Mali
Niger
Chad
Sudan
Matsrlania
Senagna
Cabe Varde
The Gambia
Sierra Leone
Liberia
Caite O'Ivatire
Soo Yiena and Principe
Arscinian (U.K.)
St Holsua (U.K.)
Zimslada (Brand)
Nawrtha
Angeia
Zambia
Zambalbwe
Madagazar
Maasnatargat
Essetni
Sesotho
South Africa
Saudi Arabia
U.A.E
Oman
Yenten
Arabian Sea
Oyesoni
Ethimoa
Laiska
Maldibes
Andaman & Nicobar Sa (Isdas)
Borundi
Keyeholies
Camenea
Mayala (Sa.)
Mauriitas
Bannum (Tv.)
India
Bangladeas
Myiannar
Rhytan
Tahvan
Gay of Bengal
Vlalixam
Brunei
Meleysyù
Indonesia
Singapore
Cocos Is (Auc.)
Christmas (Aux.)
Timor-Lorce
Philippine Sea
Ginana (U.S.)
Northern Mariana Islands (U.S.)
Federated States of Micconaina
Kinchetì Islands
Pepua
Lorte
Golume
Naure
Calenum Islands
Tovalo
Wallis and Putana (To.)
Great Sea
Yanuatu
Fiqi
New Caledonia (Uv.)
Australia
Great Australian Blant
Tasman Sea
Tasmania
New Zealand
South Island
INDIAN OCEAN
SOUTH OCEAN
Autarctic Circle
ANTARCTICA
Weddell Sea
Prime Meridian
0 2,000 4,000 Miles
0 3,000 4,000 6,000 8,000 Kilometers
1. Netherlands
2. Belgium
3. Luxembourg
4. Switzerland
5. Cwaania
6. Croatia
7. Bosnia and Herzagovina
8. Czechia
9. Slovakia
10. Austria
11. Dungary
12. Serbia
13. Narsinea
14. North Mecedonia
15. Albania
16. Cyprus
17. Labanon
18. Uniited Blatan
19. Guinea
20. Ghana
21. Togo
22. Benin
23. Cameroon
24. Equatorial Guinea
25. Bownda
26. Cambodia
27. Panama
28. Malawi
20. Liechtenshits
30. Montenegre
31. Kezovo
32. Palestinian Territories
33. St. Vincent & the Grenadines

ABSENT

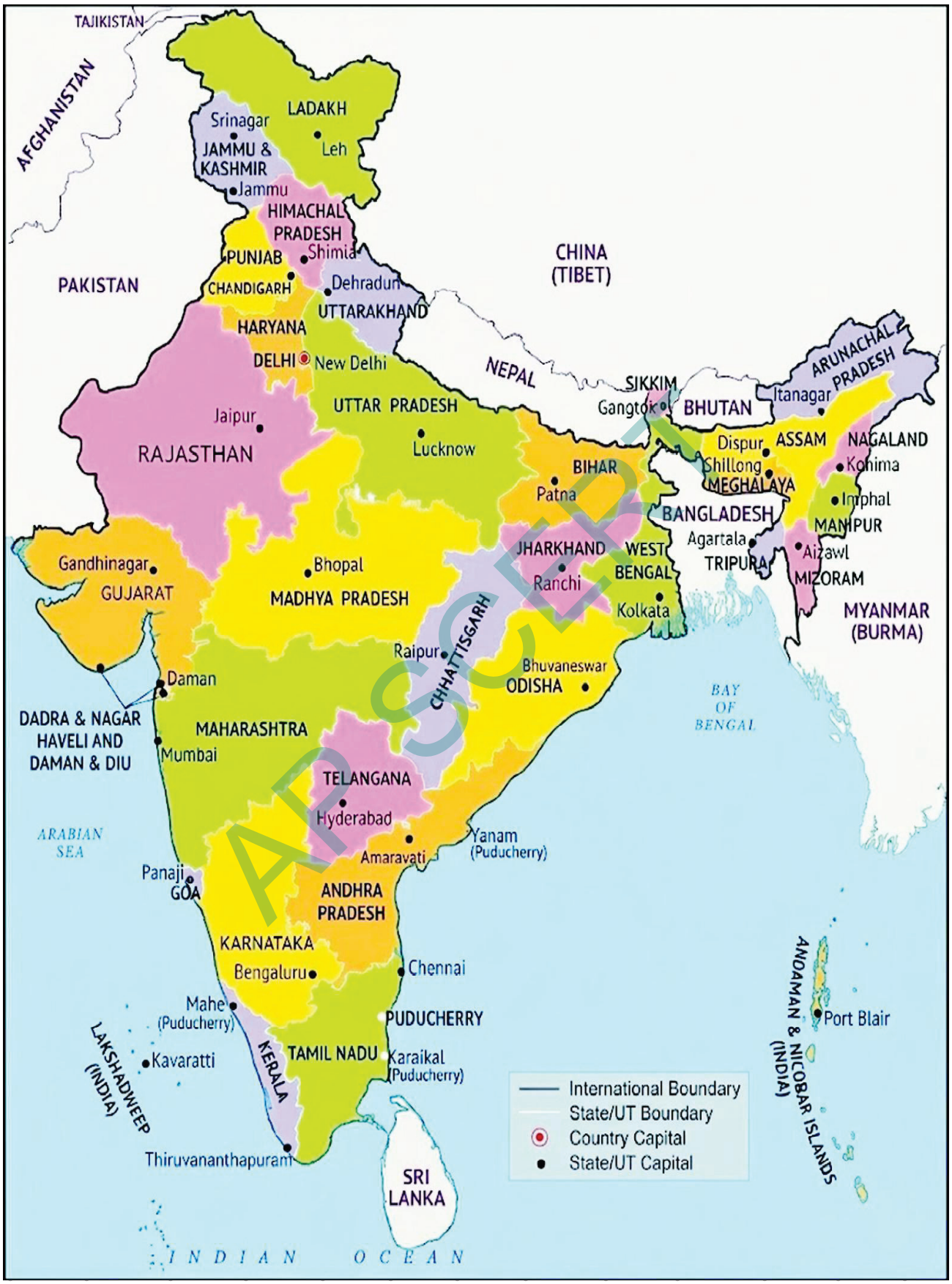
TAJIKISTAN
AFGHANISTAN
PAKISTAN
CHINA (TIBET)
NEPAL
BHUTAN
BANGLADESH
MYANMAR (BURMA)
SRI LANKA
INDIAN OCEAN
ARABIAN SEA
BAY OF BENGAL
LADAKH
Srinagar
Leh
JAMMU & KASHMIR
Jammu
HIMACHAL PRADESH
Shimla
PUNJAB
CHANDIGARH
Dehradun
UTTARAKHAND
HARYANA
DELHI
New Delhi
Jaipur
RAJASTHAN
UTTAR PRADESH
Lucknow
SIKKIM
Gangtok
ARUNACHAL PRADESH
Itanagar
Dispur
ASSAM
NAGALAND
Kohima
Shillong
MEGHALAYA
Imphal
MANIPUR
Agartala
TRIPURA
Aizawl
MIZORAM
BIHAR
Patna
JHARKHAND
Ranchi
WEST BENGAL
Kolkata
Gandhinagar
GUJARAT
Bhopal
MADHYA PRADESH
CHHATTISGARH
Raipur
Bhuvaneswar
ODISHA
Daman
DADRA & NAGAR HAVELI AND DAMAN & DIU
MAHARASHTRA
Mumbai
TELANGANA
Hyderabad
Yanam (Puducherry)
Amaravati
Panaji
GOA
ANDHRA PRADESH
KARNATAKA
Bengaluru
Chennai
Mahe (Puducherry)
PUDUCHERRY
LAKSHADWEEP (INDIA)
Kavaratti
KERALA
TAMIL NADU
Karaikal (Puducherry)
Thiruvananthapuram
ANDAMAN & NICOBAR ISLANDS (INDIA)
Port Blair
International Boundary
State/UT Boundary
Country Capital
State/UT Capital

APSCERT

MIND MAP

Exploring Society, India and Beyond for Class 6 Helps students understand human life and historical developments, the rise and expansion of empires, interactions between **geography**, society, and governance, colonial transformations and **modern India**, natural resources and economic systems, cultural diversity and democratic institutions, and historical continuity and change.

SEM - 1

Class 6 – Social Science

Curricular Goals	CG-1: Understanding Human Life	CG-2: Continuity and Change in History	CG-3: Social and Historical Changes	CG-4: India's Place in Geography and Cultures	CG-5: Analysing Geography and Society	CG-6: Resources and Livelihoods	CG-9: Society and Livelihoods
Learning Outcomes	• Explain maps, globe and directions • Understand latitudes and longitudes • Calculate and compare time zones • Interpret maps, pictures and historical infographics	• Define history and timeline • Differentiate BCE and CE • Identify archaeological sources • Explain aspects of early human life	• Explain rise of Marathas and Shivaji • Understand colonial expansion and treaties	• Explain meaning of Bharat • Describe features of Indus Civilization • Understand importance of oceans	• Explain unity in diversity • Identify cultural differences in India • Respect diversity and traditions	• Explain role of family • Describe types of occupations	• Differentiate society and community • Explain importance of work

Theme A: India and the World	Theme B: Tapestry of the Past	Theme C: Our Cultural Heritage and Knowledge Traditions	Theme D: Governance and Democracy	Theme E: Economic Life Around Us
1. Locating places on the Earth 2. Oceans and Continents	3. Timeline and sources of history 4. India that is Bharat	5. Unity in diversity	6. Family and Community	7. Value of work

ABOUT IT